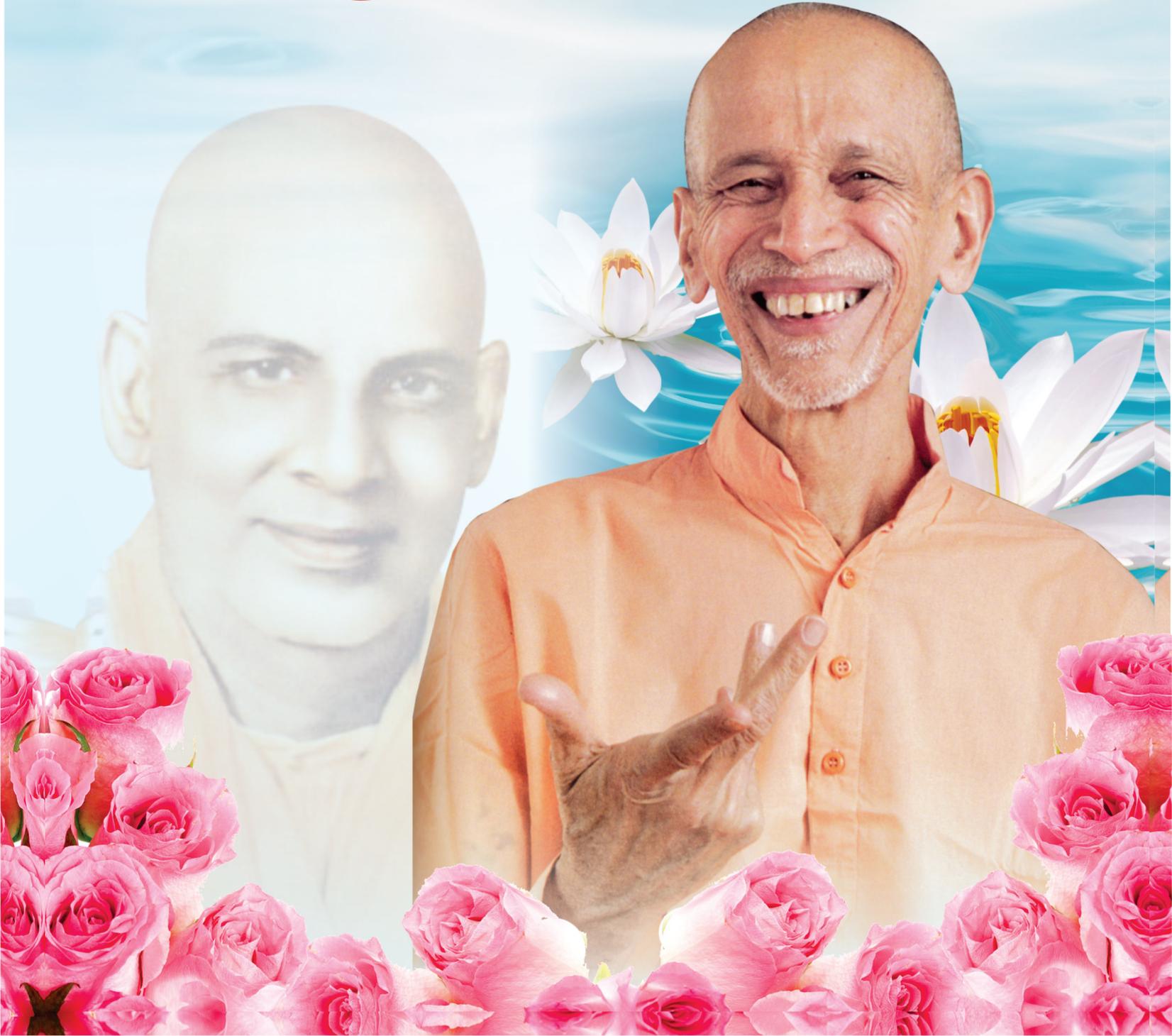

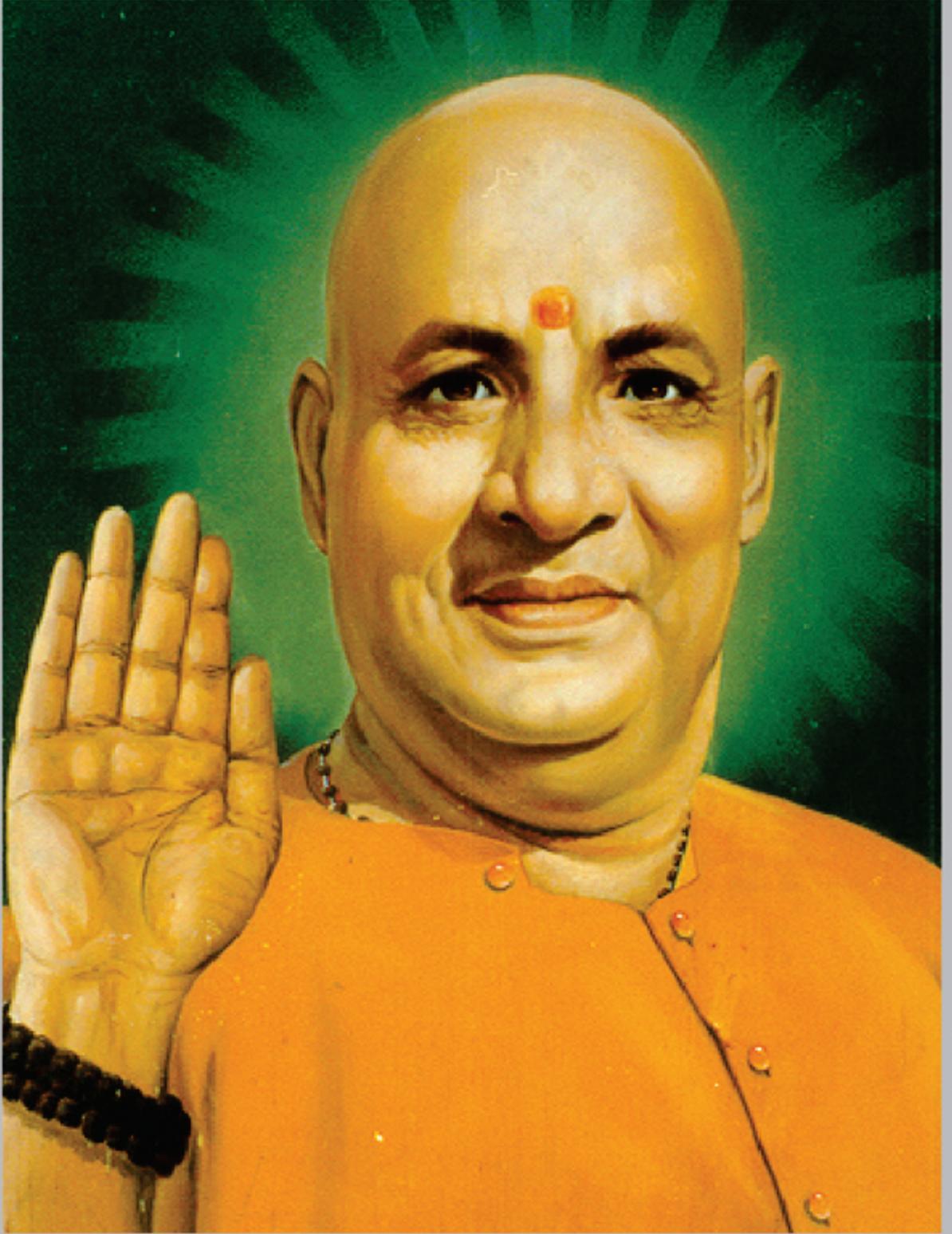
ॐ

चिदानंदम्

100

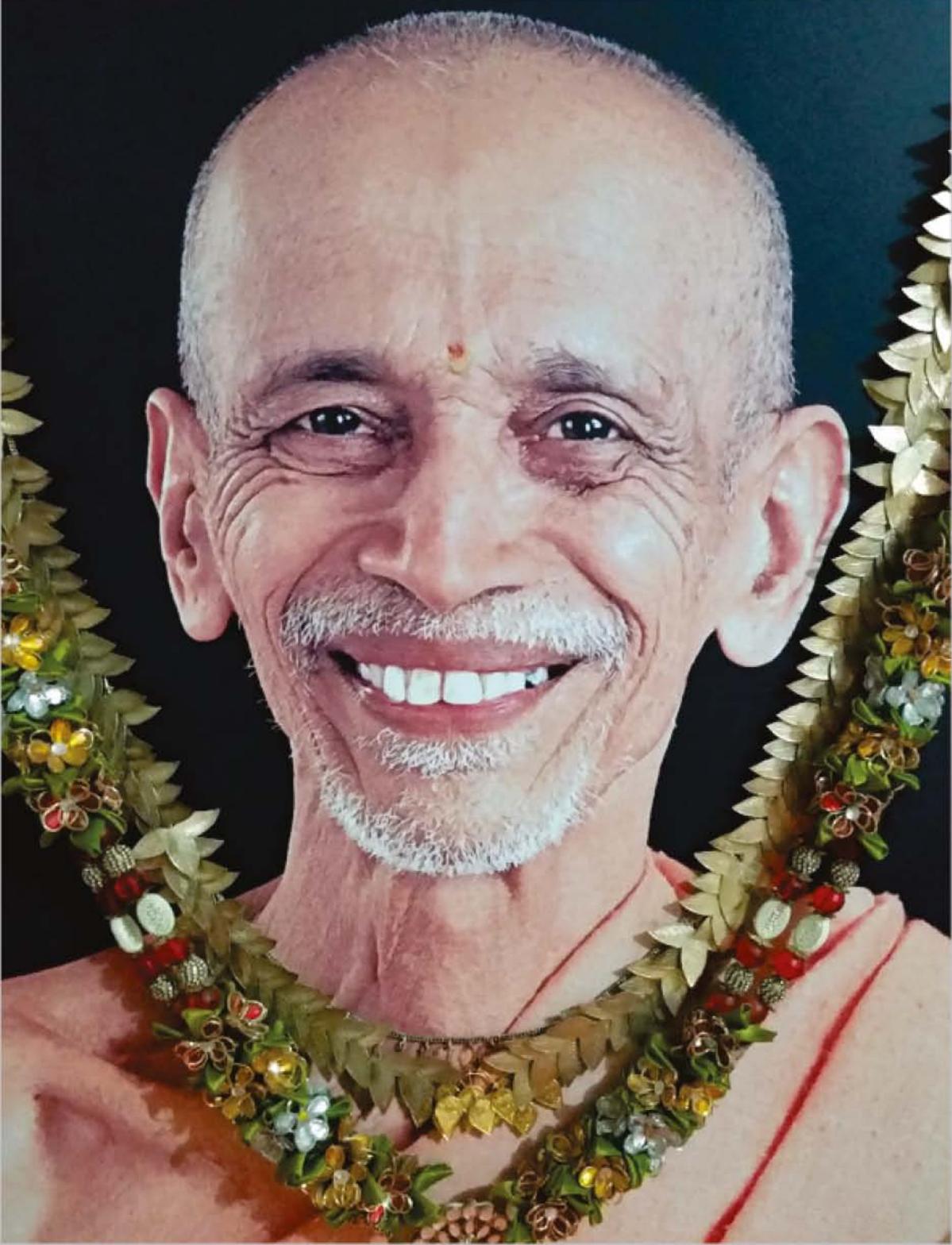
Sri Swami Chidananda
Birth Centenary Celebration

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुः गुरुर्देवो महेश्वरः । गुरुः साक्षात् परब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः

∞ Jadeblue lifestyle India Ltd.

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुः गुरुर्देवो महेश्वरः । गुरुः साक्षात् परब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः

∞ Jadeblue lifestyle India Ltd.

ॐ

*An offering of love at the sacred lotus feet of
our Gurudev Sri Swami Chidanandaji Maharaj*

ॐ

चिदानंदम्

Chidanandam

GUJARAT DIVYA JIVAN SANGH
SIVANANDA ASHRAM
SRI DIVYA JIVAN SANSKRUTIK SANGH

Satellite Road, Jodhpur Tekari, Ahmedabad 380015.

Ph.: 079-26861234, 26862345

E-mail: sivananda_ashram@yahoo.com, web:www.divyajivan.org

CHIDANANDA PRATAH SMARANA MANTRAM

चिदानन्द प्रातः स्मरण मंत्रम्

प्रातः स्मरामि श्री चिदानन्दं दिव्यानन्द प्रदायकम्
नरदेहे विरजित श्रीमन् नारायणेन स्वयम्
यस्य पंकजचरणं दिव्य ज्योतिः परिपूर्णम्
निर्विकारं त्रिगुणरहितं भवसागर तारणकारणं च ॥१॥

In the early morning hours I remember Sri Chidananda who is the bestowal of Divine Bliss and in whom Lord Narayan manifested Himself in a human frame, whose feet are like that of lotus, filled with divine splendor, attributeless and beyond the three qualities (Sattwa, Rajas & Tamas) and also the cause of crossing the ocean of Samsara.

प्रातः भजामि श्री चिदानन्द दिव्य ज्ञानं स्वरूपकम्
एकं सर्व व्यापकतत्त्वं च आबम् मानस अगोचरम्
नित्य शुद्धं नित्य बुद्धं नाद बिन्दु कलातीतम्
चिन्मयं चित्स्वरूपानन्दं चिदाकाशमयं विभुम् ॥ २ ॥

In the early morning hours I sing of Sri Chidananda who is of Divine Knowledge, essentially One without a second, beyond the reach of speech and mind, ever pure, wisdom-infinite and also beyond time, space & causation.

प्रातः नमामि श्री चिदानन्दं ब्रह्मनिष्ठं जगतगुरुम्
कृपासागरं करुणावतारं शिष्याहद् मंदिर वासं
अहिंसा सत्यं पवित्रादि चिरदेदीप्यमान विग्रहम्
महायोगी स्वामी शिवानन्दस्य शिष्य श्रेष्ठ चूडामणिम् ॥ ३ ॥

In the early morning hours I prostrate Sri Chidananda who is ever established in Brahman, a world-teacher, who is the ocean of mercy and grace, the incarnation of compassion, who abides in the hearts of all His devotees, and an ever resplendent image of Truth, Non-injury & Purity and also who is the crest jewel among the disciples of the great yogi Sri Swami Sivananda.

श्लोकत्रयं इदं पुण्यं लोकत्रयं विभूषितं
प्रातः काले पठेद्यस्तु सः गच्छेत् शान्तिनिवासम् ।

The above three verses are full of auspiciousness and adored in the three places. Who so ever recites these in the early morning hours goes to Shanti Niwas: The abode of Peace & Bliss.

Inspirational guidance and blessings : Pujya Sri Swami Adhyatmanandaji Maharaj

Editor & Compilation of Souvenir by : Sri Atul N Parikh
Smt Rupa Majmudar

***“There is no power on earth that can stand in your way
If you are wedded to Dharma. There is no power in the
Universe that can Deprive you of the goal which you
deserve. You need not move towards God. God will move
towards you, Come to you. Hold on firmly to Dharma.”***

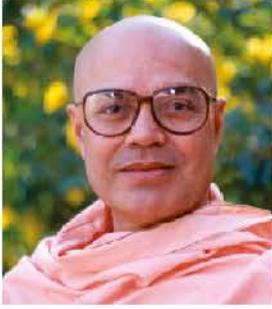
Swami Chidananda Saraswati

Publisher :

Sri Arun Oza, Trustee. Gujarat Divya Jivan Sangh
Sivananda Ashram, Jodhpur Tekri.
Ahmedabad - 380015. Ph. : 079-26861234, 26862345
E-mail id : sivananda_ashram@yahoo.com
Web : www.divyajivan.org

Design & Printed

Print Vision Pvt. Ltd.
Opp. Ashwamegh Elegance, Ambawadi Bazar,
Ambawadi, Ahmedabad : 380006
Ph. : 079-26405200
E-mail : print_2453@yahoo.co.in
Web : www.printvision.in

Swami Adhyatmananda

CHIDANANDAM

Most worshipful and Rev. Gurudev Srimat Swami Sivanandaji Maharaj always used to say about Guru Bhagavan Sri Swami Chidanandaji Maharaj “Because of His prarabdha He has become My disciple but in reality He is fit to become my GURU.” On another occasion Gurudev said “I do not want Him to become an office bearer and work on table and chair, I wish He should meditate and meditate only, where I do not mind to become His door keeper to guard and protect Him and to see that His meditation should not be disturbed.” “He is an incarnation of Buddha.” These all feelings and expression of His own Guru carries great meaning and purpose.

Sri Sri Ma Anandamayi Ma used to say “Darshan of Swami Chidanandaji is Darshan of Narayan Him Self. Baba Ko Ana – Jana Nahi.” Even Rev. Mother Saint Teresa used to say “Swami Chidananda is uncrowned king of west. He is again incarnation of Saint Francis of Assisi.

We are fortunate one that when Rev. Guru Bhagavan Sri Swami Chidanandaji Maharaj was physically walking on this earth we too had our birth. We have seen Him, served Him, nursed Him, fed Him. We have seen Him day & night in crowd as well as all alone by Himself. We were blessed in His physical presence. *He is all pervading at all times, He is here and now as you are reading these lines.*

It’s all not sentiments. It’s an experience. I have never felt His absence, nor of Sri Sri Ma or even Rev. Sri Pramukh Swamiji Maharaj. They all may not be with us physically but their subtle presence is experienced at all time, everywhere.

Gurudev Swami Sivanandaji Maharaj used to say “Celebration of Swami Chidanandaji birth day is celebration of cultural heritage of India.” And here is a birth Centenary Celebration of Sri Guru Bhagawan Swami Chidanandaji Maharaj.

Contd.

Swami Adhyatmananda

I am happy that all trustees, member of board of management and innumerable devotees, many of them have not seen even Gurudev, they all came forward and today we are inaugurating "CHIDANANDAM" through very Divine hands of no less than Juna Peethadheeshwar Acharya Mahamandaleshwar Srimat Swami Avdheshanand Giriji Maharaj, in the worthy presence of Nirvana Peethadheeshwar Acharya Mahamandaleshwar Srimat Swami Vishokanandaji Maharaj, Honorable Governor of Gujarat Rev. Sri Om Prakash Kohliji and Sri Swami Paramatmanandaji Maharaj.

Thanks to Shri Atul Parikh and Smt. Rupa Majmudar for editing and compiling this Souvenir, thanks to all well wishers for favoring messages and blessings, thanks to all members of Sivananda family for sponsoring place and pages and finally lots of thanks to Rev. Sri Yagneshbhai Pandya and Sri Yuvraj Singh of Print Vision for printing it in time in a beautiful way.

Celebration is not over. Each day each breath we celebrate Gurudev Swami Chidananda in our thought and act. He was incarnation of Truth, Non-violence, Purity and Divinity.

May His apar Kripa be ever upon we all. Om Shanti.

With ocean deep regards, profound love and prayers for peace absolute.

Thy own self

In the service of Sri Gurudev at His Divine feet

Sevak

Swami Adhyatmananda.

President, Divya Jivan Sanskrutik Sangh

Sri Divya Jivan Sanskrutik Sangh

Sivananda Ashram, Sivananda Marg, Jodhpur Tekari, Ahmedabad - 380 015.
Ph. : 079-26861234 Telefax : 079-26862345 E-mail : sivananda1@sancharnet.in
& sivananda_ashram@yahoo.com Website : www. divyajivan.org

श्रीहरिः

श्रीगणेशाय नमः

पूर्वाम्नाय श्रीगोवर्द्धनमठ-पुरीपीठाधीश्वर श्रीमज्जगद्गुरु-शङ्कराचार्य-स्वामी निश्चलानन्दसरस्वती

श्रीगोवर्द्धनमठ-पुरीपीठ-पुरी ७५२००१, ओडिशा

दूरभाष-०६७५२-२३१७१६, फैक्स-०६७५२-२३१०९४, मोबाइल- ९४३७०३१७१६

Tel: 06752-231716 Fax: 06752-231094 Mob: 9437031716

निज सचिव: स्वामी श्रीनिर्विकल्पानन्दसरस्वती

e.mail - contact@govardhanpeeth.org , website - www.govardhanpeeth.org.

॥ श्रीहरिः ॥

★ श्रीगणेशाय नमः ★

स्वामी श्रीचिदानन्दसरस्वती महाभागसे मेरा परिचय ऋषीकेश प्रवासमें सन् १९६४ (1964) में हुआ। १९६४से १९६६ (1964-1966) तककी अवधिमें कई बार उनके दर्शन करने और प्रवचन सुननेका सुयोग सधा। वे जिनम्र, शान्त, सक्रिय, सुयोग्य और सेवापरायण सत्पुरुष थे। 'दिव्यजीवन सङ्घ' उनकी छत्रच्छायामें विकसित हुआ। किसी धार्मिक, सामाजिक या आध्यात्मिक संस्थान और सङ्घका सञ्चालन सद्भावपूर्ण संवादके माध्यमसे सैद्धान्तिक सामञ्जस्यमें आस्थान्वित और दक्ष मनीषीके द्वारा ही सम्भव है। अतः सञ्चालकके जीवनमें उक्त गुणोंका सन्निवेश अपेक्षित है।

(निश्चलानन्दसरस्वती)

भाद्रकृष्ण १४, वि.सं. २०७३

(३१.०८.२०१६)

श्री द्वारका

शारदापीठम्

प्रेषक : सचिव,
पू. पाद जगद्गुरु शंकराचार्य महाराज

द्वारका - ३६१ ३३५ ❀ गुजरात ❀ भारत
दूरभाष : (०२८२२) २३८०६४, २३५९०२ फॅक्स : २३४४५७

संदर्भ :

दिनांक : 25/08/26

स्थान : 21201

परम सम्मानिय
श्री अध्यात्मानन्द जी महाराज
शिवानन्द आश्रम - अहमदाबाद

ज्योतिर्पीठाधीश्वर एवं द्वारकाशादापीठाधीश्वर जगद्गुरु शंकराचार्य स्वामी
श्री स्वरूपानन्द सरस्वती जी महाराज का नारायणात्मक आशीर्वाद
आपके द्वारा प्रेषित पत्र से ज्ञात हुआ कि आप सभी लोग मिलकर
"शिवानन्द आश्रम दिव्य जीवन संघ आंतरराष्ट्रीय संस्था" के ब्रह्मलीन परमाध्यक्ष
स्वामी चिदानन्दजी महाराज की जन्म शताब्दी बड़े हर्षोल्लास के साथ मना
रहे हैं, मन बहुत प्रसन्न हुआ। जो होता है, वह कभी समाप्त नहीं होता, जो
नहीं है उसका किसी भी अवस्था में प्रारम्भ नहीं होता है, उसी सत् पदार्थ को
सन्त जानते हैं।

असन्तेव सम्भवति असद्वेद्मेति वेद चेत् ।

अस्ति ब्रह्मेति चेद्वेद सन्तमेनं ततो विदुः ॥

इसलिए उस सत्ता में उनकी सदा गति होती है, उसी में वे सदा रहते
हैं, वे न कहीं जाते हैं और न ही कहीं से आते हैं। स्वामी जी आज आप
सभी के रूप में अपने कार्यों को कर रहे हैं।

भगवान् चन्द्रमौलीश्वर और द्वारकाधीश से हम प्रार्थना करते हैं कि आप
सभी उनके कार्य को सकुशल सम्पन्न करते रहें और अपने इष्ट लक्ष्य को प्राप्त
करें।

पूज्य गुरुजी की आज्ञा से

ब्रह्मचारी नारायणानन्द

श्री श्री जगद्गुरु शङ्कराचार्य महासंस्थानम् ,
दक्षिणाम्नाय श्री शारदापीठम् , शृङ्गेरी
Sri Sri Jagadguru Shankaracharya Mahasamstanam
Dakshinamnaya Sri Sharada Peetham, Sringeri - 577 139.

Ref :

Camp : SRINGERI

Date :

10-09-2016

स्वामी अध्यात्मानन्द जी –

सादर प्रणाम ।

आपका पत्र मिला । उससे यह विदित हुआ कि आपके गुरुदेव स्वामी चिदानन्दजी महाराज के जन्मशताब्दी समारोह मनाया जा रहा है । इस अवसर पर योगसत्संग भवन का उद्घाटन होनेवाला है और एक सुन्दर स्मारिका भी प्रकाशित होगी । यह जानकर जगद्गुरु श्रीभारतीतीर्थ महास्वामीजी प्रसन्न हुये ।

स्वामी चिदानन्दजी महाराज अपने गुरुदेव स्वामी शिवानन्दजी महाराजजी से प्रदर्शितपथपर चलकर कई उत्तमकार्य किये थे । उनसे मार्गदर्शन प्राप्तकर अनेक लोग धन्य हुये थे । विशेषरूप से गरीबों को वो बहुत मदद करते थे । कई आध्यात्मिक पुस्तक प्रचार करके लोगों में आध्यात्मिक जिज्ञासा को बढ़ाये थे ।

ऐसे महान व्यक्ति के प्रति आप लोग कृतज्ञता प्रकट करते हुये यह स्मारिका प्रकाशन कर रहे हैं । जगद्गुरु महाराजजी आशीर्वाद देते हैं कि आपके संकल्पित सारे कार्यक्रम सुचारुरूपसे संपन्न हों और आप सब भगवानकी असीम कृपाके पात्र बनें ।

इति

टि. दक्षिणामूर्ति

टि.दक्षिणामूर्ति:

Phone : 08265-250123 / 250192 Fax : 08265-250792

E-mail : info@sringerisharadapeetham.org Vist us : www.sringerisharadapeetham.org

श्री श्री जगद्गुरु शङ्कराचार्य महासंस्थानम् , दक्षिणाम्नाय श्री शारदापीठम् , शृङ्गेरी
Sri Sri Jagadguru Shankaracharya Mahasamstanam
Dakshinamnaya Sri Sharada Peetham, Sringeri - 577 139, Karnataka. INDIA.

V.R. Gowri Shankar BE, DISC, MIMA.,
CEO & Administrator
Sri Sringeri Math and its Properties

Phone Off: 08265-260123 Real: 08265 - 260192 Fax: 08265-260792
Website: www.sringersharadapeetham.org (or) www.sringeri.net
E mail: info@sringersharadapeetham.org

Ref/S-33/ 4040
September 1, 2016

COURIER

Ref:

Camp

Date:

Sri Swami Adhyatmanandaji Maharaj
Gujarat Divya Jivan Sangh
'Sivananda Ashram'
Sivananda Marg
Jodhpur Tekari
Ahmedabad 380015

Respected Swamiji,

Received your letter of 21st August regarding "Centenary Celebrations of H.H. Sri Swami Chidananda Maharaj" during this month along with the enclosures. They were placed at the lotus feet of Their Holinesses with your pranams.

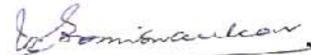
Man cannot establish anything through his own intelligence. The guru's guidance is very important. Guru has neither attachment nor hatred towards anybody. This guru-sishya tradition has been in existence from very ancient days. For a man to lead a good life, guru's guidance is indeed essential. The guru alone can show him the path of grace and make his life pure. Experience shows that the sishya's devotion combined with the guru's grace can achieve anything.

Sri Swami Chidananda Maharaj teachings and His imperative directives to us are the dynamic expression of His grace. Swamiji expresses in His own words as:

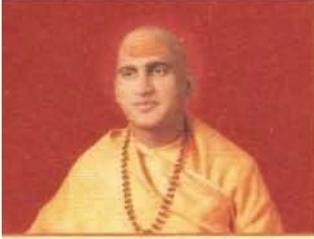
"Meditate on the Supreme Being. Read one chapter of the Gita. Have sattvic diet. Be simple in life; reduce your wants. Control anger through kshama (forgiveness). Observe mauna for some time every day. Speak the truth at all costs. Observe brahmacharya. Do charity every day according to your ability. Introspect; find out your defects and remove them. Daily svadhyaya will increase your knowledge and wisdom; Read the lives of saints. Thus progress day to day."

The gracious blessings of Their Holinesses are conveyed for the successful conduct of the Centenary Celebrations and for a long, healthy, happy and prosperous life for all the devotees.

Asirmantrakshatas and Sri Sharada Chandramouleeswara prasadam blessed by Their Holinesses are enclosed.

(V.R. GOWRISHANKAR)

Encl: Prasadam

Junapeethadheeshwar Acharya
Mahamandleshwar
Swami Avdhesanand Giri

॥श्रीः कृपा॥

Master Seat :
HARIHAR ASHRAM
M.G. Road, Kankhal, Haridwar - 249 408 (Uttarakhand) INDIA
Phone : +91 1334 246974 • Fax : +91 1334 246973

॥ श्रीः कृपा ॥

दिनांक : 05-09-2016

परम पूज्य स्वामी अध्यात्मानन्द जी महाराज,
सादर प्रभु स्मरण ! हरिः ॐ,

यह जानकर अति प्रसन्नता हुई कि ब्रह्मलीन परम पूज्य प्रातः स्मरणीय स्वामी चिदानन्द सरस्वती जी महाराज की पुण्य स्मृति में “चिदानन्दम्” नामक स्मारिका का प्रकाशन किया जा रहा है।

Founder :
Prabhu Premi Sangh Charitable Trust
Prabhu Prem Ashram, Jagadhari Road,
Ambala Cantt. 133 005 (Haryana) INDIA
Phones : +91 171 2699335
Fax : +91 171 2699367
website : www.prabhupremisangh.org
e-mail : pps.ambala@gmail.com,
prabhuprem@hotmail.com

विश्व की प्रख्यात धार्मिक, आध्यात्मिक, योग-दर्शन एवं वेदान्त जैसी गतिविधियों का केन्द्र “Divine Life Society” लोक-ख्यात् संस्थान है, जिसकी संस्थापना भारत की विलक्षण प्रतिभा के धनी अनन्तश्रीविभूषित ब्रह्मलीन पूज्य स्वामी शिवानन्द जी महाराज ने की थी।

Board Member
World Council of Religious Leaders

ब्रह्मलीन परम पूज्य स्वामी जी के नाम को सम्पूर्ण विश्व में उनके सुयोग्य एवं कर्मठ, योग, दर्शन एवं वेदान्त के विद्वान ब्रह्मलीन पूज्य स्वामी चिदानन्द सरस्वती जी महाराज उत्तराधिकारी के रूप में प्रकाशमान किया है। अपने उत्तराधिकार परम्परा को पूर्ण निष्ठा के साथ अनेक विधाओं द्वारा कुशलतम संचालन एवं भारतीय मनीषा का दिग्-दर्शन कराते हुए देश एवं विदेशों में आज “Divine Life Society” प्रेरणा का स्रोत बना हुआ है।

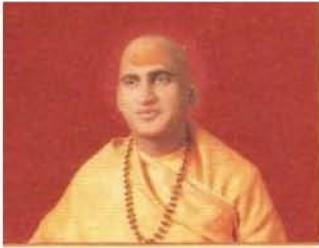
President

Bharat Mata Mandir,
Samanvay Seva Trust,
Samanvay Kutir, Sapt Sarovar,
Bhupatwala, Haridwar - 249 410
Ph. +91-1334-260256; 326190
Fax +91-1334-260981
email - bharat.samanvaya@yahoo.in

मैं अपनी समग्र निष्ठा, श्रद्धा और पूर्ण समर्पित भाव से पूज्य महाराजश्री के पुनीत धार्मिक, आध्यात्मिक और राष्ट्रीय चिन्तन को नमन करता हूँ, जिनकी सच्ची सार्थक प्रतिमूर्ति विश्व के समग्र धार्मिक क्षेत्र में उच्चतम शिखर को छू रही है। आपके द्वारा किये जा रहे कार्य प्रशंसनीय एवं स्तुत्य हैं।

इस शुभ अवसर पर प्रकाशित “चिदानन्दम्” स्मृति ग्रन्थ के सफल प्रकाशन पर मेरी अनन्त शुभकामनाएँ –

शुभेच्छु
स्वामी अध्यात्मानन्द गिरि
जूनापीठाधीश्वर आचार्यमहामण्डलेश्वर
(स्वामी अवधेशानन्द गिरि)

Junapeethadheeshwar Acharya
Mahamandleshwar
Swami Avdheshanand Giri

॥श्रीःकृपा॥

Master Seat :
HARIHAR ASHRAM
M.G. Road, Kankhal, Haridwar - 249 408 (Uttarakhand) INDIA
Phone : +91 1334 246974 • Fax : +91 1334 246973

॥ Shree Kripa ॥

Date – 05-09-2016

Founder :
Prabhu Premi Sangh Charitable Trust
Prabhu Prem Ashram, Jagadhari Road,
Ambala Cantt. 133 006 (Haryana) INDIA
Phones : +91 171 2699335
Fax : +91 171 2699367
website : www.prabhupremisangh.org
e-mail : pps.ambala@gmail.com,
prabhupremi@hotmail.com

Board Member
World Council of Religious Leaders

President

Bharat Mata Mandir,
Samanvay Seva Trust,
Samanvay Kutir, Sapt Sarovar,
Bhupatwala, Haridwar - 249 410
Ph. +91-1334-260256; 326190
Fax +91-1334-260981
email - bharat.samanvaya@yahoo.in

*Pujya Swami Adhyatmananda Ji Maharaj,
Sadar Om Namo Narayanaya !*

Human life is a rare and divine gift of the Lord. All living beings existing in the world in the form of trees, plants, animals, birds etc are undoubtedly worthy of respect, but if there is anything that is extremely precious, it is - This human body.

The Indian scriptures repeatedly speak of the glory of this human birth, and mention that there are three things which are very valuable and difficult to attain - one is this human birth, second, a desire for liberation, and third, which is extremely rare, is the divine company of a Realized Master.

No doubt, birds can soar to great heights, trees can grow to grow extremely tall and lofty mountain peaks can seem to touch the floating clouds in the sky. However, all of these have a sense of limitedness. Although they are an essential part of the Supreme Consciousness, there exists no possibility in them to express this consciousness. Mankind, on the other hand, possesses infinite possibilities. One who has the power to realize God, and to experience the Divine Power within his own self, is the human being. And the one who enables the individual to recognize his or her true nature and attain the highest possible state of supreme bliss is the - Satguru.

If someone asks me - is there is any product of saints? I often say, 'Indeed'! The siddhas, saints and spiritual Masters create a sacred, uplifting and positive environment on the earth. They spread love and joy around them which stems from their wisdom and knowledge of the highest Truth. They also contribute in innumerable other ways in making the world a wonderful and happy place for all to live in.

There have been many revered saints in the history of our country. His Holiness Swami Sivananda Ji Maharaj and His Holiness Swami Chidananda Ji Maharaj are two such iconic and rare personalities who emanated divine love and joy throughout their lives. They quenched the thirst of spiritual seekers with the nectar of their spiritual knowledge. They blessed millions through their massive efforts and holy mission of spiritual evolution of humanity. They will always be cherished and lovingly remembered as the divine torchbearers of the Indian spiritual heritage. The impact of their contribution on the global society will be felt for centuries to come as their words of wisdom continue to inspire and motivate spiritual aspirants even today. Their noble work is being diligently carried on by Pujya Swami Adhyatmananda Ji Maharaj who is also making wonderful contributions in the spiritual arena.

I convey my deepest regards and warm wishes to all on the most auspicious occasion of the birth Centenary celebrations of Param Pujya Gurudev Bhagwan Swami Chidananda Ji Maharaj.

May God bless you.

With best wishes.

(Swami Avdheshanand Giri)

निर्वाण पीठाधीश्वर आचार्य महामंडलेश्वर श्री स्वामी विशोकानंदजी महाराज

जय सनातन ॐ जय सनातन

“सन्त सरलचित्त जगत हित चिदानंद सुखरूप”

साधुता की परिभाषा को सार्थक करते हुए पूज्यपाद स्वामी चिदानंदजी महाराज ने अवतरण से लेकर निर्वाण तक सभी सम्बन्धों को सार्थक किया है, विशेषकर श्रद्धेय स्वामी अध्यात्मानंदजी महाराज के लिए स्वामीजीका सदगुरुपक्ष दयालु और कारुणिक आचार्यों की स्मृति दिलाता है। गुरु विश्वेश्वर साक्षात् तारकं ब्रह्म निश्चयः।

अपने प्रिय शिष्य शरणागत बालक को पूज्यपाद स्वामी शिवानंदजी महाराजने उसी रूप में देखा जिस रूप में कन्नमारि शंकर भगवानने रामजी को देखा था। “जय सच्चिदानंद जगपावन” भागवत में भी लक्ष्य चिदानंद को ही रखा गया है। जय शब्द गुरुजी द्वारा सफलता के लिए आशीर्वाद स्वरूप है। “सच्चिदानंदरूपाय” और पूज्यपाद स्वामी शिवानंदजी महाराजने जो अपेक्षा शरणागत बालक के लिए की थी। तदनुसार शांकरी परम्पराके सारस्वरूप उपलब्धि गुरुजी के जीवनकाल में ही चिदानंदजी महाराजने करके दिखाई। “अहं ब्रह्मास्मि”। चिदानंदरूपो शिवोऽहम् ज्ञान प्राप्तिके लिए शब्द विद्या उतनी महत्व की नहीं है जितनी महत्व की श्रद्धा है।

“श्रद्धावान लभते ज्ञानम्” – परम गुरु भगवान श्रीकृष्णजी कि गुरुघोषणा भी यदि किसीने सार्थक करके दिखाई; तो वह थे हमारे पूज्य सन्त चिदानंदजी महाराज। वैदिक काल के श्रद्धालु शिष्यो का प्रतिनिधित्व करते हुए चिदानंदजी महाराज के प्रति मेरी शंका निर्मूल निकली। स्वामीजी के बीकानेर प्रवास के समय सेवा और सत्संग का मुख्य दायित्व मेरा था। मुझे एक बात की शंका थी की शिवानंद आश्रम अंग्रेजी भाषा और विदेशी व्यवहारवाला आश्रम है और हम उस परम्परा के अनुयायी हैं। मैंने स्वामीजी को प्राचीन ऋषियों और कृषि के संस्कारों से ओत प्रोत पाया। स्वामीजी प्रवचन से पूर्व मंगलाचरण के समय व्यासजी की भूमिका में नजर आये। कर्तन के समय चैतन्य महाप्रभु की भूमिका में दर्शन हुए और प्रवचन के समय शुक्रदेवजी समान ज्ञान स्वरूप में ज्ञानामृत की वर्षा करते दीखे। अनेक रूप रूपाय नमः ॥ दया और करुणा के दैवी गुणों से युक्त स्वामीजी की दीनबन्धुता अनुकरणीय थी। पतितोद्धारण स्वामीजी पारस और गंगा के समान सब के लिए गुरु विष्णुः के रूप में उपलब्ध रहे। “एक नदिया एक नार कहावत मेलो नीर भर्यो। दोनों मिल जब एक वरन भये सूरसरी नाम पर्यो, प्रभुजी मेरे अवगुण....।”

जैसे भागवत् श्रवण के चार फल हैं उसी प्रकार स्वामीजी के दर्शन और सानिध्य से मुझे भी फलानुभूति हुई।

अवधूत शिरोमणि दत्तात्रेयजी के समान मुझे भी स्वामीजी में गुरु भावकी अनुभूति हुई। १९९४ के जयपुरस्थ योग शिबिर में स्वामी श्री अध्यात्मानंदजी महाराज की उपस्थिति में मुझे अमोघ आशीर्वाद प्रदान किया। “तृप्ताः स्युस्सकलादेवाब्रह्माद्या गुरुतर्पणात्”। स्वामीजी की सभी संस्थाएँ मुझे अपनी ही संस्थाएँ लगती हैं और शिष्य शिष्याएँ भी अपने गुरु भ्राता के समान। बान्धवा गुरु भक्ताश्च ही लगते हैं। मैं यहाँ एक बात यह भी लिखना चाहता हूँ कि जब स्वामी चिदानंदजी मुझे बीकानेर राजगुरुजी महाराज की कृपा से मिले। उपमन्यु श्वेतकेतु और एकलव्यादि शिष्यों ने गुरु आज्ञा और गुरु सेवा से ही ज्ञान और सफलता प्राप्त की थी। एतत्सर्वं परित्यज्य गुरुमेव समाश्रयेत्। नास्ति तत्त्वं गुरोः परम्।

भ्रमर कीट न्याय से स्वामीजी चिदानंदजी महाराजने अपने को गुरुगरिमा में समाहित करके सर्वदेवमयोगुरुः सर्वतीर्थमयोगुरुः सर्वशास्त्रमयोगुरुः। सारूप्य प्राप्त करके स्वामी चिदानंदजी महाराज निर्वाणत्व को प्राप्त हुए। एक पारस कंचन करे वह करे आप समान।

१९६२ से १९६८ का समय मेरे जीवन का विशेष पुण्यवाला समय रहा है।

तत्र तं बुद्धि संयोगे लभतेपौर्वदेहीकम्। अनुसार पूर्व पुण्य से तत्कालीन अनेक विभूतियों के दर्शन का लाभ मिला। श्रद्धेय स्वामी चिदानंदजी मुझे जीवन की पूर्णाहुति के समय मिले। जो शिष्य की भूमिका में सफल रहता है वह गुरु की भूमिका में भी सफल ही है। पूज्य स्वामी शिवानंदजी की श्रेय सम्पत्ति के साथ स्वामी चिदानंदजी महाराज विश्व कल्याणार्थं वसन्तवल्लोकहितं चरन्तः - हमें प्राप्त हुए “गुरुणां तत्र सर्वेषाम् राजार्य परमो गुरुः। बीकानेर प्रवास के समय दर्शन करके शास्त्रों में सन्तों के जो लक्षण लिखे हैं, स्वामीजी को मूर्तिमान पाया। शिवानंद से पूर्ण इस पात्र से मैंने अपनी जिज्ञासा और पिपासा को तृप्त किया ॥

ॐ पूर्णमदः पूर्णमिदम् -

O. P. Kohli
Governor of Gujarat

Message

Raj Bhavan
Gandhinagar. - 382 020.

10 AUG 2016

I am indeed very happy to learn that the Sivanand Ashram, Ahmedabad, is celebrating its founder H.H. Sri Swami Chidanand Ji Maharaj's Birth Centenary Year - September 24, 2015 to September 24, 2016.

The Celebration of H.H. Swami Chidananda Ji's Birth Centenary Year is in essence an effort to spread Maharaj Ji's message of "Serve, Love and Give" inherited from his Divine Master H.H. Sri Swami Sivananda Ji Maharaj.

It is heartening to know that to mark the Birth Centenary Year Celebration of H.H. Sri Swami Chidanand Ji Maharaj, the Ashram has taken up various projects such as promoting yoga, construction of Sri Swami Chidananda Centenary Memorial Yoga Bhavan, Sri Swami Chidananda memorial lectures, programme for youth development and special programme of bhashya parayana on the Centenary Year Celebration for the benefit of society at large through its various centres in Gujarat.

I am sure that the Ashram under the leadership of Swami Adhyatmananda Ji Maharaj who is an ardent disciple of H.H. Sri Swami Chidanand Ji Maharaj will continue to spread the message of H.H. Swami Chidananda Ji Maharaj and work for educational, socio-religious and spiritual activities for welfare and betterment of the society at large.

I convey my best wishes to Swami Adhyatmanand Ji Maharaj on the Birth Centenary Celebration of H.H. Sri Swami Chidanand Ji Maharaj.

O.P. Kohli
(O.P. Kohli)

Apro/kp/2016/08/24/jcb

Vijay Rupani

Chief Minister, Gujarat State

Dt. 24-08-2016

Message

“With the Hindus we will find one central idea – spirituality. In no other religion, in no other sacred books of the world, will we find so much energy spent in defining the idea of God. Hinduism does not lay emphasis on the point that God lives in heaven it solidly believes that all the heaven that ever existed is now and here.”

It gives me much pleasure to know that **Gujarat Divya Jivan Sangh, Ahmedabad** is going to celebrate its founder H. H. Sri. Swami Chidanandji Maharaj’s **Birth Centenary during 20 – 24 September 2016**. At this eventful celebration a **Souvenir** commemorating of Swamiji maharaj will also published.

H. H. Sri Swami Chidanandji Maharaj was an enlightened spiritual Master, an angel to multitude of harmany and global ambassador of rich heritage of Indian Vedic Philosophy and spiritual science.

I extend my heartfelt best wishes for the grand success of this celebration.

With regards.

(Vijay Rupani)

To,
Bahen Shree Poonamben Thawani, Trustee,
Sivananda Ashram, Sivananda Marg,
Jodhpur Tekari, Ahmedabad – 380015.
Email: sivananda_ashram@yahoo.com

Phone PBX :
(033) 2654-1144 / 1180
(033) 2654-9581 / 9681
FAX : (033) 2654-4346
Email : mail@belurmath.org
Website : www.belurmath.org

RAMAKRISHNA MISSION

(The Headquarters)
P.O. BELUR MATH, DIST. HOWRAH
WEST BENGAL : 711202
INDIA

Ref: Gen/21E
29 July 2016

Message

We are glad to know from your emailed letter of 21 July 2016 that the birth centenary of Srimat Swami Chidanandaji Maharaj will be celebrated and a Souvenir will be brought out in commemoration of the event. Srimat Swami Chidanandaji Maharaj was a universally respected saint of a high order who was an unfailing source of inspiration, guidance and spiritual strength to thousands of people. He is remembered with great love and respect by all who knew him.

We wish the function all success.

Yours in the Service of the Lord

Swami Suhitananda
(General Secretary)
Ramakrishna Math and
Ramakrishna Mission, Belur Math

SHREE SHREE ANANDAMAYEE SANGHA

KANKHAL (HARIDWAR) – 249408 (UK)

E-mail : anandmayeesangha@rediffmail.com

TELEPHONE NO: (01334) 246575/09412072576

31st August 2016

Tribute

I am pleased to learn of the forthcoming Centenary celebrations of Sri Swami Chidanandaji Maharaj. I had the unique fortune of coming into contact with Swamiji during his several visits to meet with Anandamayee Ma at our Kankhal Ashram. He was the embodiment of love, humility and compassion. I distinctly remembered his interaction with 'Shree Ma'. It was like a child meeting his mother after a long time. 'Ma' also equally responded him as a child. Ma never allowed Swamiji to go without Prasad. I was fortunate to serve him whenever Swamiji visited our ashram at Kankhal. Swamiji affectionately called me 'Achyut' and said that I would never fall (Chyut) as long as I am with Ma. He sometime worshipped Her as Mother Jagadamba with full of reverence. It's really a worth seeing. Ma was also sitting in front of him with Her eternal sweet smile. We were all charmed with his saintliness, selfless service and great humility -- who was the living example of "Nirvanamoha, Jitasangadosha / adhyatmanitya vinivrttakamah" (Gita/ Chapter XV): They who are free from pride and delusion, who have conquered the evil of attachment, and are in eternal union with God.....attain that supreme immortal state.

With lots of Pranam and Jai Ma !

At Shree Shree Ma's Holy Feet

Swami Achyutananda
Swami Achyutananda Giri
President

Anandashram Kanhangad

Homage to Param Puja Swami Chidanandaji Maharaj

“The aim of a saint’s life is to spend all its energies – physical, mental and spiritual – for the welfare of humanity. The struggling and distressed souls call for his sympathy, goodwill and help. He is, by nature, all kindness, mercy and love. So, at every step, his life is poured out as a selfless dedication for the removal of pain and misery in the world, in whatsoever form they exist. Blessed are they who share with the saint in acts of service” says our Master Param Puja Papa Swami Ramdas (Founder of Anandashram, Kerala). Param Puja Swami Chidanandaji Maharaj’s life was an epitome of what is described above.

The centenary celebrations of Param Puja Swami Chidanandaji Maharaj, which falls on the 24th September 2016 reminds us of the glorious life Swamiji Maharaj placed before us. Even after shedding the mortal coil on 28th August 2008, his luminosity continues to guide and illuminate the hearts and souls of countless devotees and seekers after Truth both in India and abroad, as it did during the past almost seven decades of his active spiritual ministry.

In spite of his scaling the peaks of spiritual perfection, which established him in the Jivanmukta (Liberated-in-Life) state, and the fact that, as the head of the Divine Life Society, a most prestigious spiritual institution, he was being sought after by many high dignitaries, he always remained a humble and simple monk within and without.

Param Puja Swamiji Maharaj during his interaction with devotees/sadhakas had touched upon different topics connected with Sadhana in a most impressive and lucid way and they are a perennial source of inspiration.

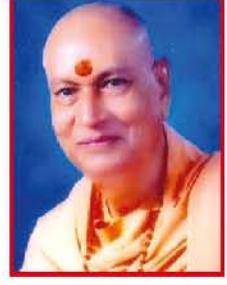
Param Puja Swamiji Maharaj’s association with Beloved Papa and Puja Mataji had started even before he joined Shivanandashram. He continued to maintain his close relationship with Anandashram not only throughout his active spiritual ministry, but also after he was taken ill. He had great love and reverence for Beloved Papa, Puja Mataji and Puja Swami Satchidanandaji, with whom he had developed intimate friendship ever since they first met at Rishikesh in 1950.

Of his love for Beloved Papa, he used to jokingly remark, “After I met Papa, I would have remained in the Ashram (Anandashram) and Papa and Mataji also would have liked it, but it was God’s will that Chidananda should go to Shivanandashram and Satchidananda should be in Anandashram.”

We offer our mental Sashtang Pranams to Param Puja Swamiji who is now in the form of remembrance and pray for his blessings on innumerable spiritual aspirants like us for assimilation of his inspiring messages and application of the same in our daily life resulting in attaining the POORNATHWAM.

- Muktananda, Anandashram

निवृत्तशंकराचार्य,
समन्वय पीठाधीश्वर १००८ महामंडलेश्वर
श्रीमत् स्वामी सत्यमित्रानंदजी महाराज
भारतामाता मंदिर, सप्तत्रयषि
हरिद्वार

भारतवर्षमें समय समय पर पूजनिय संत महात्माओंका आगमन होता ही रहेता है।

आग लगी आकाश में, चूई चूई गीरे, अंगार।

संत न होते जगत मे; ता जल जाता संसार ॥

ऐसे श्रेष्ठ संतो की पंक्तिमें प्रातः स्मरणीय त्यागमूर्ति; निस्पृहता के मूर्तिमंत स्वरूप, परिव्राजक परमहंस पूज्य श्री स्वामी चिदानंदजी महाराज बिराजमान हैं। उनके पावन दर्शन, पवित्र जीवन और सर्वत्र परमात्मा के दर्शन करने की वृत्ति रखनेवाली पावनता; सभी को दिव्य जीवन यापन करे की प्रेरणा प्रदान करती रही। वह अनुपम महापुरुष थे।

पूज्य स्वामीजीकी पवित्र सन्निधीमें मेरे समान अनेक संन्यासीओ को जीवन जीने के लिए जीवन जीने की कला सिखनेका अवसर प्राप्त हुआ है।

सौराष्ट्रके प्रवासमें मुझे उनकी नित्य जीवन चर्याके दर्शन करने का सौभाग्य प्राप्त हुआ। उनके नेतृत्वमें श्री स्वामी शिवानंदजी महाराज के आश्रममें और दिव्य जीवन संघ की प्रवृत्तिओमें निरंतर विकास हुआ है।

पूज्य स्वामीजीका व्यक्तित्व एक वरवृक्षकी छायाकी मोंती था। जिसके नीचे बैठकर शतशः साधकोने अध्यात्म ज्योति जागृत की है। विश्व मानवता के संरक्षण में उनका योगदान ऐतीहासिक है।

शारीरिक क्षमता और शक्ति रहेते हुए अपनी संस्थाका स्वेच्छया एकांत जीवनमें रहकर संस्थाका संचालन करना यह उनकी आध्यात्मिक शांति और शक्तिका परिचायक है। स्वामीजी महाराज अजातशत्रु थे। दीनों पर दया, उनकी स्वाभाविक प्रवृत्ति थी। आज भी जब कोई उनके ध्यान करता है तो उसके जीवनमें सदाचार की पवित्र धारा बहने लगती है।

दिव्य जीवन सांस्कृतिक संघ, अमदावाद के अध्यक्ष श्री स्वामी अध्यात्मानंदजी महाराज के श्री चरणों मे मेरे अनंत प्रणाम समर्पित हो। उनके सभी अनुयायी साधको को परमात्मा दिव्यता प्रदान करे; और भारतवर्ष पुनः अध्यात्म के पथ पर निरंतर अग्रसर हो, मैं परमेश्वर से ऐसी प्रार्थना करता हूँ।

विनम्र सेवक

स्वामी सत्यमित्रानंद

९-८-२०१६

मुम्बई, लीलावती होस्पिटल।

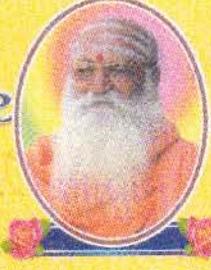

શ્રી ભારતી આશ્રમ સેવા ટ્રસ્ટ

શ્રી ગિરનારી
રેલ્વે સ્ટેશન પાસે, મુ. સરખેજ, જી. અમદાવાદ - ૩૮૨ ૨૧૦.
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૮૨૦૫૭૫, ૨૬૮૨૨૧૫૧

શ્રી ભારતી આશ્રમ ગુરુકુલ સેવા ટ્રસ્ટ

શ્રી ભવનાથ મહાદેવ મંદિર પાસે, ગિરનાર તળેટી, જુનાગઢ - ૩૬૨ ૦૦૪.
ફોન : (૦૨૮૫) ૨૬૨૪૦૪૯, ૨૬૨૧૦૦૮, મો. ૯૪૨૬૫ ૨૫૫૫૫, ૯૯૭૮૩ ૯૯૭૯૯૯
સંસ્થાપક : અનંતશ્રી વિભૂષીત મહામંડલેશ્વર શ્રી શ્રી ૧૦૦૮
પૂજ્ય સ્વામીશ્રી વિશ્વંભર ભારતીજી મહારાજશ્રી

તા. ૫.૯.૨૦૧૬,

પરમ શ્રદ્ધૈય—સ્વામી અઘ્યાત્માનંદજી મહારાજ શ્રી,
શિવાનંદ આશ્રમ, જોધપુર, અમદાવાદ-૫૪.

સેવાની જ્યોત

- ❑ અભ્યક્ષેત્ર
- ❑ વાનપર્યાયશ્રમ
- ❑ ગોશાળા
- ❑ અતિથિગૃહ
- ❑ ઔષધાલય
- ❑ પુસ્તકાલય
- ❑ છાત્રાલય
- ❑ આધ્યાત્મીક પ્રચાર
- ❑ ગુરુકુલ

આપશ્રી દ્વારા વંદેગુરુ પરંપરાનાં ભાગરૂપ શ્રી મંત સ્વામી શ્રી ચીદાનંદ મહારાજ—બ્રહ્મલીન અધ્યક્ષશ્રી શીવાનંદ આશ્રમ ડીવાઈન સોસાયટીના શત જયંતિ ઉત્સવ પ્રસંગે એક સુંદર સ્મારિકા પ્રકશીત કરી રહ્યા છો સાથે સાથે ચીદાનંદ જન્મ શતાબ્દી યોગ—સત સંગ ભવનનો લોકાર્પણ આગામી તા.૨૪-૦૯-૨૦૧૬ શનિવારના રોજ સાંજે ૫:૩૦ કલાક થી ૮:૩૦ કલાક અમારા જુના પીઠાધીશ્વર આચાર્ય મહામંડલેશ્વર અનંતશ્રી વિભૂષીત પુજ્ય સ્વામીશ્રી અવધેશાનંદ ગીરીજી મહારાજના પાવન વરદ હસ્તે કરવા જઈ રહ્યા છો તે જાણી ખુબ ખુબ પ્રસન્નતા અનુભવી રહ્યો છું આવા દિવ્ય અને ભવ્ય સર્વ જન હિતાય શુભ ત્રિવેણી પ્રસંગે મારી હૃદયની પ્રસન્નતા વ્યક્ત કરુ છું અને પ્રભુ પ્રાથના કરુ છું ઈતિ શિવમ્

લી. આપ સૌનો

વ. મં. વિશ્વંભર ભારતીજી

મહામંડલેશ્વર સ્વામીશ્રી વિશ્વંભર
ભારતીજીના સાદર ઝૂં નમો નારાયણાય

શ્રી ભારતી આશ્રમ સેવા ટ્રસ્ટ
(રજી.નં. ઇ ૩૨૫૫/૭૮)
80(G)799/03-04/1-4-04 to 31-3-11

Email : info@bhartiashram.org
Email : tishcommission@gmail.com
Web : www.bhartiashram.org

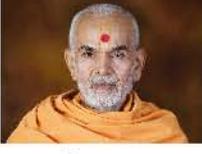
શ્રી ભારતી આશ્રમ ગુરુકુલ સેવા ટ્રસ્ટ
(રજી.નં. ઇ ૯૭૪૧/૯૨)
80(G)1-4-2001 to 31-3-2011

ટ્રસ્ટની પ્રવૃત્તિઓને તબ મન ધનથી સહકાર આપો.

HIS DIVINE HOLINESS

MAHANT SWAMI MAHARAJ

(Swami Keshavjivandasji)

॥ श्रीस्वामिनारायणो विजयते ॥

તા. ૨૯-૮-૨૦૧૬, અમદાવાદ

પ્રતિ,

**પરમ આદરણીય ચિદાનંદ સ્વામી જન્મ શતાબ્દી મહોત્સવ સમિતિ તથા પૂજ્ય સ્વામીશ્રી અધ્યાત્માનંદજી,
અમદાવાદ.**

જય સ્વામિનારાયણ.

વિશેષ એ જાણીને અત્યંત આનંદ થયો કે, પરમ શ્રદ્ધેય પૂજ્યપાદ સ્વામીશ્રી ચિદાનંદજી મહારાજના શતાબ્દી મહોત્સવ પર્વે આપ સર્વે સતત એક વર્ષ સુધી વિવિધ કાર્યક્રમો દ્વારા તેઓનાં પવિત્ર જીવન અને દિવ્ય સંદેશમાંથી સતત પ્રેરણા પામી રહ્યા છો.

પૂજ્યપાદ ચિદાનંદજી મહારાજની જ્ઞાન-ગંભીરતા, સરળતા, અહંશૂન્યતા, પરોપકારિતા વગેરે સૌનાં હૃદયમાં અદ્વિતીય અને અમીટ સુવાસ પ્રસરાવતાં હતાં. તેઓનાં અનેકવિધ સેવાકાર્યો અને દિવ્યજીવન સંઘની અનેકવિધ આધ્યાત્મિક અને સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં આવેલ તેઓનો પવિત્ર પ્રભાવ અનુભવાય છે. તેઓના સાનિદ્યમાં આવનાર કોઈપણ વ્યક્તિ તેઓની આધ્યાત્મિક પ્રતિભાથી પ્રભાવિત થયા સિવાય રહી શકે જ નહીં.

પરમ આદરણીય પ્રમુખસ્વામી મહારાજ અને પરમ આદરણીય ચિદાનંદજી મહારાજનો પરસ્પરનો સ્નેહસંબંધ અનેક વખત નીરખવાનો લહાવો મળ્યો છે. પરમ પૂજ્ય પ્રમુખસ્વામી મહારાજે અનેક વખત પરમ પૂજ્ય ચિદાનંદજી મહારાજ પ્રત્યે આદરભાવ વ્યક્ત કરતાં જણાવ્યું હતું કે, “તેઓનાં દર્શન કરતાં જ મને અમારા ગુરુદેવ યોગીજી મહારાજનું સ્મરણ થઈ આવે છે. યોગીજી મહારાજના જેવી વિનમ્રતા અને અહંશૂન્યતાનાં દર્શન મને ચિદાનંદ સ્વામીમાં થાય છે.”

બીજી તરફ, આદરણીય ચિદાનંદજી મહારાજ પણ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ પ્રત્યેનો આદર વ્યક્ત કરતાં બોલી ઊઠ્યા હતા કે, “જેમ કાળો કોટ જોઈને વકીલની યાદ આવે, સ્ટેથોસ્કોપ જોઈને ડોક્ટરની યાદ આવે, તેમ પ્રમુખસ્વામી મહારાજનું દર્શન કરતાં સાક્ષાત્ પરમાત્માનું સ્મરણ થઈ આવે છે. પ્રમુખસ્વામી મહારાજ સર્વે તીર્થો, સર્વે સંતો અને પરમાત્માનું મૂર્તિમાન સ્વરૂપ છે.”

આવા મહાન સંતપુરુષો આ પૃથ્વી પર અવતરે છે તે જ આ પૃથ્વીનું પરમ સૌભાગ્ય છે. પરમ પૂજ્ય સ્વામીશ્રી ચિદાનંદજી મહારાજે આ પૃથ્વી પર અવતરીને પોતાના જીવન દ્વારા શ્રેષ્ઠ આધ્યાત્મિક સ્થિતિનું દર્શન કરાવ્યું છે અને અનેક જીવોને મુક્તિનો માર્ગ ચીંધ્યો છે. સંતત્વ અને આધ્યાત્મિકતાની તેમણે આપેલી પ્રેરણાઓ અનેકને માટે દિવાદાંડીરૂપ બની રહેશે. પરમ શ્રદ્ધેય ચિદાનંદજી મહારાજ સાધુ સમાજનું ગૌરવશિખર હતા. તેઓની જન્મ શતાબ્દીએ તેમના અનેક દિવ્ય ગુણો તથા ઉચ્ચ આધ્યાત્મિક સંદેશનું હૃદયમાં સ્મરણ થઈ આવે છે અને મસ્તક નમી પડે છે.

ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ તથા અમારા ગુરુદેવ પરમ પૂજ્ય પ્રમુખસ્વામી મહારાજનાં ચરણોમાં પ્રાર્થના કરું છું કે આપ સર્વે દ્વારા પરમ પૂજ્ય ચિદાનંદ સ્વામીજીનાં એવાં પ્રેરણાસભર જીવન અને કાર્યનો વિસ્તાર હંમેશાં થતો રહે, તેમજ ઉત્તરોત્તર અધિક ભક્તસમુદાય તેનાથી પ્રેરણા પામતો રહે.

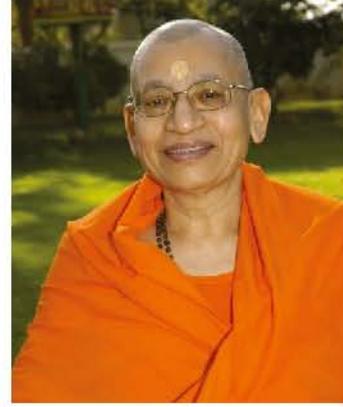
એ જ
લિ.

સાધુ કેશવજીવનદાસ(મહંતસ્વામી)ના
સ્નેહપૂર્વક જય સ્વામિનારાયણ

BAPS SWAMINARAYAN SANSTHA, SHAHIBAUJ, AMDAVAD 380004, GUJARAT, INDIA.
e-mail: info@swaminarayan.org

**Adhyatma Vidya Mandir,
Tatva Tirth,
Shilaj Road, Thaltej
Ahmedabad, Gujarat, India**

Message

" The Bhagavad Gita describes a saint as the one who is not hateful towards any creature, who is friendly and compassionate to all and who is free from the notion of 'I' and mine. Pujya Swami Chidanandaji Maharaj was an embodiment of these and multitude of other virtues. He was a Sadhu in the true sense in that he exemplified simplicity, was a non- demanding person and was ever engaged in the welfare of others. He was a living master and a true role-model for spiritual seekers.

I congratulate the Gujarat Divya Jivan Sangh for celebrating the centenary of such an exalted saint and carrying out a number of different programs throughout the year. I pray to the Lord to bless the organizers and volunteers to successfully carry out the celebration and effectively contribute to the spiritual growth of seekers while giving them the joy of a festival."

Swami Adhyatmanandaji wanted to know when I will be able to give a talk on the occasion. September 20 (Tuesday) or September 23 (Friday) will be convenient to me. You please let me know which date would suit you.

With best wishes and love,

Swami Veditatmananda

Arsh Vidya Mandir

અદ્વેય સ્વામીશ્રી અધ્યાત્મનંદજી / આત્મીય શ્રી અરૂણભાઈ,

ભૂલોક પરના સર્વ પદાર્થોને પ્રકાશિત કરવા ભગવાને સૂર્યદેવતાની રચના કરી છે. જગતના પદાર્થોના દર્શન કરવા ઈશ્વરે આપણને ચર્મચક્ષુ પ્રદાન કર્યા છે. મનુષ્યમાત્ર જીવમાત્ર ચર્મચક્ષુનો વ્યાપાર-ઉપયોગ કરવાનું જન્મથી જ જાણે છે. શિખવાડવાની જરૂર નથી હોતી.

ચિત્ સ્વરૂપ બ્રહ્મ/પરમાત્મા જ આખા બ્રહ્માંડને અંદર-બહાર પ્રકાશિત કરે છે....

તસ્ય ભાસા સર્વમિદં વિભાતિ.

ચિત્ સ્વરૂપ નિત્ય પ્રકાશ સ્વરૂપ હોવા છતાં આ પરબ્રહ્મ-પરમાત્માને જોવા માટે જ્ઞાનચક્ષુની આવશ્યકતા છે. જ્ઞાનચક્ષુ પ્રાપ્ત થતાં સર્વત્ર એક અદ્વિતીય પરમાત્માના દર્શન થાય છે. દ્રષ્ટિમાં દિવ્યતા આવે છે. જેથી જગતમાં પવિત્રતાના દર્શન થાય છે. આવા જ્ઞાનચક્ષુ સંતો પ્રદાન કરે છે.

સન્તો વિશન્તિ ચક્ષુષિ બહિરર્કઃ સમુત્થિતઃ ।

દેવતા બાન્ધવા સન્તઃ સન્તઃ આત્માહમેવ ચ ॥

શ્રીમદ્ ભાગવત - ૧૧.૨૬.૩૪

સંતો નેત્ર/દિવ્યદ્રષ્ટિ આપે છે. જેમ સૂર્યોદય થતાં સંસારની વસ્તુઓ સ્પષ્ટ થાય છે. તેમ સંતો દ્વારા પ્રદત્ત દિવ્યદ્રષ્ટિથી સર્વત્ર પરમાત્મા-ભગવાનનાં દર્શન થાય છે. માટે સંતો દેવતા-સ્વજન તથા સર્વના આત્મસ્વરૂપ છે. ભગવાન કહે છે સંતો મારું સ્વરૂપ જ છે.

બ્રહ્મલીન પ.પૂ.સ્વામી શ્રી ચિદાનંદજી આવા વિરલ સંત હતા. સદ્દયતા, કરુણા, સેવા વગેરે દૈવીસંપત્તિઓનું મૂર્તિસ્વરૂપ જ હતા. સર્વત્ર નારાયણના દર્શન કરતા, એકાત્મ ભાવમાં જ સ્થિત રહેતા હતા, જેને પરિણામે તેમના સંપર્કમાં આવનાર સૌ કોઈને પ. પૂ.સ્વામીજી "પોતાના-સ્વજન" અનુભવતા.

આવા સંતોનાં દર્શન-સત્સંગ અમોઘ હોય છે. સંતોની કૃપાદ્રષ્ટિથી સંતોના સત્સંગ થી ભગવદ્ભક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે અને સંતો 'સ્વયં કૃપા' કરે ત્યારે જ તેમનો સંગ મળે છે.

પ.પૂ.સ્વામીજીએ કૃપાકરી આપણને સૌને નિરંતર આજીવન સત્સંગ દર્શન આપ્યા, ભક્તિબીજનું રોપણ કર્યું અને જ્ઞાનાભિમુખ-ધ્યાનાભિમુખ કર્યા.

આવા બ્રહ્મલીન અદ્વેય પ.પૂ.સ્વામી શ્રી ચિદાનંદજીની કૃપા નિરંતર વરસતી રહે, એ જ તેમના શ્રીચરણોમાં પ્રાર્થના.

(સ્વામી પરમાત્માનંદ સરસ્વતી)

ANAND NIKETAN TRUST

NEAR UNIVERSITY, MUNJKA, RAJKOT - 360 005 ■ Phone : 0281-2577774 / 6
email : avmrajkot@yahoo.co.in

श्री ५ नवतनपुरी धाम खीजडा मन्दिर ट्रस्ट श्री ५ नवतनपुरी धाम ખીજડા મંદિર ટ્રસ્ટ Shri 5 Navtanpuri Dham Khijada Mandir Trust

श्री ५ नवतनपुरी धाम
खीजडा मन्दिर ट्रस्ट
+ 91 288 2672829
+ 91 288 3202829

श्री कृष्ण प्रणामी धर्म पत्रिका
+ 91 288 2672829
+ 91 99798 56228

श्री निजानन्द पुस्तकालय
+ 91 288 2672829
+ 91 288 3202829

श्री कृष्ण प्रणामी गौशाला
93715123065 / 9898067289

श्री निजानन्द कृषि फार्म
93715123065 / 9376699991

श्री प्राणनाथ मेडी मन्दिर
9375779991

श्री कृष्ण प्रणामी विद्यापीठ
9376950887

श्री प्रणामी बाल मन्दिर
+ 91 288 2562930

श्री प्रणामी विद्या मन्दिर
+ 91 288 2562930

श्री प्रणामी हाईस्कूल
+ 91 288 2562930

श्री प्रणामी उच्चतर
माध्यमिक विद्यालय
+ 91 288 2562930

श्री निजानन्द कम्प्यूटर सेन्टर
+ 91 288 2562930

श्री निजानन्द गुरुकुल
+ 91 288 2562931
+ 91 288 2566355

Shri Rajshyamaji
Production House
(A studio for Audio &
Video Recording & Mixing)
+ 91 99798 56228

दिनांक १३-०८-२०१६

शुभकामना

मुझे यह जानकर अत्यन्त प्रसन्नताका अनुभव हुआ कि श्री शिवानन्द आश्रम, अहमदाबाद परम वन्दनीय स्वामीजी श्री चिदानन्दजी महाराजकी जन्म शताब्दी वर्ष मना रहा है और इस उपलक्ष्यमें स्मारिका प्रकाशित करने जा रहा है।

स्वामी चिदानन्दजी महाराज अपने समयके बड़े तपस्वी, सुलझे हुए एवं दीर्घ द्रष्टा महापुरुष रहे हैं जिन्होंने सरल शब्दोंके द्वारा शास्त्रोंका गूढ रहस्य स्पष्ट कर जीवनकी यथार्थताका बोध करवाया है। ऐसे महापुरुषोंकी शताब्दी मना कर संस्था उनके शाश्वत उपदेशोंको जन-जन तक पहुँचानेका स्तुत्य प्रयत्न कर रही है। स्वामी शिवानन्दजी महाराज एवं स्वामी चिदानन्दजी महाराजका जीवन स्वयंमें एक दिव्य सन्देश है। उनकी साधना एवं सन्देशके संवाहक बन कर स्वामी अध्यात्मानन्दजी महाराज शास्त्रीय परंपराओंका निर्वहन कर रहे हैं।

गुजरात दिव्य जीवन संघ जीवनकी दिव्यताका बोध करवानेके लिए निरन्तर प्रयत्नशील है। संस्थाके उदात्त कार्योंसे समाज लाभान्वित हो रहा है। यह स्मारिका भारतीय समाजकी नई पीढ़ीको शुभ संस्कारोंके प्रति अभिप्रेरित करेगी इस श्रद्धाके साथ इसके प्रकाशनके लिए शुभकामना प्रेषित करते हुए प्रसन्नताका अनुभव कर रहा हूँ।

शुभाकांक्षी

प्राणनाथ महाराज

आचार्य कृष्णमणि महाराज

श्री ५ नवतनपुरी धाम चौक, जंभालीया गेट पास, जामनगर. श्री ५ नवतनपुरी धाम चौक, खंभालीया गेटके पास, जामनगर.
Shri 5 Navtanpuri Dham Chowk, Nr. Kahambhaliya Gate, Jamnagar - 361 001. Ph.: +91 (0288) 2672829, 3202829
Fax: +91-0288- 2551353 navtanpuri@gmail.com, www.shrirtartamsagar.org www.krishnanpranami.org

ટ્રસ્ટ રજી. ઈ-૭૭૭ જામનગર

॥ ઓમ ॥

॥ શ્રી અન્નદુર્ગુરવે નમઃ ॥

શ્રી આણદાબાવા સેવા સંસ્થા - જામનગર

મહંત શ્રી દેવપ્રસાદજી મહારાજશ્રી ગુરૂ શ્રી શાન્તિપ્રસાદજી મહારાજશ્રી "વેદાન્તાચાર્ય"

ગોપાલ ભુવન, લીમડાલેન, જામનગર - ૩૬૧ ૦૦૧ (ગુજરાત) (ઈન્ડીયા)

● ફોન:(ઓ.) ૨૫૪૦૧૫૫ (ઘર) ૨૬૭૮૮૨૮, ૨૫૫૦૨૫૨ ● ફેક્સ:(૮૧-૨૮૮) ૨૫૫૩૧૦૦

Internet Website : www.anandabawa.org / E-mail : bapu@anandabawa.org/info@anandabawa.org

આ સંસ્થા દ્વારા થતી માનવ સેવાની વિવિધ સેવા પ્રવૃત્તિઓ

- જી સદાપ્રત સેવા સંસ્થા
- જી શ્રી આણદાબાવા સેવા સંસ્થા
- જી દુષ્કાળ નિવારણ ફંડ
- જી અનાથ બાલાશ્રમ
- જી મહિલા વૃદ્ધાશ્રમ
- જી નેત્રચિકિત્સાલય
- જી કિડની ડાયાલીસીસ સેન્ટર
- જી લેપ્રસી નિવારણ સેવા
- જી પેથોલોજી લેબોરેટરી
- જી મેગનેટ થેરાપી સેન્ટર
- જી મેડિકલ ટ્રસ્ટ
- જી રામરક્ષિણ અન્નદ આરોગ્ય ભુવન ધોરીવાવ
- જી વેદાન્ત સંસ્કૃત પાઠશાળા અને મહાવિદ્યાલય - ધોરીવાવ
- જી આનંદ કુટીર
- જી હરિહરાશ્રમ (યુ.પી.) - કાશી
- જી લક્ષ્મીનારાયણ મંદિર સેવા ટ્રસ્ટ
- જી દરિદ્ર નારાયણ ફંડ (અનાજ સહાયતા)
- જી આણદાબાવા સેવા સંસ્થા ગૌશાળા ટ્રસ્ટ
- જી ધોરીવાવ ગૌશાળા ટ્રસ્ટ
- જી આણદાબાવા ગૌશાળા ટ્રસ્ટ
- જી તીર્થરાજ સેવા ટ્રસ્ટ
- જી શારદા મંદિર હાઈસ્કૂલ
- જી શારદા મંદિર પ્રાથમિક શાળા
- જી રામમૂક બધિર (બહેરા મૂંગા શાળા)
- જી શાન્તિ સદ્ગુરુ બાલમંદિર
- જી સરસ્વતી વિદ્યામંદિર ઈંગ્લીશ અને ગુજરાતી મિડિયમ શાળા
- જી દેવસ્વરૂપ ડિંડર ગાર્ટન
- જી આણદાબાવા સમૂહ લગ્ન સેવા
- જી ઘાસ કેન્દ્ર
- જી જલ સેવા (ગ્રામ્ય વિસ્તાર)

દાનની રકમ ઇન્કમ ટેક્સ ૮૦-જી હેઠળ કર મુક્તિ છે.

* શુભાશીર્વાદ *

ગુજરાત દિવ્ય જીવન સંઘ - અમદાવાદમાં પરમાદરણીય, શ્રી સ્વામી રાધ્યાત્માનંદજી મહારાજશ્રી ના અથાગ પરિશ્રમ - પ્રેરણા અને સાન્નિધ્ય હેઠળ ગુજરાતમાં જ નહિ પરંતુ આંતરરાષ્ટ્રિય લેવલે સેંકડો મુમુક્ષુઓમાં સમગ્ર જનસમાજની એક અસાધરણ શ્રદ્ધાનું પ્રતીક બનવા પામેલ છે.

આ "શિવાનંદ આશ્રમ" અમદાવાદમાં હરિદ્વારના મહાન ધર્મપ્રવર્તક શ્રી સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજશ્રી ના કરકમલોથી સાકાર થયું. એ આજના સમસ્ત સમાજના અહોભાગ્ય માનું છે. આ આશ્રમમાં યોગશિક્ષા, ભક્તિમાર્ગ પર વિશિષ્ટ ચર્યા, વેદ અને ભગવદ્ ગીતા પર જ્ઞાનગોષ્ઠિ, યોગ દ્વારા માનસિક સદ્વિચારોની પ્રેરક ઉપલબ્ધિઓ આ બધું સર્વજનહિતાય આવીષ્કારિત થતું રહે છે, જે ઘણી ખુશીની બાબત છે.

આવી અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ કાયમી ધોરણે પ્રયોજાય છે. જેમાં આદરણીય શ્રી સ્વામી અધ્યાત્મનંદજી મહારાજશ્રીના સતત પ્રયાસોની ફલશ્રુતિ સ્પષ્ટ વર્તાય છે.

આ પ્રકારની સેવા, આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓથી મધમધતું આ ગુજરાત દિવ્ય જીવન સંઘ પ્રસ્થાપિત શિવાનંદ આશ્રમ પરમવંદનીય, પરમતપસ્વી, પરમહંસ શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજશ્રીના ૨૦૧૫-૨૦૧૬ ના સમયગાળાના આ દિવ્ય તેજોમય વર્ષને "જન્મ શતાબ્દી વર્ષ" તરીકે ઉજવે છે. જે જાણીને મન ઘણો જ આનંદ થયો છે.

પ્રેરક અને સરસ એવા આ આયોજનને જામનગર (ગુજરાત) માં આવેલી ૩૫૦ વર્ષથી પણ વધારે પ્રાચીન અમારી આ શ્રી આણદાબાવા સેવા સંસ્થા તરફથી ખૂબ ખૂબ શુભેચ્છા સાથે મારા હાર્દિક શુભાશીર્વાદ પાઠવું છે.

ત્યાં સહુને સપ્રેમ જયરામ.

ભવદીલ
મહંત શ્રી દેવપ્રસાદજી
અધ્યક્ષશ્રી
શ્રી આણદાબાવા સેવા સંસ્થા
જામનગર

ARCHDIOCESE OF GANDHINAGAR

Dharmacharya Nivas, Shantivan, Pethapur, Gandhinagar – 382 610, Gujarat State (India)
Tel. 079-23227541. email : thomas_macwan@yahoo.co.in

Date: 7/9/2016

Most Respected H. H. Sri Swami Adhyatmanandaji Maharaj
Gujarat Divya Jivan Sangh
Sivananda Ashram
Sivananda Marg, Jodhpur Tekari
Ahmedabad – 380 015

Dear and Most Respected H. H. Sri Swami Adhyatmanandaji Maharaj, Respected Poonam Thawani (Trustee) and the Followers of H.H. Sri Swami Chidanandaji Maharaj,

Greetings of Peace and Joy to one and all!

It is my pleasure and privilege to express my thoughts in the souvenir being brought out in commemoration of the centenary year of H.H. Sri Swami Chidanandaji Maharaj.

Every soul is the abode of the Divine. Every person is the treasure house of God. Not all are able to realize one's own true identity. H.H. Sri Swami Chidanandaji Maharaj was one such soul who could see God in human beings, in nature and above all in himself. Being aware of this reality of life, he taught his followers to reach to that self-realization and be useful to the world! It is a matter of great joy that this is the centenary year of H.H. Swami Chidanandaji Maharaj and Gujarat Divya Jivan Sangh has successfully organized a number of Spiritual programmes. This to my mind is an appropriate manner of rendering respect and paying homage to this great saint H.H. Sri Swami Chidanandaji Maharaj.

My sincere greetings and good wishes to you H. H. Sri Swami Adhyatmanandaji Maharaj! Under your spiritual leadership the good work began by H.H. Sri Swami Chidanandaji Maharaj has not only continued but flourished in India and beyond the shores of our beloved country. We feel proud of you! How many people have been touched by your love, appreciation and guidance! We have personally experienced your love and warmth. You are able to see goodness in every person. You have respect and tolerance for every religion. You love nature and so you have sown 10 million saplings on our beloved mother earth. It is a matter of great joy to know that through 310 blood donation camps you have succeeded in collecting 93,000 units of blood! Something marvelous and incredible! May God keep you in good health for this great service to the earth and to the children of God! May you continue guiding people for many more years to come!

My best wishes to all the followers of H.H. Sri Swami Chidanandaji Maharaj. Let us work together to restore and built up dignity of every person on earth – that every human being is the daughter or son of God! Like Christ let us make this world a better place to live where love, peace, joy, harmony and brotherhood is emitted from and for every soul!

Wishing you God's blessings!

Yours devotedly in Christ

+ Thomas Macwan
Archbishop of Gandhinagar

Dr. Pranav Pandya MD (Medicine)
Chancellor Dev Sanskriti Vishwavidyalaya
Head All World Gayatri Pariwar
Director Brahmavarchas Research Institute
Editor Akhand Jyoti (Monthly Magazine in 8 Languages)

**DEV SANSKRITI
VISHWAVIDYALAYA**

25th July 2016

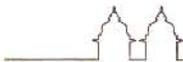
Message

It is extremely heartening to note that Sivananda Ashram, Ahmedabad is celebrating the Birth Centenary year of HH Sri Swami Chidanandaji Maharaj from September 24, 2015 to September 24, 2016. I would like to convey my sincere Best Wishes for the same.

It is all the more reassuring to note that under the able guidance of HH Sri Swami Adhyatmanandaji Maharaj, Sivananda Ashram is celebrating the Birth Centenary year of HH Sri Swami Chidanandaji Maharaj with various projects for the benefit of the society, including promotion of Yoga among the masses, publication and distribution of books written by HH Sri Swami Sivanandaji Maharaj and HH Sri Swami Chidanandaji Maharaj, distribution of free note-books to rural poor children in tribal areas, programs for Youth Development, etc. Promotion and propagation of our ancient wisdom is the need of the hour, and I heartily congratulate the Sivananda Ashram for undertaking such noble programs for the welfare of humanity, as well as pray to Mother Gayatri and our Revered Gurusatta for showering their affectionate blessings for the same.

Best Wishes

(Dr. Pranav Pandya)

Recognized by UGC, Accredited by NAAC and an ISO 9001:2008 Certified Institution

Gayatrikunj - Shantikunj, Haridwar - 249 411 (Uttarakhand)
Phone: +91-1334-260602, 260309, 260723, 261367 • Fax: +91-1334-260866
Email: shantikunj@awgp.org • Website : www.dsvv.ac.in | www.awgp.org

UNTO HIM OUR BEST

*Pujya Gurudev, Swami Chinmayanandaji's Birth Centenary Celebrations
1916-2016*

Central Chinmaya Mission Trust
Saki Vihar Road
Mumbai 400 072
INDIA
Ph: +91-22-2857 2367
Fax: +91-22-2857 3065
www.chinmayamission.com

Message

Blessed Self,

Hari Om!

Humble prostrations at the lotus feet of Pujya Swami Chidananda-ji Maharaj on the sacred milestone of his birth centenary!

It is a great joy to know that under the inspiring guidance of Swami Adhyatmananda-ji, Sivananda Ashram, Ahmedabad is celebrating the life, work, and teachings of Pujya Swamiji with various special programmes and projects for the benefit of all in this commemorative year. I wish all the grand programmes all success.

Saints are the rare and treasured gifts of the Lord who shine wisdom and devotion in the hearts of all. Their lives are ever in the service of humanity, and for this, humanity is ever indebted.

Pujya Swamiji remains a towering beacon of brilliance and inspiration for spiritual seekers around the world. May one and all realize the magnitude of his ever-present grace and blessings.

With Prem & Om,

Tejomayananda

OFFICE OF SRI SRI RAVI SHANKAR

ART OF LIVING INTERNATIONAL CENTRE, 21ST KM KANAKAPURA ROAD,
UDAYAPURA, BANGALORE - 82, INDIA P| +91.80.67262616 F| +91.80.28432833
SECRETARIAT@ARTOFLIVING.ORG | WWW.SRISRI.ORG | WWW.ARTOFLIVING.ORG

25 August 2016

Message from Gurudev Sri Sri Ravi Shankar

Swami Chidananda Saraswati will be remembered among India's most prominent saints of the last century. Swamiji shone as both a follower and as a leader, as both a disciple and a Master. Through his untiring efforts he led a wave of knowledge through the country and uplifted the spirit of society. May his renunciation and simplicity continue to inspire the coming generations.

Sri Sri Ravi Shankar

Parmarth Niketan

H.H. Pujya Swami Chidanand Saraswatiji
President, Parmarth Niketan

Dear Divine Souls,

It is such a great joy to come together and celebrate the beautiful and divine occasion of H H Swami Chidananda Saraswati Maharaj's centenary birthday celebration. Swamiji Chidanandaji dedicated himself to a life of service, and we can all learn and gain so much, just by following his example in our own lives.

Swami Chidanandaji was a beautiful soul and one could not know him, or of him, without being touched by the divine presence that shone from within. I was blessed personally to have his darshan and blessings for so many years. His words, although so deep and steeped in wisdom, were spilling over with love —love of the Divine, love for the whole of the divine creation, and love for his brothers and sisters across the world. Swamiji's smile, even in old age, was the same as a child. It was full of innocence, joy and love for the world.

His selfless love was also selfless service. He worked continually to provide medical help to the sick and aid the poor in need. He also gave the light of wisdom to so many devotees through numerous books and discourses which are still so popular and relevant today.

Swamiji's excellent leadership and selfless service have helped to beautifully grow and cultivate the original divine vision of his own Gururji, H H Pujya Swami Sivanandaji and today we see the Divine Life Society fully established and continuing to help thousands of people around the world.

It is an honour to offer blessings on this beautiful occasion of the centenary of his birth. Together, let us recognise the enormous contribution Pujya Swamiji has made to Society and recognise that his divine vision for the upliftment of society will continue through the love, dedication and devotion of his devotees and volunteers throughout the world.

May God bless you all,

In the service of God and Humanity
Swami Chidanand Saraswati

Parmarth Niketan, P.O. Swargashram, Rishikesh (Himalayas), Uttarakhand -- 249304, India
Phone: 0135-2440088, 2440077 Fax: 0135-2440066, Email: swamiji@parmarth.com

Prajapita Brahma Kumaris Ishwariya Vishwa Vidyalaya

International Headquarters: Pandav Bhawan, Mount Abu-307 501, Rajasthan, India

Phones: 02974 -238261 to 238268, Fax Nos.: 02974 -238952 & 222116
E-mail: madhuban@bkivv.org Websites: www.brahmakumaris.com, www.brahmakumaris.org

MESSAGE

Greetings of peace from the pure Aravali Mountains of Abu!

It is a great honour to be able to share our hearty greetings on the birth Centenary Year of a most respect-worthy, divine personage as that of HH Sri Swami Chidanandaji Maharaj!!

With the five elements and all living beings going through the most challenging phase in the cycle of time, we thank our most beloved Almighty Authority, Supreme Parent and Satguru, for having gifted the world with such powerful instruments of positive change, such as HH Sri Swamiji, to stabilise everyone's heart and intellect, and channel people in an uplifting direction.

This is the most precious time when we need to claim blessings of the Supreme Being, and aim to share His divine message with all. Spiritual Wisdom needs to be emulated practically, and this can only happen when said wisdom lives deep in our *smriti* (awareness). Our task, as children of one Supreme, is to become a sample of remaining simple. This is what HH Sri Swamiji's life has taught the world, and we will continue to share that legacy with all.

On behalf of the worldwide spiritual family of the Brahma Kumaris, we extend our good wishes to every member of the Gujarat Divya Jivan Sangh as they carry on with noble seva of society with commitment, joy and determination.

On Spiritual Seva,

B.K. Janki

Chief of Brahma Kumaris

Pandav Bhawan, PO Box 2
Mount Abu - 307501
Rajasthan

+
॥ स्वामीजी ॥

पुस्तकपोलि, लंडन,
१५म, मार्च, २०१५

Anoopam
Mission

संत शिरोमणी प.प्र.साहेबात्मजानंद स्वामीजी!
 सर्व दुःखी संडपना मुक्तोन्ना सेवामां....
 वय स्वामिनारायण! मा वर्य आपण
 सौना प्रेरणाशक्ति साधुना सादर समा गुड्डेव
 परमपूज्य सिदानंद स्वामीजी शताब्दीतुं वर्य
 ते विदिते शिवानंद साधुना-गुजराल, सधया
 आपते लक्ष्मताक्ष सर्व लक्ष्मोनी लक्ष्मिने पोषण
 मने, सर्वने सेवामां तरी लक्ष मने, पुण्यना.
 साशिवांद द्वारा शुद्ध सधया थाय ते माहेना
 विधविध साधुनां साधोवन धनुं ते. तेना
 मागडुपे सां सुकेनिअर पण पुनशिवां तरी
 सेवामां... ते सधया साधोवन विविधने
 पार पडा ते द्वारा सौं साहेबात्मि + वि-धा.
 पूण व थाया अने सुकेनिअर पूण व सुंदर
 जना सौं... तेमां सर्वनां पूण व साध मना
 ने साध साधार, विरुपनां सेवामां तरवार,
 एवरी साधार सौं पर पुमुनी, संताना
 सधरपार सधया वरुनां ते सौं
 लक्ष-मण-धन-साधनां पूण व सुमना
 जना सौं तेना पुमुसरी गुड्डेव
 पुनशिवां साधे साधना व शिमम
 साधनां - स्वाम साधे वरुनां
 साधनां लक्ष वय स्वामिनारायण! शिमम साधे -

Anoopam Mission UK
 Haverayon
 The Lea,
 Western Ave,
 Durham, Leicestershire,
 Middle 179 4NA UK
 Tel: +44 (0)1895 832709
 Fax: +44 (0)1895 834139
 Email: anoopam@anoopam-mission.org
 www.anoopam-mission.org

Swami Anubhavananda
www.justbehappy.org

Message

Swami Chidanandaji Maharaj was known for his simplicity and purity all through His life.

Millions have been blessed by his words of wisdom and guidance. He has the purity like a child, austerities like a great Tapaswin

erudition like Shankara and discipline like a strict teacher. Above all he loved one and all for no reason. He never lived two standards in his life. He was the same in and out. A true definition of acharya finds demonstration in his life.

I feel blessed to have come in his contact few times and got the benefit of his guidance through his life.

May His grace shower on all those who know him and also on those who do not know him.

At the feet of the Holy Master.....anubhavananda

Swami Anubhavananda

www.justbehappy.org

શાંતિધામ આરાધના કેન્દ્ર

જૈન દેરાસર, શાંતિધામ આરાધના કેન્દ્ર, તીથલ (વલસાડ) ફોન : ૦૨૬૩૨-૨૫૫૮૭૪

તા : ૧૫ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૬

વંદનીય પૂજ્ય સ્વામીશ્રી ચિદાનંદજી મહારાજના જન્મ શતાબ્દિ પ્રસંગે અંતરની ભાવાંજલિ

ભારતની ભૂમિ એ સંતોની ભૂમિ છે. અહીં સમયે સમયે અનેક સંતો, મહંતો, અરિહંતો થતા જ રહ્યા છે. કે જેઓ માત્ર પોતાના જ સુખ માટે નહિ પરંતુ સહુના સુખ માટે જીવન જીવી જતા હોય છે, એમને મામ-કા-પરાયાના, ગરીબ-તવંગરના કે નાત-જાતના કોઈ ભેદભાવ હોતા નથી.

“ વસુદૈવ કુટુંબક ” ની ભાવના સાથે તેઓ પોતાના વ્યક્તિત્વના બિંદુને સમષ્ટિના સિંધુમાં વિલીન કરી દેતા હોય છે. એક કવિએ કહ્યું છે તેમ -

“ પ્રેમ જબ અનંત હો ગયા, રોમ રોમ સંત હો ગયા ;
દેવાલય હો ગયા બદન, હૃદય મહંત હો ગયા. ”

આવા સંતો જ ભારતની એ ભવ્ય ગરિમાને જીવંત રાખતા હોય છે. અને પોતાની દિવ્ય જીવનની સુવાસ દીર્ઘકાળ સુધી મહેકાવતા રહે છે. સંતોની આવી દિવ્ય પરંપરામાં છેલ્લી શતાબ્દિમાં કેટલાક વિશિષ્ટ સંતો ભારતને જે પ્રાપ્ત થયા તેમાં પૂજ્ય સ્વામીશ્રી ચિદાનંદજી મહારાજનું નામ પ્રથમ હરોળમાં મૂકી શકાય તેવું છે, તેમના માટે કહેવું હોય તો કોઈ અજ્ઞાત કવિના શબ્દોમાં એમ કહી શકાય કે-

“ ફકીરી કી તો ઐસી કી, અપના ઘર લૂંટા જૈઠે ;
અમીરી કી તો ઐસી કી, ખુદાકે ઘરમેં જા જૈઠે. ”

સ્વામીજી એ એમના જીવનની બહુમૂલ્ય દાણોને પોતાના સુખ માટે કે પોતાના સ્વાર્થ માટે નહિ પરંતુ બીજાઓના સુખ માટે સમર્પિત કરી દીધી હતી. દુઃખીઓના દુઃખ દૂર કરવામાં, ભૂખ્યાઓને ભોજન કરાવવામાં, તરસ્યાને પાણી પાવામાં અને પીડીતોની સેવા કરવામાં તથા આધ્યાત્મિકતા નો ઉચ્ચ વારસો સમગ્ર વિશ્વને આપવામાં એમણે પોતાના જીવનની ધન્યતા અનુભવી અને એ માટે પોતાના સુખ-ચેન, શાંતિ અને આરામ બધું જ લૂંટાવી દીધું -

દીન દુઃખીના બેલી પૂજ્ય સ્વામીજીના હૃદયમાં સતત શુ રમતું હશે ? એ વિચારીએ તો કવિ કરશનદાસ માણેકના શબ્દો યાદ આવે કે, -

“ ભૂખ્યાં કાજે ભોજન બનજો, તરસ્યાનું જળ થાજો ;
દીન દુઃખીયાના આંસુ લોતાં, અંતર કદી ના ધરાજો ;
મારું જીવન અંજલિ થાજો... ”

જેમને પોતાનો કોઈ પરિગ્રહ ન હોય, બીજાઓ માટે કોઈ પૂર્વગ્રહ ન હોય અને કોઈ પણ વાતનો દુરાગ્રહ ન હોય એવા સાચા સંતત્વથી શોભતા આ સ્વામીજીની જન્મ શતાબ્દી પ્રસંગે તેમના દિવ્ય આત્માને કોટી કોટી પ્રણામ.

- મુનિશ્રી જિનચંદ્રજી (બંધુ ત્રિપુટી)
શાંતિધામ આરાધના કેન્દ્ર - તિથલ

મો : +૯૧ ૯૯૦૯૮ ૭૬૨૭૬

ॐ

॥ श्रोतव्यो मन्तव्यो निदिध्यासितव्यः ॥

Adi Shankara Brahmapedia Peeth (Regd.)

August 12, 2016

It was a unique fortune to the participants of Bhagavatpada Bhakta Mandali of Uttarkashi to get the opportunity to celebrate the auspicious centenary function of Rev Brahmaleen Swami Chidanandaji Maharaj of DLS, at Ahmadabad through Shankara Bhashya Parayanarjali and discourses on Srimad Bhagavat Gita from November 24, 2015 to December 06, 2015.

We offer our cordial reverence & prostration to the lotus feet of H H Swami Sivanandaji Maharaj & also to Rev Swami Chidanandaji Maharaj with the prayers, 'grant us sufficient amount of mental strength & purity so that we may reach the absolute goal of human birth by following the path shown by You. May we all inspired by the simple but profound live-life of Rev Swami Chidanandaji Maharaj'.

With Pranams

Yours in the Lord

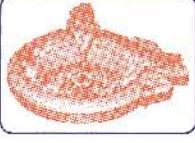
Swami Sharvananda

(Swami Sharvananda Giri)
Bhagavatpada Bhakta Mandali
Adi Shankara Brahmapedia Peeth,
Somashram, Uttarkashi.

Somashram, Ujjaili, Uttarkashi, Himalayas. 249193
ph: 01374 222550; mob: +91 9458349345 email: somashram@gmail.com, web : www.somashram.in

ॐ
॥ श्री धवलेश्वराय नमः ॥

શ્રી ધોળેશ્વર મહાદેવ મંદિર

મહંતશ્રી રામસ્વરૂપપુરીજી

સંદેસણ, તા. જી. ગાંધીનગર - ૩૮૨૦૦૯
ફોન : ૦૭૯ - ૨૩૨૧૩૦૬૩

તારીખ :

તા. ૨૭-૦૮-૨૦૧૬

પરમ આદરણીય,

શ્રી સ્વામી આધ્યાત્મનંદ સરસ્વતીજી મહારાજ,

આ વર્ષ આપણે સનાતન ધર્મની ધજા સમા બ્રહ્મલીન શ્રીમદ્ ૧૦૦૮ “શ્રી સ્વામી ચિદાનંદ સરસ્વતીજી મહારાજની ૧૦૦મા જયંતિ વર્ષ” સમગ્ર ભારત તેમજ સમગ્ર વિશ્વમાં ઉજવાઈ રહ્યા છે ત્યારે આવા વિરલ વિભૂતીના પવિત્ર જીવન અને કાર્યો તેમજ ઉદ્દેશ્યોના સ્મરણ થતાં જ રોમાંચની અનુભૂતિ થાય છે.

શ્રી સ્વામીએ તેમની પરંપરા પ્રવર્તક યુગદેષ્ટા, યુગપુરુષ, એવા પ્રાતઃસ્મરણીય વંદનીય શ્રીમદ્ સ્વામી ડો. શિવાનંદ સરસ્વતી મહારાજના હૃદયભાવોને આત્મસાત દ્વારા પોતાના જીવનમાં પ્રકાશિત કર્યાં. સમગ્ર માનવ જીવનના કલ્યાણ માટે પરંપરાઓમાં સુદૃઢ રહી સરળ અને સુગમ્ય રીતે યોગ-વેદાંત-સન્યાસ ધર્મ અને તેના ઉદ્દેશ્યોના સહજર ઝળ્યા. આ ભારત ભૂમિમાં યોગ પરંપરા શું છે? તે વિશ્વ કલ્યાણના હેતુસર સમગ્ર વિશ્વમાં પ્રાકૃતભાષામાં પ્રતિતી કરાવીને લાખો વ્યક્તિઓને અદ્ભૂત અહેસાસ કરાવ્યો. યોગ પરંપરા અવિરત ચાલતી રહે તે દિશામાં, લોકોને સરળ રીતે સમજાવી શકે એવા સમર્થ શિષ્યો પણ તૈયાર કર્યાં.

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજના દેહત્યાગ સમયની ઘટનાને યાદ કરીએ, તેઓ દ્વારા નિર્દેશો કરેલ કે, મારા દેહત્યાગની કોઈપણ પ્રસિદ્ધિ કરવી નહીં. મારા પંચમહાભૂતના દેહને બ્રહ્મમુહૂર્તમાં ગંગાજીમાં સમાહિત કરવાની ઈચ્છા જ તે મહાપુરુષના જીવન-ધર્મ “સ્વં સ્વં ચરિત્રમ્ શિક્ષારેન પૃથ્વીયાં સર્વ માનવાઃ” એવા શાસ્ત્રવચનથી તેઓશ્રીનું જીવન આપણને આજેય ઉપદેશ તુલ્ય છે.

આપ પણ આ પરંપરાના એક તેજસ્વી તારલા છો, આપ પણ આ પરંપરાને આગળ ધપાવી માનવ કલ્યાણના અને ધર્મસંપ્રદાયના અભિન્ન અંગ છો.

શ્રીમદ્ ૧૦૦૮ શ્રી સ્વામી ચિદાનંદ સરસ્વતીજી મહારાજ ચરણોમાં મારા શત્ શત્ વંદન ઇત્યોમ્.

મ. રામ સ્વરૂપપુરી
શ્રી ધોળેશ્વર મહાદેવ
ગાંધીનગર - ગુજરાત

ॐ

DIVYAJYOT AYURVEDIC RESEARCH FOUNDATION

(Non Profit Organisation) Reg. No. F/1081/Ahmedabad
"Anantdham", P. O. Vahelal, Dist. Ahmedabad, Pin : 382 330. Gujarat (INDIA)
Phone : 91-79-26581036, 91-2718-247225 Fax : 91-2718-247096

To,

DATE 10TH AUGUST 2016

H.H SHREE ADHYATMANANDJI

GUJARAT DIVYA JIVAN SANGH

Jai Bhagwan

I am joyous with the knowledge of the celebration of the centenary year of H.H SHREE SWAMI CHIDANANDJI MAHARAJ. Through The years that Swamiji was working for the upliftment of humanity, I have been an admirer of his work. Through the years of our work here all of us have been inspired by his selfless duty and devotion to Yoga and Adhyatma.

I am sure that spiritual souls seeking salvation will have a lot to gain from the life and work of Shree Swamiji. It is heartening to see you continuing the work of an Enlightened soul like Shree Swamiji.

Keeping with the tradition of Shree Shivanand Ashram Shree Swami Adhyatmanandji has carried out the work of his beloved Guruji Shree Swami Chidanandji maharaj with utmost devotion. May the work of Shree Adhyatmanandji spread the fragrance of Shree Chidanandji's message to all the seekers of divine life.

"MAY YOUR WORK BRING PEACE AND SALVATION TO ALL WHO SEEK FREEDOM FROM THIS BINDING LIFE OF IGNORANCE. MY BLESSINGS AND PRAYERS TO THE SUPREME FOR THE SUCCESS OF YOUR ENDEAVOUR"

SHREE SHREE MAA ANANTANADTIRTH

ॐ श्री

॥ यस्य देशस्य यो जन्तुः तज्जं तस्यौषधम् हितम् ॥

(ADOPT AYURVEDA-BEING SCIENCE OF NATURE SUITS US THE MOST, NATURALLY !)

(VISIT US ON INTERNET : www.ayurveda-cancer.org • Email : contact@ayurveda-cancer.org)

સેવામાં -

પ. પૂ. સ્વામી શ્રીઅધ્યાત્માનંદ સરસ્વતીજી

દિવ્ય જીવન સાંસ્કૃતિક સંઘ,

અમદાવાદ.

પૂજ્ય દિવ્ય આત્મન.

પરમ પૂજ્ય સ્વામી શ્રીચિદાનંદજી મહારાજના જન્મ શતાબ્દી પ્રસંગે એમની પાવન સ્મૃતિમાં આપ સંસ્થા તરફથી 'સોવેનિયર' પ્રકાશિત કરી રહ્યા છો, એના માટે આપને હૃદય પૂર્વક ખૂબ ખૂબ અભિનંદન પાઠવું છું. હું ખૂબજ કૃતજ્ઞતા અને આભારની લાગણી અનુભવું છું કે પરમાત્માએ મને 'દિવ્ય જીવન સંઘ' ના સંતોની પાવન પરંપરામાં દીક્ષિત થવાનો અવસર આપ્યો અને આપે મને આ શુભ પ્રસંગે યાદ કર્યો.

મનુષ્યના જીવનને દિવ્ય બનાવવા માટે માર્ગદર્શક સત્શાસ્ત્રો જ હોઈ શકે પણ એને પ્રમાણિત તો પ. પૂ. સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજ જેવા સંતોનું જીવન જ કરે છે. પૂ. સ્વામી ચિન્મયાનંદ સરસ્વતીજીને ગીતા સ્વાધ્યાય વખતે કોઈએ પ્રશ્ન કર્યો કે ગીતાજીમાં જે સ્થિતપ્રજ્ઞનું વર્ણન છે એવા કોઈ જ્ઞાની સંતને આપે જોયા છે ખરા? એમણે એક ક્ષણ પણ વિચાર કર્યા વગર કહ્યું હાં, ઋષિકેશના સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજને.

પૂજ્ય ગુરુદેવમાં જ્ઞાન, પ્રેમ, સરળતા, કૃપા જેવા ગુણો મૂર્તિમંત થયા. સમાજથી ઉપેક્ષિત એક અતિ સામાન્ય સ્થિતિનો કુષ્ઠરોગી પણ વિશ્વાસ કરી શકે કે ગુરુદેવ એમના અંતિમ ક્ષણોમાં હાજર રહેશે અને ગુરુદેવ સ્વયં પ્રેરણાથી એ કુષ્ઠરોગીના મૃત્યુ સમયે ઉપસ્થિત પણ રહ્યા.

પત્રિકાનું પ્રકાશન સમાજને ગુરુદેવના દિવ્ય જીવનથી પરિચિત કરાવશે. જે ભવસાગરથી બહાર નીકળવા, માર્ગની અનિશ્ચિતતાથી મુંઝાએલા સાધકોને કિનારો બતાવવા માટે દીવાદાંડી સ્વરૂપ થાય. પરમાત્માને મારી એવી પ્રાર્થના છે.

આપનો,

સ્વામી અસંગાનંદ

સ્વામી અસંગાનંદ.

જ્ઞાન વિહાર આશ્રમ,

હેરંજ, માતર,

જિ. ખેડા (ગુજ.).

॥ रामकृष्णः शरणम् ॥

ऋतुचन्द्रव्योमपक्षमित-खृष्टवर्षस्य
जुलइ-मासस्य ऊनत्रिंशत्तमे दिवसे बेलुडमठतः चलितेयं पत्री

स्वस्ति। शिवानन्दाश्रमस्य
थावानि इत्युपनामक-पोनम्-महोदयसमीपेषु निवेदनमेतत्

महात्मन्

जुलइ-मासस्य एकविंशतितमे दिवसे भवत्-प्रेषित-इ-पत्रं प्राप्तं मया। पूज्यानां
चिदानन्दस्वामिनां जन्मशतवर्षपालनसंवादं समुपलभ्य नन्दितोऽस्मि। हृषिकेशस्थे
शिवानन्दाश्रमे तानहं व्यलोकयम्। मन्ये उत्तरकाश्याः उज्जि इत्याख्ये आश्रमेऽपि दृष्टास्ते।
तेषां वैदग्ध्यं लोकहितैषणा च बहुषु जनेषु आदरणीये। भवतां दातव्यप्रतिष्ठानानि दीर्घकालं
यावत् मानवानामाध्यात्मिककल्याणाय जागतिककल्याणाय च नियुक्तानि सन्तीति वेद्मि।

चिदानन्दस्वामिनां दिव्यजीवनचरितं वचनामृतञ्च समेषां समीपं समुपगच्छतामिति याचे
श्रीभगवच्छकाशे। किञ्च जन्मशतवर्षपालनोत्सवः साफल्यमण्डितो भूयात् इति मत्प्रार्थना।
सर्वेषां मङ्गलं कामये। इति-

भगवच्चरणसेवकस्य अच्युतानन्दस्वामिनः

स्वामि-अच्युतानन्दः

GAUTAM SHAH
MAYOR

AMDAVAD MUNICIPAL CORPORATION

Mahanagar Seva Sadan

Dt. 9-9-2016

Message

I am delighted to note that the Sivananda Ashram, Ahmedabad established a spiritual ideology of great legendary Master Rev. Sri Sivanandaji Maharaj is publishing a souvenir to commemorate the Centenary year of H H Sri Swami Chidanandaji Maharaj, an enlightened spiritual Master.

I am sure that the souvenir will provide its readers an opportunity to know about the great life and work of H.H. Swami Chidanandaji Maharaj in the Area of Spiritualism humanity, rich heritage of Vedic philosophy.

I wish all success for the publication of the souvenir.

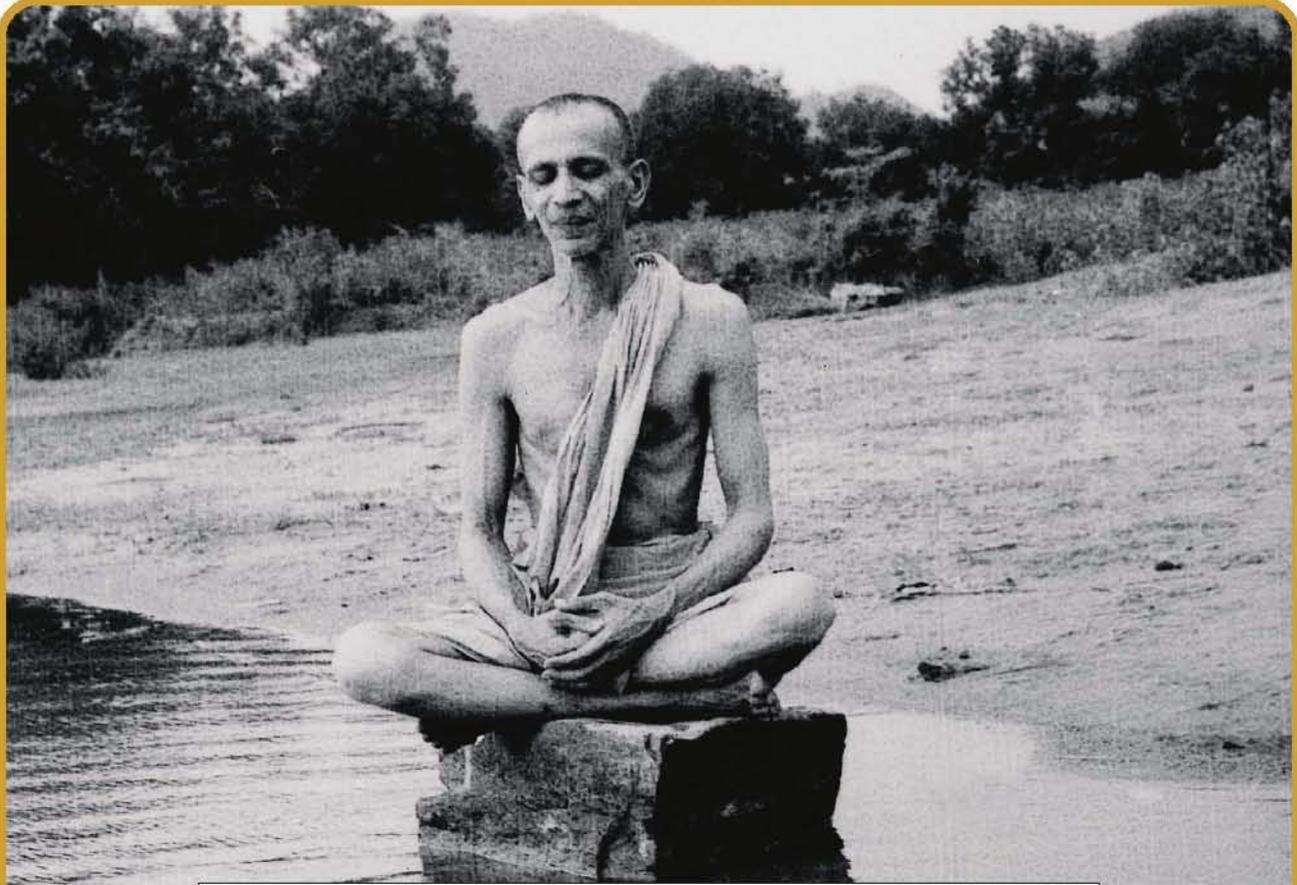
(Gautam Shah)
Mayor

Shri Poonam Thawani
Trustee Shri
Gujarat Divya Jivan Sangh
Sivananda Ashram,
Sivananda Marg,
Jodhpur Tekari,
Ahmedabad-380 015.

Sardar Patel Bhavan, Municipal Corporation, Amdavad - 380 001 Gujarat - INDIA.

Phone : (O.) : 079-2532 9009, Mayor's Bunglow : 079-2646 3445, Mobile : 93287 84526, Fax : 079-2535 2988

E-mail : mayor@ahmedabad.gov.in • Website : www.ahmedabadcity.gov.in

Birth :	On 24th September, 1916 in Mangalore -Karnataka (South India) in a rich landowner's family.
Name :	Shri Sridhar Rao.
Father:	Shri Srinivas Rao.
Mother :	Smt. Sarojinidevi .
Education :	Graduate but immense love towards Almighty Lord from childhood. Deep interest in Spirituality.
Growth :	Intuition took him to Rishikesh. Became a disciple of Sri Swami Sivanandaji Maharaj. Considering service to Mankind as service to God, treated patients with contagious disease like Leprosy. Established Yoga Museum in the ashram. Became Vice Chancellor of Yoga - Vedant Forest Academy.
1948	Elected as General Secretary of The Divine Life Society.
1949	Holy order of Sannyasa.
1950	Undertook an extensive tour of India .
1959	Travelled to U S A .
1963	Elected as President of The Divine Life Society.
1968	Went on a Global Tour.
1991	The Divine Life Society (Rishikesh) & its various branches celebrated 75th birthday on 24th September, 1991, in a grand manner.
1991-2000	Undertook several spiritual activities for upliftment of mankind in these ten years, declaring it as 'Divine Decade'.
2000	Celebrated the arrival of new Millennium in Mumbai from 30th December 1999 to 2nd January 2000. Organised Global Divine Life conference.
2002	Second celebration of new Millennium in Cuttack (Odissa) from 30th December, 2001 to 2nd January, 2002
2008	Peaceful Mahasamadhi at Dehradun, Shanti Ashram.

ॐ
A. Swami Chidananda.

Chidananda ॐ
ॐ

I am a disciple of worshipful and beloved Holy Master most revered Gurudev Sri Swami Sivanandaji Maharaj. I had His first darshan in my life and offered Him salutation by bowing down my head before His divine feet in the afternoon of 19th May 1943. It was the full moon day, Purnima of the month of Vaishak, the holy anniversary of the Enlightenment of Lord Buddha under the sacred Bodhi Tree at sacred Bodhi Gaya. Since that moment up to this present moment I have been only that. Namely, a servant at the holy Masters' feet. And to the best of my ability, an obedient disciple, striving to live the way He taught us to live our life. I am trying to serve Him in as many ways as possible. Many persons address me as their Guru or Sadguru because they have received initiation from me. However, the fact is that my giving mantra initiation has been an integral part and parcel of my overall continuous guru-seva for more than half a century that has gone by since that auspicious and blessed day of my first darshan. My personal association with Gurudev has been over a period of 20 years from 1943 till 1963 July when He obtained Maha-samadhi.

On that day 35 years ago He withdrew His physical darshan from our gaze. What I have been over these past 55 years, that I am now even at this moment. That I shall continue to be to the very end of my earth life. A disciple and a servant!

B. Chidananda Who (?) has been made quite evident and obvious by the very name Gurudev gave me when He ordained me as a monk under the holy Dashanami Sannyasa Order founded by the World Teacher Jagatguru Adi Sankaracharya more than 1200 years ago.

Chidananda means Consciousness - Bliss. It is a term arising out of a combination of two words i.e. Chit (Consciousness) Ananda (Bliss) This is part of the three-fold term used to indicate the Supreme Transcendental Impersonal Absolute Cosmic Divine Principle. The primal non-dual Reality. The BRAHMAN of the Upanishads. It is the distilled quint-essence of pure awareness as such. It is pure and simple unalloyed SELF-Awareness!

Such SELF-Awareness is indescribable. Such SELF Awareness is Attributeless, unqualified and imponderable. It is luminous experience in the deepest depth of one's innermost Illumined being. This is the Great Silence.

This is the "Light of lights, beyond all darkness" mentioned by Lord Sri Krishna in His Bhagwat Geeta Wisdom Teachings. It is the beginningless and the endless, the nameless and the formless, beyond time and space, it is beyond human speech and thoughts and written words and sentences.

IT is timeless Eternity, spaceless Infinity, pure Divine Consciousness, permanent and unchanging, above and beyond all modes of

finite manifestation. The Primal Supra-Cosmic ultimate principle or essence. This is verily Ekam - Eva - Advitiam - Sat! Thus, being only one and Non-dual who else is there to define it or to describe IT? To Whom to describe IT when no one else is there receive such description? Beyond the senses, mind, intellect and all processes THAT alone is! There is no other. As there is no other, the very question WHO (?) itself disappears into nothingness. only Peace prevails. Chidananda who now vanishes leaving behind stupendous stillness, profound silence, supreme serenity that is pure Awareness Chit (Consciousness) and Ananda (Bliss) THAT thou art!

Om Tat Sat! Om Shanti!
Om ANAND!
Rejoice!

Swami Chidananda
ॐ

Somabhal Patel Charitable Trust - Ahmedabad

"O jee! My successor has already come!"

- Rev. Swami Sivananda

From the very start after his entry into Sivananda ashram, Sridhar Rao had made himself indispensable and rapidly had become a central figure. Swami Sivananda could well entrust the young man with the complete management of the Ashram; he thus received excellent training in ever so many ways, In 1949 Gurudev initiated him into the holy order of Sannyas, and he became Swami Chidananda.

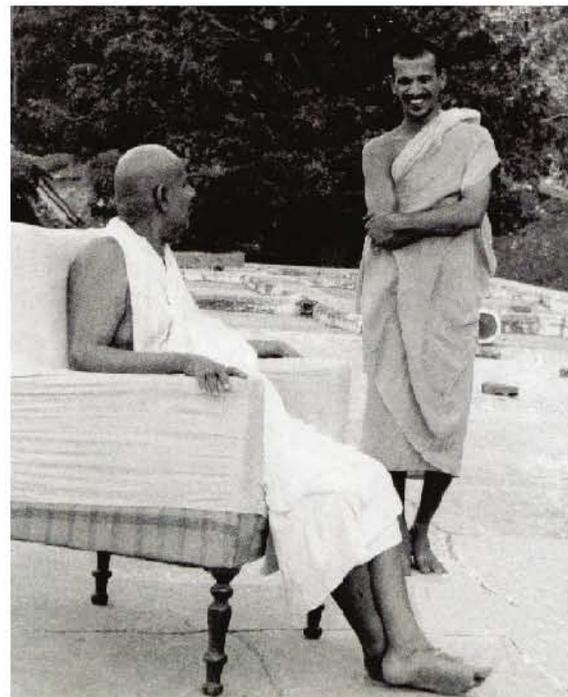
In 1944 or 1945, Sri Kashiram Gupta, a Marwadi devotee of Swami Sivananda came to the Ashram on a visit. Swami Sivananda called him to his Ganga Bank Kutir and enquired whether he was well accommodated and comfortable. Then Gurudev suddenly looked at him and said: "O jee! My successor has already come!" Sri Gupta was somewhat surprised and asked who that successor was. At that time Sri Sridhar Rao had gone to the river bank, had taken his dip and was drying himself, with a towel around his waist, Swami Sivananda pointed a finger and told Sri Gupta: "See that young man on the river bank? That is my successor," So it seemed that already Swami Sivananda had made up his mind about his successor.

From time to time people asked Gurudev about his successor, He gave various answers, but all meant the same.

During the period when Swamiji was away from the Ashram, in 1962/63, Kaviyogi Suddhananda Bharati happened to visit the Ashram, He asked Gurudev, who was his boyhood friend, "Swamiji, please tell me the immortal legacy that you should bequeath to humanity besides your books and buildings, Is it the Divine Life Society? Or is it the holy assembly of Sannyasins you have trained?" Sivananda was indrawn and silent for a moment and then said, "Chidananda, of course, He is the living legacy I leave behind

to carry on after me the mission of Divine Life," And then, as if he had already visualised the cosmic plan, he further added, "he is coming soon."

On another occasion Sri Jayadaya! Goyenka, the founder of Gita Press, met Gurudev and enquired about his spiritual successor, Instead of replying, Gurudev immediately sent word for Chidanandaji to come, Swamiji came, and with reverence prostrated thrice before the Master from a distance and then prostrated to Goyenkaji too. Nothing more happened. Nothing was said. But the simple ceremony impressed the revered founder of Gita Press very deeply; Chidanandaji's simple presence and humble prostrations filled him with an extraordinary Bhav. He had his answer.

Excelsior

Talk by Sri Swami Chidanandaji Maharaj as President to all Sadhakas of the Ashram on 23rd August, 1963

Blessed Immortal Atman! Forms of Gurudev!

Salutations to the Divinity present in you all. On this holy Vinayaka Chaturthi day, this Ganesha Puja day, which is as auspicious as Vijaya Dasami for starting good things, I wish to share my inner thoughts with you regarding the sacred task which is cast upon us all jointly, now that Gurudev is no more physically present among us. It is a task which has vested us with responsibility, a responsibility which was not ours as long as Gurudev himself was living,

We in this Ashram have assembled from widely different parts of the country — even from outside India—with different customs, different languages, different ways of thinking. Yet, on account of some definite Karmic relation of past lives we have been brought together due to our having a common centre. And that common centre is Gurudev. Gurudev is the hub to which we are all connected like spokes. Each spoke is distinct, each isolated not connected one to another, but all spokes come and merge in central unity at the hub. It is in this way that unity has been forged among us through the common life-centre that is Gurudev.

Through this unity Gurudev's great mission flowered and showered blessedness and benefits on a vast number of people all these many years, a number which is a hundredfold, a thousandfold more than that which we all here make up together. Gurudev achieved this monumental task through his Satsankalpa, through his Tapasya, through his Tyaga, and more than anything else, through his unremitting personal exertion. If there was anyone amongst us who worked harder than all the rest, it was Gurudev. Through a maximum output of concentrated effort, he achieved what would otherwise have been impossible. Whatever Gurudev was doing at a

particular moment, he used to throw all his attention on the work on hand and make it shine. He often used to tell us how he had, as it were, a number of 'water-tight' pigeon-holes in his mind; how readily he could open any one of them, concentrate fully on the particular subject or task and when it was finished close it and open some other pigeon-hole and focus all the attention on the next task. This great Society, this dynamic Ashram he gradually built up through years of such single-minded concentrated effort and dedication.

This Ashram has two aspects which overlap and interpenetrate each other. First, we are all here as Sadhakas, attempting to progress spiritually in the favourable atmosphere of an Ashram. In this aspect we are aspirants. Secondly, we are here in the Headquarters of a much larger unit, namely the Divine Life Society organisation. In this second aspect we are workers of Gurudev, humble and privileged workers. Both aspects co-exist within this Ashram as also within each of our individual personalities. Through this Ashram, through the activities of this Divine Life Society organisation, Gurudev brought peace, inspiration, consolation and elevation into the lives of many, not only in India but also outside.

Gurudev entered into the Ashram and his spirit acted dynamically through it. The Ashram, the Society, was then a sort of larger second self of Gurudev. And now with his withdrawal this institution has come to be his 'other' Self. The Divine Life Society is veritably Gurudev Himself.

To a vast number of people Gurudev was his written word. To them he was an invisible personality living through his inspired teachings. That was the aspect of Gurudev which the greater world felt and received, stirring and transforming their inner life.

To us here he was a living personality, radiating inspiration, But now the personal Satsanga and direct presence of Gurudev are gone. This is true not only for us, but more so for the many seekers who will come to this place for Satsanga. No doubt Gurudev's books are here, and we will give his teachings in the form of books, pamphlets and magazines. But that will not be enough. The seeking souls will not be satisfied. Human hearts seek personal contact, and now the seekers will try to fulfill their desire of personal contact with Gurudev through us all, his disciples. To make ourselves worthy of being his true living representatives is a sacred duty. Let us be channels of his light, 'Sivananda Ashram' is not mere buildings. It is we. We, the disciples of Gurudev, together constitute Sivananda Ashram. When Gurudev was physically alive, the entire responsibility for spiritual guidance was on his shoulders. We never felt a deep sense of responsibility in this matter at that time. "Gurudev is there. Gurudev will take care of them. He will do it somehow", we used to say. But now, all of a sudden, the entire responsibility is upon us all. What Gurudev was, we now have jointly to be. What Gurudev did, we have jointly to fulfill in part. We have inherited this joint responsibility from one who has benefited us immensely physically, morally and spiritually. Each one of us, separately as well as jointly, has to discharge this responsibility as a continuous, unbroken repayment of the debt we owe to Gurudev, as a continuous expression of the gratitude we owe him. Let our lives be as so many living streams of grateful Guru-Seva flowing onward towards ideal discipleship. May we therefore turn our thoughts to him; lift up our hearts in devout prayer to him to bless us that we may not fail in facing our new responsibility.

May Gurudev bless us not only to serve the cause of dissemination of spiritual knowledge, but also to live the way of life shown us by him, so that our life would be the most effective aspect of the ideal life, of Divine Life. To live that ideal life, then may we be of help each one unto the other, may we be of strength each one unto the other.

Before you do not stand a demi-god. He is as much an erring brother as any one of you. We are here a joint family, a spiritual family. The physical removal of Gurudev should not disturb the close-knit oneness which binds us all. On the contrary, there should be more oneness between us now. It is all the more necessary. Why? Because previously our unity was sustained by Gurudev. He himself constituted this unifying factor. But now, we must exert to provide a unifying factor against any disturbance from outside or inside. This unifying factor will be our love for Gurudev, our desire to prove true to him, true to his teachings. It will be our common gratitude to him, our loyalty to his spiritual mission" and our deep and sincere desire to carry on his holy work.

He has told us: "Forget the past. Forgive and forget." Let us therefore, try to overcome and forget personal feelings. For my part, during these twenty years, if I have in my life by any act, thought or word done any hurt to any of my brothers or sisters here, please know that it was not with any malicious intent. There is absolutely no such malice in my heart towards anybody, and I hope and pray there will not be in future also, by God's Grace Gurudev was not an ordinary man. The stamp which he has put on each one of us is no an ordinary stamp. We have had the unique privilege of coming into contact with Gurudev; we have every one of us been stamped and moulded by him in a special way. Thus, we have within us a dual being. First we have our native born nature, i.e. we have ourselves. And then we have that part which he created within us, and that is he Gurudev living in us. Let us cling to the Gurudev within. Let us overcome ourselves and be true to the Gurudev ideal within,

On this most auspicious day of Vinayaka Chaturthi or Ganesha Puja, I want to ask forgiveness of all of you, if in my life I have offended any of you at any time as I stand before you, an earnest and eager man. Why? My eagerness, my earnest desire is for the furthering of the holy work, for Gurudev's work. Therefore I pray, place Gurudev

foremost. I am a Sannyasin. Many of us here are Sannyasins, As Sannyasins we have no concern with anything outside. This body, this mind, this world—a Sannyasin has not much concern with any of these. A Sannyasin is always striving to be rooted in his own Swarupa, the unattached Atman within; he abides in his own Self. The Sadhu's sole concern is the Supreme and not the passing things outside. But then as a spiritual son of Gurudev, I have every concern with Gurudev's mission, with the responsibility which he has bequeathed to us all. We must feel this concern, for it has been clearly declared :

**Bhavadvaitam sada kuryat
kriyadvaitam na karhichit**

**Advaitam trishu lokeshu na
advaitam guruna saha**

"In attitude ever have the Advaita ideal, but never in your actions. Regard the three worlds with the Advaita vision, but do not be Advaitic in your relation with the Guru."

Today, let us be born again. Let us have an auspicious Prarambha. Let each new day see greater progress in our work, With love let us go forward to meet that radiant tomorrow, let that tomorrow bring many more such tomorrows in its wake. We worship Lord Ganesha to remove obstacles and bestow success in all that we may do. Lord Ganesha is 'Vighna-Vinayaka' and 'Siddhi-Dayaka'. In the life of the aspirant grace, Guru-Kripa, is the one factor which removes obstacles and grants fulfilment. When we worship Ganesha to remove our obstacles, we thus pray for Guru-Kripa also. May that Guru-Kripa help us and guide us.

One thing I have learnt. There is now an added significance to whatever I may think, I may say. It affects many minds; it affects the Institution and its work. My thinking and feelings and talk now are not the same as that of Chidananda a week ago. Now I know, and may God help me to act in the light of this added knowledge. I deeply desire that we should have harmony in the interest of

Gurudev's work. I want the loving co-operation of each and every one of you, It is not of my own will or sweet wish that I stand as I am before you, You all know that, It is by the loving and compulsive wish of many that I have to be what I am today. When I have yielded to your wish, you also owe me a moral obligation unto brotherhood and labour together with me in Guru-Bhakti and Vishwa Prem.

Gurudev's work is the sacred responsibility of all of us. Our life is no more our personal Life.

It is wedded to Gurudev's work, Let us see this Institution for what it is, namely as the visible form of Gurudev Himself.

**Lokah Samastah Sukhino Bhavantu
Asato Ma Sat Gamaya
Tamaso Ma Jyotir Gamaya**

Mrityor Ma Amritam Gamaya

I offer this prayer at your feet as my worship on this holy day as Ganesha Puja. Let our inner life fulfill the pattern of 'Asato Ma Sat Gamaya; Tamaso Ma Jyotir Gamaya; Mrityor Ma Amritam Gamaya'—'from the unreal lead us to the Real, from darkness to Light, from death to Immortality', And let our outer life fulfill the pattern of 'Lokah Samastah Sukhina Bhavantu'—'may the whole world be happy'. Let us all live for the glory of Gurudev, to work for the welfare of all. Let 'EXCELSIOR' be our watchword in this life!

I thank you all most sincerely for the patient hearing you have given me. May we all sit in silent meditation for a few minutes before the concluding worship!

Om Tat Sat Brahma-panamastu !

બ્રહ્મલીન શ્રી સ્વામી પવિત્રાનંદજી મહારાજ

બ્રહ્મલીન શ્રીમત્ સ્વામી પવિત્રાનંદજી મહારાજ દ્વારા શિવાનંદ આશ્રમનું મંડાણ અમદાવાદ ખાતે થયું. તેમની એક જ મહેચ્છા હતી; અમદાવાદ ખાતે થયું. તેમની એક જ મહેચ્છા હતી; અમદાવાદ-જોધપુર ટેકરે સુંદર શિવાનંદ આશ્રમ તૈયાર થાય. આ એક શુભ સંકલ્પ સાથે સંઘર્ષપૂર્ણ જીવન તેઓ ગુરુદેવનાં સ્મરણ કરતાં કરતાં જ તેમને જીવનના છોલ્લા ધાસ લીધા.

આજે 'ચિદાનંદમ્'નાં લોકાર્પણ સાથે તેમનો આત્મા અવશ્ય પુલકિત થતો હશે. શિવાનંદકાકાના હુલામણા નામથી ઓળખાતા બ્રહ્મલીન શ્રીમત્ સ્વામી પવિત્રાનંદજી મહારાજની સ્મૃતિને શુભ વંદના.

- ટ્રસ્ટીગણ
દિવ્ય જીવન સાંસ્કૃતિક સંઘ

PIYUSHBHAI P ACHARYA - AHMEDABAD

ॐ श्री सद्गुरु परमात्मने नमः ।

(पूज्य गुरुदेव श्रीमत् स्वामी चिदानंदजी महाराजનો ८०मो प्राकट्योत्सव तेमनी प्रत्यक्ष उपस्थितिमां दिव्य ज्वन संघ-अमदावाद भाते जिजववामां आव्यो હતો. તે પ્રસંગે પૂજ્યશ્રીએ આપેલા આશીર્વાદ આ શતાબ્દી પર્વે પુનઃ પ્રગટ કરવાનો આનંદ છે.)

આપના બધા પર પરમ કૃપાળુ પરમેશ્વર અને ગુરુદેવ સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજના ખાસ આશીર્વાદ હો !

મને આપને બધાંને જણાવતાં ખૂબ આનંદ થાય છે કે સેવક સપ્ટેમ્બર-૧૯૯૫ના ચોથા અઠવાડિયામાં અમદાવાદની મુલાકાત લે તે પ્રસંગે શિવાનંદ આશ્રમ-અમદાવાદ અને દિવ્ય જ્વન સંઘની શાખાઓ તરફથી એક ખાસ પુસ્તિકા પ્રગટ કરવામાં આવી રહી છે.

મને જાણતાં ખુશી થાય છે કે તે પુસ્તિકામાં સ્વામી ચિદાનંદના જ્વનના પ્રેરક પ્રસંગો તેમજ સુયોગ્ય ઉદાહરણોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. હું પ્રકાશનને પૂર્ણ સફળતા ઈચ્છું છું. જે કોઈ સારા હેતુ અને પવિત્ર લક્ષ્યથી તેનું પ્રકાશન કરવામાં આવે છે તેને અનુલક્ષીને હું ગુરુદેવને પ્રાર્થના કરું છું કે તેમના કૃપાળુ આશીર્વાદથી દિવ્ય જ્વનના બધા ખરા દિલના આધ્યાત્મિક જિજ્ઞાસુઓ અને સાધકોના લાભાર્થે તે હેતુ તથા લક્ષ્ય પાર પડે.

ગુરુભક્તિ અને ગુરુસેવા એ આધ્યાત્મિક જ્વનનાં મહત્વનાં પરિબળો છે. ગુરુભક્તિ એટલે ગુરુ પ્રત્યે એકનિષ્ઠા, તે શિષ્યોને બીજી સાંસારિક વસ્તુઓ અને વ્યક્તિઓ તરફનાં દુન્યવી બંધનોમાંથી મુક્ત થવા મદદ કરે છે. ગુરુસેવા જો યોગ્ય રીતે કરવામાં આવે તો આધ્યાત્મિક સાધકોમાં સ્વાર્થીપણું, આળસ અને સુખ-સગવડો માટેની લાલસાને નાબૂદ કરવામાં અસરકારક બને છે. સાચી ગુરુભક્તિ તમારા ગુરુના ઉપદેશો અને સૂચનોનું પાલન કરવામાં તેમજ અનુસરણમાં સમાયેલી છે. તમારું જ્વન અને વૈયક્તિક વહેવાર એવાં હોવાં જોઈએ કે તેથી ગુરુનું નામ ઉજ્જવળ બને. ખરેખરી ગુરુસેવા આ જ છે. ગુરુની કીર્તિને ઊંચાને ઊંચા શિખર પર પહોંચાડે અને સર્વ મનુષ્યની યાદદાસ્તમાં તમારા

ગુરુનું નામ સદા માટે ચિરંજીવ બને. ગુરુએ નિર્દેશ કરેલા ઉપદેશ પ્રમાણે જીવાતું જ્વન એ કોઈ પણ ગુરુને આપી શકાય તેવી શ્રેષ્ઠ દક્ષિણા છે. કોઈ વૃક્ષની ખ્યાતિ તેના ફળના લીધે હોય છે. ફૂલ તેની સુગંધના લીધે વખણાય છે. રાષ્ટ્ર તેના નાગરિકોથી ઓળખાય છે. પિતા તેમના પુત્રના સ્વભાવ અને વર્તણૂક દ્વારા ઓળખાય છે. શિક્ષક તેના વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા ઓળખાય છે. માનવ-સમાજમાં આ જાણીતી માન્યતા છે. તે જ પ્રમાણે કોઈ પવિત્ર વ્યક્તિના ભક્તો અને શિષ્યોએ તેઓ પોતે તે પવિત્ર વ્યક્તિના ઉપદેશોના જેટલા બને તેટલા પૂર્ણરૂપે મૂર્તસ્વરૂપ બનવું જોઈએ. સાથે-સાથે તેમના પોતાના રોજિંદા જ્વનમાં ગુરુનો ઊપદેશ ઉતરેલો દેખાવો જોઈએ.

અમદાવાદ દિવ્ય જ્વન સંઘની આ વિશિષ્ટ પુસ્તિકા ઉપર દર્શાવ્યા પ્રમાણે બધા ભક્તો અને સાધકોને તે પ્રમાણે વર્તવા માટે પ્રેરણા આપે. આ પ્રકાશનને વાંચનારના જ્વનમાં તે ઉત્સાહ, નવા સંકલ્પ અને જ્વનમાં નવીનતાનું ઉદ્ગમસ્થાન બને. તમારા બધા પર ઈશ્વરના આશીર્વાદ વરસો. આ પુસ્તિકા પર, તેને પ્રકાશિત કરવામાં મદદરૂપ થનારાં બધાં પર અને તેના વાચકો પર પણ ઈશ્વરના ખાસ આશીર્વાદ હો ! આપને બધાને અભિવાદન અને સુખી જન્મદિન !

જય શ્રી ગુરુદેવ શિવાનંદ ! હરિઃ ૐ તત્ સત્ ।

- સ્વામી ચિદાનંદ

ગુરુદેવની કદરદાની

સ્વામી ચિદાનંદજીના જન્મદિનની ઉજવણી ખરેખર ભગવદ્-ભક્તિ છે.

મહામાનવોના જન્મોત્સવો વખતે તેમનાં કાર્યો, વિચારો અને ઉપદેશો વિષે સાંભળીએ છીએ, તેમની જીવન-યાપનની પદ્ધતિ વિષે જાણીએ છીએ. તેમનાં ગૌરવભર્યાં ઉદાહરણ દ્વારા આપણે અનેક સદ્ગુણો આત્મસાત્ કરીએ છીએ. તેમના સદ્ગુણોને આપણે જીવનમાં વણવા યત્ન કરી આપણા દૈનિક જીવનમાં તે સદ્ગુણોને ચરિતાર્થ કરીએ છીએ.

પુનઃ પુનઃ જન્મદિનની ઉજવણી ઈચ્છનીય છે. ઉદાત્ત વિચારો મન પર ઠસાવવા સતત પુનરાવર્તન માગી લે છે. નહિ તો મન જૂના ચીલામાં ચાલે રાખે છે. દૈનિક જપથી તેને વશ કરો. નિયમિતતા ખૂબ મહત્વની બાબત છે.

પરંતુ જીવનની આ મહત્વની વાતો હંમેશાં વિસરાઈ જાય છે. ભોજનની ઝીણી બાબત પણ તમે ચૂકતા નથી પણ ભગવાનની વિસ્મૃતિ થઈ જાય છે. થોડાક ગ્રામ આચરણ સેંકડો કિલોગ્રામ સિદ્ધાંતોથી વધુ ઉપયોગી નિવડે છે.

પાપાચરણથી રીઠું થયેલું તમારું હૃદય વિવિધ દુષ્ટત્ય કરે છે. અનુકંપાના અભ્યાસથી તેને માખણ જેવું મુલાયમ બનાવો. અનુકંપા અને નમ્રતા જેનામાં ન દેખો તેવી વ્યક્તિ કલાકો સુધી સરસ પ્રવચનો આપતી હોય તો પણ તેની સોબત તજો.

સ્વામી ચિદાનંદજીમાં અનુકંપા અને નમ્રતા અદ્ભુત છે. આગલા જન્મમાં જ તેઓ સંન્યાસી હતા. તેમના વર્તન પરથી આ વાત તરત જણાઈ આવે છે.

અનુકંપા, સેવા, નમ્રતા અને બીજા સદ્ગુણોને તમારા જીવનમાં ઉતારો પછી તમે પણ આપણા ચિદાનંદજીની માફક પ્રકાશશો. આ મારી હૃદયોર્મિ છે.

સ્વામી ચિદાનંદ જીવનમુક્ત, મહાન સંત, આદર્શ યોગી, પરા-ભક્ત અને આદરણીય સાધુ છે. સ્વામી ચિદાનંદજી આવું ઘણું બધું છે. તેમનો જન્મ એક મહાન મિશનની પૂર્તિ માટે થયો છે.

મારા મિશનનો તે મશાલધારી છે.

- સ્વામી શિવાનંદ

ગુરુદેવનો જીવંત વારસો

જગતના રંગબેરંગી, નાદ-નિનાદોથી ભરેલાં, હલનચલનસભર અનેક વિકર્ષણોમાંથી તમે એક એવા વિરલ આત્મા છો કે જે સહીસલામત અને અદ્ભુત રહી બહાર આવ્યા છો. મોટા માનવસમૂહના વિભાદપૂર્ણ મનોભાવને દૂર કરી તેમના હૃદયમાં આશા અને વિશ્વાસનું સિંચન કરવા તેમજ તેમના સામાજિક તણાવોને ઢીલા પાડવા, તેમની વૈયક્તિક સમસ્યાઓને ઉકેલવા અને સૌથી વધુ તો તેમને આધ્યાત્મિક સહારો

આપી હડાપણરૂપી શક્તિના આશીર્વાદ આપી ઉચ્ચ જીવનના પથ પર ચાલવા બળ આપી નીડરપણે અથાક કાર્ય કરી તમે ઘૂમતા રહ્યા છો.

ગુરુદેવ શિવાનંદજીનો સો ટકા વારસો તમે આત્મસ્થ કર્યો છે. ગુરુદેવની અદ્ભુત અને આશ્ચર્યપ્રેરક લાક્ષણિકતાઓનાં અમે તમારામાં દર્શન કરીએ છીએ.

- સ્વામી કૃષ્ણાનંદ

કરોડોના હૃદયવાસી

દક્ષિણ ભારતનાં એક ખૂબ ધનાઢ્ય મા-બાપને ત્યાં સ્વામી ચિદાનંદનો પ્રાદુર્ભાવ થયો. તેમના પિતા એક મોટા જમીનદાર હતા. આજે સ્વામીજી અનેક દેશોના લોકોના હૃદયેશ્વર છે. તેમનો જન્મ મહેલમાં થયો, પણ આજે તેમની પાસે પોતાનું કહેવાતું ઈંટ-ચૂનાનું એકેય મકાન ન હોવા છતાં કરોડો લોકોના દિલમાં તેમનો વાસ છે.

ત્યાગ તમારા માટે નૈસર્ગિક છે. તમારા જીવનમાં દૈનિક અને પળેપળ તે વણાઈ ગયો છે. માટે જ

તમે અસંગ અને નિર્લેપ, તદ્દન મુક્ત છો. અનેક વખત તમે પૃથ્વીની પ્રદક્ષિણા કરી છે, તમને જગતભરમાં હજારો લોકો પૂજે છે, છતાં સર્વશ્રી વિભિન્ન-મહાત્માગી જેમ પ્રકાશો છો તો પણ તમે 'અળગા' નથી. તમારા જીવનથી તમે બતાવી આપ્યું છે કે ત્યાગની ભાવનામાં ઠંડી ઉદાસીનતા કે અલગતા જરૂરી નથી, હોવી ન જોઈએ અને પરિણમવી પણ ન જોઈએ. ઊલટાંનું જો આત્માના પ્રકાશ અંગે જો અનુકંપાશીલતા ન ઉદ્ભવે તો ત્યાગની ભાવના અર્થવિહીન થઈ જાય.

- સ્વામી વેંકટેશાનંદજી

શ્રી રામકૃષ્ણને જેમ વિવેકાનંદ હતા તેમ

ઈતિહાસ દોહરાય છે ! ૧૯મી સદીના અવતારી પુરુષ ભગવાન શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસના વૈશ્વિક સંદેશને જગતભરના દેશોમાં પહોંચાડવા સ્વામી વિવેકાનંદ થયા. પુરાતન ભારતીય સંસ્કૃતિના આધુનિક પુનરુત્થાનનું શ્રેય આ બન્ને પરમાત્માઓને પૂર્ણ રીતે આપી શકાય. તે જ પ્રમાણે આપણે આજે કોઈ પણ પ્રકારના સંક્રમણ વગર કહી શકીએ કે ગુરુદેવ સ્વામી શિવાનંદજી ૨૦મી સદીના

અવતારી પુરુષ છે અને પોતાની વિશિષ્ટ પ્રતિભાથી તે સંસ્કૃતિને તેમણે ફેલાવી છે અને તેમના પ્રિય શિષ્ય સ્વામી ચિદાનંદજી જગતના ફલક પર તેમના આદરણીય ગુરુદેવે આપેલો ભારતનો નૈતિક તથા આધ્યાત્મિક આદર્શવાદનો સંદેશ ફેલાવે છે. 'જેવા શ્રી રામકૃષ્ણને વિવેકાનંદ હતા તેવા ગુરુદેવ શિવાનંદને ચિદાનંદ છે.'

- સ્વામી પ્રણવાનંદજી (મલેશિયા)

જેમના સ્મિતમાંથી શાંતિ અને પરમાનંદ ઝરે છે

તેમના હૃદયની સુંદરતાથી તેમનું મુખું મલકે છે અને તેમના આત્માના પ્રેમ અને પ્રકાશથી તેમનું હૃદય ચમકે છે. તેમનું સ્મિત માઈલોના માઈલો સુધી શાંતિ અને પરમાનંદ પ્રસારે છે.

તેમણે શિવાનંદની સેવામાં તેમના સમગ્ર જીવનનું હૃદયપૂર્વક સમર્પણ કર્યું છે. પોતાનો નશ્વરદેહ છોડી અવ્યક્ત સ્વામી શિવાનંદ અજાણ પ્રદેશમાં અંતર્ધાન થઈ ગયા, પરંતુ તેમનો આત્મા, તેમની આંતરિક પ્રતિભા શિવાનંદમાં જીવંત છે અને અનેક દશકા પહેલાં તેમણે માનવતા વિષે જે લખ્યું તે આજે

સ્વામી શિવાનંદ માનવોના વાસ્તવિક જીવનમાં પરિપૂર્ણ રીતે ઉતારે છે. શિવાનંદે દિવ્ય અસ્તિત્વનો સંદેશ આપ્યો અને શિવાનંદ તે સંદેશને જનતાની સમજમાં લાવી તેને જીવનમાં ઉતારવાનો અનુરોધ કરે છે. શિવાનંદના જવાથી આધ્યાત્મિક જગતમાં મોટી ખોટ પડી છે. આપણા માટે આનંદની વાત છે કે મહાત્મા શિવાનંદજીએ તે ખોટ પૂરી કરી છે. ગુરુદેવનો આત્મા સ્વામીજીનાં હૃદય અને મનને વિશ્વભરમાં દિવ્ય જીવનની સેવાનો પ્રસાર માટે કાર્યરત થવા બળ આપે છે

- કર્મયોગી શુદ્ધાનંદ ભારતિયાર

આધુનિક અસિસિના સંત-ફ્રાન્સિસ

સઘળું એક જ છે, તેના જીવંત પુરાવા માટે જ ન હોય તેમ પોતાના અનુભવથી સ્વામીજીએ પ્રભાવી ખ્રિસ્તી ધર્મનાં સત્ય અને પુરાતન હિંદુ શાસ્ત્રોમાં વર્ણવેલ સત્ય સાથે મેળ બેસાડ્યો છે. આ જીવંત સમન્વયનું ઉદાહરણ એ છે કે જ્યારે તેઓ સ્વામી પ્રણાલિકાને અનુરૂપ ભગવાં વસ્ત્રો પહેરીને પશ્ચિમના દેશોમાં ફરે છે ત્યારે અસિસિના સંત ફ્રાન્સિસ માફક તેમની નમ્રતા અને

જીવ માત્ર માટે વૈશ્વિક પ્રેમ જોઈ અનેક હૃદય તેમને આવકારે છે.

તેમના જીવનમાંથી નીતરતી સાદાઈ, માનવ અને માધવમાંનો તેમનો દૃઢ વિશ્વાસ, પોતાના ગુરુમાં અપાર શ્રદ્ધા તેમજ સેવા અને ત્યાગની ઊંચી ભાવના એ તેમના વ્યક્તિત્વમાં રહેલા ચુંબકત્વનું ગૂઢ રહસ્ય છે.

સ્વામી સત્શિવાનંદજી (યુએસએ)

નમ્રતાની કંડારેલી મૂર્તિ

સ્વામીજીના સ્વભાવમાં અનેક મૂંઝવે તેવાં વિરોધાભાસી તત્ત્વો હોઈ તેમના જેવું રહસ્યમય પાત્ર વિચારવું મુશ્કેલ છે. વિશ્વભરમાં ફેલાયેલા દિવ્ય જીવન સંઘના પ્રખ્યાત અધિષ્ઠાતા સંત સ્વામી શિવાનંદ, મહાપ્રભુ ચૈતન્ય જેવા જાતને ભૂલીને જીવતા મૂર્તિમંત નમ્રતાના અવતાર છે. તેઓ જ્યાં જાય ત્યાં પોતાને ગુરુદેવના અનન્ય સેવક ગણાવવામાં આનંદ લે છે. ખૂબ અલ્પ ખોરાક લેતા હોવા છતાં તેમના કામનો નિકાલ મહત્તમ હોય છે. હિંદમાં કે પરદેશમાં તેને ક્યાંય પણ

આરામ હોતો જ નથી. હાશ કરીને બેસવું શું તે તેઓ જાણતા નથી. લોકોને સતત મળતાં રહેવું, જગતભરના આગંતુકોને આવકારવા, સાધકોને વ્યક્તિગત સૂચનો આપવાં, ઢગલાબંધ પત્રોના જવાબ આપવા, તે છતાં વહીવટને લગતા પ્રશ્નોનો નિકાલ કરવો - આ સઘળી બાબતોમાં તે ખૂબ વ્યસ્ત રહે છે. તેમના શરીરને પોતાનું ગણતા નથી. તેમના અનુભવ પ્રમાણે ઉપવાસ તેમના શરીરને જરૂરી શક્તિ પ્રદાન કરે છે.

- સ્વામી અપર્ણાનંદજી

સ્વામી શિવાનંદના સિદ્ધાંતોનું અમલીકરણ

સ્વામી શિવાનંદજીએ તેમની સાધના અને સિદ્ધિનો નીચોડ માનવજાતને છ સાદાં-સહેલાં પગલાંમાં આપ્યો છે- સેવા, પ્રેમ, દાન, પવિત્રતા, ધ્યાન, સાક્ષાત્કાર. તેમના જેવા મહાન આત્મા સિવાય આવાં સાદાં છતાં અસરકારક સૂત્રો કોણ આપી શકે ! આ તો તેમના વિકાસના સ્તરનું દૃશ્ય સમર્થન છે. શિવાનંદે કોઈ નવો 'વાદ' આપ્યો નથી, છતાં હું આને 'શિવાનંદવાદ'

કહીશ. તેમના સમગ્ર જીવનમાં તેમણે આ સૂત્રો આચરણમાં મૂક્યાં અને તેનો ઉપદેશ કર્યો, જેથી સર્વે તેને અનુસરે, તેમના શિષ્યોનો પથ શિવાનંદ વિચારધારા પર આધારિત હોવો અને રહેવો જોઈએ. સ્વામી ચિદાનંદના જીવનમાં તેમના ગુરુ સ્વામી શિવાનંદના જ ઉપદેશનું આચરણ હોય તે દીવા જેવું ચોખ્ખું આજે પણ છે.

- સ્વામી યાશવલ્ક્યાનંદજી

અખિલં સુંદરમ્

થોડાં વર્ષ પહેલાં હું જ્યારે સ્વામીજીને મળ્યો ત્યારે તેમના અનુરાગ તથા મોહક અને પ્રેમાળ વર્તાવના લીધે હું તેમના તરફ સહજ રીતે આકર્ષાયેલો. માનવજાતના ભલા માટેનાં તેમનાં ઉચ્ચારણો તેમના હૃદયમાંથી ઉદ્ભવતાં જણાયાં. તેઓ ગુરુદેવે ચિંધેલી પૂર્ણ ભલાઈની મૂર્તિ છે. તેમની વાત કરવાની તેમજ કાર્ય કરવાની ઢબમાં સદા રહેલી સભ્યતા આપણા આત્માને

આનંદ આપે છે. કોઈ પણ વયનો, કક્ષાનો, નાતનો, પંથનો માણસ સેવા કરવા ઉત્સુક હોય તેને હું આગ્રહપૂર્વક કહીશ કે તેઓ 'માનવજાતને સ્વામી ચિદાનંદનો સંદેશ' નામનું ચોપાનિયું વાંચે. આ સંદેશ ખૂબ ઉદારચરિત અને આચારમાં મૂકી શકાય તેવો છે.

- જનરલ કે. એમ. કરિયાપ્પા (નિવૃત્ત)

આધ્યાત્મિક દાક્તર

એક વખત હું સ્વામીજી પાસે ગયો અને કહ્યું : 'મને એટલા બધા ખરાબ વિચારો આવે છે કે તે મને આશ્રમજીવન માટે નાલાયક ઠરાવે છે. મને ઘેર જવાની રજા આપો.' આનો સ્વામીજીએ જવાબ આપ્યો : 'આટલી બધી ત્રુટીઓ છે તેથી આશ્રમજીવન માટે તમે વધુ સુયોગ્ય છો, જ્યારે માંદા પડો ત્યારે શું કરો છો? તમે દાક્તરની સલાહ લેશો, ઈસ્પિતાલમાં દાક્તર કહે તે દવા લેશો અને આહારમાં પચ્ચ પાળશો. એક વાર

ઈસ્પિતાલમાં દાખલ થયા પછી દાક્તર કહે તેમ કરવાનું, તેનામાં વિશ્વાસ રાખી બધી ચિંતાઓ અને ફીકરોથી પૂરેપૂરા મુક્ત થઈ જશો. તે જ રીતે જે ક્ષણે હલકા વિચારો આવે, તરત જ ગુરુ પાસે જાઓ, તેમની સલાહ લો, તે કહે તેમ કરો અને સૌથી જરૂરી તો એ છે કે તેમનામાં શ્રદ્ધા રાખો. તેમને પૂરેપૂરું આત્મસમર્પણ કરો. માંદગી દૂર થશે જ થશે.'

એક આશ્રમવાસી

કલાત્મક ટાગીનાની
સુવર્ણ સૌગાદ...

SUVARNAKALA®

Gold, Diamond & Jactar Jewellery
BIS Approved Jeweller

અમદાવાદ

સી.જી. રોડ

“નેશનલ પ્લાઝા”,
લાલ બંગલાની સામે,
સી.જી રોડ, અમદાવાદ - 6

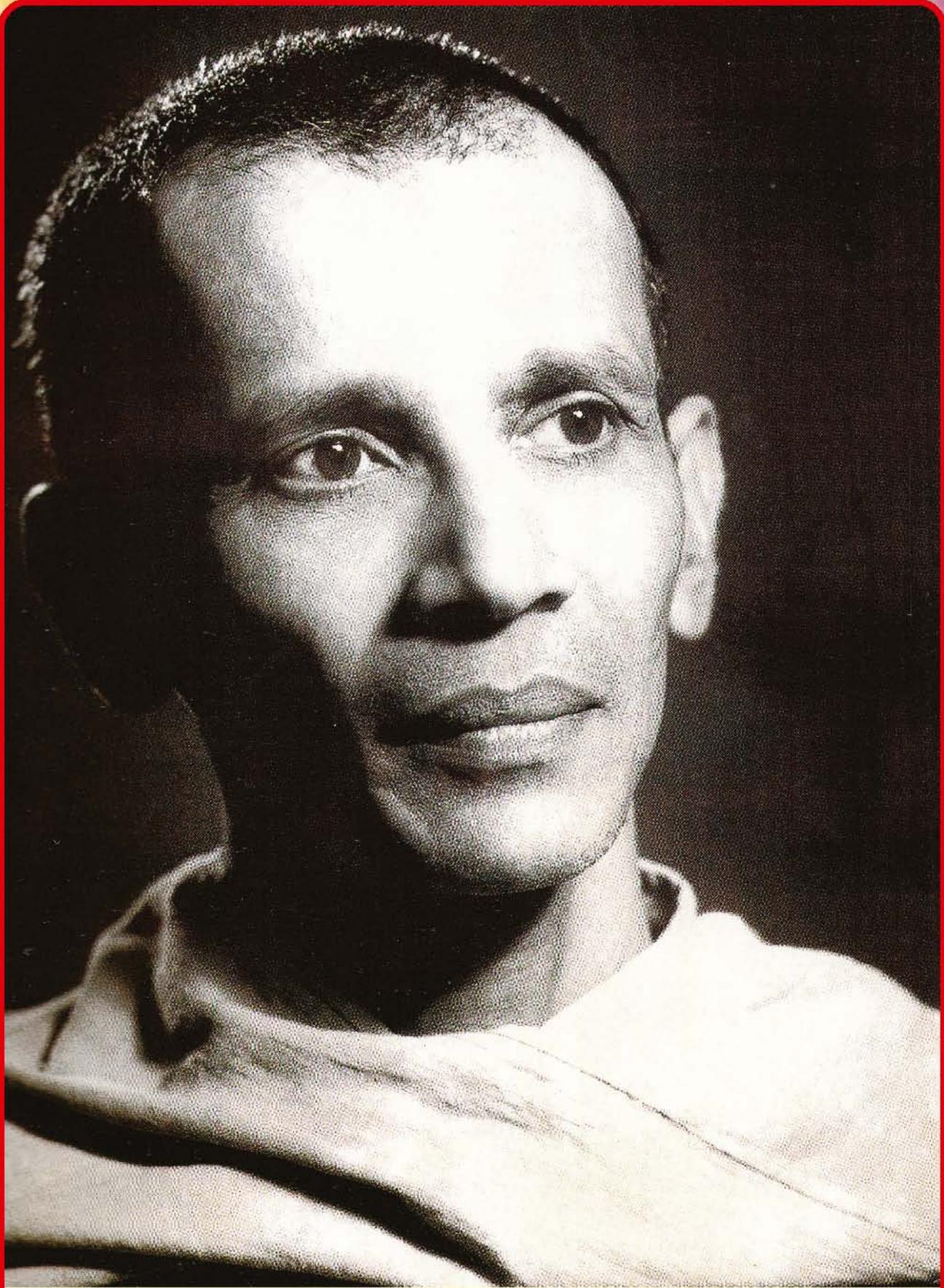
મેટેલાઈટ

“વીનસ એમેડીયસ”,
જોધપુર ચાર રસ્તા BRTS બસ સ્ટેન્ડ સામે,
મેટેલાઈટ, અમદાવાદ - 15

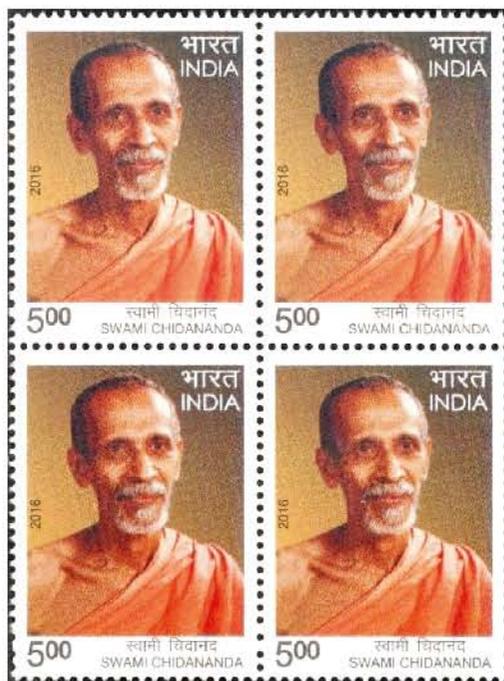

ATUL R PATEL - AHMEDABAD

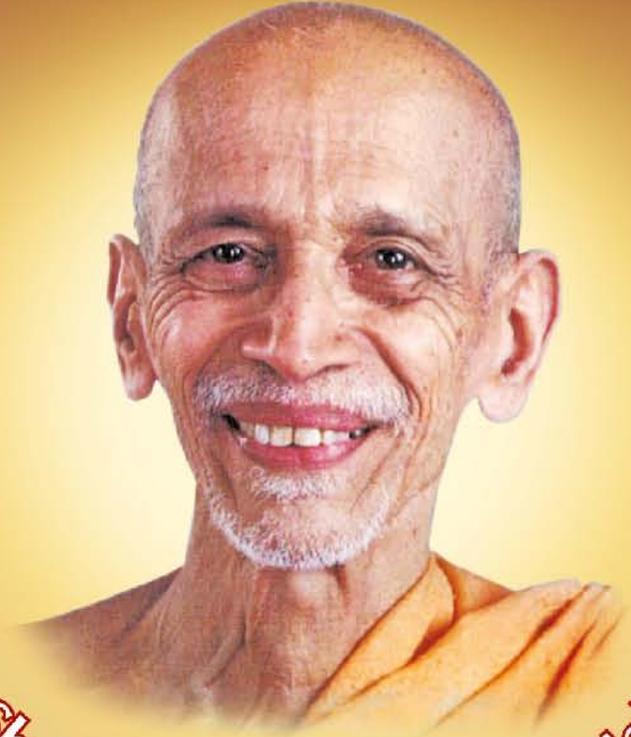

PULASTHYA R VYAS - AHMEDABAD

**Postal stamp and First Day cover issued by
Indian Post Dept. of Govt. of India in Commemoration
of Birth Centenary Year of H. H. Sri Swami Chidananda
on 21st May, 2016.**

Sri Girish Shah, Managing Trustee - Samasta mahajan

H.H. Shri Swami Chidanandji Maharaj

Our sincerest reverence to **H.H. Shri Swami Chidanandji Maharaj**, an enlightened spiritual Guru, an angel to multitude of humanity and global ambassador of rich heritage of Indian Vedic philosophy and spiritual science.

Wishing the eventful celebrations to commemorate the centenary year of **H.H. Shri Swami Chidanandji Maharaj** a grand success.

Hasmukh.

Hasmukh Patel
Chairman

Ramdev Food Products Pvt. Ltd.
www.ramdev.co.in

દિવ્ય જીવન

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

દિવ્ય જીવન એ આંતરિક ચેતનાને જાગ્રત કરી તેને ઊર્ધ્વગામી બનાવવાનો માર્ગ છે. આ માર્ગમાં નિઃસ્વાર્થ સેવાની, ભક્તિની, બહારની આસક્તિઓમાંથી મનને ખેંચી લેવાની કેળવણી, એકાગ્રતા અને ધ્યાનનો સમાવેશ થાય છે. આ માર્ગમાં 'હું કોણ છું?' અને 'હું શું છું?' એની સતત શોધ અને તપાસ કરવામાં આવે છે. સાથેસાથે 'હું આ શરીર નથી, હું આ મન નથી, હું આ બુદ્ધિ નથી, હું હૃદયમાં ઊડે રહેલી ચેતના છું, પરમ આત્મા છું. નિરંજન, નિરાકાર, અજન્મા, અવિકારી અજર, અમર, શાશ્વત અને સનાતન આત્મા છું. હું તે છું; તે હું છું; હું સત્ ચિત્ આનંદ છું.' ઈત્યાદિ કથનોનો વિવેકપૂર્ણ વિચાર કરવામાં આવે છે.

સત્ય પવિત્રતા, ભલાઈ, સાદાઈ, નમ્રતા, સદ્વર્તન, સચ્ચારિત્ર આત્મસંયમ, નિઃસ્પૃહતા વગેરે સદ્ગુણો પર રચાયેલા આધ્યાત્મિક જીવનમાં બધી પ્રવૃત્તિઓ તથા ફરજો, નિષ્ઠા અને પ્રમાણિકતાપૂર્વક બજાવતાં બજાવતાં ઈશ્વર પ્રાપ્તિના ધ્યેય તરફ આગળ વધતાં જવાનું હોય છે. આ મહાન ધ્યેયને નજર સમક્ષ રાખીને અને પ્રેમ, શ્રદ્ધા અને ભક્તિપૂર્વક ભગવાનનું સ્મરણ રાખી તેમજ દરેક વસ્તુમાં ભગવાનનાં દર્શન કરી આગળ પ્રગતિ કરતાં જવાનું છે. સેવા, આત્મસમર્પણ, ભક્તિ, પૂજા, એકાગ્રતા, ધ્યાન અને આત્માની શોધ માટેના સતત પ્રયાસ દ્વારા પ્રગતિ કરતાં કરતાં પરમાત્માના પરમ ધામમાં પહોંચવાનું છે અને આત્મસાક્ષાત્કારનો દિવ્ય અનુભવ પામવાનો છે.

આત્મસાક્ષાત્કાર તમને દિવ્ય અનુભવ કરાવશે

અને તમારામાં એવી ચેતના જગાડશે કે તમે સ્વયં બોલી ઊઠશો : હું સર્વોચ્ચ છું, હું અજર છું, હું અમર છું, હું જડ નથી, હું ચેતન છું, મને કોઈ ભય નથી, મને કોઈ દુઃખ નથી. હું જ પરમ સુખ છું, હું પરમ શાંતિ છું.' સમગ્ર ભૌતિક વસ્તુઓની પેલી પારનો આ અનુભવ દિવ્ય તેમજ સર્વશ્રેષ્ઠ છે, તે મેળવ્યા પછી જીવન આનંદથી છલકાઈ જાય છે. 'આનંદોહહમ્, આનંદોહહમ્, બ્રહ્મા નંદમ્ હું આનંદ છું, હું આનંદ છું, હું બ્રહ્માનંદ છું.' આમ, વ્યક્તિ, આનંદથી પુલકિત થઈ બોલી ઊઠે છે. આ સિદ્ધિ મેળવ્યા પછી વ્યક્તિ બધી જ પરિસ્થિતિ પર તથા તમામ દ્વૈતો પર વિજય પ્રાપ્ત કરે છે.

ઊઠી, જાગો અને આ મહાન અનુભવ તરફ આગળ વધો. અટકશો નહિ. આગળ વધો. તમારા હૃદયના ઊંડાણમાં રહેલા આ પુષ્પને ખીલવવા બધા પ્રયાસો કરો, દિવ્ય જીવનરૂપી બીજમાંથી દિવ્ય અનુભવરૂપી વૃક્ષને વિકસાવો. આ માટે તમારે શક્ય બધું જ કરવું જોઈએ.

આ સાક્ષાત્કાર તમારી અંદર જ રહેલો છે. આને અપ્રતિમ સુંદર અમૂલ્ય હીરો મૂકી બહારથી તાળું મારેલી પેટી સાથે સરખાવી શકાય છે. પેટીની ચાવી જડતી નથી. જો તમારે હીરો જોઈતો હોય તો પેટી ઉઘાડવી પડે. આ જ પ્રમાણે શાશ્વત પરિપૂર્ણ પરમાત્મા તમારા હૃદયમાં પુરાયેલા છે. તમે જ તે પરમાત્મા છો. હું જેમ વાત કરું અને તમે સાંભળો તેમ તમે અસ્તિત્વ, જ્ઞાન અને પરમ આનંદ છો. તમે જ પરિપૂર્ણ આત્મા છો, તમે સચ્ચિદાનંદ છો - આવો અનુભવ તે જ દિવ્ય જીવન.

ઈશ્વરે સર્જેલાં નાનાં મોટાં બધાં પ્રાણીઓ તરફ જેને પ્રેમ છે તે ભગવાનનો સાચો ભક્ત છે.
તેનું જીવન આ બધાંની સેવા માટે જ હોય છે.

ઉચ્ચ આદર્શ માટે જીવો

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

ધન્ય અમર આત્મન્ ! દિવ્યતાના વહાલા સંતાન!

અસંખ્ય માનવોમાંથી જે થોડા લોકો પાસે આદર્શ તથા ધ્યેય છે અને જે લોકો આદર્શને પ્રાપ્ત કરવા, ધ્યેયને સર કરવા જીવે છે તેઓ જ માત્ર વિશિષ્ટ રીતે જીવી શકે છે. જ્યારે જીવનની પ્રત્યેક પળ તમારામાં કશીક અભિવૃદ્ધિ કરે છે, તમને સમૃદ્ધ કરી આગળ ઊંચે ચઢાવે છે ત્યારે જ જીવન એ સર્જનાત્મક પ્રક્રિયા બને છે એમ કહી શકાય. આવું જીવન જ ધીરે ધીરે પરમ લક્ષ્ય ભણી સ્થિરતાપૂર્વક અખંડ પ્રગતિ કરાવતું રહે છે. જીવનનો અર્થ જ સર્જનાત્મક પ્રક્રિયા છે, નિરંતર વિકાસશીલતા છે, સંપ્રાપ્તિ અને ચરમ સાર્થકતા છે.

જો આવું ન થતું હોય તો માણસ જીવન જીવતો જ નથી એમ કહેવાય, બલકે જીવન માણસને ખાઈ જાય છે તેવું થાય. માણસ સંજોગોનો શિકાર બની જાય. જાણે એ કોઈ પાણીના પૂરમાં લાચાર બની, આમતેમ ફેંકાતો-ફંગોળાતો તણાતો જાય છે પરંતુ આશ્ચર્યની વાત એ છે કે એ પોતે તો એમ જ સમજીને ચાલે છે કે જીવનની લગામ એના હાથમાં છે. આને જ 'કર્તૃત્વ-અભિમાન' કહે છે. માયાનો આ જ ભેદ છે. આ 'મોહ' અને 'ભ્રાંતિ' તરીકે ઓળખાય છે. આ એક ભ્રમણા પેદા કરનારી શક્તિની એવી ભેદી માયાજાળ છે, જેના વિષે આપણે કશું જાણતા નથી. આ રહસ્યમયી છલના મન કહેવાય છે અને માણસને એ સતત નચાવ્યા કરે છે, આનું જ બીજું નામ

માયા છે. માણસો આ માયાના પ્રતાપે લાંબી નિદ્રામાં, પોતાના મૂળસ્વરૂપ વિષેની સદંતર વિસ્મૃતિની હાલતમાં અને પોતાની સાચી ઓળખની સંપૂર્ણ ભ્રમણામાં જીવે છે.

પરંતુ એવા થોડાક ભાગ્યશાળી જીવ છે, જેમના પર પ્રભુએ જાગૃતિની આ કૃપાધારા વરસાવી છે, જેમને અંતઃદષ્ટિનું દાન કર્યું છે, જેના કારણે પોતાનો પરમધ્યેય જાણીને સતત સભાન રહે છે કે જીવન એ મહાન આદર્શની સિદ્ધિ માટે છે; તેઓ આ ધ્યેયની સિદ્ધિ માટે જ જીવે છે તેઓ ધન્યતા પામે છે.

આપણે સતત ચિંતન-મનન દ્વારા આપણી સમક્ષ પ્રસ્તુત એવાં આ મહાન સત્યને ધર્મગ્રંથો દ્વારા જાણી આપણી જાતને સતત સભાન રાખવી જોઈએ. જીવનને ધ્યેયલક્ષી વિધિ બનાવવાની આ જ ગેરંટી છે - આ સત્યના પ્રકાશમાં નિરંતર રહેવું અને સદા વિચાર અને વિવેકનો ઉપયોગ કરવો.

ઈશ્વર તમને આ આંતરિક સભાનતા અને સહેતુકતા, પ્રેરણા અને જાગૃકતા બક્ષો. તમે સૌ ઉપનિષદોના એ મહાન આત્માઓ સમાન બનો ! ઈશ્વરે આ બધું શક્ય છે તેવા સ્થાન તેમજ જીવનમાં પહોંચાડ્યા છે. વળી, તેવું જીવન પણ બક્ષ્યું છે - પરંતુ આ તો જ શક્ય બને જો તમે પોતે એવું ઈચ્છતા હો તો ! તમે તેવું પામવા સંકલ્પબદ્ધ હો તો જ ! ઈશ્વર તમને આશીર્વાદ આપે !

'પ્રકાશ પુંજ'

પોતાના ગુરુદેવ વિષે લખેલી સ્વામીજીના 'પ્રકાશ પુંજ' (Light Fountain) તેમનો ગુરુદેવ પ્રત્યેના ઊંડા આદરના રોમાંચક સાક્ષીરૂપ છે. એક અતુલનીય આધ્યાત્મિક પ્રમાણભૂત ગ્રંથ તરીકે સૌ જિજ્ઞાસુ વાચકો આ જીવનકથાને હંમેશાં વાંચતા રહેશે. અત્યંત પરિશુદ્ધ શૈલીમાં, સાહિત્યિક અને એના વિષયની પરિપૂર્ણ જાણકારીની વિશિષ્ટતાને લીધે આ એક અદ્ભુત જીવનકથા લખાઈ છે. તેની તટસ્થ રજૂઆત કેવળ શિવાનંદને જ જુએ છે, એનો લેખક ક્યાંય જોવા મળતો નથી. આ પુસ્તકમાંની આધ્યાત્મિક ઉત્કટતા

અને જ્ઞાન જોઈને ગુરુદેવ પોતે એટલા બધા પ્રભાવિત થઈ ગયા હતા કે એમણે કહ્યું કે, 'શિવાનંદ તો ચાલ્યો જશે, પણ આ 'પ્રકાશ પુંજ' સદા રહેશે. ૧૯૪૪માં જ્યારે આ પુસ્તક છપાયું ત્યારે સ્વામીજીએ 'Prism' નું ઉપનામ ધારણ કરી પોતાને છુપાવી દીધા હતા. સાચે જ ચિદાનંદ એ આવા ત્રિપાશ્વ કાચ જેવા પારદર્શક છે, જેમના દ્વારા ગુરુદેવે જગતના હિત ખાતર પોતાના વૈવિધ્યપૂર્ણ વ્યક્તિત્વને પ્રગટ થવા દેવાનું પસંદ કર્યું હતું.

સુયોગ્ય જીવન

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

સાધકના જીવનમાં ક્યારેક એવી વિકટ મનઃસ્થિતિ પેદા થઈ જાય છે જ્યારે અગાઉનો ઉત્સાહ ઓસરી જઈ સાધક કહેતો થઈ જાય છે કે - હવે તો બધું ખતમ થઈ ગયું છે, મારી તો અધવચ્ચે ત્રિશંકુ જેવી હાલત, ન અહીંનો, ન ત્યાંનો! કશી જ પ્રગતિ સધાતી નથી ત્યારે હું એમને કહું છું કે - તમે અહીં ઈશ્વર-સાક્ષાત્કાર માટે આવ્યા છો અને એ જાણો તમારાથી દૂર તમારી બહાર એવી કોઈ મંજિલ છે, ધ્યેય છે અને તમારે એ ધ્યેયપ્રાપ્તિ માટે નિત્ય-નિરંતર આગળ વધતા રહેવું જોઈએ - આવી કોઈ મિથ્યા ધારણા તમારામાં ઘર ઘાલી ગઈ છે. પરિણામે આવી ધોર નિરાશા પેદા થાય છે.

સંસારમાં ગ્રસ્ત માણસોને ખેંચવા માટે આરંભે આવું કહેવાય છે, પરંતુ વાસ્તવમાં આપણને મળેલું આ જીવન માત્ર એની પ્રાર્થના કરવા એનાં યશોગાન અને સ્તુતિગાન ગાવા માટે જ છે. જીવનનો બીજો કોઈ હેતુ નથી. જ્યારે તમે પ્રભુનાં ગુણગાન ગાવામાં, નિત્ય એનું

જ સ્મરણ કરવામાં અને એની દિવ્યતાની સતત પ્રતીતિ મેળવવામાં, એની સફળ પરિપૂર્ણતા સ્વીકારી એને જ જીવન સાર્થકતા સમજવામાં જીવન વીતાવો છો ત્યારે તમે તમારા અસ્તિત્વને ન્યાય આપી દો છો, કૃતાર્થ કરો છો.

એટલે તમે કશું પ્રાપ્ત નથી કર્યું અને હજુ મેળવવાનું બાકી છે, તેવો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી રહેતો, જો તમે પ્રભુ માટે જીવો છો અને નિત્ય-નિરંતર એની મહત્તા અને કીર્તિનાં ગુણગાન કરો છો અને જીવનભર આવું કરતા રહો તો પછી તમારું જીવન મિથ્યા નથી જતું. તમે સાર્થક જીવન જ જીવ્યા છો. આ એક હકીકત છે. તમારી જાતને અહીં લાવવામાં જ તમે પ્રભુનો હેતુ પાર પાડ્યો છે - અહીં આવીને પ્રભુનાં યશોગાન ગાવાં અને જીવનભર પ્રભુની મહાનતાના સાક્ષી થઈને રહેવામાં તમારું જીવનકાર્ય પૂરું થાય છે.

ઈશ્વર પ્રેમ છે.

પ્રભુ પ્રેમ છે; પ્રેમ પ્રભુ છે.

પ્રેમ આનંદમાં ઓગળે છે.

પ્રેમ જ સૌને ટકાવે છે અહીં.

પ્રેમ આપણને બ્રહ્મત્વનું મહા-અધિજ્ઞાન અર્પે છે.

પ્રેમમાંથી જ દુનિયા પ્રગટી છે.

પ્રેમમાં જ એ પ્રવર્તે છે.

પ્રેમમાં જ એ સમાય છે.

પ્રેમ જ આત્મજ્ઞાનના લુવનની ગુરુચાવી છે.

પ્રેમનું ગતિશીલ રૂપ છે - સેવા તથા દાન.

નિતાંત નિર્વિષયી નિરપેક્ષ પ્રેમ જ અસ્તિત્વ છે.

નિરપેક્ષ પ્રેમ જ પરમ સત્યનો સાક્ષાત્કાર છે.

- સ્વામી શિવાનંદ

યોગ અને ધર્મ

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

યોગ એ તત્ત્વજ્ઞાનનાં ષડ્દર્શનમાંનું એક દર્શન છે. ધર્મથી પર એવું એ વૈશ્વિક વિજ્ઞાન છે. સૌ કોઈ માટેની એક જાગતિક પદ્ધતિ છે. એમાં તમારી ઉપાસના માટે કોઈ વિશિષ્ટ વિચારસરણી કે કોઈ અમુક-તમુક ભગવાનનો નિર્દેશ જ નથી. યોગ તો એકાગ્રતા માટે ઈશ્વરનાં અનેક નામમાંથી કોઈ પણ ઈષ્ટદેવના સ્મરણની જ વાત કહે છે.

યોગ માનવમાત્રનો વારસો છે. યોગ સમસ્ત જગત સાથે સંકળાયેલું છે. યોગનો મધ્યવર્તી વિચાર છે : “તમે ગમે તે હો, ગમે ત્યાં હો, પરમાત્માને પામવા પુરુષાર્થ કરો. ઉમદા-ઉન્નત જીવન જીવવાનો પ્રયાસ કરો. તમારી નિમ્ન પ્રકૃતિને પરિશુદ્ધ કરો અને સદ્ગુણોથી ઝળહળો. તમારામાં દિવ્ય ગુણોનો વિકાસ કરો અને ભીતર પડેલી દિવ્યતાને પ્રગટાવો અને પરમેશ્વર ભણી આગળ વધો.” પરમપૂર્ણ દિવ્યતા જ તમારા ધ્યાનનું કેન્દ્ર બનો જે નિત્ય-મુક્ત, નિત્ય પૂર્ણ, માયાતીત અને દુઃખાતીત છે. આ સ્થિતિએ પહોંચવાનું છે. યોગનો પણ આ જ ઉદ્દેશ છે.

યોગને ગમે તે ધર્મ સાથે સાંકળી શકાય. યોગને કોઈ પણ ધર્મ કે બીજા કશાય સાથે કોઈ વિરોધ નથી. યોગ એ તો પીડા-કષ્ટ-દુઃખ અને યાતનાને પેલે પાર લઈ જઈ બંધન અને ભ્રમણામાંથી મુક્ત થવા માટેનું વિજ્ઞાન છે. માણસને એ અનન્ય અનુભૂતિ કરાવે છે. યોગની પ્રાથમિક નિસબત તમારામાં પડેલા પરમ તત્ત્વ સાથે જ છે. યોગ એક આધ્યાત્મિક જીવનધ્યેય છે, જેના માટે માનવનો જન્મ પ્રાપ્ત થયો છે. યોગ એ ઈશ્વર સાક્ષાત્કાર

માટેની સાધના છે. તે ધર્મનું યથાર્થ સત્ત્વ છે. જેમનામાં આ અંતસ્તત્ત્વ કરમાઈ-મૂરઝાઈ ગયું હોય તેને જીવનદાયક જળ સીંચવા યોગ આવે છે. એ રીતે તમારા ધર્મને એ સંજીવની આપે છે. માણસોને પોતપોતાના ધર્મના આંતરિક જીવનસત્ત્વને પાછું મેળવી આપવાનું કામ યોગ કરે છે.

ધર્મથી એ કઈ રીતે જુદું પડે છે? યોગ કોઈ પણ માણસને પાપી નથી કહેતો. માનવ એ પોતાને ઘેર પહોંચવાનો માર્ગ ભૂલેલો, અથડાતો-લથડાતો કૂટાતો ઈશ્વર જ છે. યોગ આવા માર્ગ ભૂલેલા માણસને સાચા રસ્તા પર લાવે છે, પ્રકાશ નાખી કહે છે, “હવે તું આગળ વધ અને સીધો તારે ઘરે પહોંચી જા.” યોગને ઈશ્વર સાથે નિસબત છે, સ્વર્ગ કે નરક સાથે નહીં!

યોગની સંશોધિત અને વ્યાવહારિક પદ્ધતિઓ તમામ જાતિ, સંપ્રદાય, પંથ, રાષ્ટ્ર અપનાવી શકે છે. યોગ તો પેલા તમામ ધાર્મિક, અતિભૌતિક સિદ્ધાંતો અને વિચારધારાઓથી વેગળો એવો વહેવારુ પદ્ધતિઓ સૂચવતો માર્ગ છે. યોગ ધર્મથી પર છે, ધર્મ-નિરપેક્ષ પરમધર્મ છે. જે લોકોએ ઈશ્વરને ચાહવાનો-ભજવાનો મહાન પુરુષાર્થ કર્યો છે અને ઈશ્વર માટે સાધના કરી પોતાની એકતા સિદ્ધ કરી જાણી છે તેવા તમામ મહાન ખ્રિસ્તી સંતો અને રહસ્યવાદીઓ એક પ્રકારના યોગી જ છે. સેન્ટ ઓગસ્ટાઈન આવા જ ભક્તિ તથા જ્ઞાનના મહાન યોગી હતા. સંત જહોન, અવીલાના સંત તથા ટેરેસા પણ આવા જ મહાન રાજયોગી હતા.

યોગ એ જીવન જીવવાની જડી બુટી છે. યોગ આપણને સ્થૂળ સૃષ્ટિમાંથી સૂક્ષ્મ સૃષ્ટિમાં લઈ જાય છે. જ્યારે વ્યષ્ટિ અને સમષ્ટિનું એક્ય થાય, ત્યારે જ સાચા અર્થમાં યોગનું રહસ્ય સમજાય.

ચમત્કારનાં ભયરથાનો

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

શક્તિ કે સિદ્ધિ એ ભયાનક ચીજ છે. યોગના સાધકને જાતજાતની શક્તિઓ પ્રાપ્ત થઈ શકે. સાધક એનાથી અજાણ્ય છે, રોમાંચિત થઈ એના વિષે ઉત્સુક બને છે. એના અંગેની અત્યંત અગત્યની બાબત તમારે સમજવાની હોય તો તે એ છે કે તે કેવળ આડ-પેદાશ છે, જેમાંની બધી જ રસ્તા પરથી પસાર થઈ જનારી અશાશ્વત ઘટનાઓ છે. એ કાંઈ તમારી અંતિમ મંજિલ નથી. આધ્યાત્મિક યાત્રાના આરંભથી જ આ શક્તિઓ વિષે સાવધાન રહો. તેઓ માત્ર અવરોધ જ નહીં, બલકે તમારી જીવનસફળતાના શત્રુ પણ બની શકે. કશું પણ પ્રાપ્ત કરવાની તમામ આશાઓને એ ખતમ કરી નાખશે એટલે એમની અવગણના કરો. એમના પ્રત્યે કોઈ ધ્યાન ન આપશો. જો તમે ઈશ્વરને પામવા ઈચ્છતા હો તો તમામ સિદ્ધિ-ચમત્કારોને વિષરૂપ સમજી તજી દો. સાચા સાધકે આ સમગ્ર ઘટના પ્રત્યે આંખો મીચી ઉપેક્ષા કરી કેવળ પ્રભુ વિષે જ વિચારવાનું અને જીવવાનું ચાલુ રાખવાનું છે. કેવળ પ્રભુને જ શોધો અને ઈશ્વર સિવાયની બીજી કોઈ બાબત તરફ વળશો નહીં.

પરમેશ્વરને ઝંખતા સાધકો માટે તો આ શક્તિઓને વાપરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી.

એ તો આ બધાંને ઉવેખે છે. પડછાયા પાછળ ભટકશો નહીં. માત્ર સારરૂપ તત્વને જ પકડી રાખો, ઘાસફૂસની પાછળ રઝળશો નહીં, પુષ્ટિકારક અન્નના દાણા માટે જ આગ્રહ રાખો. મિથ્યા જગતની સાંસારિક બાબતો માટે સત્યનો પંથ છોડી ન દેશો.

મારું કહ્યું માનો, તમને પ્રભુ મળશે તો બધું તમને મળી જશે. પછી જીવનમાં કશાયની ખામી નહીં રહે. ઈશ્વર સિવાયની તમામ ચીજો રાખ-ધૂળ જેવી લાગશે. જો ઈશ્વર મેળવવા માગતા હો તો બીજા કશાનીય ખેવના ન રાખો. જો આવી ભેદી શક્તિઓ આડે આવીને ઊભી રહે તો એને અવગણો. એનાથી ગેરમાર્ગે દોરવાશો નહીં, કારણ કે યોગનું આરોહણ એક એવી ચીજ છે, જેમાં તમારું પૂરું વ્યક્તિત્વ લાગવું જોઈએ. અંતે તો સાધકે પ્રભુને જ સાધવાના છે. એક વાર એ સધાઈ જાય પછી તો ઈશ્વર સિવાયનું તમામ જગત કેવળ પડછાયારૂપ, નશ્વર, ક્ષણિક ચીજ બની જાય છે, જેને અંતિમ સાથે કશી લેવાદેવા નથી. આવા તમામ અનુભવો સાર વગરના પ્રાણહીન બની જાય છે. આ પંથે તમને વરદ ગુરુઓનું માર્ગદર્શન મળો! પ્રભુ તમને આશીર્વાદ આપે!

ગુરુદેવની સદા સેવામાં

ભાવનગર દિવ્ય જીવન સંઘના કુ. ઈન્દિરાબેન ભટ્ટ અને શ્રી મહેશ ભટ્ટે એકવાર ગુરુદેવ સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજના પવિત્ર સમાધિ સ્થાનમાં ગોઠવેલા એક રાત્રી સત્સંગમાં પપેટ શો ગોઠવ્યો હતો.

ગુરુદેવના જીવન પ્રસંગોને ખૂબ ઉત્સાહપૂર્વક બતાવવાની ગોઠવણ કરી હતી. તેમાં શ્રી ગુરુદેવ લક્ષ્મણજૂલા પાસે એક દવાખાનું ખોલે છે અને તે માટે એક નોકરની જરૂરિયાત છે તેમ કહે છે. આમ શ્રી સ્વામી શિવાનંદજીનું પપેટ દવાખાનાનું સાર્દનબોર્ડ લગાવે છે અને સાથે સાથે એક નોકરની જરૂર છે તેમ જાહેર કરે છે.

પપેટે 'નોકર જોઈએ છે' એમ જાહેર કર્યું કે તરત જ શ્રોતાગણમાંથી સ્વામીજી શિવાનંદજીના પપેટ તરફ દોડ્યા અને ગુરુજીના નોકર તરીકે પોતાને પ્રથમ સ્વીકારવા માંગણી કરી.

સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજ પૂતળાના રૂપમાં હોવા છતાં સ્વામીજી તેમાં ગુરુદેવને નિહાળે છે અને પોતે તેમના નોકર થવા માંગણી કરે છે. સ્વામીજીને ગુરુદેવ ગમે તે સમયે, બધી જ પરિસ્થિતિમાં, દરેક જગ્યાએ હાજરાહજુર હોય છે.

ગુરુ પ્રત્યે કેવું પૂર્ણ સમર્પણ !!!

યોગના વિવિધ માર્ગ

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

વિકાસનાં સુવ્યવસ્થિત શ્રેણીબદ્ધ પગલાં ભરીને આધ્યાત્મિક ચેતના જગાડવા માટે યોગ એક પદ્ધતિસરનો માર્ગ છે. વેદાંત એ અંતિમ અનુભૂતિ છે, જ્યારે યોગ તેને પ્રાપ્ત કરવાની પ્રક્રિયા છે. યોગનો હેતુ વેદાંતની પરમાનુભૂતિ કરાવવાનો છે. યોગ એ દિવ્યાનુભૂતિ પ્રાપ્ત કરવાની ડગલે ડગલે આગળ જતી વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ છે એટલે યોગ તથા વેદાંતને જુદાં ન પાડી શકાય. એ બંને પરસ્પર જોડાયેલાં છે. તમારે બંને સાધવાનાં છે અને આ જ્ઞાનવિજ્ઞાન તથા સાધના દ્વારા આત્મા તરફ આરોહણ કરવાનું છે. તમારામાં જે સાચી સમજણ હશે અને તદ્દનુસાર યુક્ત આચરણ હશે તો જ એ શક્ય બનશે. યોગ વિવિધ માર્ગો દ્વારા એ અનુભૂતિ પામવા કહે છે.

૧. કર્મ યોગ : તમારી તમામ દૈનિક પ્રવૃત્તિઓને ઈશ્વરાર્પણ કરો કર્મયોગ સાધીને.
૨. ભક્તિયોગ : ભક્તિયોગ દ્વારા એટલે કે તમારી સંવેદનાત્મક લાગણીઓ અને ભાવ કે પ્રાર્થના, શ્રદ્ધા, ભક્તિ અને ઉપાસના દ્વારા.
૩. રાજયોગ : રાજયોગ કે ધ્યાનયોગ દ્વારા એટલે કે તમારી માનસિક શક્તિ દ્વારા, મનને અંદર ખેંચી લઈ

અંતર્મુખી બનાવવું, મનના અજંપા પર કાબૂ મેળવી તેને શાંત કરવું, એકાગ્રતા અને ધ્યાન દ્વારા અજ્ઞાનતાના પડદાને ચીરી જ્ઞાનપ્રકાશ મેળવવો.

૪. જ્ઞાનયોગ : જ્ઞાનમાર્ગ એટલે તમારા વિચાર-બુદ્ધિ દ્વારા - વિચાર વિવેક - ચિંતન - મનન, પરીક્ષણ તથા વિશ્લેષણ સાધીને.

આ ચારેય માર્ગોને એક આધ્યાત્મિક પ્રક્રિયામાં સાંકળી લઈ શકાય, કારણ કે દરેક યોગનો અંતિમ હેતુ સમાન છે. આ ચારેય માર્ગોનો ઉપયોગ કરી, ચારેય શક્તિઓને -કર્મ-ભક્તિ-ધ્યાન અને જ્ઞાનને વેદાંતી પ્રતીતિ મેળવવામાં વાપરી શકાય. બહારથી તમારું જીવન એવું ને એવું રહે, તેમ છતાંય એ એવું નહીં રહે. તમારી જીવનદંષ્ટિ કેળવાશે. નજર વધુ સ્પષ્ટ - સાફ થશે. તમારા જીવનકાર્યનું તમને પરિપૂર્ણ જ્ઞાન થશે. તમારા જીવનની ગુણવત્તા એકદમ બદલાઈ જશે. એ વધુ ને વધુ ચઢિયાતી અને હેતુપૂર્ણ બનતી જશે. તમારી જાત વધુ ને વધુ પરમાત્મા સાથે જોડાયેલી રહી, આધ્યાત્મિક પંથે સદા ઊંચે ચઢતા રહેશો અને તમારું જીવન નિત્ય-નિરંતર આગળ વધતી વિકાસયાત્રા બની રહેશે.

સાથીદારોની સંભાળ

એક વખત સમસ્ત ભારતની દિવ્ય જીવન સંઘની પરિષદ ભવાની પટના (ઓડિસ્સા)માં હતી. સામાન્ય રીતે સ્થળ ઉપર બધા જ વહેલા આવી જાય પછી છેલ્લે સ્વામીજીનું આગમન થાય. પરંતુ આ વખતે બીજા મહાત્માઓ અને મહેમાનો કરતાં સુનાબેડાથી સ્વામીજી વહેલા આવ્યા. તેમના ઉતારે પહોંચ્યા પછી સ્વામીજીએ બીજા મહાત્માઓ ક્યાં ઉતરવાના છે તેની પૃચ્છા કરી અને તેમના ઉતારાની ગોઠવણ પોતે જાતે જોવાની ઈચ્છા પ્રદર્શિત કરી.

સ્વામીજી બધું જ જાણતા જ હોય છે. જ્યારે તેઓ બીજા મહાત્માઓ માટેના મહેમાન ગૃહમાં ગયા

ત્યારે તેમણે જોયું કે ઉતારાની જગ્યા ધૂળ અને કચરાવાળી ખૂબ ગંદી હતી. સમયને બગાડ્યા વગર તરત જ તેમણે એક સાવરણી શોધી કાઢ્યો અને જગ્યાને વાળીઝૂડી સાફ કરી નાખી. બાથરૂમ પણ ઘસીને સાફ કરી નાખ્યા. સ્વામીજી પોતે ઓડિસ્સા રાજ્યના માનવંતા મહેમાન હતા અને શ્રી ચિદાનંદ મહાપ્રભુ તરીકે પૂજાતા હતા. પોતાના સાથીઓ માટેની લાગણી, નાનામાં નાના માટેનો આદર તેમને માટે સર્વશક્તિમાન ઈશ્વરની પૂજા હતી. તે બધામાં બધા સમયે, બધાં સ્થાનોમાં ઈશ્વર સિવાય બીજું કંઈ જ જોતા નથી, જાણતા નથી કે અનુભવતા નથી.

નિષ્કામ કર્મયોગ

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

માણસ સ્વાર્થી છે. એને હંમેશાં પોતાનો જ વિચાર આવે છે એટલે એની તમામ પ્રવૃત્તિ સ્વ-કેન્દ્રિત હોય છે અને આ જ એક મોટું બંધન બની જાય છે. તમામ સંઘર્ષ અને અણબનાવ, વિરોધ કે ગેરસમજનું આ જ કેન્દ્ર છે. તમારા નાનકડા સીમિત અહંકારથી તમારી જાતને દૂર ખસેડી તમારે બીજાંનો વિચાર કરી એનું ભલું કરવાનો પ્રયત્ન કરવો પડે છે. બીજું જ્યારે તમે બીજાંનું ભલું કરવા મથો છો ત્યારે તમે ધીરે ધીરે એની સાથે એકરૂપતા અનુભવો છો. તમને અનુભવ થવા માંડે છે કે “પેલો માણસ અને તમે બંને એક જ છો.” ત્રીજું એ છે બીજાંનું નિઃસ્વાર્થપણે ભલું કરવામાં તમારાં મન-હૃદય પણ શુદ્ધ થાય છે અને રજા-તમોગુણ દૂર થઈ, સત્વગુણ વધે છે. સ્વાર્થ અને અહંભાવને એ પાતળા કરે છે. આમ પરોપકાર એ પરિશુદ્ધિનું તથા નિઃસ્વાર્થી થવાનું એક અત્યંત મહત્વનું સાધન છે.

પ્રાણીમાત્રની સેવા કરવાની તીવ્ર તમન્ના સેવો અને પછી પ્રભુને રીઝવવાની ઈચ્છા સેવો. તમારા કર્મયોગને ઈશ્વરોપાસનાનું સાધન બનાવો. કર્મયોગ સાધો ત્યારે અહંભાવને બાજુ પર રાખો. ફૂલીને ફાળકો ન થાઓ કે ન ગર્વિષ્ટ બનો. બલ્કે અનુભવો કે - “એના પોતાનાં સર્જનોને મદદ કરવા ઈશ્વર મને એના સાધનરૂપ બનાવી રહ્યો છે. એ એમને મદદ કરવા ઈચ્છે છે. હું તો સાધન માત્ર છું. હું તો નાચીજ છું.” કર્તૃત્વ કે અભિમાનનો અહંભાવ જાગવો ન જોઈએ, વળી કોઈ

ઈચ્છા કે આશા પણ ન રહેવી જોઈએ. કર્મયોગ દ્વારા તમારો વિકાસ સાધવાની તમને મહાન તક મળી - આટલું જ અનુભવો અને આવા પ્રત્યેક અવસર માટે પ્રભુનો પાડ માનો. ત્યારે જ નિષ્કામ કર્મયોગ સિદ્ધ થશે.

જેમની તમે સેવા કરો એમનામાં આસક્તિ પેદા ન થાય તેનું ધ્યાન રાખો. નહીંતર તમારું અધઃપતન થશે. તમે જેમની સેવા કરો છો તેમની સાથે વધુ પડતો ઘરોબો કેળવવાથી એક પ્રકારનાં રાગ તથા આસક્તિનાં બંધનો તમે ઊભાં કરશો. આગળ ઉપર એ સમસ્યારૂપ બની શકે. કર્મયોગીને હંમેશાં આંતરિક નિર્લેપતા જરૂરી છે. એનામાં નિરંતર અનાસક્તિ જોઈએ. કર્મયોગ એ અનાસક્તિ-યોગ છે. પરોપકારી તથા કરુણાવાન બનો, પરંતુ એમાં મમતા ન જાગે તે જુઓ. દયા બરાબર છે, પણ માયા તો હરગિજ નહીં.

વળી, આ સેવાની કદર થાય, એ ગણતરીમાં લેવાય અથવા તો નામના-પ્રતિષ્ઠા કે કીર્તિ મળે તેવી પણ અવ્યક્ત-છાની ઈચ્છા મનમાં ન જાગે તે અંગે સાવધાન રહો. કર્મયોગીઓની આ સર્વસાધારણ નિષ્ફળતા છે. કર્મયોગમાં કોઈ રાગ-દ્વેષ ન જોઈએ. એ અભિમાન-શૂન્ય અને નિઃસ્વાર્થ અને નિષ્કામ હોવી જોઈએ. સૌમાં વસેલા પરમાત્માને ભજવા-ઉપાસવા જોઈએ. તમે જેમની સેવા કરો છો તેમના માટે પણ તમારા મનમાં આવી ઊંચી ભાવના હોવી જોઈએ.

સાદા અને સ્પષ્ટ

૧૯૫૯ની બીજી ડિસેમ્બરે સ્વામીજીએ યુ.એસ.એ.ના ટેલિવિઝન પર પ્રથમ દર્શન આપ્યાં અને તરત જ દિવ્ય જીવનના સંદેશ વિષે પણ રેડિયો ઉપર વાર્તાલાપ આપ્યો. તેમણે સૂચ્યું કે સત્ય, અહિંસા અને પવિત્રતા આ ત્રણ, ધર્મ તથા અધ્યાત્મના મૂળભૂત સત્ત્વ છે. યોગ અને વેદાંતના પણ આ જ સારભૂત તત્ત્વો છે. નિઃસ્વાર્થ

સેવા, સાર્વભૌમ પ્રેમ, દયા-કરુણા, નિર્મળતા, ભક્તિ અને ધ્યાન સાધકને આપોઆપ પ્રકાશ તથા આત્મસાક્ષાત્કાર તરફ અચૂક લઈ જશે. અમેરિકનો સમક્ષ ગુરુદેવનો સંદેશો તેમણે આ રીતે આપ્યો અને વ્યક્તિગત મુલાકાતોમાં પોતાની ઊંડી સચ્ચાઈ, પરમ નિર્મળતા તથા અત્યંત વિનમ્રતા દ્વારા સૌને જાણે એમણે જીતી લીધા.

મુક્તિ આપનારી ભક્તિ

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

તમે જ્યારે નદી પાર કરવા કોઈ હોડીમાં બેસો છો ત્યારે તમે કેવી રીતે પેલે પાર પહોંચશો એની ચિંતા કરતા નથી. બીજા કોઈએ એ જવાબદારી સ્વીકારી છે એમ જાણીને તમે હળવા-નિશ્ચિત રહો છો. કાળ અને સ્થળના આ મહાસાગરને પાર કરાવનારો ઈશ્વર એ આપણો નાવિક છે. આ સત્ય હકીકત છે. આ જ વાસ્તવિકતા છે એટલે જે લોકોને એના પર વિશ્વાસ છે, જે લોકો એના પર નિર્ભર છે તેમના માટે ચિંતાને કોઈ સ્થાન નથી.

તમે એને બોલાવો તે પહેલાં એ હાજર જ છે. બસ, એના શરણે જાઓ, બધું એના પર છોડી દો! પછી તમામ પ્રશ્નોમાંથી તમારી છુટ્ટી! તમારા જીવનમાં પછી કોઈ પ્રશ્ન જ નહીં રહે. જે કાંઈ પ્રશ્ન-સમસ્યા હશે તેની સાથે એને નિસબત! દરેક માટે પ્રાપ્ય એવું આ અંતિમ નિરાકરણ છે. ભક્ત ભગવાનને નાપાસ કરી શકે, પરંતુ ભગવાન કદી ભક્તને નાસીપાસ કરતો નથી.

પરમેશ્વરનું સ્મરણ, એનું નામ-કીર્તન એ જ સાચી ઉપાસના છે. પરમાત્માના ચરણે સર્વોત્તમ અર્ધ્ય અર્પી શકાય તેવી ચીજ તમારી પોતાની જાત જ છે. “હું તારા શરણે આવું છું. તારા નામ-કીર્તન જેના થકી કરું છું તે જ તને સમર્પણ!” આવી ઉપાસના અનંત છે. એ ઈશ્વર સાથે આપણું સતત અનુસંધાન ટકાવી રાખે છે. આમ તમારા અસ્તિત્વને સમગ્રતાપૂર્વક આ રીતે તમે એને પામો છો!

શું તમે તમારી સાથે સદૈવ પ્રભુની ઉપસ્થિતિ

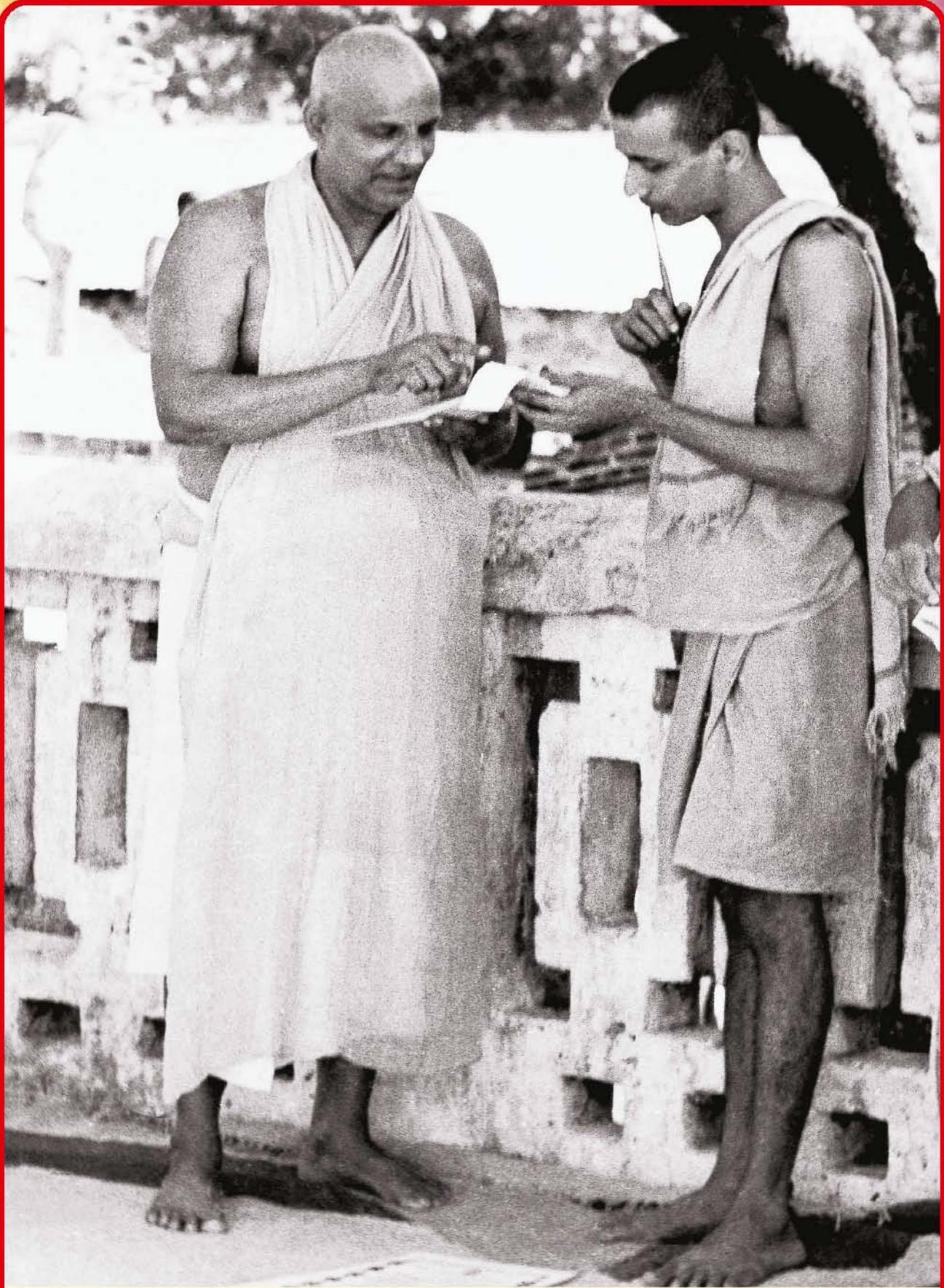
અનુભવો છો? તમારા રોમેરોમમાં એની હાજરી અનુભવી શકો છો? પ્રત્યેક પશુ-પંખી-ઝાડ-પાનમાં તમે એની ઉપસ્થિતિ અનુભવી શકો છો? તમારામાંના દરેકેદરેક વ્યક્તિના માથા પર એ પરમ પ્રભુ કરોડો સૂર્યના તેજે ઝળહળી રહ્યો છે! શું તમે આ પ્રકાશ ઝીલી શકો છો?

તું સર્વવ્યાપક, સર્વશક્તિમાન, સર્વજ્ઞ છે! આપણે સૌ પ્રભુની આ સર્વવ્યાપક હાજરીમાં માનીએ છીએ, પરંતુ આપણી માન્યતા સાવ સુક્કી, કોરી, લુખ્ખી માન્યતા ન હોવી જોઈએ. જો આપણી શ્રદ્ધા જીવંત હશે તો આ શ્રદ્ધા-નિષ્ઠા આપણું સદા રક્ષણ કરશે અને આપણે કશું જ અયોગ્ય ચિંતન કરવા કે અઘટિત કર્મ કરવા કે અનુચિત બોલવા પ્રેરાઈશું નહીં, જે એની દિવ્ય ઉપસ્થિતિ માટે લાંછનરૂપ હોય! બલ્કે તમારું જીવન સ્વાભાવિક રીતે, સહજ સ્ફુરણાપૂર્વક નિરંતરાય, અનિવાર્ય રીતે દિવ્ય થતું જશે. તમારા જીવનમાં સદ્ગુણ, સદાચાર, નમ્રતા, સાદાઈ, સેવા ભાવના સાકાર થશે અને બાહ્યાંતર બંને રીતે તમે પ્રભુની ઉપસ્થિતિને અનુભવતા રહેશો. તમારું જીવન આદર્શ, ઉમદા અને વિનમ્ર બની અગમ્ય શાંતિની પ્રાપ્તિ કરાવશે. પછી આ જ તથ્યો આપણા જીવનને દિવ્ય અને ઉન્નત બનાવશે, આપણી સાધનાને ઈશ્વરાનુભૂતિ કરાવીને સફળ બનાવશે. આના વિષે લગીરે શંકા નથી.

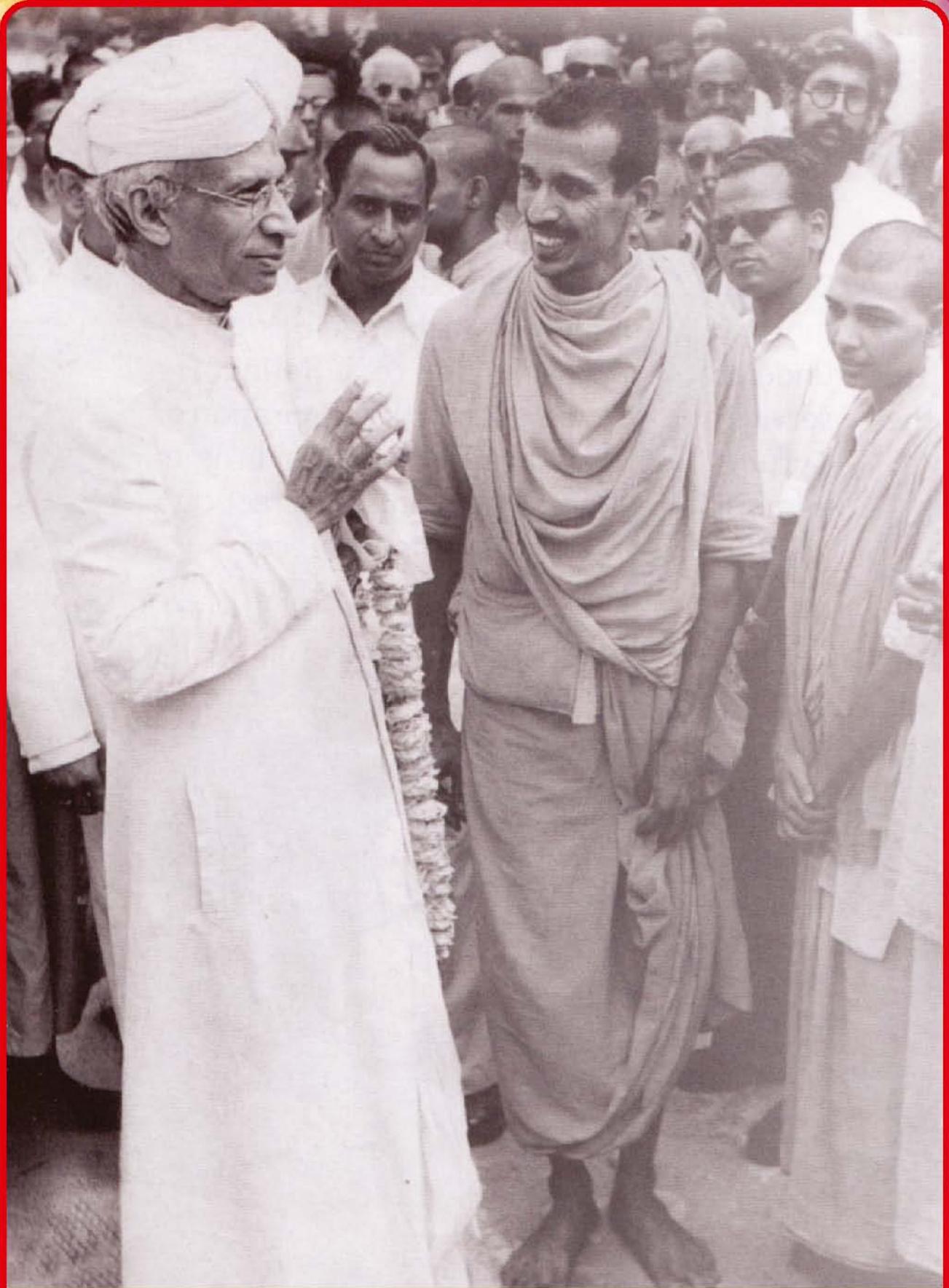
બાળ-કૃષ્ણ

એક વખત એક ભક્ત પોતાના કુટુંબ સાથે આવી પહોંચ્યો અને તેણે સ્વામીજીને શ્રી ગુરુદેવના સમાધિ સ્થાને પોતાના બાળકની અન્નપ્રાશનવિધિ કરાવવા વિનંતી કરી. જે રીતે સ્વામીજીએ આ વિધિ કરી તે અવિસ્મરણીય છે. તેમણે આખી સંસ્કાર વિધિને જાણે આધ્યાત્મિક સ્વરૂપ જ આપી દીધું. પહેલાં તો જાણે

બાળકૃષ્ણની સામે બેઠા હોય તેમ પોતે પેલા નાના બાળકની સામે તેના એકનિષ્ઠ ભક્તની જેમ બેસી ગયા. પછી પોતાના મધુર કંઠે બાળકૃષ્ણની પ્રાર્થના ગાઈ અને પછી અત્યંત આગ્રહ તથા પ્રેમપૂર્વક આજીજી કરીને પેલા બાળકને પોતાના ખોળામાં આવવા વીનવ્યો અને અન્નપ્રાશન કરાવ્યું.

TAPAN AMIN & VIDHI AMIN - AHMEDABAD

VIHITA CHEM PVT.LTD - UNIT NO. 1 - ANKLESHWAR

પ્રાર્થનાની જીવન-પરિવર્તનકારી શક્તિ

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

ભારતની પ્રાચીન પરંપરામાં સર્વ-કલ્યાણની પ્રાર્થના છે. કેવળ માનવનીતિનું જ નહીં, બલકે જીવજંતુ સમેત જે કાંઈ અસ્તિત્વમાં છે, તે સર્વેના કલ્યાણની પ્રાર્થના થાય છે. જીવમાત્રને શાંતિ મળે તે માટે શાંતિની ઈચ્છા વ્યક્ત થાય છે અને સૌને માટે શાંતિના વિચારો આ રીતે પ્રસરાવાય છે : ઠંઠ ઘૌઃ શાન્તિઃ । અન્તરિક્ષં શાન્તિઃ । પૃથિવી શાન્તિઃ । આપઃ શાન્તિઃ । ઔષધયઃ શાન્તિઃ । વનસ્પતય શાન્તિઃ । વિશ્વેદેવા શાન્તિઃ । બ્રહ્મ શાન્તિઃ । સર્વ શાન્તિઃ । શાન્તિરેવ શાન્તિઃ । સા મા શાન્તિરેધિ । - દેવો માટે, અંતરિક્ષ પૃથ્વી, પાણી, ઔષધિઓ, વનસ્પતિ, માટે શાંતિ હો!, વિશ્વ દેવો, બ્રહ્મ માટે, સૌ કોઈ માટે શાંતિ હો! સ્વયં શાંતિ માટે પણ શાંતિ હો! તમામ વેદઋચાઓ માટે પણ શાંતિ જ શાંતિ હો!

વળી, કહેવાયું -

સર્વેષાં સ્વસ્તિ ભવતુ । સર્વેષાં શાન્તિર્ભવતુ । સર્વેષાં પૂર્ણ ભવતુ ।
સર્વેષાં મંગલં ભવતુ ।

સર્વે ભવન્તુ સુખિનઃ સર્વે સન્તુ નિરામયાઃ ।

સર્વે મદ્રાણિ પશ્યન્તુ । મા કશ્ચિદ્ દુઃખભાગમવેત્ ।

સૌ કોઈનું મંગલ-કલ્યાણ હો! સૌ કોઈને શાંતિ પ્રાપ્ત થાઓ! સૌ કોઈ પરિપૂર્ણતા સાધે! સૌનું શુભ થાઓ! સૌ સુખી થાઓ! સૌ કોઈ નીરોગી બને. સૌ કોઈ સારું જુએ. કોઈના ભાગે પણ દુઃખ-ચાતના ન આવે! આ જ છે આપણી પ્રાચીન પરંપરા - સૌનું ભલું ઈચ્છવું,

શાંતિ-સુખ-સમૃદ્ધિ-રોગ-પીડામાંથી મુક્તિ, પ્રચુરતા, સમૃદ્ધિ આનંદ અને કલ્યાણની મનોકામના સેવવી!

આખું જગત આ બધી ચીજો ઝંપે છે એટલા જ હેતુસર આવી પ્રાર્થના કરવાની નથી હોતી, બલકે આવી પ્રાર્થના દ્વારા તો જે પ્રાર્થના કરનાર માટે એક ભારે મોટી પ્રાપ્તિ સિદ્ધ કરવાનો આશય છે. સૌ કોઈ માટે સુખ-શાંતિ કલ્યાણના વિવિધ આયામો વાંછી આપણા પોતાના માટે પણ આ જ બાબતો અને આવી સુખકારી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવાના પ્રયત્નો માટે જાતને તૈયાર કરવાની પ્રેરણા મળે છે. એનું વળી બીજું પણ એક પાસું છે. બીજાનાં સુખ-કલ્યાણ-શાંતિ સતત ચાહીને આપણે આપણા સ્વભાવમાં પણ પરિવર્તન લાવી શકીએ છીએ. ધીરે ધીરે આપણે એવી રીતે જીવવા ટેવાઈ જઈએ છીએ કે બીજાં સૌ કોઈ માટે આપણે અનુકંપા અને ભલાઈ-દયા આચરીએ. સૌ કોઈ માટે શાંતિના કેન્દ્ર બની જઈએ. જો આપણે ઉત્કટતા અને નિષ્ઠાપૂર્વક પ્રાર્થના કરતાં હોઈશું તો આવી અખંડ પ્રાર્થનામાં શુદ્ધ કરવાની, ઉપર ચઢવાની અને પરિવર્તન લાવવાની શક્તિ પણ હોય છે, પછી તો સાચે જ, આપણું જીવનકાર્ય સિદ્ધ થઈ જાય છે, કારણ કે આપણે ઈશ્વરના ગુણને, દૈવી સંપદાને ચોમેર ફેલાવવાનું કેન્દ્ર બની જઈએ છીએ. આ પ્રાર્થના તમારા જીવનનું રૂપાંતર કરો અને તમારા જીવનને દિવ્ય બનાવો ! ઈશ્વરના તમને આશીર્વાદ હો !

સ્થિતપ્રજ્ઞ

૧૯૭૭માં લખનૌના ગીતા-જ્ઞાન-યજ્ઞમાં પ્રખ્યાત વિદ્વાન સંત સ્વામી ચિન્મયાનંદજી ગીતા પર વ્યાખ્યાનો આપતા હતા. તે દરમ્યાન તેમણે ગીતાના સ્થિતપ્રજ્ઞ પુરુષની સ્થિતિ વર્ણવેલી. પ્રવચન પૂરું થયા પછી લખનૌ કૉલેજના વ્યાખ્યાતા પ્રો. વર્માએ અત્યંત પ્રભાવિત થઈને અંગત મુલાકાતમાં ચિન્મયાનંદજીને સીધો જ પ્રશ્ન પૂછ્યો : 'ગીતાનો આવો આદર્શ પુરુષ એ કેવળ ગ્રંથપુરુષ છે કે

જીવતો જાગતો જોવા મળે ? સ્થિતપ્રજ્ઞ કહેવાય એવો કોઈ પુરુષ ભારતમાં ખરો ?' ત્યારે પેલા પ્રખર જ્ઞાનીએ ઘડીભર તો ચૂપકીદી સેવી પણ પછી અત્યંત ગંભીરતાપૂર્વક બોલ્યા : 'હા, છે. આવી મહાન વ્યક્તિઓ આજે પણ છે. એક છે મા આનંદમયી અને બીજા છે સ્વામી ચિદાનંદ. એમનાં દર્શન પામીને સૌ કોઈએ પવિત્ર થવું જોઈએ.'

યમ-નિયમ

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

સાંસારિક માણસ બહિર્મુખી હોય છે. આપણી વર્તમાન ચેતના ભૌતિક શરીરના અશાશ્વત, નશ્વર, પરિવર્તનીય સ્વરૂપ સાથે અને અનેક અશુદ્ધિઓથી ભરેલા, સતત બદલાતા રહેતા ચંચળ મન સાથે જોડાયેલી છે. એ સતત ધંધાત્મક વિરોધો વચ્ચે ઝૂલતી રહી ભ્રાંતિને વશ થાય છે. પ્રકૃતિ સાથે એકરૂપ થવાના કારણે આપણી આ વર્તમાન દશા જન્મી છે. પ્રકૃતિમાં ત્રણ ગુણો છે અને એમાં સૌથી વધારે સ્થૂળ જડતાવાળો ગુણ તમોગુણ છે, જે આપણા મનુષ્ય સ્વભાવ માટે થોડો પણ અનુરૂપ નથી. આપણા વ્યક્તિત્વમાં રહેલી તામસિકતા પોતાની સાથે કૂરતા-હિંસા-ઘૃણા-ક્રોધ-દ્વેષનું વલણ ધરાવતી હોય છે. એમાં કશુંક અસભ્ય, અસંસ્કૃત, અત્યંત ભૌતિક, અજ્ઞાન તત્ત્વ પડેલું છે. માણસનો આવો મારક-ઉપદ્રવી સ્વભાવ એ પ્રકૃતિના તમોગુણની જ સીધી પેદાશ છે. સહજ માનવ સ્વભાવથી આ વિરોધી છે. એને માણસમાં રહેલાં અશુદ્ધિ અને મળરૂપે જ જોવાય છે.

આ મળને દૂર કરી દોષમુક્ત થવું એ યોગવિજ્ઞાનનું પહેલું ધ્યેય છે. વિચાર-વાણી અને વર્તનની આવી અશુદ્ધ કાદવક્રીયડમાં ભર્યા ખાડામાં માથાભેર પડી ખરડાવાની સ્થિતિને અટકાવવા પતંજલિએ પાંચ યમ સૂચવ્યા છે - અહિંસા, સત્ય, બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહ અને અસ્તેય. આ યમોનું પાલન હરહંમેશ, પ્રત્યેક સ્થાને, કોઈ પણ સંજોગોમાં કરવાનું

હોય છે. અહીં કોઈ જ બહાનું ચાલી શકતું નથી. આનું કડકાઈપૂર્વક પાલન થવું જ જોઈએ તો જ માણસ આ વર્ષોજૂની ગંદી આદતોથી અને વૃત્તિઓમાંથી મુક્ત થઈ શકે. જ્યાં સુધી બધો કચરો પડ્યો છે ત્યાં સુધી પ્રગતિનું નામોનિશાન ન હોય. જો યોગ્ય પાલન થાય તો જ જીવાત્માને ગેરમાર્ગે જતો રોકવામાં યમ સફળ થઈ શકે. નિયમો પ્રવાહને ઉપરની દિશામાં લઈ જવા ઉપયોગી થાય છે. યમની સાધના માણસનો સ્વભાવ સુધારી અને સદાચારમાં સ્થિર કરે છે.

કોઈ પણ ક્ષણભંગુર ચીજ ચિર આનંદ કે સંતોષ આપી ન શકે. સાધકને તો શાશ્વત સંતોષ જોઈએ, જે પૂર્ણતા સિદ્ધ કરી આપે. એને તો અનંત વિશાળતાની ઉન્નત ચેતના જોઈએ, જ્યાં ન કોઈ ઈચ્છા છે, ન અભિલાષા છે અને એટલે જ ત્યાં ન કોઈ દુઃખ સંતાપ છે. આવી પરમ દશાનો અનુભવ લેવા અને સંતત્વ અને નૈતિકતા ઉપરાંત આત્મિક ચેતના પ્રાપ્ત કરવા એ આધ્યાત્મિક થવા પણ ઈચ્છે છે. એના જીવનમાં એણે સદાચારમાંથી આધ્યાત્મિકતા ભણીનું આરોહણ કરવાનું છે એટલે, નિયમોનો નિર્દેશ થાય છે, જેમાં શુચિતા, સંતોષ, તપ, સ્વાધ્યાય અને ઈશ્વર-પ્રશિધાનનો સમાવેશ થાય છે. આ નિયમોનું પાલન તમારા જીવનને ઈશ્વર ભણી ઉપર લઈ જશે.

વિનમ્રતાનો અવતાર

સ્વામી અખંડાનંદજી; સ્વામીજીને વિનમ્રતાની સાક્ષાત્ અવતારમૂર્તિ ગણે છે. એક વખત હરિદ્વારમાં સભાને સંબોધતી વખતે તેમણે કહ્યું: 'સ્વામી ચિદાનંદજી એ નમ્રતાનો સાક્ષાત્ અવતાર છે. કોઈને નમ્રતાને સદેહે જોવાની ઈચ્છા હોય તો તેમણે ચિદાનંદજીને નિહાળવા.

આ યુગમાં આટલી બધી નમ્રતા દાખવે તેવા સંત દુર્લભ છે.' સ્વામી શરણાનંદજી પણ સ્વામીજી માટે આવું જ માનતા. સ્વામીજીના વ્યક્તિત્વની નમ્રતા એ ગૌરીશંકર જેવો ગુણ છે, જેને કારણે જગતભરમાં તેઓ 'અમાનિત્વમ્' ના સાક્ષાત્ અવતાર તરીકે પંકાયેલા છે.

શૌચ-શુદ્ધતા

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

પરમ સત્તાના મૂળભૂત તત્ત્વોમાં પ્રતિષ્ઠિત થઈ આપણે પણ એના સંવાદમાં જ વિકાસ કરવો જરૂરી છે. “દેવો ભૂત્વા દેવમાચરયેત્ - દેવ થવું હોય તો દેવના જેવું આચરણ જોઈએ.” આવી પુરાણી કહેવત છે. જો દિવ્યતાનું પૂજન-ભજન કરશો તો તમારો વિકાસ પણ દિવ્યતાની દિશામાં થશે. આ જ એકમાત્ર ઉપાય છે. જો તમે પ્રભુવત્ થવા ઈચ્છતા હો તો તમારા માનવીય સ્વભાવનું રૂપાંતર દિવ્ય સ્વભાવમાં કરો. આ વિકાસની પ્રક્રિયાનો આરંભ પાંચ નિયમોમાંના પ્રથમ નિયમમાં કરવામાં આવ્યો છે. એ છે - બાહ્યાન્તર શૌચ - અંતર્બાહ્ય સ્વચ્છતા. બહારથી નિર્મળતા જોઈએ.

આરંભમાં શરીરની હાલતનો મન પર ઘણો બધો પ્રભાવ પડે છે એટલે શરીરને શુદ્ધ રાખવું જોઈએ. શરીરને અંદરથી પણ સ્વચ્છ કરવું જોઈએ. આંતરિક શુદ્ધિ સાત્ત્વિક આહારથી આવે છે. એ અંગે ગીતાએ જે કહ્યું છે તે ધ્યાનમાં રાખો. તમારે શુદ્ધ આહાર લેવો જોઈએ. ભોજન સાત્ત્વિક હોવું જોઈએ. સૌ કોઈ જાણે છે કે જેવો આહાર, તેવો ઓડકાર. જો તમે કેફી પીણાં પીશો તો મગજ પર કાબૂ નહીં રહે. કેટલાક આહારની અસર મંદ હોય છે. આહાર શરીરતંત્રમાં એકઠો થાય છે અને પછી તદનુસાર આપણું મન ઘડાય છે એટલે આ તો વધારે

ભયાનક બાબત છે, કારણ કે બધું શરીરની અંદર થાય છે એટલે ગમે તેવો અશુદ્ધ આહાર કદાપિ ન લેશો, કારણ કે મહત્ત્વનો કાનૂન કામ કરે છે કે સ્વસ્થ શરીર તો મન પણ સ્વસ્થ. બીજી કહેવત છે કે - સ્વચ્છતા એ પ્રભુતા પછીનો બીજો ગુણ છે. જ્યાં સુધી આપણા જીવનમાં શારીરિક સભાનતાનું વર્ચસ્વ છે ત્યાં સુધી શરીરનો પ્રભાવ મન પર પણ પડશે એટલે સ્વાભાવિક છે કે મન પણ એક પ્રકારની કંટાળા કે અરુચિની પ્રતિક્રિયા અનુભવશે.

જેવી તમારી સોબત, જેવો તમારો આહાર, જેવું તમારું વાતાવરણ, જેવાં વાંચન-વિચારો તેવો તેમનો પ્રભાવ તમારા પર પડવાનો જ છે. તમારે એવા શુદ્ધ લોકોના સહવાસમાં જ રહેવું જોઈએ, જેમની શુદ્ધ વૃત્તિ છે અને જેમનું ચારિત્ર્ય નીતિમય અને સદાચારી છે જા કે પ્રિય ન રામવૈદેહી, તજિયે તાકો સંગ કોટિ બૈરી સમ, યદ્યપિ પરમસનેહી !” જેમને પ્રભુ ગમતા નથી, એમનો સંગ કરોડો દુશ્મનના સંગ સમાન છે, પછી ભલેને એ આપણા સ્વજન હોય ! આ રીતે જીવનની ટેવો અંગે કેટલાક કઠણ નિયમો પાળવા જરૂરી છે. એમને નકામા કે ઉપરછલ્લા સમજી રૂંકી દેવા જેવા નથી.

બધાં જ પ્રાણીઓ માટે સેવાભાવ

સુરેન્દ્રનગર (ગુજરાત)ની દિવ્ય જીવન શાખાના ઉપક્રમે યોજાયેલ એક આંખની સારવાર-શિબિરનું ઉદ્ઘાટન કરવા માટે સ્વામીજીને આમંત્રણ આપ્યું હતું. ઉદ્ઘાટન વિધિ પૂરી થયા પછી આયોજકો સ્વામીજીને ચા અને નાસ્તા માટે લઈ ગયા.

આ જગ્યા એક દાદરો ચઢી મકાનના પહેલા માળે હતી. દાદરા નીચે એક ફૂતરી સાથે તેનાં કુરકુરિયાં હતાં. સામાન્ય રીતે ફૂતરી લોકોને પોતાની પાસે આવવા દેતી નથી. ત્યાંનો કાર્યક્રમ પત્યા પછી, સ્વામીજીએ દાદરા ઉતરી સાથે લાવેલાં થોડાંક બિસ્કીટ ફૂતરીને

આપવા માંડ્યાં, પરંતુ સ્વામીજીએ જોયું કે ફૂતરીની ખોરાક લેવાની ઈચ્છા હોવા છતાં તે દેખતી ન હોવાથી લઈ શકતી ન હતી. સ્વામીજીએ તરત જ ત્યાં હાજર રહેલા આંખના ડૉક્ટરને તેની આંખો તપાસવા વિનંતી કરી અને જરૂર જણાય તો ઓપરેશન કરવા પણ જણાવ્યું. પરંતુ ડૉક્ટરે જણાવ્યું કે તે તો ફક્ત મનુષ્યની આંખને તપાસી શકે, પ્રાણીઓની નહિ. સ્વામીજીએ ફૂતરીની આંખની તપાસ માટે આગ્રહ રાખ્યો અને હથેલિયે ગયા પછી પણ ફૂતરીની આંખો માટે જે કંઈ શક્ય હોય તે કરવા માટે તાર દ્વારા જણાવ્યું.

ચિત-વૃત્તિ

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

રોજેરોજ તમે જ્યારે ઊંઘી જાઓ છો ત્યારે તમે બાહ્ય પ્રકૃતિથી સાવ કપાઈ જાઓ છો તેમ છતાંય તમે સ્વપ્નાવસ્થામાં અંદર એક એવી જ દુનિયા નથી અનુભવતા, જ્યાં તમે ખાઓ-પીઓ છો, લડો-ઝઘડો છો, સુખદુઃખ અનુભવો છો, રડો-હસો છો? તમે આ નગરમાં હો કે બીજા નગરમાં, તમે આ માણસ સાથે હો કે બીજા માણસ સાથે, તમે આ પ્રવૃત્તિમાં હો કે બીજામાં, પરંતુ બધું જ સ્પષ્ટ છે, બધું જ વિગતસભર પૂર્ણ છે. તમારી પ્રતિકૃતિ પણ ત્યાં હાજર જ હોય છે. આ બધું ક્યાંથી આવે છે? ત્યાં ન કોઈ સ્થળ-કાળ છે, તમારા સિવાય બીજું કશું ત્યાં નથી, કારણ કે જેવા તમે ઊંઘી જાઓ છો, જગત અદૃશ્ય થઈ જાય છે તો પછી ત્યાં તમારામાંથી જ બીજી એ દુનિયા ક્યાંથી પ્રગટ થઈ જાય છે? તમે જ્યારે આંખો બંધ કરી કોઈ એક બિન્દુ પર એકાગ્ર થઈ જવા માગો છો ત્યારે બહારની દુનિયા સાથેનો સંબંધ કાપી નાંખો છો ત્યારે મનમાં અંદરની દુનિયા પ્રગટ થાય છે. એ આંતરિક પ્રકૃતિના જગતમાં અસંખ્ય સુષુપ્ત સંસ્કારો અને અનેક સંભારણાં ચિત્તમાં ઊભરી આવે છે. પેલા સ્વપ્નના અનુભવ જેવો જ અનુભવ અહીં સક્રિય થઈ જાય છે એટલે જ યોગનું વિજ્ઞાન સમજાવતાં આરંભમાં જ મહર્ષિ પતંજલિ કહે છે -યોગશ્ચિત્તવૃત્તિનિરોધઃ । યોગ એ ચિત્તવૃત્તિનું નિયંત્રણ છે. (પતંજલિ યોગસૂત્ર ૧.૨)

મનમાં આપોઆપ વિચારો ઊભરી પડે છે. એક વાર એ આવવા મડિ જો તમે એમના તરફ વળો તો તમારું ધ્યાન, તમારી એકાગ્રતા ખંડિત થાય છે અને તમે વિચારો પાછળ દોરવાઓ છો. તમે તમારા ધ્યાનથી દૂર થઈ જાઓ છો. ભલેને તમારું શરીર સ્થિર આસનમાં હોય અને લોકો માનતા હોય કે, અરે, એ તો ધ્યાન ધરે છે!”

કામ-ક્રોધ, વેર, રાગ-દ્વેષ અને વાસનાના વિચારોમાં તથા સંસ્કારો અને પુરાણી સ્મૃતિઓમાં સૂક્ષ્મ પ્રકૃતિ છુપાયેલી પડી હોય છે. વિચારો-ઊભરી આવવાની સાથોસાથ આ બધાં વૃત્તિ-વલણો પણ આગમાં ઘી રેડે છે. શંકરાચાર્ય કહે છે:

કામઃ ક્રોધશ્ચ લોભશ્ચ દેહે તિષ્ઠન્તિ તસ્કરાઃ ।

જ્ઞાનરત્નાપહારાય તસ્માજ્જાગ્રત જાગ્રત ॥

કામ, ક્રોધ, લોભ, રાગ, અહંકાર, દ્વેષ જેવા લૂંટારા તમારા શરીરમાં તમારા આધ્યાત્મિક શાણપણને, આત્મજ્ઞાનને લૂંટી લેવા તત્પર હોય છે. એમનાથી ચેતતા રહો ! સાવધાન રહો.” (વૈરાગ્ય ડિડિમા) એ તમારી બહાર નથી. એ તમારી આત્મ-સભાનતા છીનવી લઈ તમારા મૂળ સ્વરૂપને ભુલાવી દે છે અને પછી તમને રોતા-કડકળતા મૂકી અજ્ઞાનમાં ડુબાડી દે છે. એટલા માટે ઓ સાધક, જાગૃત બન, સાવધાન થા ! ચેતતો રહે !

અંત સમયે આશિષ

૧૯૭૬ ના ડિસેમ્બરમાં સ્વામીજી ધર્મ અને શાંતિની એશિયન પરિષદમાં પ્રતિનિધિઓને સંબોધવા સિંગાપોર ગયા. જહોનિસબર્ગના ભક્તોની ઉત્કટ આજીજીઓ તેમને એક ખાસ્સા લાંબા કાર્યક્રમમાં તાણી ગઈ. અહીં એક હૃદયસ્પર્શી ઘટના બની. રોઝ કાગન નામનાં સ્વામીજીના એક ભક્ત મહિલા લાંબા સમયથી મૃત્યુ શય્યા પર હતાં. બેહોશીમાં ચાલ્યા જતાં પહેલાં

તેમણે સ્વામીજીના દર્શનની ઉત્કટ ઈચ્છા વ્યક્ત કરી હતી. અંતર્યામી સ્વામીજી એ ઈચ્છાને પામી ગયેલા. તેમની મૃત્યુ શય્યા પાસે પહોંચી થોડીવાર પ્રાર્થના કરી. તો માતાજી ભાનમાં આવ્યા. હરિઃ ઠું કહીને સ્વામીજીને આવકાર્યા અને અંતિમ શ્વાસ લીધો. તે બાઈ ખૂબ ભાગ્યશાળી હતી કારણ કે તેની અંતિમ ક્રિયા પણ સ્વામીજીની હાજરીમાં જ થઈ.

સંસ્કાર

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

માણસ એક જ કારણસર બંધનમાં છે અને તે કારણ છે એના મનની ઈચ્છાઓ-વાસનાઓ અને વળગણો. મન તો ક્યારેય તેમનાથી ધરાતું નથી. આનું મુખ્ય કારણ આપણા સંસ્કારો છે, જે ભૂતકાળમાં લીધેલા ઈન્દ્રિયોપભોગની છાપ છે, તદ્દુપરાંત ભૂતકાળના આવા અનુભવો અને મોજમજા ફરી ફરી લેવાની વૃત્તિ છે. જેવી રીતે ગ્રામોફોનની થાળીમાં જાતજાતના અવાજ કોરાઈ જાય છે એ જ રીતે મનમાં કેટલીક છાપો-પ્રભાવો ઊંડા કોરાઈ જાય છે અને 'સંસ્કાર' બને છે.

શાહીના પેડ પર અંગૂઠો બોળી કાગળ પર દબાવો છો ત્યારે શું થાય છે? બસ, આ જ રીતે ચિત્તમાં પણ છાપ પડી જાય છે. મનની છાપો ચિત્તમાં જીવતી સંઘરાઈ જાય છે. ચિત્ત એટલે કે મનનો સંસાર. પુરાણો અનુભવ ફરી લેવા એ દબાણ લાવે છે. ફરી પાછો એ જ ઈન્દ્રિયાનુભવ લેવા ઈચ્છાઓ જગાડવાની ક્ષમતા એમનામાં છે, જ્યારે કોઈ ઈન્દ્રિયભોગ લાંબા ગાળા સુધી ફરી ફરી અનુભવમાં લેવાતો હોય છે ત્યારે એક પ્રકારની અવ્યક્ત વૃત્તિ પેદા કરતો હોય છે, જે વાસનામાં પરિણમે છે. વાસના શુભ-અશુભ બંને પ્રકારની હોઈ શકે.

સંસ્કારો જીવંત અને ગતિશીલ છાપો હોય છે. એ બધા લાલચ તથા લોભને એટલા વશ થઈ જાય છે કે તમને એનો અનુભવ લેવા ફરજ પાડે છે. એમને સંસ્કાર બીજા પણ કહેવાય છે, કારણ કે કોઈ અનુભવ લેવાને પરિણામે એની

છાપ છપાઈ હોય છે અને પછી જે રીતે બીમાંથી એ જ ઝાડ ઊગી શકે એ રીતે પુરાણો અનુભવ ફરી-ફરી લઈ શકાય છે. વાગોળી શકાય છે, જ્યાં સુધી બીજ કોક મરુભૂમિમાં એકલું પડી રહે ત્યાં સુધી નિષ્ક્રિય હોય છે; પરંતુ જો એને ફળદ્રુપ ભૂમિ અને યોગ્ય ખાતર-પાણી મળે તો એ ઊગવા માંડે છે અને જો બીજા સંજોગો અનુકૂળ મળી જાય તો તો એ ફૂટીને મોટું વૃક્ષ બની જાય છે. આ નવા વૃક્ષમાંથી વળી લાખો બી નીકળે છે અને દરેક બીજમાં પોતાના જેવું જ વૃક્ષ ફરી-ફરી ઉગાડવાની ક્ષમતા પડેલી છે.

માનવીય મગજમાં પણ અગાઉ અનુભવેલી કોઈ પૂર્વસ્થિતિને ફરી-ફરી તાજી કરી શકાય છે. આના પરિણામે એ ઈન્દ્રિયસુખ ભોગવી ફરી-ફરી સુખ માણવાની મન પર ફરજ પડે છે. આ સંસ્કારો અને વાસનાઓના કારણે માણસ વિષયભોગો ભણી ખેંચાઈ એમાં આસક્ત થાય છે અને ફરી-ફરી એને ભોગવવા તરફડતો રહે છે. બીજા પાસેથી આંચકી લઈ કબજે કરવા પણ એ પ્રેરાય છે. આમ તમે ઈચ્છાઓ દ્વારા બાહ્ય સુખોપભોગ ભોગવવા ગુલામ બનો છો અને તમારું મૂળ સ્વરૂપ સાવ ભૂલી જાઓ છો! તમારે તમારા મન પર અત્યંત કડક શિસ્ત લાદવી જરૂરી છે. દૃઢ નિશ્ચય કરતાં શીખો. તમારા મનનાં પ્રવેગી તોફાનોને વશ રાખવાં જોઈએ. સતત ઈન્દ્રિય સુખ પાછળ દોડ્યા કરવા ઉપર તમારે નિયંત્રણ સ્થાપવું પડશે.

પશુઓના દાકતર

એક વખતે આશ્રમના કાર્યાલયના બારણા પાસે એક કૂતરાને સૂતેલો જોયો. તેના આખા શરીરે ઘાંટાં અને ચાંદાં પડ્યાં હતાં. આ કરુણ દૃશ્ય જોઈને રાવ સ્વામીજીનું કોમળ હૈયું ઘવાઈ ગયું. થોડીક દવા ચોપડી, ઈજેક્શન આપી પાટાપિંડી કરીને પછી આખી રાત એને થાબડતા એની પાસે જ સૂઈ રહ્યા. સવારે આશ્રમવાસીઓએ એમને કૂતરા પાસે સૂતેલા જોયા ત્યારે તો સૌ સ્તબ્ધ થઈ

ગયા. ત્યારે ગુરુદેવ બોલી ઉઠેલા કે રાવ સ્વામીજી એ કોઈ સામાન્ય માનવી નથી પરંતુ કરુણાના સાક્ષાત્ અવતાર છે ! કરુણાસભર આ માનવીની સચ્ચાઈ અને ભક્તિ એવા હતાં કે પોતે એ કૂતરાની દેખરેખ બે માસ સુધી કરી અને એ પૂરેપૂરો સાજો ન થયો ત્યાં સુધી એને ત્યાં જ રાખ્યો. ગુરુદેવે આ પ્રસંગ પર માર્ગિક ટકોર કરી કે 'ડૉ. રાવ તો ડૉ. શિવાનંદ કરતાં ય ચડી ગયો.'

તમે ગુરુના આદર્શોના મૂર્તિમંત પ્રકાશ

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

ગુરુ કદી મૃત્યુ નથી પામતા, કારણ કે એ શિષ્યોમાં જીવે છે. ગુરુદેવ આદર્શરૂપે, વિચારો તથા જીવનદર્શન રૂપે, વલણો-મૂલ્ય રૂપે શિષ્યોમાં દાખલ થઈ પોતાનું આખું જીવન વીતાવે છે. એમના જીવનનો હેતુ અને પ્રયોજન સતત કામ કરતા રહેવાનો છે, જેથી એ પોતાના એકેએક શિષ્ય દ્વારા કાયમ માટે જીવી શકે. મીણબત્તીનો ઉજ્જવળ પ્રકાશ કદી બૂઝાતો નથી, કારણ કે એની જ્યોતમાંથી જ બીજી મીણબત્તી સળગાવાય છે. એની વાટ આખી સળગી ગઈ હોય, પરંતુ એની જ્યોત તો બીજી મીણબત્તી દ્વારા ઝળહળતી પ્રકાશી જ રહી છે.

તમારા દ્વારા ગુરુ જીવે છે. આ તમારું બહુમાન છે, એક સદ્ભાગ્ય છે, સાથોસાથ એ જવાબદારી અને ફરજ પણ છે. આ એક સત્ય હંમેશાં મનમાં જાગૃત રહેવું જોઈએ કે - ગુરુએ મને જેવા બનવા કહ્યું છે, તેવા મારે બનવું જોઈએ. મારે ગુરુ જેવા જ થવું જોઈએ. ગુરુદેવે પોતે અનેક વાર કહ્યું હતું, હું તમને જે કરવા કહું તે કરો, નહીં કે હું જે કરું તે તમે કરો, કારણ કે મારે ક્યારેક કોઈ બીજી ભૂમિકાઓથી પણ કશું કરવું પડે એટલે મારી નકલ ન કરશો તમે મારી બરોબરી કરી શકો, મારા સ્વભાવને, ચારિત્ર્યને, ઊંચી આદર્શમય જીવનશૈલીને કે માત્ર આધ્યાત્મિક વ્યક્તિત્વને તમે અપનાવી શકો, પરંતુ મારી નકલ ન કરશો. બલકે તમે મારી સ્પર્ધા પણ કરી શકો.

તમારે તમારા ગુરુની પ્રખર આધ્યાત્મિકતાને તમારામાં જીવંત રાખવી જોઈએ. તમારે તમારી અંદર ગુરુના ઊંચા આદર્શવાદને અને આધ્યાત્મિક ઉપદેશોને પ્રત્યક્ષ આચરણમાં મૂકી જીવવા જોઈએ, એમના

ચારિત્ર્યની અને આચરણની ઊંચાઈઓને આંબવી જોઈએ. એમનો દિવ્ય સ્વભાવ અને એ જ રીતે એ જીવનશૈલી તમારામાં ખીલવી જોઈએ. તમને જોઈને જગતને તમારા ગુરુની દિવ્યતા ધ્યાનમાં આવવી જોઈએ.

ગુરુદેવ કહેતા, “આજ્ઞાધારિતા એ આદર કરતાં વધારે સારી ચીજ છે.” આ રીતે શિષ્યો નકલ અને સ્પર્ધા વચ્ચેનો તફાવત સમજે અને સ્પર્ધા તથા આજ્ઞાકિતતા દ્વારા ગુરુને અનુસરે તો ગુરુ કદી મરશે નહીં. જ્યાં સુધી સંનિષ્ઠ તત્પર સાધકો દિવ્ય જીવનના પંથને અનુસરવા તૈયાર છે, એમણે આદેશોલા વિચારોને મન-વાણી-કર્મ દ્વારા સાકાર કરવા ઉત્સુક છે ત્યાં સુધી ગુરુદેવ સ્વામી શિવાનંદજી કદી મૃત્યુ નહીં પામે. આજે પણ એ છે જ અને હંમેશાં તેઓ રહેશે, કારણ કે તમારામાંના એકેએક એમના ઉમદા દિવ્ય જીવનના જ તેજસ્વી પ્રખર પાસાના પ્રતિનિધિરૂપ છો. એમના શિષ્યોમાં એમના શિષ્યો દ્વારા જ એ જીવે છે અને હજારો લોકોને નિરંતર પ્રેરણા આપતા રહે છે. આ એક મહાન અધિકાર છે, મહાન ગુરુસેવા છે.

તમે આવું કરવામાં વ્યસ્ત રહો ! શિષ્યો ખાતરી આપે છે કે એકેએક શિષ્ય દ્વારા ગુરુનાં પ્રકાશ-પ્રેરણા તથા જ્ઞાનોપદેશ માનવસમાજમાં કાયમ માટે રહેશે. તમે એકેએક શિવાનંદ સ્વામીના દિવ્ય જીવનના આદર્શના એક ઝળહળતા પ્રકાશ છો. પ્રભુ તથા ગુરુદેવની કૃપા તથા આશીર્વાદ થકી આ કમ અત્યંત પ્રભાવક રીતે, પરિપૂર્ણતાપૂર્વક, સમસ્ત માનવજાતિના લાભાર્થે કરતાં રહો !

સત્યપરાયણતા, વર્તન અને ચારિત્ર્યની પવિત્રતા અને જીવનનાં બધાં સ્વરૂપો તરફ નિરુપદ્રવતા અને દયા - આ બધાં ઉચ્ચતર જીવન અને આધ્યાત્મિક ધન્યતા માટેનાં પ્રવેશદ્વાર રચે છે.

વૈદિક જીવનદષ્ટિ

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

વૈદિક જીવનદષ્ટિ વ્યક્તિને નિર્ભય બનાવે છે. તે વ્યક્તિને પોતાના અમર્ત્ય અને શાશ્વત સ્વરૂપની ઓળખ કરાવે છે, જે નામરૂપથી પર છે. સમય અને સ્થળથી અતીત છે, જન્મ અને મૃત્યુ વિહીન છે, શાશ્વત, અવિનાશી અને અપરિવર્તનશીલ છે.

પ્રાચીન વૈદિક જીવનને અનુસરનાર વ્યક્તિ મૃત્યુને હસતાં હસતાં જુએ છે. તે જાણે છે કે મૃત્યુનો તેના માટે વિશેષ અર્થ નથી અને મૃત્યુ તો હાડ-માંસના પિંજરા (શરીર)ને લાગુ પડે છે, જેમાં તે કેટલાક સમય માટે કેદ થયેલા છે. તે હંમેશાં તૈયાર હોય છે. “મૃત્યુ ભલે આવતું. મારે શા માટે તેની ફિક્કર કરવી જોઈએ. હું તેનો આનંદપૂર્વક સ્વીકાર કરીશ અને મને મર્યાદિત કરનારા આ ભૌતિક શરીરને છોડી ઉલ્લાસપૂર્વક હું તેમાંથી બહાર નીકળી જઈશ.”

આમ, અભય એ તેની આંતરિક સ્થિતિ છે. પરંતુ તે પોતાના જીવનનો સંપૂર્ણતઃ ઉપયોગ કરી પોતાના અને સૌ કોઈના સર્વોચ્ચ કલ્યાણ કરવા માટે હંમેશાં તૈયાર હોય છે. “આપણે માત્ર અહીંથી પસાર થનાર યાત્રિકો છીએ. તેથી આપણે જ્યાં નિવાસ કરીએ છીએ અને જ્યાંથી પસાર થઈએ છીએ ત્યાં ઈશ્વરના સર્જનનું શક્ય તેટલું ભલું કરીએ.”

આ એક મહાન આશય છે, એક મહાન ઉદ્દેશ છે, એક મહાન વિચાર છે, “હું વૈદિક જીવનનાં આદર્શનું કેન્દ્ર બની રહું. આ જગતમાં રહી બીજા કોઈ કાર્ય માટે નહિ, પરંતુ સૌના સર્વોચ્ચ ભલા અને પોતાના સર્વોચ્ચ કલ્યાણ માટે જીવન જીવું.”

વૈદિક દષ્ટિબિંદુને અપનાવનાર વ્યક્તિ જીવનને એક મહાન બક્ષિસ તરીકે સ્વીકારે છે. તે તેનું મૂલ્ય જાણે છે અને તે સૌ કોઈના ભલા માટે તેનો ઉપયોગ કરવા પ્રયત્ન કરે છે. તે મન બુદ્ધિથી અગોચર આદર્શવાદની સાથે સુદૃઢ

અને વહેવારિક વાસ્તવિકતાનો સંયોગ કરે છે - સંપૂર્ણ નિર્ભયતાથી, મૃત્યુને હસતાં હસતાં જુએ છે. તે જાણે છે કે મૃત્યુનો તેના માટે કોઈ વિશેષ અર્થ નથી તેમ છતાં આ ટૂંકી જીવનયાત્રા અને તેના રાહના મહાન મૂલ્યને જાણે છે. તેને માટે જીવન કે મૃત્યુ બંને સમાન હોઈ તેની કોઈ ચિંતા નથી, પરંતુ તે જાણે છે કે સૌ કોઈ આવા ઉચ્ચ દષ્ટિકોણથી સંપન્ન થવા માટે સદ્ભાગી નથી; જેઓ અવિદ્યા, માયા અને અજ્ઞાનથી ગ્રસ્ત છે અને આ દુન્યવી અસ્તિત્વની સાપેક્ષ સત્તાને, આ જગતના નિર્દર્શનને સત્તા આપી તેનો સ્વીકાર કરે છે અને તેમના માટે તે કરુણા દર્શાવી પોતાના જીવનનો દક્ષતાપૂર્વક ઉપયોગ કરે છે. આવા લોકોના માટે તે હંમેશા મદદ અને સેવા, સાંત્વના અને સુખ, શાંતિ અને સંવાદિતા, પ્રેમ અને મૈત્રી, જે કાંઈ વહેંચવા અને આપવા માટે યોગ્ય છે, જે કાંઈ સાચું, શુભ સુંદર અને દિવ્ય છે તેનો સ્ત્રોત બની રહે છે. “હું જાણું છું કે અહીં બધું અસ્થાયી અને અલ્પકાલીન છે. હું જાણું છું કે મારા બધા સંબંધો અલ્પકાલીન છે. તેમ છતાં પણ જ્યારે તે બધા અહીં (જગતમાં) છે ત્યારે તે બહુ અર્થપૂર્ણ અને મહત્ત્વના છે. તેથી હું જીવનને બંને હાથથી આવકાર આપીશ. હૃદયમાં ઉલ્લાસ સાથે હું જીવનને ‘હા’ કહીશ અને સૌ કોઈની સુખાકારી અને ભલાઈ માટે, માનવમાં રહેલા ઈશ્વરની સેવા કાજે ઈશ્વર પાસેથી મને જે કાંઈ સાધન સંપત્તિ પ્રાપ્ત થયાં છે તેનો શ્રેષ્ઠ ઉપયોગ કરીશ.”

આમ, વૈદિક જીવનદષ્ટિ આપણને જીવનમાં નિર્ભિકપણે વિચરણ કરવાનો વિશેષ અધિકાર આપે છે. આપણે જાણીએ છીએ કે આપણે નિત્ય મુક્ત છીએ, પરંતુ આપણે વૈશ્વિક સદ્ભાવના સાથે સૌ કોઈની સુખાકારી માટે આપણા જીવનને ન્યોછાવર કરતા જીવનમાં આગળ વધી રહ્યા છીએ.

પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી સ્વામી શિવાનંદજીએ શીખવેલો દિવ્ય જીવનનો આદર્શ જ આધુનિક જડવાદે સર્જેલાં દુઃખોમાંથી તમારી જાતને મુક્ત કરવાનો એકમાત્ર માર્ગ છે.

પ્રલોભનોથી સાવધાન

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

કઠોપનિષદમાં યમધર્મરાજે કિશોર નચિકેતાને ઘણા સમય અગાઉ જણાવેલું કે પ્રલોભન એ આધ્યાત્મિક જીવનનો એક ભાગ છે. આકર્ષણો હંમેશ આપણને આડરસ્તે તાણી જાય છે, મૂળ રાહ પરથી દૂર ખેંચી જાય છે અને ધ્યેયને ભુલાવી દે છે. માટે જાગ્રત અને સતર્ક રહો. આ આકર્ષક દુન્યવી દેખાવો જેની વચ્ચે તમે રહો છો અને જે દ્વારા તમારે પરમ લક્ષ્ય તરફ આગળ વધવાનું છે તેનાં પ્રલોભનોનો સામનો કરવા તમારે દૃઢ-નિશ્ચયી બનવું પડશે.

તમારે વિવેકબુદ્ધિ વાપરવી પડશે. બુદ્ધિશાળી બનો, સમજુ બનો. બાલિશ ન થાઓ. સંપૂર્ણ પરિપૂર્ણતા અને મુક્તિ તરફના આત્માના આરોહણમાં દરેક પગલે આકર્ષણો અને લાલચોનો હુમલો આવે છે, જે તમને

સહેલો માર્ગ, પ્રેયમાર્ગ લેવા કહે છે પણ તે રસ્તો અંધકાર અને બંધન તરફ દોરી જાય છે. તમારે પરિપક્વતા બતાવી તમારા સર્વોચ્ચ ભલા, તમારા પરમ કલ્યાણ તરફ દોરી જતા શ્રેય રાહને પસંદ કરી તે પર જવા દૃઢનિર્ણયી બનવું જોઈએ.

આમ, શાણા થવા હાકલ છે. ડાહ્યા થઈ, પોતે જ પોતાના મિત્ર બનવા, પોતાનું ભલું ઈચ્છવા હાકલ છે. જાતને નુકસાન પહોંચાડશો નહિ. દુઃખ વહોરી ન લેશો. જ્યારે તમે પ્રકાશ, સત્, અમરત્વ અને પરમ મોક્ષનો રાહ લીધો છે ત્યારે અંધકાર અને બંધન પાછળ ન પડશો. માટે, ઊઠો, જાગો અને પરમ લક્ષ્ય હાંસલ ન થાય ત્યાં સુધી સભાન રહો અને રાહ પરની અડચણોથી સાવચેત રહો.

□ 'મુક્તિપથ'માંથી સાભાર

સાચે જ ઈશ્વરકૃપા

નડોલા (આફ્રિકા)થી સ્વામીજીને મોમ્બાસા જવાનું હતું. અહીં કેન્યામાં એક ભારે રસપ્રદ ઘટના બની. ૧૭મી નવેમ્બરની બપોરે મોમ્બાસા પહોંચી જઈને તેમને એક સભાને સંબોધવાની હતી. પરંતુ નડોલાથી મોમ્બાસા કોઈ સીધું વિમાન નહોતું એટલે એમને દારેસલામ જવું પડ્યું. એવું લાગતું હતું કે મોમ્બાસાનો કાર્યક્રમ કદાચ ૨૬ ન થાય પણ ખાસ્સા સમય માટે મોકૂફ તો રાખવો જ પડશે. પરંતુ મોમ્બાસાના સંયોજકોએ સ્વામીજીના જાહેર પ્રવચનની વ્યાપક જાહેરાત કરી હતી અને જો સ્વામીજી ત્યાં ન જાય તો મોટા ભક્ત-સમુદાયને નિરાશ કરવો પડે. જ્યારે સંયોજકો ઉત્સાહપૂર્વક પોતાની પૂર્વ તૈયારીઓમાં લાગેલા રહી એને આગળ વધાર્યું જતા હતા ત્યારે સ્વામીજી અધ્ધર આકાશમાં ટાંઝાનિયાની રાજધાની દારેસલામ તરફ આગળ વધી રહ્યા હતા. એટલામાં એક ચમત્કાર સર્જાયો. જ્યારે વિમાન

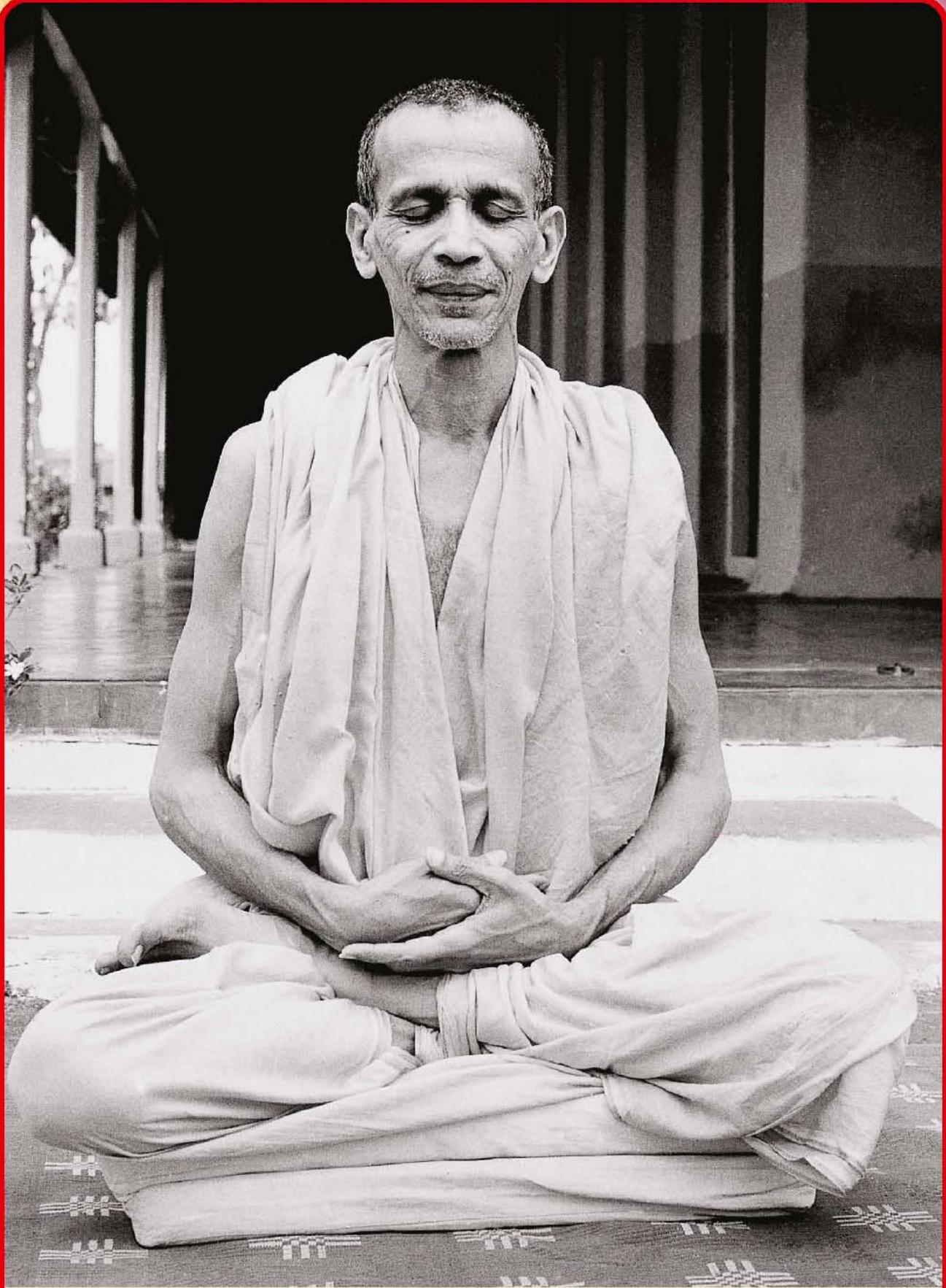
દારેસલામ હવાઈ મથકે પહોંચ્યું ત્યારે ઉતરાણ માટે ત્યાંના અધિકારીએ પરવાનગી ન આપતાં કહ્યું કે તાજેતરમાં પડેલા વરસાદને કારણે વિમાનને મેદાનમાં ઉતારવું અસલામતીભર્યું છે. તેથી તેને બદલે પાઈલોટને વિમાન મોમ્બાસા એરપોર્ટ પર ઉતારવા સૂચના આપવામાં આવી.

આમ આ 'ઝમ્બિયન એરવેઝ જેટ' મોમ્બાસા હવાઈ મથકે પહોંચ્યું. મોમ્બાસાના ભક્તોની પ્રાર્થના સંભળાઈ હતી અને અણધારી ઘટના સર્જાઈ હતી. જાણે પૂર્વ નિયોજિત કાર્યક્રમ મુજબ જ જાહેર કરેલા સમયે જ સ્વામીજી મોમ્બાસા આવી પહોંચ્યા. ઊતરીને સ્વામીજીએ પરમાત્માનો પાડ માની ભક્તોને જણાવ્યું કે આવી રીતે દરેક વખતે ગુરુદેવની કૃપાનો ગૂઢ અનુભવ થતો જ રહે છે.

In November, 1959, Swami Chidanandaji embarked on an extensive tour of America, being sent by Gurudev as his personal representative to broadcast the message of Divine Life. He returned in March, 1962. The world by then had acknowledged that there could not have been a better messenger of the Holy Master for humanity.

NEMNATH INDUSTRIES - SURAT

TARLIKABEN VIPINCHANDRA SHAH - JAMNAGAR

સંકલ્પ-પત્ર

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

૧. હું દરરોજ..... મિનિટ / કલાક આસન, પ્રાણાયામ કરીશ.
૨. હું અઠવાડિયે / પખવાડિયે / મહિને એક વાર રાત્રી-ભોજનનો ત્યાગ કરી માત્ર દૂધ અને ફળ લઈશ.
૩. હું પ્રતિમાસ એક/બે એકાદશી વ્રત કરીશ.
૪. હું..... દિવસો/મહિના માટે અથવા મહિનામાં..... વાર જે વસ્તુ મને ખૂબ ગમતી હશે તેનો ઉપયોગ કરીશ નહિ.
૫. હું દરરોજ / અઠવાડિયા / મહિનામાં એકથી વધારે વાર નીચે જણાવેલ દુર્વ્યસનોમાં પડીશ નહિ
(અ) ધૂમ્રપાન (બ) પાનાં રમવાં (ક) સિનેમા જોવાં (ડ) નવલકથા વાંચન.
૬. હું..... મિનિટ / કલાક હંમેશાં તથા..... મિનિટ / કલાક રવિવાર અને રજાના દિવસોમાં મૌન પાળીશ અને તે સમય ધારણા, ધ્યાન, જપ અને આત્મનિરીક્ષણમાં ગાળીશ.
૭. હું બ્રહ્મચર્યનું દિવસ / મહિના સતત પાલન કરીશ.
૮. હું આ વર્ષ દરમ્યાન કોઈ પ્રત્યે ક્રોધ કરીશ નહિ તેમજ કડવાં વચનો બોલીશ નહિ.
૯. હું ગમે તે ભોગે સત્ય બોલીશ.
૧૦. હું કોઈ પ્રત્યે ખરાબ વિચાર કે દ્વેષભાવ રાખીશ નહિ.
૧૧. હું મારી આવકમાંથી દર મહિને..... રૂપિયા દાન કરીશ.
૧૨. હું દરરોજ અથવા અઠવાડિયામાં કલાક નિષ્કામ સેવા કરીશ.
૧૩. હું દરરોજ..... માળા જપ કરીશ.
૧૪. હું દરરોજ.....મિનિટ અથવા તો પૃષ્ઠ ઈષ્ટ મંત્ર નોટબુકમાં લખીશ.
૧૫. હું દરરોજ ગીતાના શ્લોકોનું અર્થ સાથે અધ્યયન કરીશ.
૧૬. હું આધ્યાત્મિક ડાયરી રાખીશ.
૧૭. હું દરરોજ બ્રાહ્મમુહૂર્તમાં..... વાગે ઊઠીશ અને કલાક જપ, ધ્યાન, ધારણા અને કીર્તનમાં ગાળીશ.
૧૮. હું દરરોજ..... મિનિટ / કલાક રાત્રે મારાં કુટુંબીજનો સાથે સંકીર્તન કરીશ.

આહારની શિસ્ત

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

સાત્ત્વિક શુદ્ધ આહાર લો. મરચું, આંબલી, લસણ, કાંદા, ખાટા પદાર્થો, તેલ, રાઈ, હિંગનો ત્યાગ કરો. મિતાહારી બનો. વધુ પડતો ખોરાક ન ખાઓ. મનને ખૂબ ગમતી વસ્તુઓનો વર્ષમાં પંદર દિવસ ત્યાગ કરો. સાદો ખોરાક ખાઓ. દૂધ અને ફળ એકાગ્રતા સાધવામાં મદદ કરે છે. શરીરને નિભાવવા માટે ખોરાક દવાની જેમ લો. શોખ માટે ખાવું એ પાપ છે. મીઠું અને ખાંડ એકાદ માસ બંધ કરો. ચટણી વગર ભાત, દાળ અને રોટલી પર રહેવાની ટેવ પાડો. દાળમાં મીઠું અને ચા, કોફી, દૂધમાં ખાંડ બીજી વાર ન માગો.

આપણા દૈનિક જીવનના મહત્વના પાસા-આપણા ખોરાક-સાથે આ સંબંધ છે. તમે બધાએ જાણીતી કહેવત સાંભળી હશે “જીવવા માટે ખાઓ, ખાવા માટે જીવો નહિ.” ખોરાક જીવન માટે અતિ આવશ્યક છે. તે જીવનનો આધાર છે. જીવનને ટકાવે છે. ખોરાક શરીરને જરૂરી પોષણ આપે છે અને શરીરને જરૂરી કાર્બોહિદ્રિત સંયોજનો, ચરબી, પ્રોટીન, ખનિજ દ્રવ્યો, એમિનો એસિડ, વિટામિનો વગેરે આપે છે. આમ, ખોરાક સ્વાસ્થ્યને સાચવવામાં મદદ કરે છે, પરંતુ તમે જો ગમે તેમ ખાધા જ કરો તો તમારું સ્વાસ્થ્ય કથળી જશે અને અપચો, હોજરીનું દરદ આંતરડાનો સોજો, મરડો, ઝાડા અને બીજા સ્થાયી રોગો ઘર કરી બેસશે.

જો તમારી જીભ પર કાબૂ ન હોય, જો મિતાહાર, વિહારના નિયમો ન પાળતા હો, જો તમે પોષણ, આહાર અને ખાવાની સાચી રીત અને મન અને શરીર પર ખોરાકની અસર વિષે જાણકારી મેળવવા પ્રયત્ન ન કરતા હો તો જે આહાર તમારા માટે અતિ આવશ્યક, લાભદાયક અને જરૂરી ગણાય છે તે જ મોટો દુશ્મન પણ બની જશે. “જીવન માટે આહારના બદલે આહાર માટે જીવન” બની જશે. આ પરિસ્થિતિમાંથી ઉગરવા માટે ગુરુદેવ તાકીદભરી શિખામણ આપે છે, “આહારમાં તમારે શિસ્ત જાળવવી જોઈએ” અને આ સૂચન માટે તેમણે લંબાણપૂર્વક સમજણ આપી છે. તેમણે કહ્યું છે, “તમારો ખોરાક સાદો-મસાલા વગરનો રાખો, તેમાં

ખૂબ પ્રમાણમાં આંબલી, મરચાં, લસણ, કાંદા, ખાટા પદાર્થો, તેલ, રાઈ, હિંગ વગેરેનો ઉપયોગ ન કરો. ખૂબ ઓછા પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરો. ખોરાકને જેમ બને તેમ સાદો રાખો. સ્વાદના આનંદ માટે જમવું એ પાપ છે. સાત્ત્વિક ખોરાક લો. “ભગવદ્ગીતા જ્ઞાનોપદેશમાં ગુણત્રય વિભાગ યોગની કરેલી ટીકામાં, યોગ પરના વહેવારુ પાઠોમાં અને બીજા ઘણાં પુસ્તકોમાં ગુરુદેવે સાત્ત્વિક અને તામસિક આહારની વિગતપૂર્ણ યાદી આપી છે. તેના ઉપરથી આપણા માટે કયો આહાર શ્રેયસ્કર છે તે જાણી શકીએ. ગુરુદેવ કહે છે : “વધારે પડતું ખાઓ નહિ. તમને ખૂબ ગમતી વાનગીઓ વર્ષમાં પંદર દિવસ ખાવાની બંધ કરો. સાદો ખોરાક ખાઓ. શરીરના નિભાવ માટે ખોરાક ઔષધની જેમ લો. એક માસ માટે મીઠું અને ખાંડ બંધ કરો. અથાણાં કે એવી મસાલેદાર વસ્તુ વગર ફક્ત દાળ, ભાત અને રોટલીથી ચલાવી લેવું જોઈએ. દાળ-શાકમાં વધુ મીઠું ન માગો કે ચા, કોફી દૂધમાં ખાંડ ન માગો.” આમ, જો તમારે સંયમી વ્યક્તિ બનવું હોય તો તમારે જીભને કાબૂમાં રાખવી જ જોઈએ. એક કહેવત છે : જિતં સર્વં જિતે રસે - જો જીભ કાબૂમાં હોય તો બધી જ ઈન્દ્રિયો કાબૂમાં રહે છે,” માટે મિતાહાર રાખી તામસિક તથા તમારી આધ્યાત્મિક સાધનામાં અડચણરૂપ પદાર્થોનો ત્યાગ કરો. જે સારા પદાર્થો છે તે પણ જરૂર પૂરતા જ લો. તામિલમાં એક કહેવત છે : “અધિક આનાલ અમૃતમ્ વિષમ્” જો અમૃતને પણ અમાપણે લેવામાં આવે તો તે જેર થઈ જાય છે.” આ કથન અતિશયોક્તિ ભરેલું લાગતું હોવા છતાં તેમાં સત્ય રહેલું છે. યોગ્ય માત્રા કરતાં વધુ પ્રમાણમાં લીધેલી ખૂબ સારી વસ્તુ પછી ભલે તે અમૃત હોય તો પણ તે જેરરૂપ થઈ શકે છે. છતાં એનો અર્થ એવો નથી કે આપણે ખાનપાનની વિગતોમાં જ રચ્યાપચ્યા રહેવાનું છે નહિતર તમારું મન ઈશ્વરના બદલે ખોરાકનું વધુ ધ્યાન ધરશે. પથ્ય ખાનપાન નક્કી કરો

અને પછી તેને વળગી રહો. ખોરાકના વિચારનું વળગણ સારું નથી. કોઈએ તિરુવન્નામલાઈમાં ભગવાન રમણ મહર્ષિને પૂછ્યું; “આહાર વિષે ભગવાનની શું સલાહ છે ?” મહર્ષિએ ટૂંકમાં સંસ્કૃતમાં કહ્યું : “હિત-મિત-મુક્ત” તમારા સ્વાસ્થ્યને હિતકારી આહાર લો. મધ્યમસર-મિત-આહાર લો. તમને ગમતો-ભાવતો-આહાર તમને અનુકૂળ નથી તો તેને છોડી દો.

એકાદશીનો ઉપવાસ કરો : ખોરાક એ એવી વસ્તુ છે કે જે જન્મથી માંડી મૃત્યુ સુધી આપણા શરીરને સતત રીતે જરૂરી છે. હોજરીમાં ગયેલા ખોરાકના જે ભાગનું પચન થઈ શરીરમાં શોષાય છે તે આપણા શરીરનો એક ભાગ બની જાય છે. આ ભાગ ચોક્કસ રીતે આપણા શરીરના સ્વાસ્થ્યને અસર કરે છે એટલું જ નહિ પણ તેની ગુણવત્તાની મન પર પણ અસર થાય છે, તેનાં સૂક્ષ્મ આંદોલનો આપણો સ્વભાવ ઘડે છે અને પછી તેમાંથી ચિત્ત બને છે. આમ, ખોરાકની શરીર પર, મન પર અને અવ્યક્ત મન પર - એમ ત્રણ પ્રકારે અસર થતી હોવાથી આ સામાન્ય સૂચના આપી છે. મિતાહાર ખૂબ જરૂરી હોવાથી પખવાડિયે એક વાર ઉપવાસ કરો અને ખોરાકની શિસ્ત જાળવવા પ્રયત્ન કરો.

આ સૂચનાઓનું મહત્ત્વ સ્વીકારવું જ રહ્યું. પછી તે સૂચનાઓને તમે ઈચ્છો કે ન ઈચ્છો, તમને ગમે કે ન ગમે છતાં આખું જીવન તમારે ખોરાક ખાવાનો છે જ. એકાદશીને બાદ કરતાં એક પણ દિવસ પડ્યા વગર તે

તમારા શરીરમાં સતત જાય છે. માટે કેમ ખાવું, શું ખાવું અને શું ન ખાવું તેની જાણકારી ખૂબ મહત્ત્વની છે. આ ભૌતિક શરીર અન્નમય કોષ કહેવાય છે. આ કોષમાં અન્ન પ્રસરેલું છે અને તેથી કુદરતી રીતે અન્નમાંથી મગજના કોષો અને ચિત્તની રચના થાય છે. હવે તમે મનુષ્ય અને આહાર (અન્ન), આહાર અને મનુષ્ય વચ્ચેનો અનિવાર્ય, અટૂટ, સતત અને અચળ સંબંધ સમજી શકશો. સાથે તમારો આહાર યોગ્ય ગુણવત્તાવાળો અને યોગ્ય પ્રમાણસર હોવો જોઈએ તે પણ સમજી શકશો.

માટે આ ચોથા સૂચન પર મનન કરો. ખાસ કરીને તમારા નૈતિક તથા આધ્યાત્મિક જીવનના સંદર્ભમાં તેમજ પોતાની જાત પર વર્ચસ્વ તથા સંયમના સંદર્ભમાં સૂચનના ઊંડા અર્થ પર વિચારણા કરો.

આ કળિયુગમાં શરીર ખોરાક પર નભે છે અને તેથી ખોરાક અનિવાર્ય છે. પશ્ચિમના દેશોમાં, ઔષધ ને સ્વાસ્થ્યના ક્ષેત્રમાં પોષણ સંબંધી મોટાં સંશોધનો થયાં છે, પરંતુ તે સંશોધનોનો દષ્ટિકોણ જુદો છે. આ સંશોધનો ખોરાકનું ઘટકપ્રમાણ જાણી તેને સંતુલિત કેમ કરવો તે સંબંધી છે. ખોરાક સાત્ત્વિક છે, રાજસિક છે કે તામસિક છે તેનો દષ્ટિકોણ હોતો નથી. બન્ને દષ્ટિકોણનું જ્ઞાન વધુ નહિ તો થોડુંક જ્ઞાન જરૂરી છે. ઈશ્વરના તમારા પર આશીર્વાદ હો, અન્ન બ્રહ્મ તરીકે તમને આશીર્વાદ આપો.

શાકાહારી બનો. શાકાહારી ભોજન પાંચ થી છ કલાકમાં પચે છે. માંસાહારી ભોજનને પચતાં ૨૪ કલાક લાગે છે; તેથી વાઘ, સિંહ એક મારણ કરી ૨૪ કલાકમાં એકવાર ભોજન કરે છે; જ્યારે શાકાહારી ૨૪ કલાકમાં ત્રણ વખત ભોજન કરે છે. હવે મેંદો અને તેની બનાવટની વાનગીઓ, પીરૂઝા, પાસ્તા, ન્યુડલ, મેગી, સ્પગેટીની,

બજારુ સમોસા, મઠડી, કોકાકોલા ઇત્યાદી પીણાં ૨૪ કલાક પછી જ પચવાને ચાલુ થાય છે. લાંબેગાળે તેનાથી લીવરમાં પડુ-રસી થાય છે. હજારમાંથી ચારેક લોકો જ સાચી અને સારી તબીબી સલાહ મેળવે છે. પરંતુ તેમાંથી એક ને જ બચાવી શકાય છે. માટે ફાસ્ટ ફુડ ખાવાનું ટાળો. (વિશ્વ સ્વાસ્થ્ય કોષ - WHO)

હંમેશાં વિધેયાત્મક બનો

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

ગુરુદેવને પ્રિય એવી સૂક્તિઓમાંની એક જે તેમણે તેમનાં લખાણોમાં આપી છે તેમજ દિવ્ય વાર્તાલાપોમાં તેમણે કહી છે તે છે, “કદી નિરાશ ન બનો.” (Nil desperandum) એક કવિએ પણ એક વખત કહ્યું છે, “માનવહૃદયમાં આશા શાશ્વતપણે ઊછળતી રહે છે.” અન્ય કવિએ કહ્યું છે, “મને વિલાપભરી રીતે ન કહો કે જીવન એ એક કેવળ શૂન્ય સ્વપ્ન છે.” તમે અહીં પરિશ્રમભર્યા પ્રયાસો કરી લક્ષ્યપ્રાપ્તિ માટે આવ્યા છો. પરિશ્રમ આચરે રાખો. પુરુષાર્થ કરો. બહાદુર બનો. દઢનિશ્ચયી બનો અને આગળ ધપો. જો આ રીતે કરશો તો તમને ઈશ્વરીય સહાય પ્રાપ્ત થશે. “હૃદયમાં હામ અને ઉપર ઈશ્વર કૃપા” (Heart within and god over head) નો આ જ અર્થ છે. તમે તમારા હૃદયમાં ખરું વલણ ધારણ કરો અને આગળ ધપો, પરિશ્રમ કરો અને પછી ઈશ્વર તરફથી મદદ આવી પહોંચશે.

જીવનને નિહાળવાના બે માર્ગો છે એક અશ્રદ્ધા, આત્મવિશ્વાસનો અભાવ, નિષેધાત્મકતાનો : “હું કરી શકું તેમ ધારતો નથી. તે ઘણું મુશ્કેલ છે. હું કરી શકું નહીં”. અન્ય માર્ગ છે: “હું કરી શકું. હું પ્રથમ પ્રયત્ન ન કરું ત્યાં સુધી એમ કેમ કહી શકું કે હું કરી શકીશ કે કેમ ? પછી જ હું જાણી શકું કે હું કરી શકીશ કે નહીં. તેથી હું કરી શકું નહીં તેવા પ્રાથમિક તારણ ઉપર આવવું તે વિવેકભર્યું નથી. તે વિવેકહીન છે. મને મારો પ્રયત્ન કરવા દો. હું મારો શ્રેષ્ઠ પ્રયાસ કરીશ.” અને જો તમારા શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો પછી તમે લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કરવામાં સફળ ન થાઓ તો હું ખાતરી આપું છું કે તમે નિષ્ફળ નીવડ્યા નથી. સફળતા તમને કદાચ ન મળે, પણ તમે (પ્રયાસ કરીને) સફળ નીવડ્યા છો. તમે એક માનવીય ફરજ બજાવી છે, કારણ કે તમે ઈશ્વરની પ્રતિકૃતિ રૂપે નિર્માણ થયા છો, તમે નિષેધાત્મક વિચારોનું પોટલું નથી. જે બધું વિધેયાત્મક છે, જે મંગલમય, શુભ અને સુંદર છે તે બધું ઈશ્વર છે.

ઈશ્વરમાં કોઈ નકારાત્મક પાસું નથી, અને તમે તેની કૃતિ-પ્રતિકૃતિ છો. જે કંઈ સકારાત્મક-કેવળ સકારાત્મક છે, તે પરત્વે તમારામાં સામર્થ્ય છે. તમારે તમારી દિવ્ય પ્રકૃતિને નિકૃષ્ટતા ન આપવી ઘટે. પ્રત્યેક પગલે બધી જ બાબતોમાં, તમારું જીવન, તમારો દિવ્ય સ્વભાવ પ્રકટ કરતાં રહેવું જોઈએ.

તેથી તમારા માટે જીવનપ્રત્યે હંમેશાં સકારાત્મક અભિગમ લેવો રહે તે આવશ્યક છે. ઘટનાઓ પ્રત્યે હંમેશાં સકારાત્મક દષ્ટિબિંદુ કેળવો, નકારાત્મક નહીં. જીવન પ્રત્યે વિધેયાત્મક અભિગમ ધારણ કરો અને તમારા દૈનિક જીવનમાં હંમેશાં જીવન પ્રત્યે સકારાત્મક અભિગમ દાખવી અગ્રેસર બનો, કદી નકારાત્મક અભિગમ ન દાખવો. ત્યાર પછી જ તમારું હૃદય, જેનો કવિએ જ્યારે નિર્દેશ કર્યો હતો કે, “હૃદયમાં હામ ઉપર ઈશ્વરની કૃપા”, એ સ્થિતિમાં છે તેમ કહી શકાય.

અને હૃદયની આવી સ્થિતિ માટે આપણે ઈશ્વરને પ્રાર્થના કરવી જોઈએ કે: “મને પૂર્ણ વિશ્વાસ છે કે (હે ઈશ્વર !) આપ મારા પ્રણેતા રહેશો કે આપની કૃપા દિવસો દિવસ મારા જીવનમાં પથદર્શક બળ અને પથપ્રદર્શક પ્રકાશરૂપે રહેશે. તેથી આપની સહાયથી જે હું ન કરી શકું એવું કંઈ જ નથી. આપની સહાય દ્વારા હે પરમાત્મા, મારા માટે બધી જ વસ્તુ શક્ય છે અને હું આપની સહાયને નિશ્ચિત માનીશ, કારણ કે આપ કૃપાનિધિ છો. આપ મૂર્તિમંત પ્રેમ અને કરુણા છો. આપ નિષાવાન ખોજભર્યા સાધક પર આપની કૃપા વરસાવવા હંમેશ તત્પર છો. આ બાબત નિશ્ચિત સમજીને કે જ્યાં સહાયની આવશ્યકતા હશે ત્યાં આપ સહાય કરશો એવો પૂર્ણ વિશ્વાસ આપના પર ધારણ કરીને હું અત્યંત મહેનતભર્યા પ્રયાસ કરીશ.

તેથી બે મનોવલણો, જીવન પ્રત્યે વિધેયાત્મક અને નકારાત્મક, જીવન પ્રત્યેના બે અભિગમો-

સકારાત્મક અને નકારાત્મકમાંથી અને ઘટનાઓને નિહાળવાના બે માર્ગો વિધેયાત્મક અને નકારાત્મકમાંથી, શાણો સાધક હંમેશાં વિધેયાત્મક અભિગમ કે જે ખરો અભિગમ છે, તે લે છે અને જે ખોટો છે તેવો નકારાત્મક અભિગમ કદી ધારણ કરતો નથી.

આશા દિવ્ય ગુણ છે. દૃઢ નિશ્ચય દિવ્ય ગુણ છે. તે શક્તિનું પ્રકટ સ્વરૂપ છે. તેથી હંમેશાં આપણું અંતરમન, હંમેશાં વિધેયાત્મક સ્થિતિમાં રાખવું એ આપણી જાત પ્રત્યેનું અને ઈશ્વર પ્રત્યેનું કર્તવ્યનું છે.

ઘટનાઓ પરત્વે હંમેશાં વિધેયાત્મક વલણ ધારણ કરવું એ આપણું કર્તવ્ય છે. જીવન પ્રત્યે હંમેશાં સકારાત્મક અભિગમ દાખવવો એ આપણું કર્તવ્ય છે અને જીવન પ્રત્યે અને કાર્યો પ્રત્યે આપણા હૃદયમાં એક સકારાત્મક અભિગમ ધારણ કરીને હંમેશાં અગ્રેસર થવું તે આપણું કર્તવ્ય છે. આ જ ખરો અભિગમ છે અને આ તમારે ધારણ કરવો જ જોઈએ અને આ જ તમને તમારા જીવનમાં સફળ થવામાં સહાયભૂત થશે!

સંત-સમાગમ

વર્ષ દરમિયાનના ભરચક કાર્યક્રમો વચ્ચે પણ જગતના દૂર દૂરના દેશો સુધી સતત પરિભ્રમણો વચ્ચે પણ સ્વામીજી વચમાં વચમાં કોઈ સંત-સાધુનો સમાગમ કરી લેવામાં સફળતા મેળવી જ લે છે. તેઓ એ જ વાતાવરણને ઝંખે છે; અને કદાચ મનોમન તો તેઓ એ જ વાતાવરણમાં સતત રહેતા હોય છે. તેઓ જ્યારે કોઈ સંતને મળે છે ત્યારે પોતાનો ભક્તિભાવ દાખવવા અત્યંત નમ્રતા અને સૌજન્યપૂર્વક વર્તે છે. તેમનો આ સદાચાર બીજા લોકો માટે એક પ્રેરક દૃષ્ટાંત બની રહે છે. પોતાના સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપમાં જ સદૈવ નિવસતા તેઓ એક ઊંચી કોટિના વેદાંતી પુરુષ છે. પરંતુ પરમ તત્વનાં સઘળાં વ્યક્ત સ્વરૂપોની તેઓ પૂજા કરે છે અને ભગવાનના ઉપાસકો અને સિદ્ધોના ચરણોમાં પોતાના પ્રણામ નિવેદિત કરે છે.

ઉત્તર ભારતના આવા એક અદ્ભુત સંત નીમ કારોલી બાબા જે હનુમાન સિદ્ધ હતા, તેમને માટે સ્વામીજીને અતિશય આદર હતો. મંજુરી મેળવીને સ્વામીજી એક વખત બાબાજીની પાસે ગયા ત્યારે બાબા ખાટલા પર એક ધાબળો ઓઢીને બિરાજેલા હતા. સ્વામીજીને આવકારવા જેવી કોઈ પ્રતિક્રિયા તેમણે દર્શાવી નહિ. પહેલાં બેઠા હતા તેમ ખાટલા પર બેસી રહ્યા અને માયાળુ નજરે સ્વામીજી અને તેમની મંડળીને

આવકારી. પાસે પડેલી સાદડી પર બેસવા ઈશારો કર્યો. સ્વામીજી પોતે તો પોતાની મસ્તીમાં હતા. ખાટલા સામે તેઓએ ઝૂકીને પ્રણામ કર્યા અને થોડા વખત પછી હનુમાનજીનાં સ્તુતિનાં થોડાં પદ તથા પ્રાર્થના ગાઈ. સ્વામીજીનું કીર્તન પૂરું થયા પછી સાધારણ રીતે કડક અને અતડા રહેતા બાબાજીએ પોતાના તમામ શિષ્યોને સ્વામીજીનાં ચરણોમાં પડવાનું કહ્યું અને સાથોસાથ એમ પણ જણાવ્યું કે જો તેઓ આવું નહિ કરે તો તેઓ એક મહાત્માના પ્રણિપાતની એક સોનેરી તક ગુમાવશે. ત્યારે સ્વામીજીએ સાવ સ્વાભાવિકપણે પોતાની હથેળીઓ ઘસતાં જણાવ્યું કે પોતે તો મહાન સંત શિવાનંદ ગુરુદેવના એક તુચ્છ સેવક માત્ર છે, પછી પોતાની આગવી રીતે ઉમેર્યું; “પણ હા, કોઈ માણસ લાંબા વખત સુધી સુગંધી ફૂલ હાથમાં પકડી રાખે તો પછી તેના હાથમાંથી સુગંધી આવવા માંડે. એટલે ગુરુદેવના સદ્ગુણોની સુગંધ ક્યારેક મારામાંથી પણ નીકળતી હોય તો તેમાં કશી નવાઈ નથી. કારણ કે મને તેમના સાન્નિધ્યની ઓથનું સૌભાગ્ય સાંપડ્યું છે.” ચિદાનંદની આ પદ્ધતિ છે અને આમ જ પોતાની બાળવત્ સાદાઈ, નિર્દોષતા, વિનમ્રતા અને ભવ્યતા સાથે સંતોના જગતમાં તેઓ ઝળહળતા રહે છે.

શાશ્વત સુખ

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

સંસારના પદાર્થોમાં સુખનો છાંટો પણ નથી. એ તમને કદી સુખી બનાવી ન શકે. બ્રહ્માની આ સૃષ્ટિમાં કેટલીક ઉપયોગી ચીજો છે, પરંતુ સાથોસાથ એમનું ઉપદ્રવકારી મૂલ્ય પણ છે : સંસારના તમામ પદાર્થો દુઃખ, પીડા અને યાતના પેદા કરનારાં યંત્રો છે. ભગવાન કૃષ્ણ કહે છે : યે હિ સંસ્પર્શજા મોગા દુઃખયોનય ઇવ તે । આદ્યન્તવન્તઃ કૌન્તેય ન તેષુ રમતે બુધઃ ॥ (ગીતા પ. ૨૨)

સાયું સુખ ક્ષણજીવી હોતું નથી, શાશ્વત-ચિરંતન હોય છે. આ પદાર્થોમાંથી તમે શાશ્વત સુખ પામી ન શકો, કારણ કે એ પોતે જ નશ્વર છે એટલે સાંસારિક ચીજો તમને સુખ આપી ન શકે એટલે આ દુનિયામાં કશાનીય સ્પૃહા ન રાખવી જોઈએ. 'અનિત્યમ્ - અસુખમ્ - અશાશ્વતમ્' - ભગવાન પોતે પોતાની સૃષ્ટિને આ વિશેષણોથી નવાજી રહ્યા છે - સંસાર અનિત્ય, સુખવિહિન તથા અશાશ્વત છે. કેટલાંક સુખ આપણને થોડો સમય સારાં લાગે, પણ એ વધારે ટકતાં નથી. એ, ક્ષણજીવી છે અને એનું રૂપ હંમેશાં બદલાતું રહે છે. તમે એ સુખને પચાવો તે પહેલાં એ ખતમ થઈ જાય છે એટલે નશ્વર ચીજો પાછળ દોડીને મૂલ્યવાન જીવન વેડકશો મા.

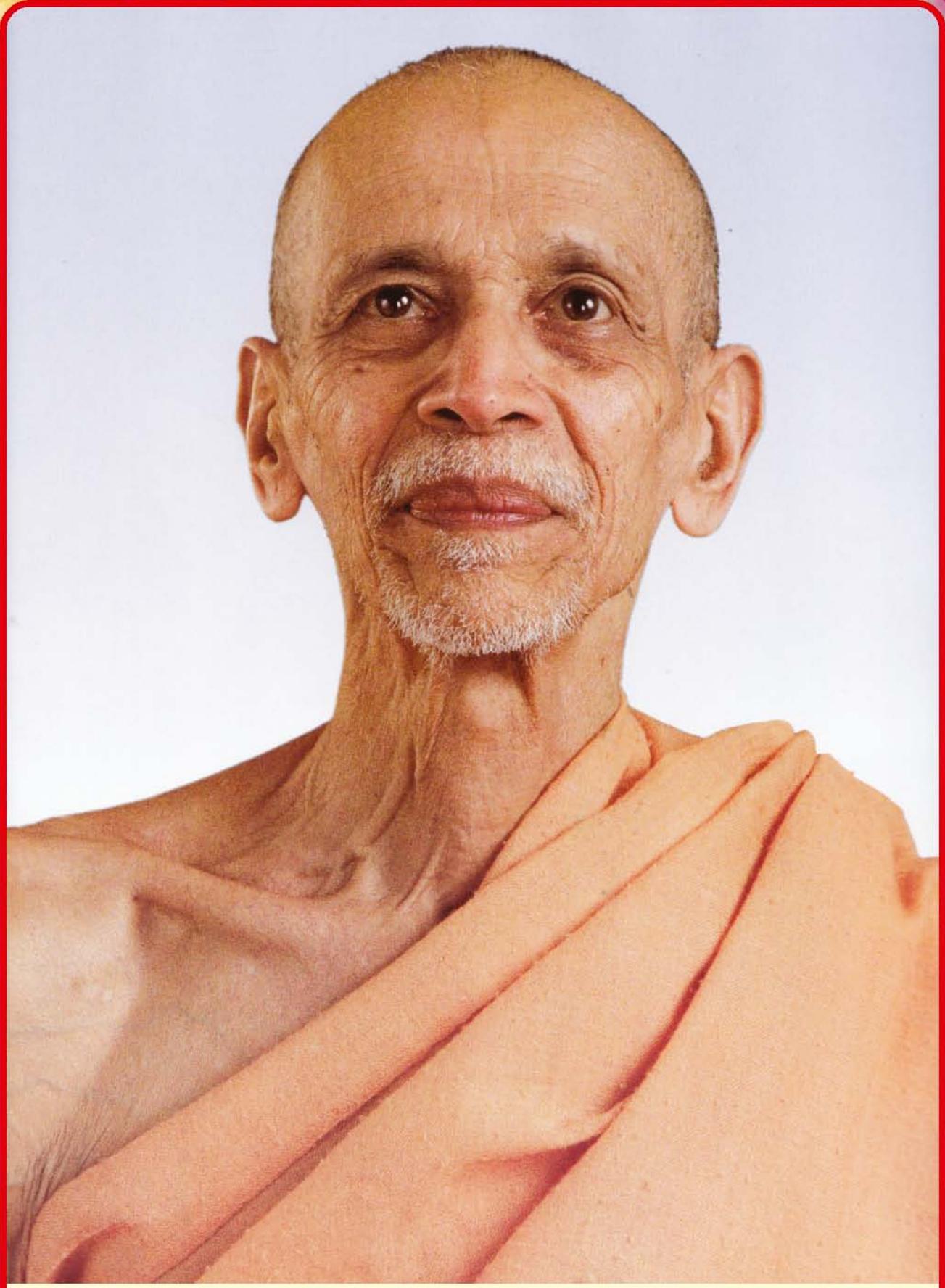
જો સુખની ઈચ્છા હોય તે સાચી દિશામાં પ્રયત્ન કરો. સમય તો ભાગે છે. માનવજન્મ મળ્યાની આ વિરલ તક કાયમ માટે રહેવાની નથી એટલે ઊઠો અને ઉઠામી બનો. સાચી દિશામાં પ્રયત્ન કરો. જે સર્વપૂર્ણ છે, અદ્વિતીય છે, કાલાતીત છે એવા તત્ત્વની ઉપાસના કરો. કવિએ કહ્યું છે કે - "મહાત્માઓના જીવન દ્વારા આપણા જીવનને ઊંચે ચઢાવવાની પ્રેરણા મળે તેવા સાધુસંતોના જીવનને આપણે અનુસરવું જોઈએ. એમના ચીંધિલા માર્ગે ચાલવું જોઈએ." એમણે આ સિદ્ધ કરી દેખાડ્યું છે કે પરમાનંદ તો શાશ્વત ચિરંતન એવા 'एकमेव अद्वितीयम् ब्रह्म तत्त्व'માં જ છે. એમણે જાહેર કર્યું કે -આનન્દો ब्रह्मेति व्यजानात् । - આનંદને જ એમણે બ્રહ્મરૂપે જાણ્યો (તૈ. ઊ. ૩.૬).

જે પ્રકાશનો પણ પ્રકાશ છે, જે શાશ્વત આનંદ છે, ચિરંતન શાંતિ છે, અનંત સુખ છે એની સાથે તમારી જાતને જોડતા કેમ નથી ? એ પરાતત્ત્વ સાથે તમારી જાતને જોડો. તમામ સાધના અને તત્ત્વજ્ઞાનનો આ જ સાર છે. એ પરબ્રહ્મ પરમાત્મા સાથે સંપર્ક સાધો. એની સાથે અનુસંધાન કેળવી કોઈ પણ ઉપાયે એની દિશામાં આગળ વધો. એ અનુસંધાનને ઉત્તરોત્તર શીઘ્રતાપૂર્વક વધારતા જાઓ અને પ્રગતિ સાધો. પૂર્ણ શ્રદ્ધા રાખો અને તમે એ સિદ્ધ કરશો જ !

ચિદાનંદ ચિત્-આનંદ છે

સ્વામી ચિદાનંદની જીવનકથા એટલે માનવીય વ્યક્તિત્વના સમગ્ર દૈવીકરણની પુણ્યકથા. આ કથા એટલે નિઃશબ્દ સેવા તથા સંપૂર્ણ સમર્પણની જીવનગાથા. પોતાના જાતઅનુભવના આધારે અને પ્રત્યક્ષ સ્વયંરૂઢ આત્મસૂઝની પ્રેરણા વડે હિમાલયનો આ અજોડ સંત જગતભરના સાધકોને કહી શક્યો : 'યોગ એટલે કેવળ નિર્વિકલ્પ સમાધિ નથી. જીવનની પ્રત્યેક ક્ષણમાં યોગ વહે છે.' તેમનું પોતાનું જીવન આવા નિષ્કલંક પ્રભુત્વથી પ્રતિક્ષણ ઝળહળે છે.

સ્વામી ચિદાનંદ એ સનાતન ધર્મના પ્રકાશ કિરણોનું વિકિરણ કરતો ત્રિપાર્શ્વ છે. સ્વામીજી એટલે જાણે જ્ઞાન અને આનંદની મૂર્તિ. તેઓશ્રી સર્વથા આત્મસાત્ કરેલું વ્યક્તિત્વ અને ઈશ્વરસાક્ષાત્કાર પામેલ આત્મા છે. તેમનું શરીર આધ્યાત્મિક ચેતનાથી ધબકે છે. તેમનાં દર્શન માત્રથી સાધકો ઊર્ધ્વગામી બને છે, તેમની શંકાઓનું નિવારણ થાય છે અને તેમનામાં આધ્યાત્મિક શક્તિનો સંચાર થાય છે.

MARUTI ASSOCIATES - AHMEDABAD

SHRI GURUDEV COMFORTS - AHMEDABAD

સેવકની સેવા

શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

બ્ર. રામસ્વરૂપજી સ્વામી ચિદાનંદજીના સેવક. કોઈ ગુરુનિવાસના બારણે આવે તો સેવક દ્વાર ખોલે, પરંતુ બધો વખત આવું ન પણ થાય. ક્યારેક બપોરે બે-અઢી વાગ્યે થાકીને રામસ્વરૂપ ગાઢ નિદ્રામાં પોઢ્યા હોય અને બારણે ઘંટી વાગે તો સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજ જાતે બારણું ખોલે, આગંતુક મોટા ભાગે તો હેબતાઈ જ જાય, પરંતુ સ્વામીજી શાંતિથી પૂછે, “હા જી કોનું કામ છે?” જવાબ મળે, “રામસ્વરૂપજીનું” “રામસ્વરૂપજી અત્યારે આરામમાં છે, ચારેક વાગ્યા પછી આવજો હો!” અને તેનું નામ પૂછે, તેને જ્ઞાનયજ્ઞનો પ્રસાદ આપે, ફળ-ભિસ્કીટ વગેરે આપે. ક્યાંથી આવો છો; વગેરે ખબર-અંતર પૂછે, લાંબેથી આવ્યો હોય તો પાણી લાવીને પણ પાય !

એક વાર સુંદરલાલ બહુગુણા (ચીપકોવાળા) સ્વામી ચિદાનંદજીને ગઢવાલ-પૌડી-કુમાઉંની યાત્રામાં લઈ ગયા. ન કંઈ રહેવા, ખાવા-પીવાની વ્યવસ્થા કે કંઈ પૂરો પ્રચાર-પહાડોમાં તો ચાલવું પણ બહુ પડે. સ્વામીજી તો સહનશીલતા અને તિતિક્ષાની મૂર્તિ. કંઈ પણ સગવડ-અગવડનો હરફ માત્ર ઉચ્ચારવાનો નહીં, તે તેમનો સ્વભાવ, પરંતુ અનિયમિત અને ખૂબ જ કઠિન યાત્રામાં સુંદરલાલ બહુગુણા પોતે જ બીમાર પડી ગયા.

સ્વામી ચિદાનંદને મને તૌ ચૈતન્ય મહાપ્રભુ એક મહાન આદર્શ છે. ‘તણખલાથી પણ વધુ વિનમ્ર હળવા થઈને રહીએ. વૃક્ષથી પણ વધુ સહનશીલ. જેને આમન

આપવાની જરૂર નથી, જે માન-સન્માનને યોગ્ય નથી, તેને પણ માન આપવું અને આ બધું પ્રભુસેવા છે, તે જાણીને જ કરવું, હરિ:સ્મરણમાં સદા રહેવું’. સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજે જ્યાં સુધી સુંદરલાલજી સાજા ન થાય ત્યાં સુધી યાત્રા સ્થગિત કરી, તેમના હાથ-પગ દબાવ્યા, તેમને માથે ઠંડા પાણીનાં પોતાં મૂક્યાં.

એક દિવસ સ્વામી ચિદાનંદજીના સેવક આકસ્મિક જ સ્વામીજીના રૂમમાં આવ્યા. જોયું તો હેબતાઈ જ ગયા. ગુરુનિવાસમાં છપ્પનસીંગ નામના એક ગઢવાલી વૃદ્ધ સેવક છે. તે રસોઈ બનાવવાનું, આશ્રમની અન્નપૂર્ણામાંથી દૂધ, ફળ, શાકભાજી લાવવાનું કે વાસણ વગેરે સાફ કરવાનું કામ કરે. સ્વામી ચિદાનંદજીએ તેને એક-બે દિવસ લંગડાતા ચાલતા જોયેલ. બપોરે શાંત પહોરે તેને બોલવીને બેસાડીને તેનો પગ ખોળામાં લીધો. જોયું-તપાસ્યું કે શું પરિસ્થિતિ છે. પછી પોતાની રૂમમાંથી સ્પીરીટ, રૂ, પાટો, બેન્ડ-એઈડ, બોરીક પાવડર, ઘા ઉપર લગાડવાની દવા વગેરે લઈ આવ્યા. પાકી ગયેલા ભાગને નસ્તર મૂકી ચીરી નાખ્યો. સ્પીરીટથી બધું સારી રીતે સાફ કર્યું અને પાટો બાંધી આપ્યા, આ બધું સેવક છપ્પનસીંગનો પગ પોતાના ખોળામાં રાખીને.

સ્વામીજીને મને સેવા એ જ જીવનધર્મ, પછી તે સેવકની ભલેને હોય ને!

સેવા એ જ પૂજા

શરૂઆતના દિવસોમાં શિવાનંદ આશ્રમ એ સાચા અર્થમાં આશ્રમ જ હતો. રાવ સ્વામીજી આશ્રમમાં કચરો કાઢવો, મહેમાનો તથા માંદાની સારસંભાળ રાખવી, ગંગા નદીમાંથી પાણી લાવીને ટાંકી ભરવી, ભોંય પર જાજમ પાથરવી, જંગલમાંથી લાકડાં વીણી લાવવાં, વાસણો ઊંટકવાં તથા ધોવાં, રસોઈના કામમાં મદદ

કરવી, મંદિરનાં પૂજકાર્યો કરવાં, વળી પત્રવ્યવહાર કરવો, હસ્તલિખિત લખાણને ટાઈપ કરવું અને સાંજના સત્સંગમાં તથા બીજા ધાર્મિક સમારંભોમાં ગ્રેરક પ્રવચનો આપવા વગેરે તમામ કાર્યોમાં ભાગ લેતા. આ બધું કરતી વખતે પણ એમનું આધ્યાત્મિક અનુસંધાન સતત જળવાઈ રહેતું કારણ કે એમને માટે કર્મ એ પ્રભુપૂજા જ હતી.

વૃક્ષ પ્રત્યક્ષ દેવતા

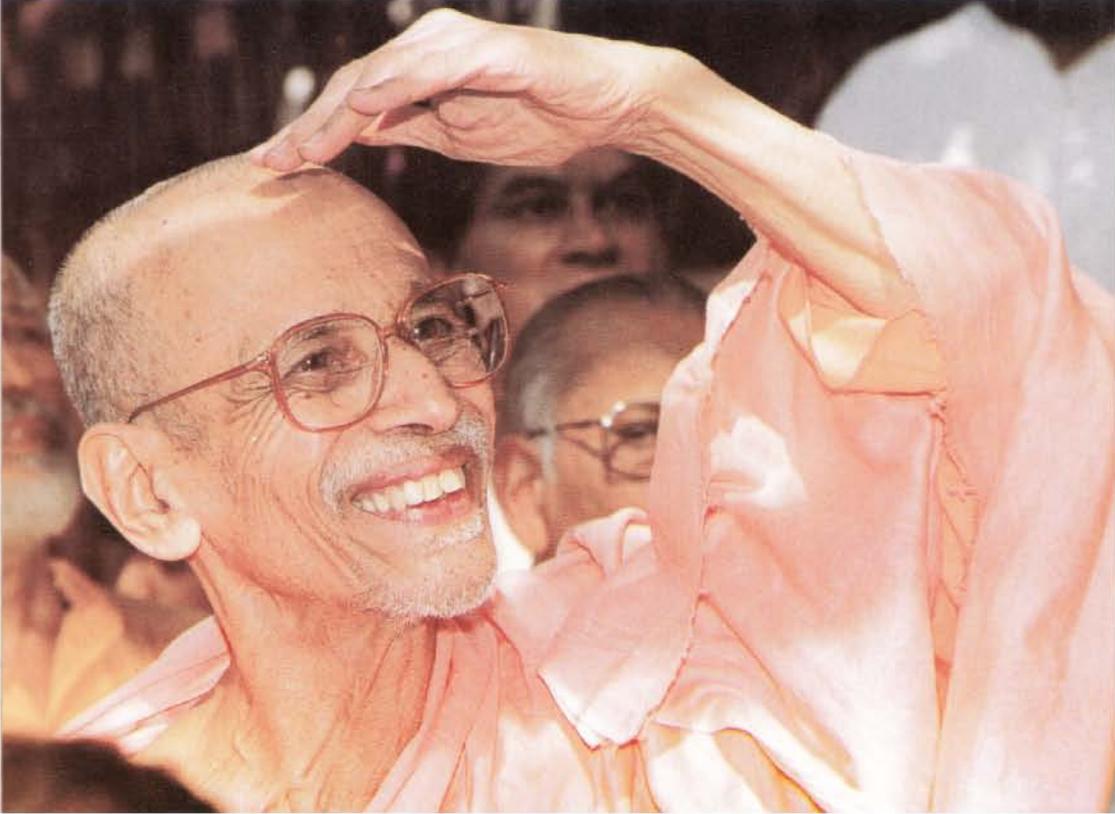
સ્વામી શિવાનંદજીના મહાસમાધિ પર્વે તથા શિવરાત્રિના મંગળ પર્વે શિવાનંદ આશ્રમ, દ્વષીકેશમાં સવા લાખ બિલ્વપત્રની અર્ચના, આશ્રમના શ્રી વિશ્વનાથ મંદિરમાં થાય. આ બિલ્વપત્ર આશ્રમના ભક્તો, સાધકો, મહેમાનો જ તોડી લાવે. તે કાર્ય ત્રણથી ચાર કલાક ચાલે, તેને કર્મયોગ અથવા સેવાયજ્ઞ કહેવામાં આવે.

પરંતુ સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજ સદાયે આવાં સેવાકાર્યોમાં મોખરે હોય. ત્યારે સેવામાં જતાં પૂર્વે સૌ સાધકભક્તોને વર્ષો-વર્ષ કંટાળ્યા વગર કહે, “વૃક્ષને પ્રણામ કરજો. વૃક્ષની પ્રદક્ષિણા કરજો. વૃક્ષની અનુમતિ વિનમ્ર-દીન ભાવે માગજો. પછી જ વૃક્ષની ડાળી પકડીને ત્રણ-ત્રણ પાનવાળાં એક-એક બિલ્વપત્રને તોડજો.

કુહાડીથી મોટી ડાળીઓ કાપીને, વૃક્ષને ઝૂડી નાખીને રાક્ષસી રીતે પાન તોડશો નહીં.”

“વૃક્ષ પ્રત્યક્ષ દેવતા છે, સાક્ષાત્ શિવ છે. શિવે જેર પીધું. કંઠસ્થ કર્યું. નીલકંઠ કહેવાયા. જગતના કલ્યાણ માટે અમૃત રહેવા દીધું. વૃક્ષો કાર્બનડાયોક્સાઈડ વાતાવરણમાંથી લઈ લે છે અને ઓક્સિજન-પ્રાણવાયુ પાછો આપે છે. વૃક્ષો આપણા જીવનદાતા છે, જીવનરક્ષક છે. વૃક્ષ છે તો જીવન છે. વન ધરતીનો શૃંગાર છે. વન વનચરોનો નિવાસ છે. વનનો વિનાશ જીવનનો હાસ છે” વગેરે.

આજે સ્વાર્થમાં વિચરતા માનવપ્રાણીઓ વચ્ચે આ મહામાનવનું જીવન વર્તમાન કુદરતના વિનાશકો માટે સદાયે એક પ્રકાશપથ બની રહેશે.

**SMT SUNAYANA VYOMESHCHANDRA PANDYA &
LATE VYOMESHCHANDRA PUSHKARLAL PANDYA - AHMEDABAD**

KUSUMBEN HARIPRASAD TRIVEDI - AHMEDABAD

ફૂલછોડની મહેમાન નવાજી

શિવાનંદ આશ્રમનો વાર્ષિક ત્રિવેણી ઉત્સવ એટલે ગુરુપૂર્ણિમા, સાધના સપ્તાહ અને આરાધના પર્વ. ઠેકઠેકાણેથી ભક્તોનો મહેરામણ ઊભરાય.

કાર્યક્રમો સવારે ૪.૩૦ થી ૭.૦૦, પછી ૮.૩૦ થી ૧૧.૦૦ બપોરે ૩.૦૦ થી ૬.૦૦, રાત્રે ૭.૩૦ થી ૧૦.૦૦. આ તમામ કાર્યક્રમોમાં છેલ્લા એક કલાકમાં સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજ અવશ્ય પધારે. એક વર્ષે તેઓ આવતા ખરા, પણ ઉદાસ, ખિન્ન, થાકેલા, દુઃખી. માત્ર એટલું જ નહીં પણ પ્રવચન વખતે વારંવાર બગાસાં ખાયા કરે.

ભારતના ચારેય છેડેથી ભક્તો પૂજ્ય સ્વામીજીનાં દર્શન અને સત્સંગ માટે જ આવે, તેમાં જ્યારે સ્વામીનાં આવાં ઉદાસ દર્શન થાય ત્યારે નક્કી જ ભક્તો નાસીપાસ થવાના જ.

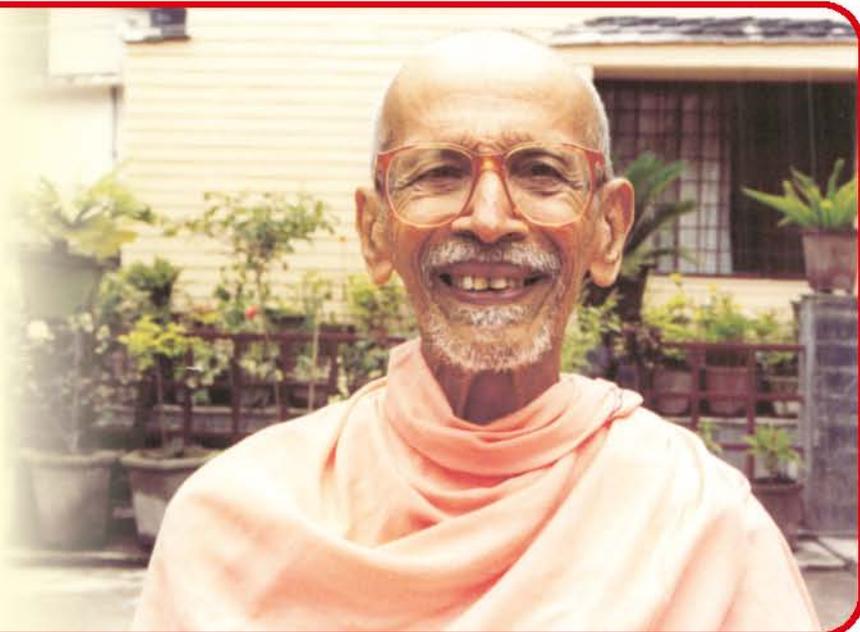
આ સમગ્ર કાર્યક્રમોનો પ્રમુખ સૂત્રધાર એટલે સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી. તેમણે મોટા સ્વામીજીના સેવક બ્રહ્મચારી રામસ્વરૂપજીને પૂછ્યું: ‘સ્વામીજી કેમ થાકેલા રહે છે?’ તેમણે કહ્યું: ‘ખબર નહીં, પરંતુ ત્રણ દિવસથી સ્વામીજીએ પાણી પણ પીધું નથી. તમે આવીને પૂછોને....’ રાત્રે સત્સંગ પછી ગુરુનિવાસમાં જઈને

સ્વામી અધ્યાત્માનંદજીએ મોટા સ્વામીજીને કારણ પૂછ્યું તો જવાબ મળ્યો: ‘આ ગુરુનિવાસના પ્રાંગણમાં, લોબીમાં બધા ફૂલછોડ કોણ લાવ્યું? ક્યાંથી આવ્યા? આ બધાં પણ આશ્રમનાં મહેમાન ખરાં કે નહીં. આજે કેટલાય દિવસથી કોઈએ તેમને પાણી નથી પા્યું?’ ગુરુનિવાસમાં સેવકો ઓછા નથી, પરંતુ ઉત્સવોમાં આશ્રમના સાધકોને પોતાને જ ભોજનનો સમય ન હોય તો ફૂલછોડ કે કુંડાંઓને પાણી પાવાનું ભલા કોણ વિચારે?’

સ્વામી અધ્યાત્માનંદજીએ મોટા સ્વામીજીના પ્રશ્નનો કોઈ જવાબ ન આપ્યો. પાણીની પાઈપ લઈને બધાં છોડ-કુંડાંઓમાં ભરપેટ પાણી પા્યું. ત્યારબાદ ગંગાજળનો એક ગ્લાસ ભરીને શ્રી ગુરુદેવને પણ પારણાં કરાવ્યાં.

‘જડ ચેતન જગ જીવ જત સકલ રામમય’ એવું કથાકારો ગાયા તો યુગોથી કરે છે, પરંતુ એ રામપારાયણ કરવાવાળાઓમાં રામપરાયણ તો ‘મનુષ્યાણાં કશ્ચિત્ સહસ્રેષુ...’ સ્વામી ચિદાનંદજી જ હોઈ શકે.

**ANIRUDH D BUCH &
BHAI RVI BUCH
- VADODARA**

MAHESHCHANDRA MATHURBHAI PATEL - AHMEDABAD

પરોપકારી-પ્રાણરક્ષક : ભેંસને બચાવી

સ્વામી ચિદાનંદજી બે વર્ષ લાંબી વિદેશયાત્રાથી આવ્યા હતા. દિલ્હીમાં દબદબાભર્યું સ્વાગત થયું. ભક્તોએ હરિદ્વાર સ્ટેશને પણ શંખ, ઘંટનાદ, ગુલાલ-અબીલ અને પુષ્પમાળાઓથી સ્વાગત કર્યું. હરિદ્વારથી કાફલો હૃષીકેશ આવ્યો. ત્યાં પણ ભક્તોએ સ્વાગત માટે કમાનો તોરણો બાંધ્યાં હતાં. સર્વત્ર આનંદ-ઉત્સવ હતો.

મુનિ કી રેતીમાં સ્વામીજી મહારાજ પ્રવેશ કરે એટલે કૈલાસ આશ્રમથી તેમની સ્વાગત શોભાયાત્રા કાઢવાની હતી. સંતો, મહંતો, ભક્તોનું બૃહદ મંડળ સ્વાગતાર્થે આતુરતાથી રાહ જોઈ રહ્યું હતું.

સમાચાર આવ્યા, હરિદ્વાર આવી ગયા છે. હરિદ્વારથી નીકળી ચૂક્યા છે. રાયવાલા, સત્યનારાયણ, કોયલઘાટી હૃષીકેશ પણ આવી ગયા... બસ, હવે પધારવામાં જ છે, હમણાં દેખાશે.. બસ, હમણાં આવ્યા જ સમજો. પ્રત્યેક પળ યુગ યુગ જેવી લાગતી હતી.

પરંતુ હૃષીકેશથી જો નીકળી ચૂક્યા હોય તો મુનિ

કી રેતી આવતાં આટલી બધી વાર? અંતે બધો જ ઝામ-તામ-રાસ-રસાલો આવી પહોંચ્યો, પૂજ્ય સ્વામીજી મહારાજ ગારા-કીચડથી ખરડાયેલાં કપડાંમાં હતા. કારણ? રસાલો જ્યારે હૃષીકેશથી આગળ વધ્યો ત્યાં પુરાની ઝાડી પાસે એક ખાડામાં ભેંસ પડી ગઈ હતી, લોકોની અવરજવર તો હતી, પરંતુ કોની ભેંસ? ક્યાંની ભેંસ? આપણે શું? વાળી જ પ્રજા... પરંતુ દયા ધરમ કો મૂલ હૈ...ને જાણનાર-પચાવનાર તો સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજ. તેઓએ ગાડી ઊભી રખાવી. જાતે તે કીચડમાં ઊતરી પડ્યા. પછી તો પૂછવું શું? લાકડાં, ખપાટિયાં, વાંસ વગેરે કીચડમાં ઉતારીને સૌએ ભેગાં મળીને ભેંસને જીવતદાન આપ્યું. કદાચ સ્વામી ચિદાનંદજીને તેમના ફૂલહાર-તોરાથી સ્વાગત કરતાં તેમનું કર્તવ્ય, તેમની નિષ્ઠા, તેમનો સાધુધર્મ વધુ મહત્વનાં હતાં. તેઓ તેમના જીવનની પળેપળ સંતત્વમાં જ જીવ્યા છે, જીવે છે અને અમર રહેશે, તેમના પરોપકાર અને સેવાની સુગંધમાં.

LATE SHRI AJITBHAI BUCH & LATE SMT. ADRIлата BUCH

વીંછીમાં શિવદૂતનાં દર્શન

સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજનો ૬૦મો જન્મદિવસ હતો, ત્યારે શિવાનંદ આશ્રમમાં સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજનું વર્તમાન સમાધિ મંદિર અસ્તિત્વમાં ન હતું. સમાધિસ્થાન તો હતું, પરંતુ સામે લાંબી પરસાળ જેવું છાપરું હતું. બંને તરફ બબ્બે કૂટ ઊંચી એકવડી ઈંટની દીવાલ હતી.

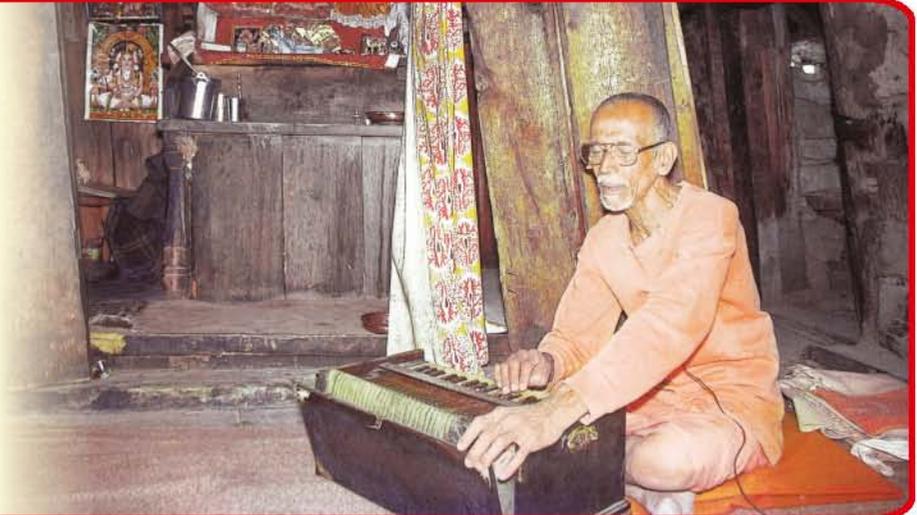
રાત્રે મુનિ કી રેતી દૃષ્ટિકેશની શાળાઓનાં બાળકો મનોરંજન કાર્યક્રમ કરી રહ્યાં હતાં. સૌ ગુરુજનો પ્રેસ અને સમાધિનાં છાપરાંના છેડા પર પંક્તિબંધ બેઠા હતા. ભક્તોનો મહેરામણ મનોરંજન કાર્યક્રમ માણી રહ્યો હતો.

આકસ્મિક રંગમાં ભંગ પડ્યો. આશ્રમના સચિવ બ્રહ્મલીન સ્વામી પ્રેમાનંદજી મહારાજ ‘છીછ્ છીછ્’ અવાજ કરવા લાગ્યા. વાત એમ બનેલી કે લોકસંગ્રહની મર્યાદાના કારણે સ્વામી ચિદાનંદજી સત્સંગસભામાં મનોરંજન કાર્યક્રમમાં બેઠા હતા; બાકી ખરેખર તેઓ ગહન ધ્યાનમાં હતા. આ ‘છીછ્ છીછ્’ જ્યાં સુધી થતું રહ્યું ત્યાં સુધી તેઓ આ જગતથી પર હતા, પરંતુ લોકો ‘કોઈ વીંછી પકડવા ચીપિયો લાવો, કોઈ ઝાટકણી લાવો’ વગેરે પ્રશંતા વાતાવરણને દુષિત કરવાની વાતો કરવા લાગ્યા ત્યારે સ્વામીજીએ શાંતિથી આંખો ખોલી. સ્વામી પ્રેમાનંદજી મહારાજે સ્વામીજીને

તેમના ખભાને દેખાડતાં કહ્યું, ‘બિચ્છુ હૈ!’ ખૂબ જ શાંત અને સ્વસ્થ મને સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજ બોલ્યા, ‘ઠીક હૈ! આપ લોગ જૈસે ઈસ સેવક કો અભિનંદન કરને આયે, વૈસે યહ ભી શિવજી કે યેગણ હૈ...દૂત હૈ....’ અને ફરીથી તેઓ ગહન ધ્યાનમાં ગરકાવ થઈ ગયા.

પરંતુ હવે ભક્તોનું ધ્યાન મનોરંજન સમારોહમાં ન હતું. પહાડના વીંછી તો બહુ ઝેરી હોય. મૃત્યુ પણ નિપજાવી શકે. અંતે સ્વામીજી શાંતિથી ઊઠ્યા, અત્યારે જ્યાં અન્નપૂર્ણા છે ત્યાં જંગલ હતું. સમાધિ મંડપ (છાપરું)માંથી ઊઠીને સ્વામીજી તે નિકટસ્થ જંગલમાં આવ્યા. ઝૂક્યા. ખભાને છેક જમીન પર અડકાડ્યો, કહ્યું, ‘આપ નિશ્ચિત રહો, આપને કોઈ કષ્ટ નહીં પડે, આવો નીચે આવો’ અને કાળો ડીંબાગ વીંછી નીચે ઊતરી આવ્યો. સ્વામીજીએ તેને પંચાંગ પ્રણામ ઘૂંટણે પડીને કર્યાં. શિવ ભગવાનને અમારા ‘ૐ નમો નારાયણાય’ અને દંડવત્ સાથે ‘ૐ નમઃ શિવાય’ કહેજો. ટોચના અજવાળાનું પ્રકાશિત વર્તુળ અંધકારમાં માર્ગ કરતું ગયું અને વીંછી તે માર્ગે સ્વસ્થાને પ્રસ્થાન કરી ગયો. વીંછી ગયાને ત્રીસ વર્ષના વાયરા વહી ગયા, પરંતુ સર્વે બ્રહ્મમયમૂનો પ્રકાશ આજે પણ અંતર અજવાળે છે.

**JAI GURUDEV
RAJKOT**

MALAY VIPUL BHATT - MUMBAI

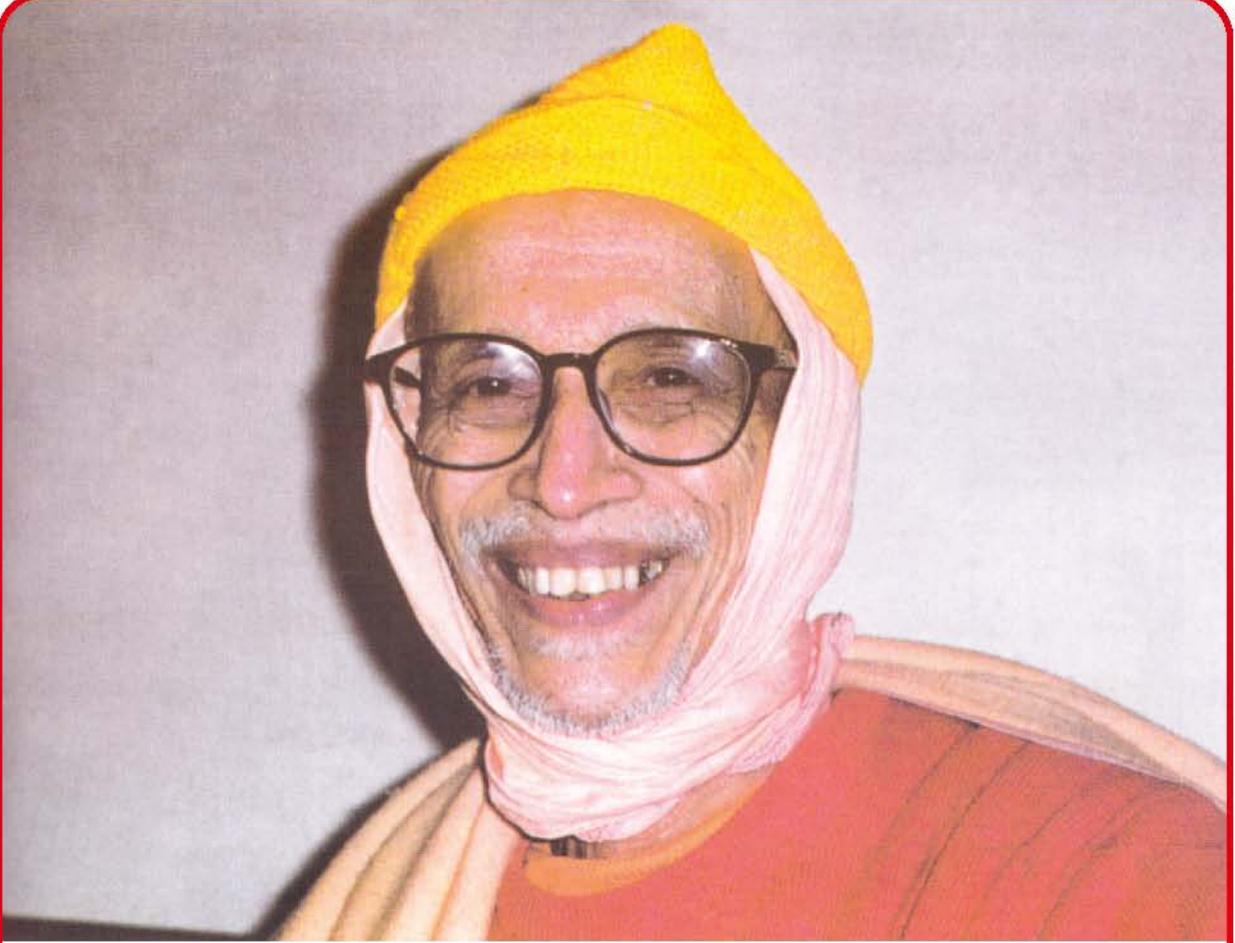
કીડીઓની સેવામાં

સંતો આપણા આંગણે પધારવાના હોય એટલે સાફસફાઈ તો ચાલે. ખૂબ ફ્લીટ છાંટીને માખી-મચ્છર વગરનું ઘર શ્રી રામકૃષ્ણ શેઠ અને શ્રીમતી રાધિકા શેઠે કરી મૂક્યું હતું.

સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજ તેમના નિવાસસ્થાને થાણા (મહારાષ્ટ્ર) ખાતે પધાર્યા. ફ્લીટની વાસ તો ચાલી ગયેલી, પરંતુ બહારની ચોગમ સફાઈ વચ્ચેથી બચવા એક વાંદો (કોકોચ) અવાવરું ખૂણે મરી ગયો હશે, તેને કીડીઓની દ્વારણશક્તિએ પકડી પાડ્યો, હજારો કીડીઓ ભેગી થઈને દોડદોડી કરવા લાગી અને મૃત વાંદાના શરીરની યાત્રા ચાલી. દરેક કીડી તેને પોતાની તરફ ખેંચવા માગતી હતી અને ભલે કીડીઓની

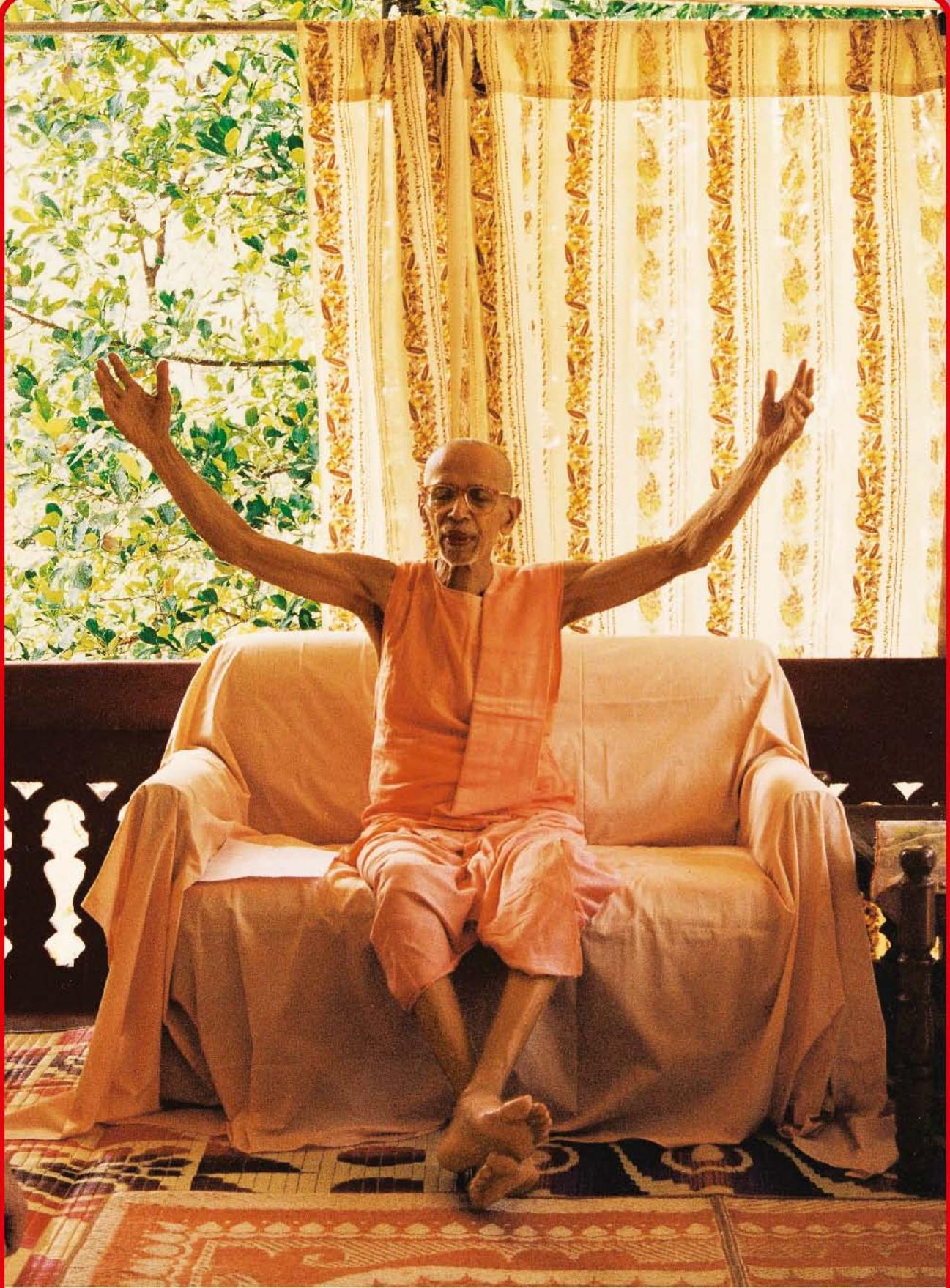
સંખ્યા મોટી હોય, ભારે ભરખમ વાંદાને એકસાથે તે ભલા કેટલીક કીડીઓ વળગી શકે?

સ્વામીજીએ એ યજમાન પાસે દાઢી બનાવવાની બ્લેડ માગી. ફૂંક મારીને કીડીઓ દૂર કરી. પછી એક કાગળ ઉપર રાખીને તે વાંદાના ખૂબ નાના ટૂકડા કર્યા. ત્યારબાદ શાંતિથી હાથ ધોઈ નાંખ્યા. થોડી જ પળોમાં કીડીઓની વણજાર આવી પહોંચી. નાના ટુકડાઓ લઈ જવાનું સહેલું હતું. સૌનાં દર જુદાં જુદાં હતાં. તેમણે સૌએ 'થેન્ક્યુ સ્વામીજી' ચોક્કસ કહ્યું હશે. સ્વામીજીએ સાંભળ્યું પણ હશે અને પ્રત્યુત્તર આપતાં કહ્યું હશે... 'મેનશન નોટ!!!'

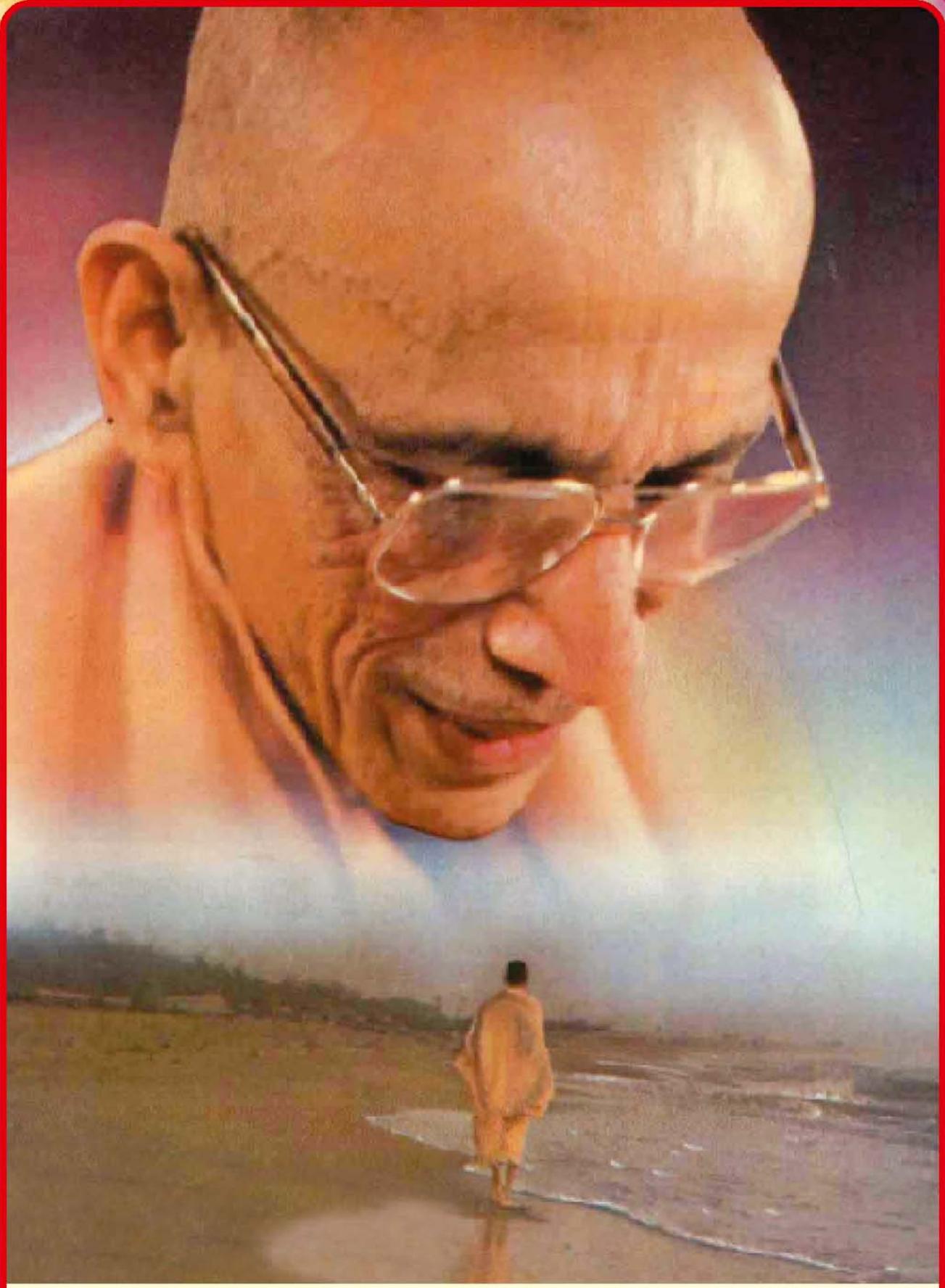

E2LOGY SOFTWARE SOLUTIONS PVT. LTD - AHMEDABAD

SMT.NAYNA SURESH MEHTA - AHMEDABAD

POONAM THAWANI & SANGEETA THAWANI - AHMEDABAD

JYOTINDRABHAI P RINDANI - JAMNAGAR

રક્તપિત્તિયાંઓની સેવામાં

જે માણસને તમે આંખેથી જોઈ પણ ન શકી, હાથથી અડકવાની તો વાત જ ક્યાંથી થાય ? હાથ-પગ સડેલા, ઘવાયેલા, પરુની વાસમાં ઊબકે ચડાય તેવા રક્તપિત્તના દર્દીઓ શિવાનંદ આશ્રમ સામે નૌકાઘાટ પર ભીખ માગવા બેસતા. તેમાંના અમુકની દશા તો બહુ જ ખરાબ. ઉનાળે ઉનાળો ભયંકર, શિયાળે શિયાળો અસહ્ય અને ચોમાસે વરસાદ મુશળધાર, આ ત્રણેય કપરા કાળે તેઓ ક્યાં જાય ? રસ્તે ચાલતા લોકોને પણ તેમની દુર્ગંધ અસહ્ય... તેવાઓને પોતાના ખભે ઊંચકી લાવી કોઈ ન જુએ ત્યારે મળસ્કે અથવા તો અંધારે અંધારે સ્વામી ચિદાનંદજી પોતાની કુટિરમાં લઈ આવતા, તેમના ઘા સાફ કરતા, તેમની પાટા-પીંડી કરતા, આશ્રમના અન્નક્ષેત્રમાંથી દૂધ-રોટલી લઈ આવે. ગઢવાલી રોટલી તો મોટી મોટી અને જાડી હોય. તેના ટુકડા કરી, દૂધમાં પલાળીને ખવડાવે, જાતે દૂધ ન પીએ. આવતાં-જતાંને તેમની દુર્ગંધના કારણે તે માર્ગે ચાલવાનું અસહ્ય થાય જ, છતાં સ્વામીજી તે રક્તપિત્તના દર્દીઓને મળ-મૂત્ર પોતાની કુટિરમાં કરાવે અને પોતે બધું સાફસૂફ રાખે.

ગઢવાલમાં આજથી પચાસેક વર્ષે પૂર્વે એવી માન્યતા હતી કે શાપિત વ્યક્તિને જ રક્તપિત્ત થાય. તેવી વ્યક્તિને સમાજ વચ્ચે જીવવાનો અધિકાર નથી એમ માનીને લોકો આવા માણસો પછી તે પુરુષ હોય કે સ્ત્રી.... તેમને ઝાડ સાથે બાંધીને જીવતાં જ સળગાવી દેતા. નિર્જન વનની વાટે તેનું આર્કંદ અને બુમરાણ શુષ્ક પહાડોની ચટ્ટાનો સાથે ટકરાઈને હવામાં વિખેરાઈ જતું તેવામાં સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજે બે ગઢવાલી ભોમિયાઓને સાથે લઈ ગઢવાલ, પૌડી અને કુમાઉ જિલ્લાઓની પગપાળા યાત્રા કરી, ઠેરઠેર લોકોને 'રક્તપિત્ત શાય નથી, તે સારો થઈ શકે છે તેની જાણ હોસ્પિટલમાં કરો' વગેરે વગેરે વાતો કરી રૂબરૂ ઘરઘરમાં લોકોને મળીને સમજાવ્યા.

સ્વામી ચિદાનંદજીની કરુણા અને પ્રેમ જ તેમને દેખીકેશ ખેંચી લાવ્યાં. યાત્રીઓ પાસેથી ભીખ મળતી હતી અને સ્વામીજીની સારવાર. ત્યારે શિવાનંદ

આશ્રમની હોસ્પિટલમાં પાટાપીંડી કરવાની સેવા સ્વામી ચિદાનંદજી જ કરતા. તેમનું નામ શ્રી શ્રીધર રાવ હતું. તેથી તેઓ ડો. રાવજીના નામથી જ ઓળખાતા.

આમ, દેખીકેશ અને મુનિ કી રેતી વચ્ચે ઢાલવાલા, લક્ષ્મણજૂલા અને દેખીકેશથી અગિયારેક કિલોમીટર દૂર શ્રીરામતીર્થ ગુફા પાસે બ્રહ્મપુરીમાં ત્રણ રક્તપિત્ત વસાહતો ઊભી થઈ. સરકાર પાસેથી તેમને પટ્ટે જમીન શિવાનંદ આશ્રમે ફાળવી આપી. સરકાર પંદર દિવસનું રાશન આપતી. બાકી પંદર દિવસનું રાશન, માંદે-સાજે દવા-દારૂ અને જીવન જરૂરિયાતનું ઠેકાણું સ્વામી ચિદાનંદજી જ હતા.

સ્વામીજીને તો મુખ્યમંત્રી મળવા આવે ત્યારે જો આકસ્મિક ત્રણ-ચાર આવા રક્તપિત્તના દર્દીઓ આવી ચઢે તો સ્વામીજી રસ્તા વચ્ચે જ બેસીને તેમની સાથે વાતો કરી લે.

તેમને મન આ બધા દુઃખીનારાયણ, રોગીનારાયણ, દર્દીનારાયણ. શિવરાત્રી હોય કે દશેરા, શિવાનંદ આશ્રમમાં કંઈક પણ ઉત્સવ કે મિષ્ટાન્ન થાય તો પહેલો ભાગ આ ત્રણેય કોલોનીના અંતેવાસીઓનો, પછી આશ્રમના અધિષ્ઠાતા દેવતા ભગવાન વિશ્વનાથ !

રીબન કાપીને રક્તપિત્ત વસાહતો ખુલ્લી મૂકવાનું સહેલું છે. અહંકાર કાપીને તેમનાં દૈનિક, વ્યક્તિગત, પારિવારિક અને સામાજિક જીવનની જવાબદારી લેવાનું દુષ્કર છે, પરંતુ તે અસંભવ તો નથી જ સ્વામીજીએ રક્તપિત્તના દર્દીઓનાં બાળકોને આશ્રમમાં ઉછેર્યાં છે, ભણાવ્યાં છે, પરણાવીને પોતાના પગ ઉપર સ્વમાનભર્યું જીવન જીવતાં શીખવ્યું છે. સ્વામી ચિદાનંદજીની રક્તપિત્તના દર્દીઓ પ્રત્યેની સેવા જોવા જેવી છે, જાણે તિરુપતિ બાલાજીને ચંદનચર્યાનાં દર્શન.

સ્વામીજીની વાતો જાણવા જેવી છે. માણવા જેવી છે, સાંભળવા જેવી છે, વાગોળવા જેવી છે. શક્ય હોય તો જીવવા જેવી પણ ખરી જ!

બુવદયા

વાત માત્ર રક્તપિત્તના દર્દીઓ સુધી જ સીમિત નથી, પરંતુ પ્રસાદ ખાઈ ખાઈને કૂતરાંઓ સડી જાય, કૂતરાંઓને ગળપણ ખવડાવવું ન જોઈએ, પરંતુ લોકો પ્રસાદ લાવ્યા જ કરે અને ખવડાવ્યા કરે. પછી એ સડેલાં કૂતરાંઓના ધા સાફ કરવા અને દવાદારૂ કરવાનું કામ સ્વામીજીનું.

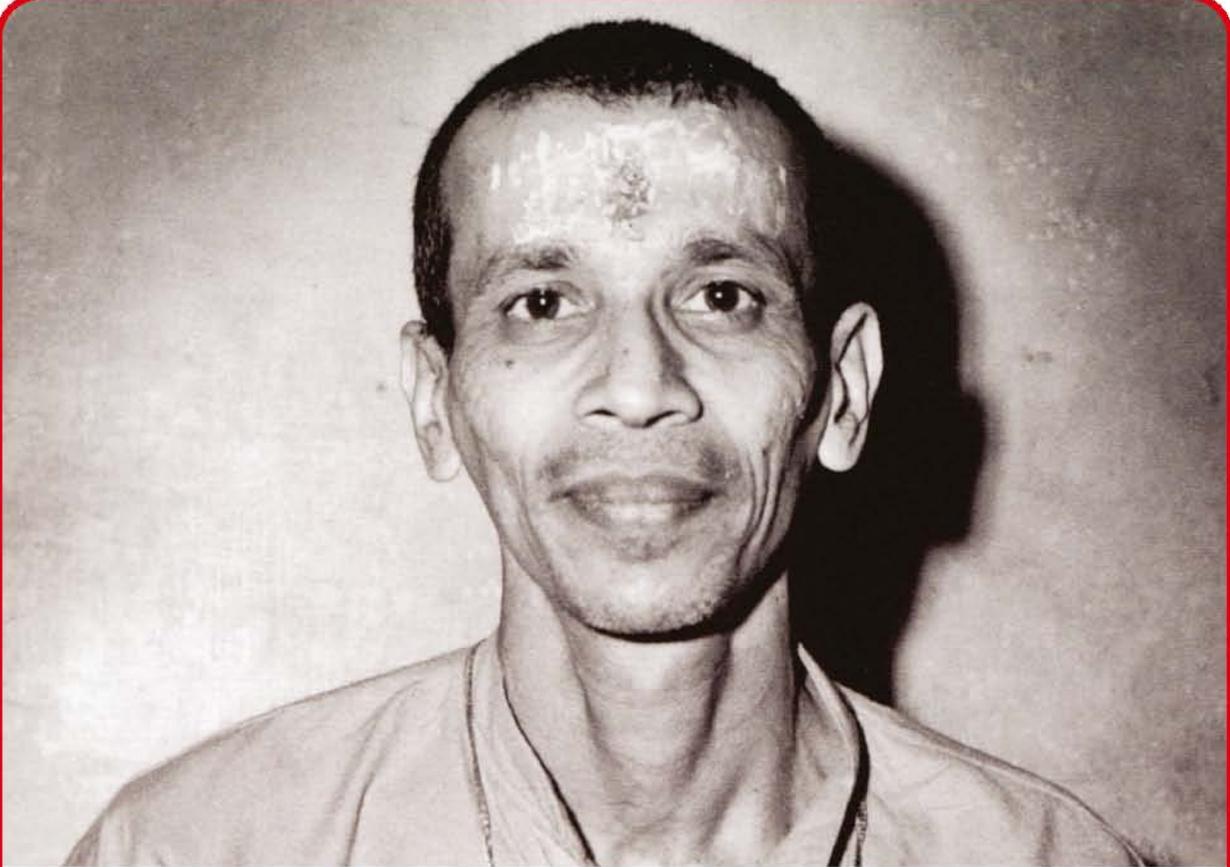
વાત ચકલાંની હોય કે ખિસકોલાંની, કૂતરાંની કે વાંદરાની અથવા તો પોતાનો દેશ છોડીને શિવાનંદ આશ્રમમાં આવીને વસનાર વૃદ્ધ આંગલ મહિલાઓની. સ્વામી ચિદાનંદજી સૌનાં માતાપિતા.

એવાં જ એક પૌલા માતાજી હતાં. જીવનના અંતિમ શ્વાસ સુધી સ્વામીજીએ તેમની સેવા કરી. પોર્લેડના સ્વામી વેદાંતાનંદજી હતા, ઓસ્ટ્રેલિયાના સ્વામી કરુણાનંદજી હતા, આ બધા વૃદ્ધ થયા, કાયા જીર્ણ

થઈ, કૃશ થઈ, અક્ષમ થઈ, પરંતુ તેમની જીવાદોરી સ્વામી ચિદાનંદજી...જાણે આંધળાને લાકડી. સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજને મન પૌલા માતાજી કે રક્તપિત્તના દર્દી, સૌમાં નારાયણ અક્ષર પરબ્રહ્મ.

એક દિવસ તેઓ કશુંક લખતા હતા. ડાબે હાથે જબરો મોટો મચ્છર બેઠો. તેમણે તેને ઉડાડ્યો નહીં. તેમના સેવક ઉડાડવા ગયા તો કહે, “ઓ જી! રહને ભી દો! છોટા તો જંતુ હૈ, પેટ ભર જાયેગા તો અપને આપ હી ઉડ જાયેગા....”

આપણે સૌ દરરોજ બોલીએ છીએ, “ત્વમેવ સર્વં મમદેવ દેવ...” હોઠેથી જ આવતું હશે નહીં! ક્યારેક હૈયેથી ગવાય તો ચિદાનંદત્વને ચોક્કસ પમાય...

GOKUL FOUNDATION - MUMBAI

રાહદારીમાં રામ

સુસવતો શિયાળો હતો. સ્વામી ચિદાનંદજી તેમના સેવક બ્રહ્મચારી રામસ્વરૂપજી અને ત્રણ બીજા સંતો હરિદ્વારથી શ્રી શ્રી મા આનંદમયી માના સત્સંગથી આવતા હતા. ઠંડી કડકડતી હતી. દુર્ભાગ્યે ઝરમર ઝરમર વરસાદ પણ વરસતો હતો અને આમેય શિયાળાની સાંજ વહેલી પડે. સાંજે છએક વાગ્યાનો સુમાર હશે, પણ લાગતું એવું હતું કે મધરાત થઈ ગઈ છે. હરિદ્વાર-હૃષીકેશનો માર્ગ ભેંકાર ભાસતો હતો. કોઈ વાહન વ્યવહાર કે વટેમાર્ગની અવરજવરનો અણસાર ન હતો.

રાયવાલા પહેલાં એક વૃદ્ધ ગામડિયો એક યુવતી સાથે વરસાદે ભીંજાતો અને ઠંડીમાં ધ્રુજતો ઊભો હતો. સ્વામી ચિદાનંદજી એએસેડર ગાડીમાં આગલી સીટમાં પલાંઠી વાળીને બેઠા હતા. સાધારણ રીતે તેઓ આખી સીટ પર લંબાવીને સૂઈ જવાના અભ્યાસી છે, પરંતુ અંધારું થઈ ગયું હતું. ઠંડી હતી. વરસાદ હતો. આશ્રમના જ સંતો છે. વાહન મળે કે ન મળે? એટલા માટે તેમને અને સેવક રામસ્વરૂપજીને પાછળ બેસાડ્યા હતા. પેલા વૃદ્ધને એક યુવતી સાથે આમ ઊભેલા જોઈને તેમણે ડ્રાઈવરને કહ્યું : “ઓ જી! ગાડી રોકો” સેવક સત્વરે જ બોલ્યા, “ગાડીમાં જગ્યા ક્યાં છે?” “કેમ તમે ચાર લોકો પાછળ બેસી શકો તો આગળ ચાર કેમ ન બેસી શકે? અને જો દિલમાં જગ્યા હોય તો ગાડીમાં જગ્યા કરવાની કંઈ મુશ્કેલી નથી હોતી.”

પેલા વૃદ્ધને સ્વામીજીએ જ પ્રેમથી પૂછ્યું : “બાબા! ક્યાં સુધી જવું છે?” ધ્રુજતો દયાની ભીખ માગતો જવાબ મળ્યો, “બાબાજી! હૃષીકેશ જવું છે?”

આવો અને તેમણે પોતાની પલાંઠી ખોલી નાંખી, છેક ડ્રાઈવરને અઢેલીને બેઠા. પછી વૃદ્ધને બેસાડ્યા. ત્યારબાદ તેમની સાથેની યુવતીને. તેઓ ભીંજાયેલાં હતાં. ગઢવાલના પહાડી લોકો દરરોજ નહાવા કે પોતાનાં કપડાં દરરોજ ધોવા ટેવાયેલા નથી હોતા. સ્વામી ચિદાનંદજીનાં બધાં જ કપડાં આ વૃદ્ધને અડકીને ખૂબ જ ભીંસીને બેસવાથી ભીનાં થયાં હતાં. કાર એક ‘ટિપિકલ’- વિશિષ્ટ-ગઢવાલી વાસથી ગંધાઈ ઊઠી હતી, પરંતુ ‘ચિદાનંદ’ જેનું નામ. ખૂબ જ પ્રેમથી તેમણે વૃદ્ધ જોડે વાતો કરી. જાણે બંને યુગોથી એકમેકને ઓળખતા ન હોય?

ખબર પડી, વૃદ્ધની સ્ત્રી મરણ પથારીએ છે. આ યુવતી તેની દીકરી છે. જમાઈ ફોજમાં છે. સાસુ વહુને એકલી મોકલવા રાજી ન હતાં, તેથી બાપ લેવા ગયા હતા. સ્વામીજી છેક તેમના ઘર સુધી ગલી-અંધારામાં ભંડક્રિયામાં બંનેને મૂકી આવ્યા. બીમાર સ્ત્રીની વિગત જાણી. આશ્રમે પહોંચીને વળતે પગલે ડોક્ટરને બધી આવશ્યક દવા, ઈન્જેક્શન અને ફળ-બિસ્કીટ સાથે મોકલ્યાં. દરરોજ એક બ્રહ્મચારી તેમને ઘેર જતો. મહિલા સાજી થતી ગઈ. સારી થઈને હરે ફરે છે. સ્વામી ચિદાનંદજીને તે રૂબરૂ મળી નથી, પરંતુ સ્વામી ચિદાનંદજીનું કરુણાસભર ચિત્ર તેમના હૈયે કોરાયું છે. વૃદ્ધને તેની પત્ની અને દીકરીને તેની માતા પાછી મળી.

સ્વામીજીને પણ આ દૈનિક નિત્યનૈમિત્તિક કર્મ છે, તેમાં શું? રામમંદિરમાં છે તે રાહદારીમાં પણ ખરો ને?

**LALJIBHAI
BHIKHABHAI PATEL
- LAKSHMIPURA**

ઋષુદ્ધયી સંત

ઈશ્વર સર્વત્ર-પ્લાસ્ટિક થેલી (ઝભલાં)માં પણ! સ્વામી ચિદાનંદજીનો ઈશ્વર મંદિર-મસ્જિદ કે ગીરજાધરનાં દેવળો ગુરુદ્વારામાં બંધાયેલો નથી. નિત્ય સત્ય, નિત્ય શુદ્ધ, નિત્ય બુદ્ધ અને મુક્ત ઈશ્વર છે, તે છેક જેમાં આપણે શાકભાજી કે ફળ- ફળાદિ લઈ આવીએ છીએ તે પ્લાસ્ટિક થેલીઓ (ઝભલાં)માં પણ જાગ્રત છે.

મદ્રાસ (ચેન્નઈ)ના એગમોર રેલવે સ્ટેશનથી તિરુનાલવેલ્લી જવા માટે નેલૈઈ એક્સપ્રેસ દરરોજ સાંજે ઉપડે છે. તિરુનાલવેલ્લી જિલ્લાના પદ્મડાઈ ગામે જ સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજનું પ્રાકટ્ય. એટલે સ્વામી શિવાનંદજીના શતાબ્દી વર્ષમાં પોતાના સદ્ગુરુદેવની જન્મભૂમિમાં કંઈક સેવા કરવી તેવા ભાવ સાથે ત્યાંના નિવાસીઓને જ પૂછ્યું હતું. સૌ સમ સ્વરે બોલ્યા હતા. ડો. કુપ્પુસ્વામી (સ્વામી શિવાનંદજીનું સંન્યાસ પૂર્વેનું નામ) ડોક્ટર હતા, તેથી હોસ્પિટલ બનાવો. આમ, સ્વામી શિવાનંદજીના શતાબ્દી વર્ષ ૧૯૮૭ના વર્ષ પૂર્વેથી જ સ્વામી ચિદાનંદજી વારંવાર પદ્મડાઈ જતા.

એગમોર રેલવે સ્ટેશને સ્વામી ચિદાનંદજી, સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી, બ્ર. રામસ્વરૂપજી અને બીજા ભક્તો પણ હતા. તે સમયે કોઈ એક ભક્ત ખાસ્તું મોટું ખૂબ પાકું પપૈયું સાધારણ પ્લાસ્ટિક થેલીમાં લઈને આવ્યો. કદાચ સાડા ત્રણથી ચાર કિલો વજન હશે. થેલી મોટી હતી. પારદર્શક હતી. પપૈયું પણ ખૂબ સુંદર દેખાતું હતું. ખૂબ ભાવ અને પ્રેમથી સ્વામી ચિદાનંદજીને પગે

લાગી, તે ભક્તે પપૈયું સ્વામી ચિદાનંદજીના હાથમાં આપ્યું. સ્વામીજીએ પપૈયાને ફેરવી ફેરવીને જોયું - પપૈયાની પ્રશંસા કરી. પ્રભુનો ગુણાનુવાદ કર્યો. પ્રકૃતિ માતાને બિરદાવી. પછી બીજી વાતોએ વળગ્યા. એટલે સ્વામી અધ્યાત્માનંદજીએ તેમના હાથમાંથી તે વજનદાર પપૈયું લઈ લીધું. જ્યારે ટ્રેન ઉપડવાનો સમય થયો ત્યારે સૌ ટ્રેનમાં ચઢ્યા. સ્વામી અધ્યાત્માનંદજીએ તે પપૈયું સ્વામી ચિદાનંદજીના સેવકના હાથમાં આપ્યું કે જેથી રાત્રે સ્વામીજીને તેનો વપરાશ થઈ શકે. સેવકે સ્વામીજીના કમ્પાર્ટમેન્ટમાં સામાન લટકાવવાની ખીલીમાં તે પ્લાસ્ટિકની થેલી લટકાવી. તેને જોતાં જ સ્વામીજીના મુખેથી અરેરાટી નીકળી ગઈ. એકદમ ત્વરાથી તેમણે તે પપૈયાની પ્લાસ્ટિક થેલી ખીલીએથી ઉતારીને બેસવાની સીટ ઉપર મૂકી.

સ્વામીજીનો ચહેરો લાલ થઈ ગયેલો. જાણે ધ્રુજ ઊઠ્યા હોય! કોઈ નાના બાળકને કાનથી ટીંગાડે તો કેવું થાય! આ પ્લાસ્ટિકની થેલીમાં પપૈયું રાખ્યું ત્યાં સુધી તો બરાબર છે, પરંતુ તેને ટીંગાડવાનું? અરેરેરે!!!

સમગ્ર વિશ્વ સાથે એકત્વનો ભાવ કેળવી શકાય તો આવી સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મ પારદર્શિતા અને સંવેદના સંભવી શકે. ઈશ્વરને સર્વત્ર અનુભવાય તો કોઈની પણ વેદના આપણી સંવેદના બની શકે. અશક્ય નથી. સૂક્ષ્મમાં પ્રવેશ કરવો પડે. જાગ્રત સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિમાં જાગૃતિ કેળવવી. પડે.

BHARATBHAIRATILAL THAKKAR (LIC)
KUSH B THAKKAR (USA)
DIPTI B THAKKAR
YASH B THAKKAR

જીવમાં શિવ

ડોક્ટર અધ્વર્યુ સાહેબ ૧૯૫૨થી હૃષીકેશ જતા. તે દિવસોમાં આશ્રમ નાનો હતો. અંતેવાસીઓ પણ ઓછા હતા. આવતાં જતાં તમામ યાત્રીઓ ગંગાપાર સ્વર્ગાશ્રમની પાછળ હિમાલયની ઉપત્યકા (નીચાણની જમીન)માં મણિકૂટ પર્વતોની કંદરામાં નીલકંઠ મહાદેવનાં દર્શને અચૂક જતા. અત્યારે તો છેક ત્યાં સુધી ૪૦ કિ.મી. લાંબો મોટરમાર્ગ થઈ ગયો છે. જૂનો માર્ગ પહાડો વચ્ચે સાત કિલોમીટર લાંબો પગપાળા રસ્તો છે.

પૂજ્ય બાપુજી (ડો. અધ્વર્યુ)ની મંડળી ધીમે ધીમે મંથરગતિએ ચારેક કલાકે નીલકંઠ પહોંચી હશે.

નીલકંઠનો માર્ગ પહાડી, વાંકોચૂકો અને ઝાડી-ઝાંખર તથા કાંટાળો હતો. હવે કંઈક સુધર્યું છે. માર્ગે ચાપાણી અને બિસ્કીટ-ભજિયાના ઢાબા પણ થયા છે. ઉપર ખુલ્લું નીલું આસમાની આકાશ, ચોપાસ ગીચ જંગલ, રીંછ, હાથી, અજગર અને વાંદરાઓનો પાર નહીં. ક્યારેક જંગલી ચિત્તાઓ પણ આકસ્મિક આક્રમણ કરી બેસે, પરંતુ નીલકંઠમાં પહોંચ્યા પછી પહાડમાંથી પડતા ઠંડા શીતળ જળનું સ્નાન ખૂબ જ પરિશ્રમ અને થાક દૂર કરનારું આહ્લાદક હોય છે.

ડો. અધ્વર્યુજીની મંડળીએ ત્યાં સ્નાન-ધ્યાન કરીને રસોઈ તૈયાર કરી. એક ઘાળી મહાદેવ અને બીજી મંદિરના મહંત માટે તૈયાર કરી. સ્વામી ચિદાનંદજી પણ સાથે આવેલા. તેમણે એક પતરાવળી તૈયાર કરાવડાવી. પછી બાપુજી પાસેથી એકસોની એક નોટ લઈને-

ભોજનની પતરાવળી લઈને એક ઝાડ નીચે એક ભાઈ એક પગે ઊભા હતા તેને જઈને આપી. તેને દંડવત્ પ્રણામ કર્યાં. પતરાવળીના છેડે દબાવીને દક્ષિણા પણ મૂકી. તેની પ્રદક્ષિણા કરી પછી ચૂપચાપ બધાંની સાથે આવીને બેસીને જમ્યા.

પાછળથી તેમણે ઘટસ્ફોટ કર્યો. એક પગ ઉપર ઊભેલો માણસ હરિજન છે. વહેલી સવારે બ્રાહ્મમુહૂર્તે ઊઠીને નીલકંઠનું આખું પ્રાંગણ વાળીઝૂડીને સાફ કરે છે, પછી ઝરણામાં સ્નાન કરીને એક પગ ઉપર ઊભા રહીને ‘ૐ નમઃ શિવાય’ પંચાક્ષરી મંત્રનો જાપ કરે છે.

કાશીમાં શંકરાચાર્યજીનો રસ્તો એક અંત્યજે ચાંડાળરૂપે આવીને રોક્યો હતો. વેદાંત વિચાર કરતો તે જીવ ચાંડાળ હોઈ જ ન શકે. તે જીવમાં શિવ છે એવું સમજતાં આદિ શંકરાચાર્યજીએ તેને દંડવત્ પ્રણામ કરતાં તેણે પોતાના સાચા ‘વિશ્વનાથ’ રૂપનાં દર્શન આપ્યાં હતાં.

‘જ્ઞાતિ મત પૂછો, મત બોલો, મત સોચો’નાં ઢોલ વગાડનાર સરકારી તંત્રના હૃદયમાં ક્યારેક કોઈક ખૂણે પણ આ દિવ્ય ચેતનાની સરવાણી ફૂટે તો વિશ્વપ્રેમ, સેવા, સદ્ભાવ, સન્માન, પરસ્પર-સમજણ વગેરે ઉપજી શકે છે. જગતમાં કંઈ પણ અસંભવ નથી, કારણ અસંભવમાં પણ સંભવ છે જ. જીવમાં શિવનાં દર્શન થશે જ.

DEVSHREE PATEL - AHMEDABAD

NILABEN PARMAR - AHMEDABAD

ઉદારચરિતાનાં તુ વસુધૈવ કુટુંબકમ્

કોટા રાજસ્થાનથી સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજ દ્વીકેશ પાછા ફરતા હતા. સાથે સ્વામી પ્રેમાનંદજી, સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી, બ્રહ્મચારી રામસ્વરૂપજી પણ હતા. દહેરાદૂન એક્સપ્રેસ સવારે દિલ્હી આવી પહોંચ્યો ત્યાં ભક્તોનું મોટું મંડળ સ્વામી ચિદાનંદજીના દર્શનાર્થે આવ્યું હતું, તેમાં પરદેશના ભક્તો પણ હતા. આજકાલ તો ભારતમાં પરદેશનું બધું જ મળે છે પરંતુ ૩૫ વર્ષ પહેલાં સ્વીસ-જર્મન ચોકલેટોનો મોટો કેઝ હતો.

તે પરદેશી ભક્તોએ ખાસ્સા મોટા ચોકલેટના ત્રણ બાર સ્વામી ચિદાનંદજીના હાથમાં આપ્યા. તે સ્વામીજીએ સ્વામી અધ્યાત્માનંદજીના હાથમાં આપ્યા. સ્વામી અધ્યાત્માનંદજીએ તેને સંભાળીને કંપાર્ટમેન્ટમાં મૂક્યા. ટ્રેન દિલ્હીથી હરિદ્વાર ભણી જતાં, આકસ્મિક કોઈ બાંધકામના કારણે રસ્તામાં ખાસ્સો સમય રોકાઈ.

બાંધકામ રેલવે લાઈન પર હતું. મજૂરો કામમાં લાગેલા હતા. ત્યાં એક પાઈપલાઈન તૂટી ગઈ હતી, તેમાંથી પાણીનો ફુવારો ઊડતો હતો. પાણી નકામું વહી રહ્યું હતું, પરંતુ મજૂરોનાં બાળકોને મન આ તૂટેલ પાઈપમાંથી ઊડતું પાણી આનંદનું એક સાધન હતું. તેઓ આનંદ-કિલ્લોલ કરતાં છબછબિયાં કરતાં નાહી રહ્યાં હતાં.

ત્યાં સ્વામી ચિદાનંદજીએ અધ્યાત્માનંદજીને કહ્યું, “પેલી ચોકલેટો ક્યાં છે?” ચોકલેટ છાજલી કે અભરાઈ ઉપર સાચવીને રાખેલી. સ્વામીજી કહે, “નીચે ઊતરો. પેલાં બાળકો જે પાણીમાં રમી રહ્યાં છે, તેમને બોલાવશો નહીં. જાતે ત્યાં જાઓ અને તેમના ત્રણેયના હાથમાં એક-એક ચોકલેટ બાર આપજો. જ્યારે તેઓ ચોકલેટ હાથમાં લે ત્યારે તેમની આંખો નિહાળજો, તેમાં શું દેખાયું, તે કહેજો.”

રિપેર થતી રેલવેલાઈન પાસે સવારના કૂણા તડકે તૂટેલી પાઈપમાંથી ઊડતા ફુવારામાં મેઘધનુષ રચાયું હતું. નાગાંપૂગાં આનંદ-કિલ્લોલ કરતાં નિર્દોષ બાળકોના હાથમાં ચોકલેટનો આટલો મોટો બાર આવતાં

તેમની આંખો પહોળી થઈ ગઈ. હરણ જેવી વિશાળ આંખોમાં જાણે ચમકારો થયો.

‘વીજળીના ચમકારે મોતીડાં પરોવો પાનબાઈ’ની યાદ આવી. કાળી ઘટાટોપ મેઘસભર વાદળીઓ વચ્ચે વીજળીનો ચમકાર જાણે કે મા યશોદાના પાલવમાં મોં સંતાડતો બાલકૃષ્ણ અને તેના શ્યામમુખમાં ચળકતી દંતપંક્તિઓ... આ બધું આકસ્મિક દેખાયું. ઈશ્વરને જોયો ન હતો, પરંતુ ઈશ્વરની ઝલક એ પ્રત્યેક બાળકના પ્રસન્ન વદનમાં થઈ. સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી પાછા આવ્યા. ટ્રેન તો થોડી વારે હરિદ્વાર તરફ ચાલી, પરંતુ સ્વામી ચિદાનંદજીએ અધ્યાત્માનંદજીને હરિના દ્વારે ઊભા કરી જ દીધા હતા.

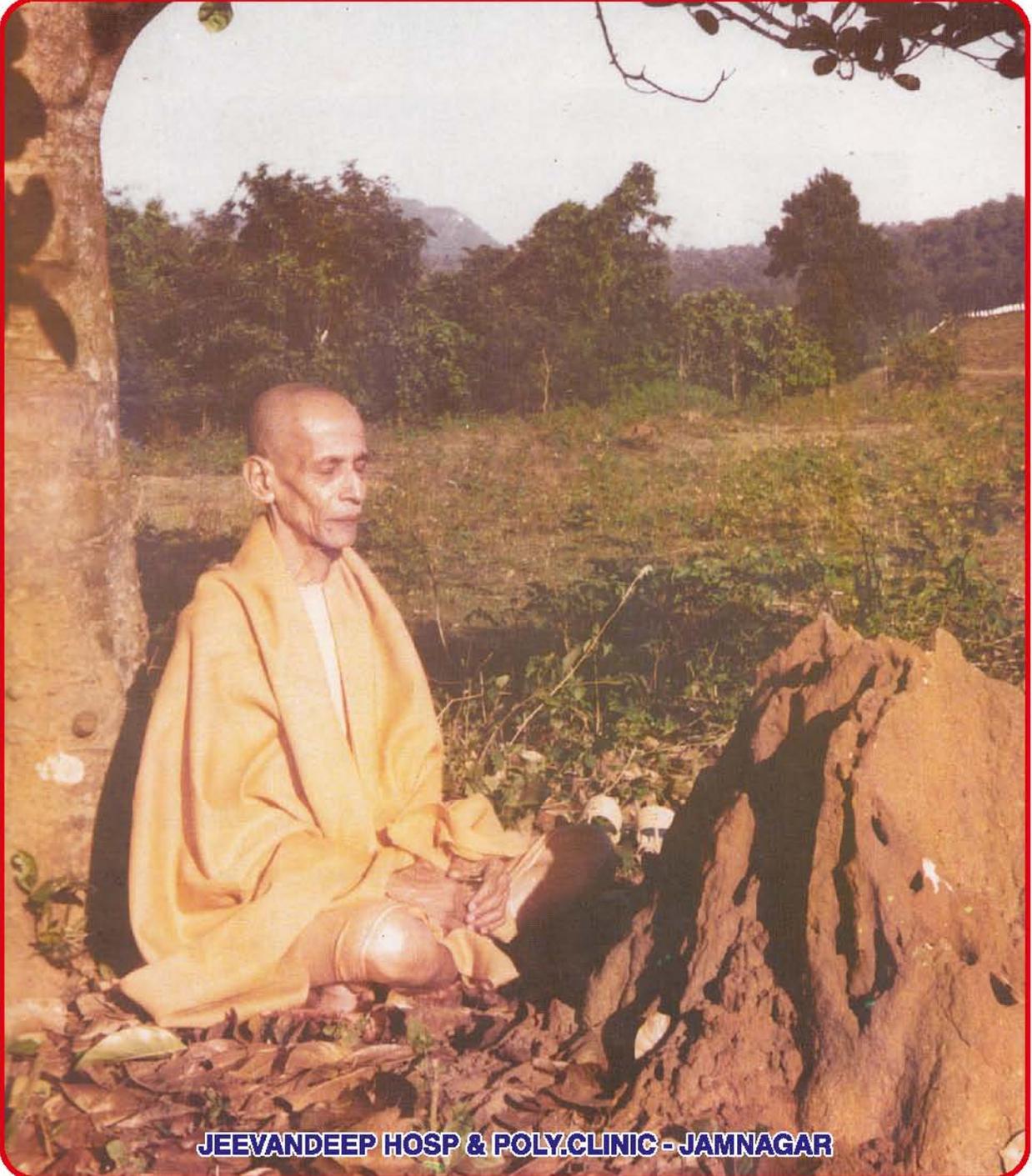
શિવાનંદ આશ્રમ, અમદાવાદ ખાતે વિશ્વનાથ મંદિરની સ્થાપના માટે સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજ અમદાવાદ પધાર્યા હતા. ઉનાળાની વહેલી સવાર ખૂબ જ આહ્લાદક હોય છે. આકરા ઉનાળામાં અકળાયેલા મોરલાઓના ટેહૂક ટેહૂક નિનાદ ટહુકારથી સમગ્ર શિવાનંદ આશ્રમનું પ્રાંગણ મુખરિત થઈ જાય તે વેળા સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજ આશ્રમની લટાર મારવા નીકળ્યા, અધ્યાત્માનંદજી તો સાથે હોય જ. એમણે મોટા સ્વામીજીને કહ્યું, “સ્વામીજી! આ અમારો માળી, માંદો જ રહે છે, શરીર પીળું પડી ગયું છે. મેડિકલ તપાસ બધી કરાવી, પણ ફીક્કો જ પડતો જાય છે...!”

બગીચાની પોતાની લટાર પૂરી કરીને સ્વામીજી પોતાની દિનચર્યામાં વળગ્યા. બપોરે ભોજન પછી રસોડામાં આવીને બેઠા. દૂધની થેલીઓનો શો ભાવ છે? એક થેલીમાં કેટલું દૂધ આવે? બે ગ્લાસ દૂધ એક થેલીમાં ભરાય? દરરોજ બે ગ્લાસ લેખે મહિનામાં કેટલું દૂધ જોઈએ? એટલે કે કેટલી કોથળી દૂધ ખરીધવું પડે? બધું સમજીને દરરોજના બે ગ્લાસ લેખે ત્રણ મહિનાના દૂધના પૈસા અને બે કિલો અમેરિકન બદામ

તેમણે સ્વામી અધ્યાત્માનંદજીના હાથમાં મૂક્યાં. કહ્યું, “દરરોજ સાત-આઠ દાણા બદામના પાણીમાં પલાળવાના. સવારે તેને ચંદન ઘસીએ તે પ્રમાણે ઓરસિયે ઘસી નાખવાના. આમ, આ તૈયાર થયેલ બદામની ‘પેસ્ટ’ની સાથે થોડું મલાઈ-મીસરી મેળવી હુંકાળા દૂધ સાથે પેલા માળીને દરરોજ ખવડાવવાનું. ત્રણ

મહિનાના અંતે માળીનો ચહેરો પ્રકાશમય થઈ ગયો. આવશ્યક પથ્ય અને પૂરતો ખોરાક સંતકૃપા સાથે મળ્યો. સ્વકીય જીવન ધન્ય કર્યું.

સ્વામી ચિદાનંદજીના પ્રત્યેક શ્વાસ “પરોપકારાય સતાં વિભૂતયઃ” ની સાર્થકતા જ કરે છે, કારણ કે ઉદારચરિતાનાં તુ વસુધૈવ કુટુંબકમ્.

JEEVANDEEP HOSP & POLY.CLINIC - JAMNAGAR

ઈશ્વર અલ્લા તેરે નામ

મસૂરીમાં સ્વામી ચિદાનંદજી દરરોજ સાંજે ફરવા જાય.

ઘોર જંગલમાં એક તૂટેલ-ભાંગેલ છાપરા નીચે એક કબર પાસે જઈને બેસે અને ગહન ધ્યાનમાં ગરકાવ થઈ જાય. સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી કહેતા કે, “જ્યારે સાંજ ઢળે અને અંધારું થાય ત્યારે સ્વામી ચિદાનંદજીની ચોપાસ અજવાળાનું એક મોટું કુંડાળું પ્રગટે. આ જોવા માટે જ ચૂપચાપ છાને પગલે સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી થોડે દૂર રહીને અચૂક તેમની પાછળ પાછળ સાચું ભ્રમણ માટે જાય.

એક દિવસ આકસ્મિક સ્વામી અધ્યાત્માનંદજીએ સ્વામી ચિદાનંદજીને “કંઈક સેવા” એમ પૂછ્યું તો કહે, એકાદ સુધારને પકડો અને મજબૂત તારથી આ પેલી કબર છે, તેના છાપરાને સમું-નમું કરી આપો.” સ્વામી ચિદાનંદજીને મન ઈશ્વર-અલ્લા એક જ નામ છે.

કર્ણાટકના એક શહેરમાં સ્વામી ચિદાનંદજીની શોભાયાત્રા નીકળી હતી. આયોજકોએ સ્વામીજીની પાછળની ગાડીમાં ફળના ટોપલા, મીઠાઈ વગેરેનો સ્ટોક રાખ્યો હતો. એક ખૂબ લાંબા માર્ગ ઉપર શહેરની વચ્ચે

જેટલાં મંદિરો આવતાં ત્યાં શોભાયાત્રા રોકાતી, મંદિરના ભક્તો, પૂજારીઓ સ્વામીજીને હારતોરા કરતા. સ્વામીજી મહારાજ પણ આયોજકોના આયોજન પ્રમાણે મંદિર માટે ફળનો ટોપલો, રેશમી વસ્ત્ર, મીઠાઈ, ફૂલનો હાર અને ભેટ-દક્ષિણાનું કવર આપતા.

સ્વામીજીના રથને એક સુંદર કળા કરેલા મોરનું સ્વરૂપ આકાર આપવામાં આવેલ હતો. તાજાં પુષ્પોથી શણગારેલ તે રથ પર બેઠાં બેઠાં સ્વામીજીની દષ્ટિ એક દૂર રહેલી-આગળ માર્ગમાં આવતી મસ્જિદ પર પડી. સ્વામી ચિદાનંદજીએ અધ્યાત્માનંદજી દ્વારા લીલા રંગનું પાંચ વાર કપડું કબરને ઓઢાડવા માટે, ફૂલહાર, લોબાન, ફળ, મીઠાઈ અને ભેટ-દક્ષિણા તૈયાર રખાવ્યાં. શોભાયાત્રા ત્યાંથી પસાર થાય ત્યારે ત્યાં કંઈ સન્માન કે હારતોરા થવાનો પ્રશ્ન જ ન હતો. સ્વામી ચિદાનંદજી વતી સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી મસ્જિદમાં ગયા. માથું ઢાંકીને ગયા. ત્યાં કબર-મજાર ઉપર લીલા રંગનું વસ્ત્ર ભટ-સોગાદો આપી. ‘અસ્સલામો અલયકુમ’ અને ‘બુદાહાફીઝ’ પણ કર્યાં. ઈશ્વર મરક્યા હશે. ખુદાના હૈયે પણ આનંદ લહેરાયો હશે.

**DIVYA JIVAN SANGH
NAVSARI**

તરકરાણાં પતયે નમઃ ॥

દુષીકેશ પહેલાં ટીહરી-ગઢવાલમાં હતું ત્યારે તેનું જિલ્લાનું મુખ્ય મથક નરેન્દ્રનગર હતું. દુષીકેશથી વીસેક કિલોમીટરના અંતરે પહાડી માર્ગ અને જંગલની વાટે જવું પડે. ત્યાં કોઈ બે-ચાર-ડાકુઓએ થાણું નાખ્યું. સરકારી ટ્રેઝરીમાં આવતાં-જતાં કોઈ સલામત નહીં. કોઈના હાથ ભાંગ્યા તો કોઈના પગ, કોઈનું માથું ગયું તો કોઈનું સ્કૂટર ગયું તો કોઈની કાર, કોઈની ઘડિયાળ, વીંટી, ચેન, એરિંગ્સ.... ચીલડડપ... આકસ્મિક ઝડપીમાંથી ત્રણ-ચાર લોકો 'પ્રગટ' થાય, આકસ્મિક જ ઝપટ મારી માલમુદો લઈને જંગલમાં પલાયન થઈ જાય. કૂકરીથી મારે, મૂઠથી મારે. બસ, લોકોએ નરેન્દ્રનગર જવાનું બંધ કર્યું. બે-ચાર-પાંચ મોટર ભેગી થાય, દસ-વીસ સ્કૂટરવાળા ભેગા થાય, પણ પહોંચવાનો કે સુખપૂર્વક પાછા આવવાનો કોઈ ભરોસો નહીં.

બે-ત્રણ મહિનામાં તો બે-ત્રણ એ.એસ.પી. કે પી.એસ.આઈ. પોલીસ અધિકારીઓ બદલાઈ ગયા. ત્રાહિ ત્રાહિ પોકારી ગયા. યાત્રાઓ તો બંધ જ થઈ ગઈ. ધંધા ઠપ થઈ ગયા.

અને એક નવા પોલીસ અધિકારી આવ્યા. તેમણે છટકું ગોઠવ્યું. મધરાતે ખરી ઝપાઝપી થઈ. એક ડાકુ ઠાર મરાયો. ત્રણ જીવતા પકડાયા. જેમ મરેલાં ઢોરને તાણી લાવે તેમ તેમને ઢોરડે બાંધીને લાવવામાં આવ્યા.

મુનિ કી રેતીના પોલીસથાણામાં મુખ્ય યાતાયાતના માર્ગે ઈલેક્ટ્રિક થાંભલે બાંધવામાં આવ્યા. જંગલમાં આગ ફેલાય તેમ દુષીકેશમાં સમાચાર ફેલાયા. ડાકુઓ ઠાર મરાયા છે, જીવતા પકડાયા છે, ત્રણ પીગમી નેપાળી છે અને મુનિકી રેતીના પોલીસ થાણે સવારે પાંચ વાગ્યામાં લોકોની ભીડ હકડેક જામી. કોઈએ તેમને કોણી તો કોઈએ લાતે કોઈકે તેમને ગાળો કાઢી તો કોઈ તેમના શરીર ઉપર ઘૂંક્યું. અમાનવીય અત્યાચાર તેમણે કર્યો હતો અને હવે તેમના પ્રત્યે પણ તેવો જ વ્યવહાર થઈ રહ્યો હતો.

શિવાનંદ આશ્રમની પ્રાર્થના સવારના ૪-૩૦

થી ૬-૦૦ સુધી થાય. પ્રાર્થનામાં જતાં તો બહુ તકલીફ ન પડી, પરંતુ પાછા આવતાં આ ભયંકર ભીડમાંથી અભયંકર સ્વામી ચિદાનંદને બહુ જ આપદા પડી. તેમણે પોતાના નિવાસસ્થાને જઈને પોલીસ અધિકારીને થોડીવાર તેમને રૂબરૂ મળી જવા માટે પ્રાર્થના-પત્ર લખ્યો.

અધિકારી આવ્યા. તેમને સન્માનપૂર્વક બેસાડવામાં આવ્યા. તેમને પ્રસાદીનું તિલક અને પૂજા-પ્રસાદીનો પુષ્પહાર પહેરાવવામાં આવ્યો. સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજે યાત્રી ટ્રેમાંથી જાતે ચા બનાવીને તેમને પીવડાવી. તાજે નાસ્તો કરાવ્યો. પુસ્તકો અને બીજો બધો પ્રસાદ તેમના માટે અને ચોકીના શેષ તમામ પોલીસ પરિવારો-મિત્રો માટે પણ પ્રસાદ આપ્યો. તેમની ખૂબ પ્રશંસા કરી. શાંતિ સ્થાપવા માટે ધન્યવાદ આપ્યા. ત્યારબાદ તેમને ખૂબ જ શાંતિથી પૂછ્યું,

“કોઈ પણ ચોર કે ગુનેગાર પકડાય ત્યારે તેમને ચોકીમાં અંદર રાખવા માટે કોઈ સ્થાન ખરું કે નહીં?”

પોલીસ વડાબોલ્યા, ‘જી, હા.’

“તો પછી આ ત્રણેય ગુનેગારોને આપણે જો મકાનની અંદર રાખી શકીએ તો સારું.”

“બીજી વાત! આમને અહીં કેટલો સમય રાખવાના?”

“કાલે સવારે નરેન્દ્રનગર મોકલી આપવામાં આવશે.”

“તેમને ચા-પાણી, ભોજન આપવાની પોલીસથાણાની જવાબદારી ખરી કે નહીં?”

“જી, હા!”

“જો આપને વાંધો ન હોય તો અમે અહીંથી આશ્રમનું ભોજન મોકલી શકીએ.”

“મોકલી શકો. એમાં વળી પોલીસ વિભાગને શું વાંધો હોય?”

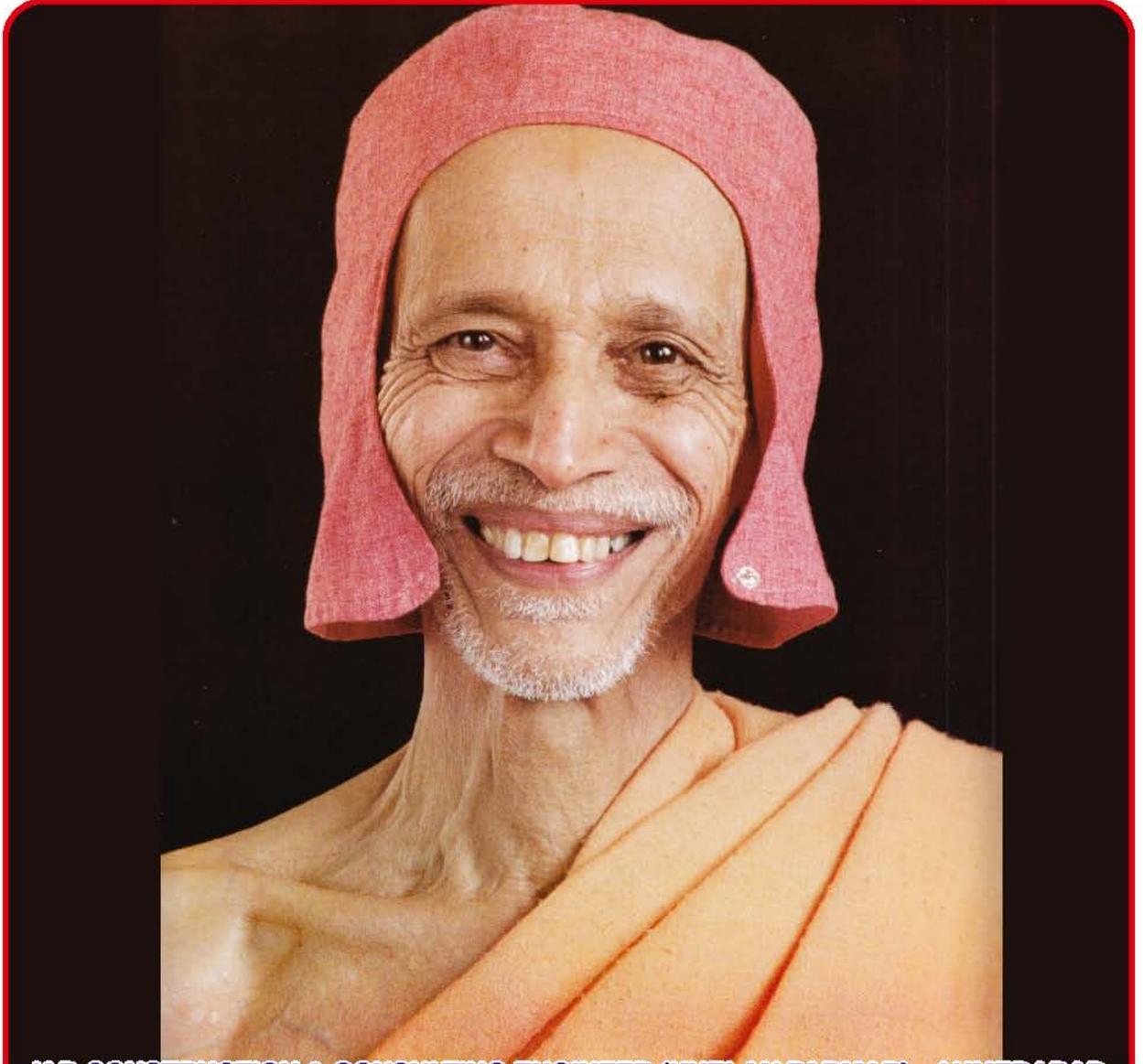
અને સ્વામી ચિદાનંદજી મહારાજે તેમને હળદર નાખેલું દૂધ મોકલાવ્યું. બપોરનું ભોજન, સાંજની ચા, રાત્રિનું ભોજન અને વાંચવા માટે ગીતા

પ્રેસ-ગોરખપુરની બાળકો માટેની પ્રેરણાસ્પદ વાતોની ચોપડીઓ પણ મોકલાવી.

રાત્રે સત્સંગમાં જે માણસ-ડાકુ ઝપાઝપીમાં મરી ગયો તેના આત્માની શાંતિ અને સદ્ગતિ માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવી. જે ડાકુઓ ઘવાયેલા છે, જેમને જનમટીપ કે ફાંસી પણ થઈ શકે, તેઓ આત્મચિંતન કરે, એકાંતમાં રહે ત્યારે ઈશ્વરને પ્રાર્થના કરે, શેષ જીવન પ્રભુસ્મરણમાં વીતે અને અંતિમ શ્વાસે તેઓ રત્નાકર જેમ વાલ્મીકિ બન્યા તેમ તેમનો પણ હૃદયપલટો થાય, તે માટે પ્રાર્થના પણ કરવામાં આવી.

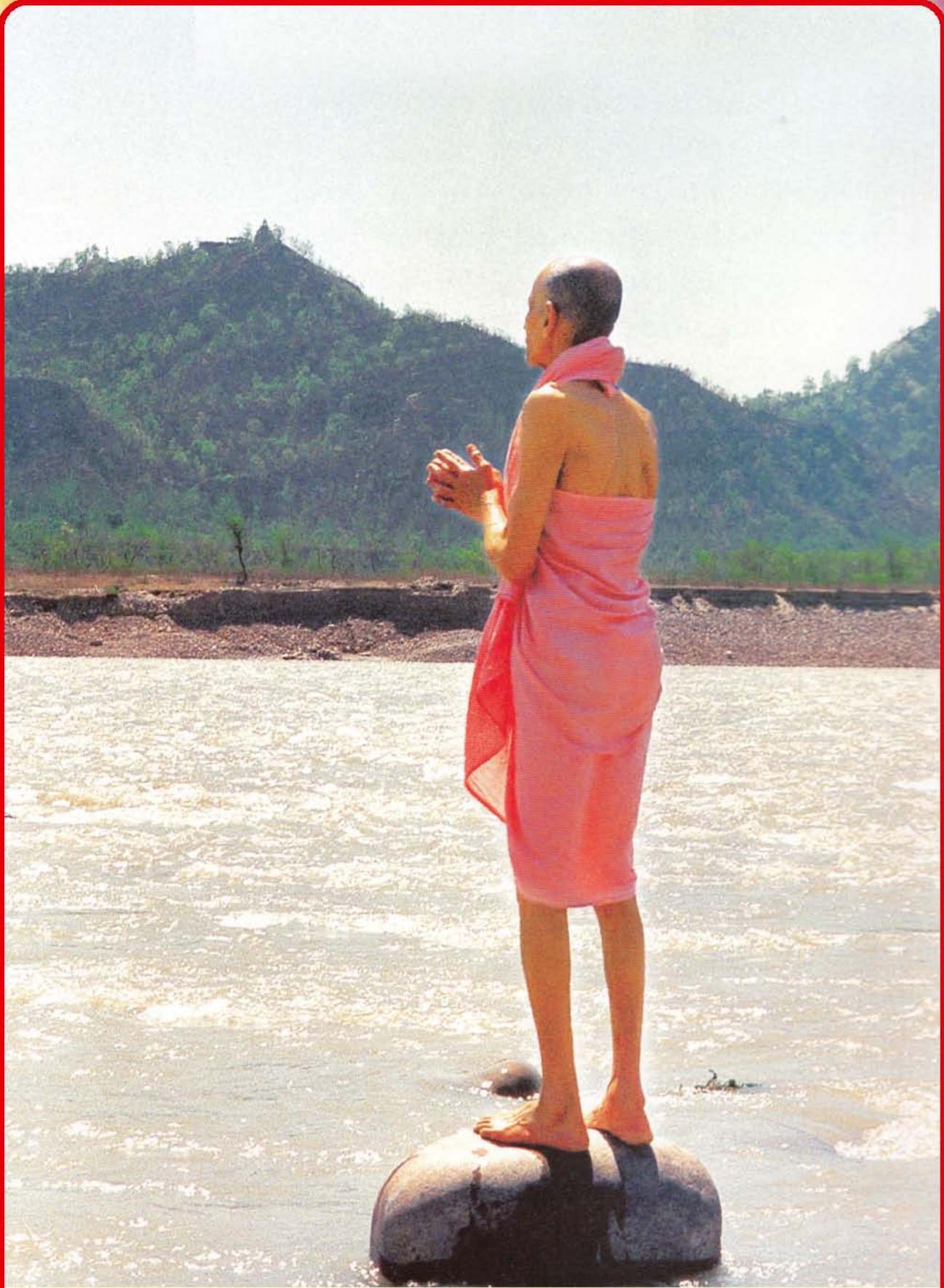
વેદોના અષ્ટાધ્યાયીમાં રુદ્રાભિષેકના મંત્રોમાં એક મંત્ર છે : “તસ્કરાણાં પતયે નમઃ”, ચોરોના સરદાર (શિવ માટે કહેવામાં આવ્યું છે) ભોળાનાથ શિવને નમસ્કાર.

સ્વામી ચિદાનંદજીની ચોરો તરફની તરફેણ કે સેવામાં ભગવાન શિવશંકરની સેવાનો જ મહત્ત્વાવ હતો. સ્વામીજી સેવાનું મૂર્ત સ્વરૂપ છે. સેવા તેમનો પ્રધાન ધર્મ છે, પછી તે પશુની હોય કે પંખીની, સંતો કે ઠગોની, તે બધાં વચ્ચે કોઈ ભેદભાવ તેમને નથી; કારણ તેમને મન તો સદા સર્વદા સર્વત્ર એક જ પરમાત્મા વ્યાપીને રહેલો છે.

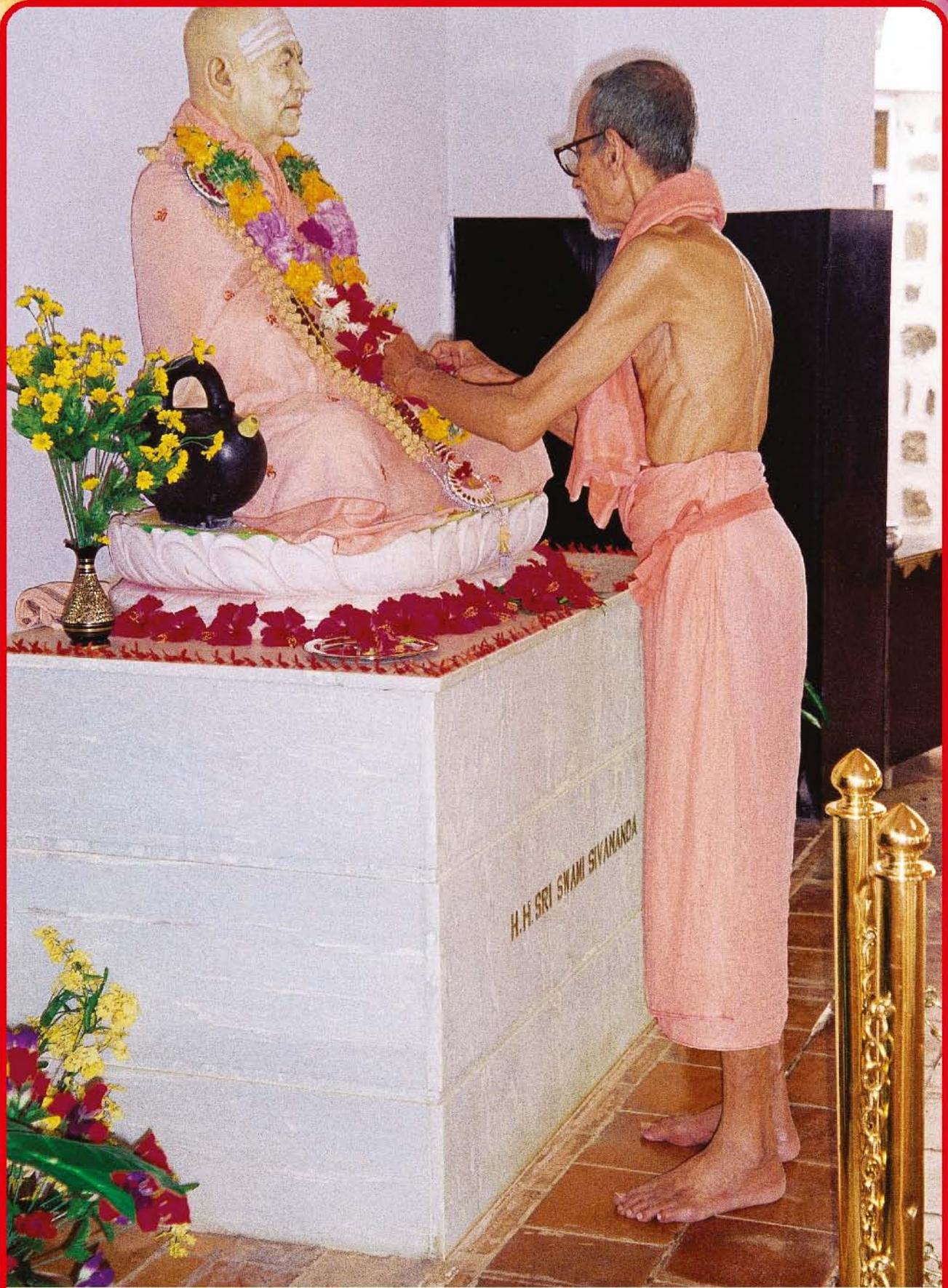

K.B CONSTRUCTION & CONSULTING ENGINEER (KHELAN PARMAR) - AHMEDABAD

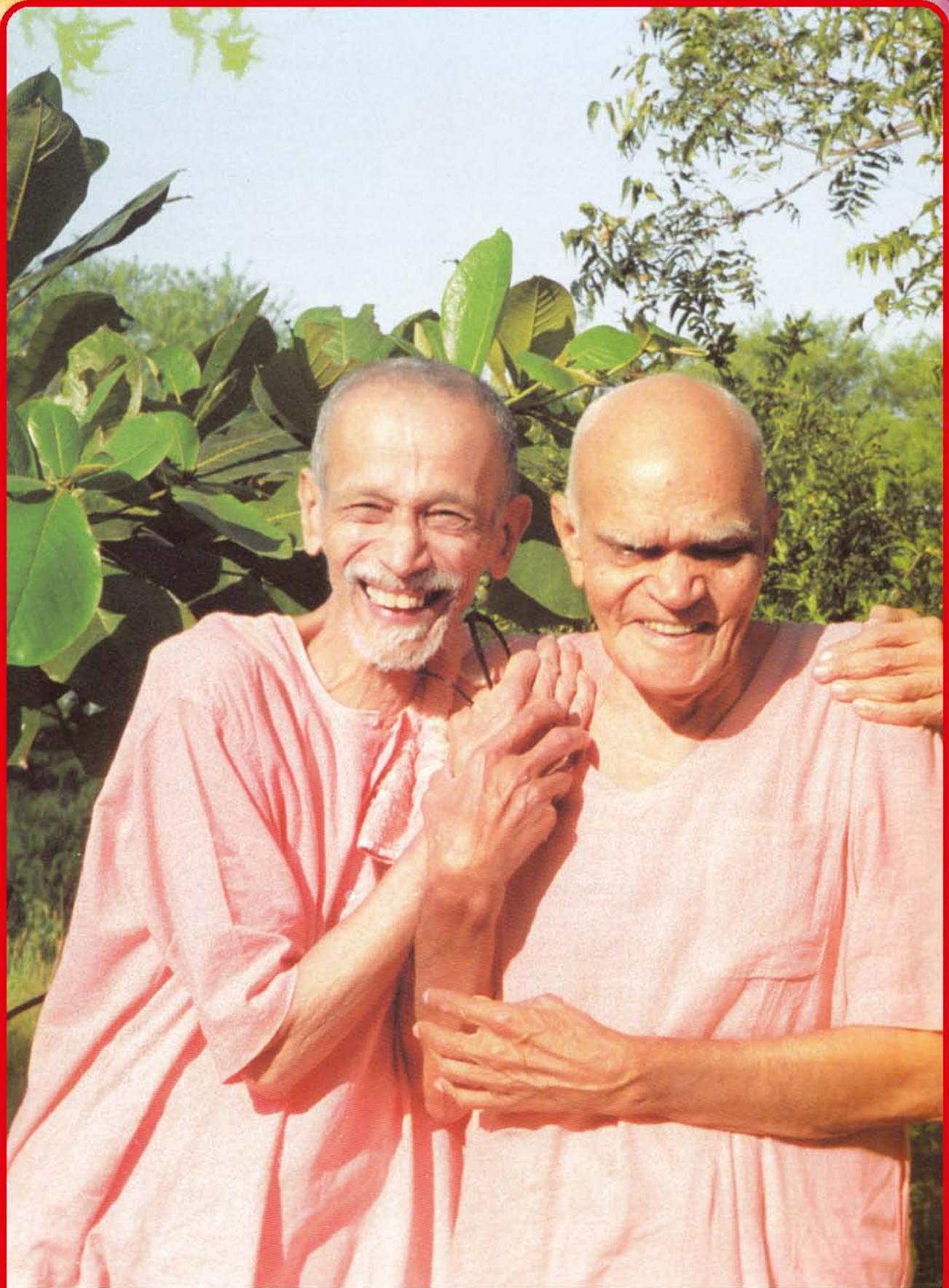
PRAVINABEN D TRIVEDI - AHMEDABAD

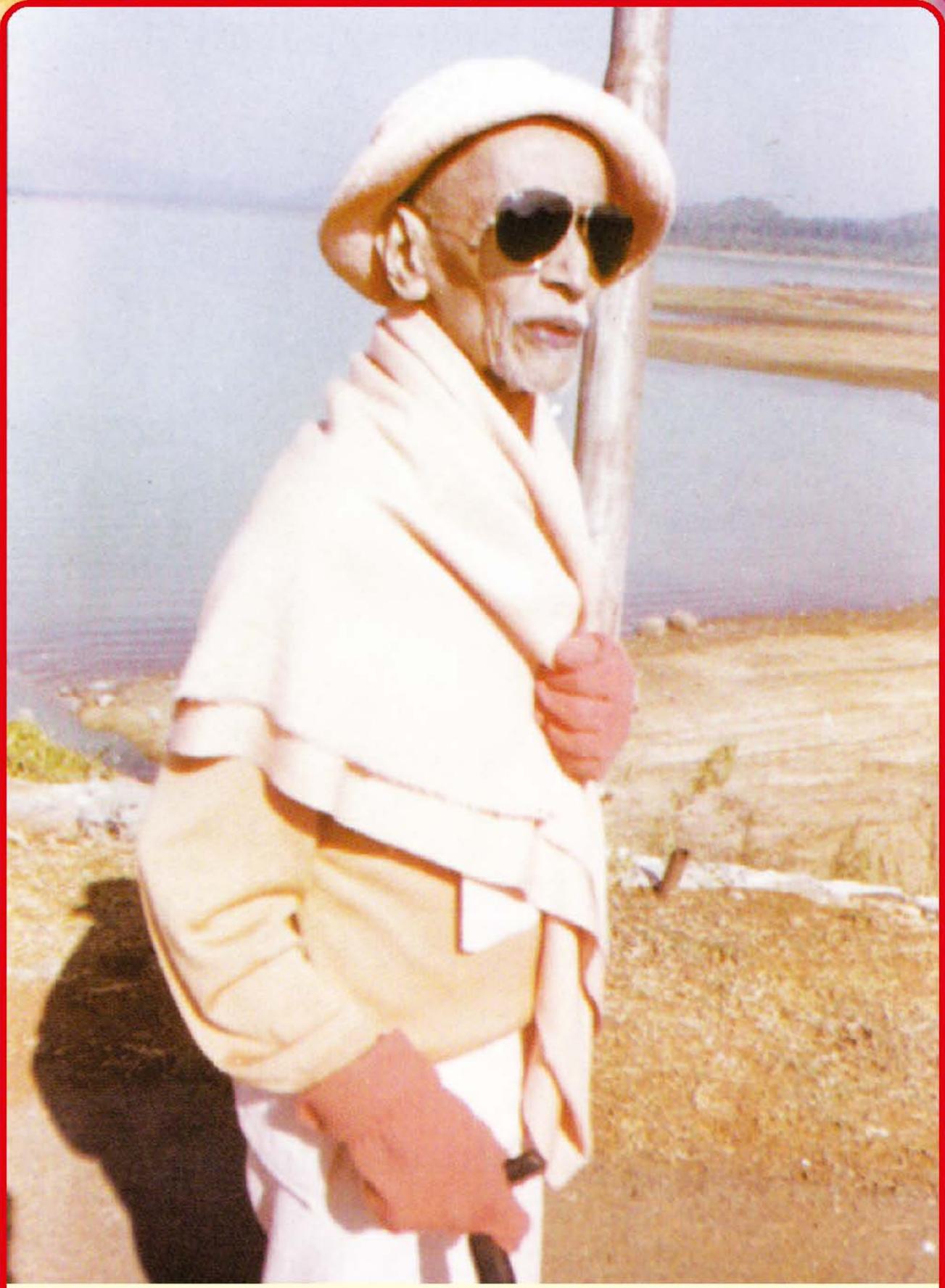
GIRISHBHAJ & TEJAS BHAVSAR - AHMEDABAD

SURESH JANI - AHMEDABAD

BHAGWAT PETROLEUM - AHMEDABAD

ELECTRONIC SYSTEMS - VADODARA

आप अकारण क्यों कष्ट भोगते हैं ?

श्री स्वामी चिदानन्द जी

सदैव अपने यथार्थ स्वरूप में संस्थित रहें। फिर आपके चतुर्दिक् का यह दृश्य जगत् आपके ऊपर किसी भी ऐसे ढङ्ग से प्रभाव डालने में समर्थ नहीं होगा जो सत्य, पवित्रता, आनन्द, शान्ति, प्रज्ञान तथा पूर्णता से आपको वञ्चित कर सके - ये सद्गुण ही आपकी अपरिवर्तनीय एवं सहज स्थिति तथा आपका तात्त्विक स्वरूप हैं।

किसी वस्तु की तात्त्विक प्रकृति ही उस वस्तु को वह बनाती है जो वह वस्तु वास्तव में है। यदि उसको (तात्त्विक प्रकृति को) उस वस्तु में से निकाल दिया जाये तो वह वस्तु वही नहीं रहेगी जो वह वास्तव में है और यह एक असङ्गत और अमान्य बात होगी। माधुर्य मधु की तात्त्विक प्रकृति है। आप मृदुता को मधु से निकाल नहीं सकते। आप अग्नि में से उसके ज्वलनशीलता के गुण को निकाल नहीं सकते। हिम में से उसकी शीतलता को अथवा नवनीत में से उसकी कोमलता को भी आप निकाल नहीं सकते। ठोस पाषाण में से उसकी कठोरता, जल में से उसकी आर्द्रता, चन्दन में से उसकी सुगन्ध भी निकाल नहीं सकते। प्रकाश की तात्त्विक प्रकृति दीप्ति है; उसे आप प्रकाश में से निकाल नहीं सकते। किसी वस्तु अथवा प्राणी की तात्त्विक प्रकृति उसका वह तत्त्व होता है जो उसमें स्थायी रूप से होता है, जो अनादि और अनन्त होता है, जो अनपहार्य और अपरिवर्तनीय होता है; अतः वह तत्त्वतः वस्तु ही होता है।

धर्मग्रन्थ उद्घोषित करते हैं कि आपका तात्त्विक स्वरूप (प्रकृति) सत्-चित्-आनन्द (सच्चिदानन्द) है। आपका तात्त्विक स्वरूप होने के कारण यह आपसे अलग नहीं किया जा सकता। यह आपकी शाश्वत पहचान है। यह विश्वसनीय, अमूल्य और आप से अपृथक्करणीय है। आप सत् हैं - परम निरपेक्ष सत्ता हैं। यह अपरिवर्तनीय है। आप चित् हैं - परम चेतना, यह अपरिवर्तनीय है। आप आनन्द हैं - परम आनन्द, यह भी अपरिवर्तनीय है। यह कुछ ऐसा नहीं

है जो आपके अर्थ सीमित करे। यह कुछ ऐसा नहीं है जो आपको अब अतिरिक्त गुण के रूप में मिला है और पहले नहीं था। आप सदा से ही सच्चिदानन्द हैं। इस क्षण जब कि आप इन पंक्तियों को पढ़ रहे हैं, आप यही हैं और यही रहेंगे भी। यही सत्य है।

इससे कम-से-कम एक बात सिद्ध होती है कि रोने-चिल्लने तथा दुःखी-पीड़ित होने के लिए आपका जीवन नहीं है। आप इसके लिए यहाँ नहीं आये हैं। इस सार्वत्रिक दृश्य जगत् के एक हिस्से के रूप में दुःख, पीड़ा आदि का अस्तित्व हो सकता है; परन्तु आपको यह जानना होगा कि आप इनसे भिन्न हैं तथा इस सार्वत्रिक दृश्य-प्रपञ्च से परे हैं। आपको इनमें से हो कर निकलना पड़ सकता है। इनके सम्पर्क में आना पड़ सकता है। यह भी हो सकता है कि आपको अस्थायी रूप से द्वन्द्वों उतार-चढ़ावों, अपूर्णताओं (जिनसे ये निर्मित होते हैं) के सम्पर्क में आना पड़े; परन्तु ये दृश्य जगत् के अंश हैं, आपके नहीं।

यह अत्यन्त आवश्यक बात ठीक से समझ ली जानी चाहिए कि इस दृश्य जगत् में आप जो-कुछ अनुभव करते हैं, वह आपका हिस्सा नहीं है। जिसे आप बिना प्रयास किये सदा-सर्वदा अनुभव कर सकते हैं और जहाँ आपकी सीधी पहुँच है, वह आपका सच्चिदानन्द-स्वरूप है। यह सदा से ही है। आनन्द का अस्तित्व सदा से ही है - देश और काल से अप्रभावित; क्योंकि आप परम निरपेक्ष सत्ता हैं। यह प्रामाणिक है और तीनों कालों में सत्य है। इसका कभी भी अभाव नहीं होता। आप शाश्वत आनन्द हैं - इसके प्रति जागरूक होने की योग्यता आपके स्वभाव में सहज ही निहित है। यह योग्यता रखना आपका जन्मसिद्ध अधिकार है; क्योंकि परम चेतना आपका तात्त्विक स्वरूप है। पाषाण को यह ज्ञात नहीं होता कि उसका अस्तित्व है कि वह कठोर तथा भारी है; क्योंकि उसमें चैतन्य तत्त्व नहीं है। वह यह

अनुभव करने में सक्षम नहीं है; परन्तु आपको आत्म-जागरूकता की यह क्षमता प्राप्त है।

जब ऐसा है तो आप दूसरों से याचना क्यों करते-फिरते हैं? आप दुःखी क्यों होते रहते हैं? कभी हताश और कभी उल्लसित क्यों हो जाते हैं? अब यह प्रश्न ऐसा नहीं है जो स्वामी चिदानन्द आपसे पूछे, यह एक ऐसा प्रश्न है जो आपको स्वयं अपने-आपसे पूछना चाहिए। यह आवश्यक है कि आप स्वयं इसका उत्तर दें; कोई दूसरा नहीं। “जब आनन्द मेरा शाश्वत तात्त्विक स्वरूप है (क्योंकि मैं शाश्वत रूप से अस्तित्ववान् हूँ) और इस आनन्द के प्रति जागरूकता भी मेरा तात्त्विक स्वरूप है (क्योंकि मैं परम चेतना हूँ) जब यह मेरे अस्तित्व का ही, मेरी आन्तरिक सत्ता का ही मूलभूत सत्य है, तब क्यों मैं विभिन्न प्रकार की मनःस्थितियों से ग्रस्त हो जाता हूँ?” अपने-आपसे यह प्रश्न पूछें। इस प्रश्न पर चिन्तन करने का प्रयास करें। शास्त्रों का अध्ययन करें और उनमें इसका उत्तर खोजने का प्रयास करें। आप उत्तर खोज पायें या नहीं; परन्तु सत्य यह है कि आप सच्चिदानन्द है।

सागर के मध्य में जब एक लहर उत्पन्न होती है, तब उसका अस्तित्व कहाँ होता है? क्या उसका अस्तित्व सागर से अलग हट कर होता है? निश्चित ही नहीं होता। उसका अस्तित्व सागर के एक हिस्से के रूप में ही होता है। इसी प्रकार ससीम नाम-रूप-धारी लहर का अपृथक्करणीय तथा शाश्वत आधार सागर ही होता है-जो उसका आलम्ब है, जो उसे उत्पन्न करके पुनः अपनी विशालता, अपना अमापनीयता तथा अपनी अथाह गहनता में उसे आत्मसात् कर लेने के लिए तत्पर रहता है। अतः यदि आप जीवन को यों ही बिता देना नहीं चाहते हैं - एक दयनीय कीट की भाँति, जो शान्ति और प्रसन्नता की खोज तो करता है, परन्तु उन्हें कभी प्राप्त नहीं कर पाता; जो सदैव द्वन्द्वों के बीच डोला करता है, जो कभी रोता है, कभी हँसता है, जो इधर-उधर मारा-मारा फिरता रहता है, जो भगवान् से शिकायतें करता रहता है-तो फिर अपनी इस रहस्यमयी

अव्यवहारेय, अकारण आत्म-विस्मृति की अवस्था की इस विचित्र समस्या को आपको सुलझाना ही पड़ेगा। मानव-जीवन के रूप में यह जो महान् सुअवसर परमात्मा ने दिया है - उसका ऐसा विनाशक विमार्गन अपरिहार्य नहीं है। उससे बचा जा सकता है। वह अनावश्यक है। आप इस धरती पर प्रकाश की ओर बढ़ने के लिए तथा परमानन्द की प्राप्ति के लिए आये हैं।

प्राचीन काल में प्रबुद्ध वैदिक द्रष्टाओ ने, वैदिक दार्शनिकों ने मानवता को अकारण ही अमृत-पुत्र कह कर सम्बोधित नहीं किया था। यदि आप जन्म-मरण के अधीन होते, तो वे आपको अमृत-पुत्र न कहते। इस प्रश्न पर विचार करें। जब यह अनावश्यक है, तब आप ऐसा जीवन क्यों व्यतीत करते हैं जिसमें कभी दुःख, निराशा, कुण्ठा, चिन्ता, व्यथा, आत्म-दया के थपेड़े लगते हैं और कभी उल्लास तथा हर्ष के अनुभव प्राप्त होते हैं? “तुम्हें दुःखी नहीं होना चाहिए। तुम्हें शोकाकुल नहीं होना चाहिए” - यह परामर्श भगवान् कृष्ण ने (गीता में) अर्जुन को दिया था। उपनिषदों में कहा गया है - “जागो, जागो, जागरूक होओ, जागरूक होओ, अपनी आँखें खोलो, जागो।” आपका अस्तित्व सच्चिदानन्द के उस विशाल सागर है जो आपका आदि और अन्त है - ‘अहमादिश्च मध्यं च भूतानामन्त एव च’ (मैं समस्त भूतों का आदि, मध्य और अन्त भी हूँ)। और यह सर्वत्र आपके चतुर्दिक् है और सब कहीं है। असीम मात्रा में यह ऐसा ही है और आपको पुकार-पुकार कर यही उद्घोषित कर रहा है, क्योंकि यह चेतना है।

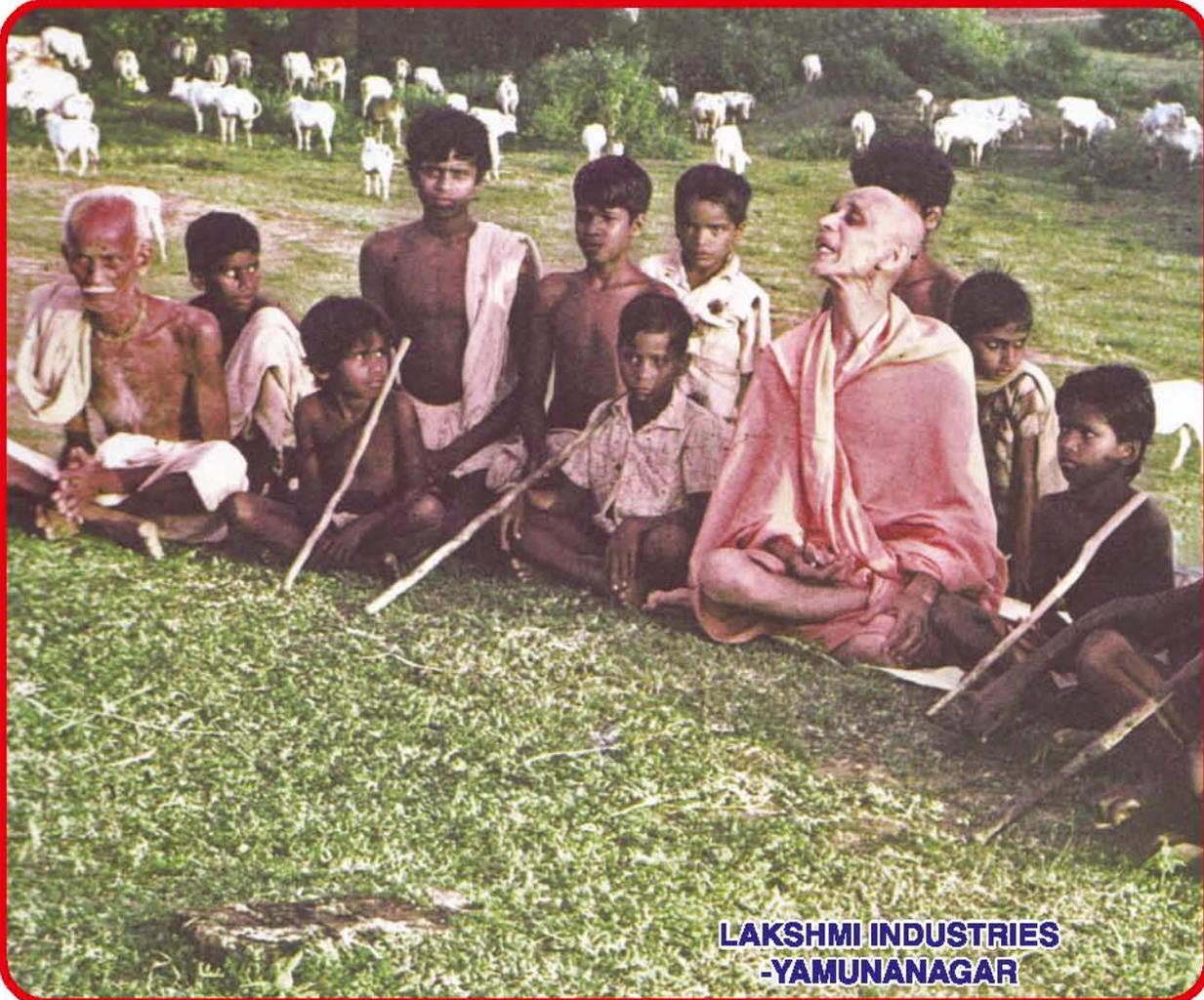
यह सदैव वर्तमान है, इस तक पहुँचने के लिए आपको एक कदम भी चलने की आवश्यकता नहीं है। इसे स्पर्श करने, पकड़ने और पाने के लिए आपको किञ्चित् भी हाथ हिलाना नहीं पड़ता। यदि आप बात करना चाहें तो आपको प्रयास करना पड़ता है; किन्तु मौन रहने के लिए किसी प्रयास की आवश्यकता नहीं होती। क्यों? क्योंकि यह शाश्वत सत्य है। यह सदा ही है; इसके लिए आपको प्रयास करने की आवश्यकता नहीं। आपको मात्र इसमें

विघ्न डालना बन्द कर देना है, इसमें कुछ और वस्तुओं को प्रवेश करने से रोकना है, बस। आप निरन्तर शोर, आवाज करते रहते हैं, अन्यथा शान्ति - मौन तो सदा ही वर्तमान है। यही यथार्थता है, मूल आधार है, सत्य है। इसी प्रकार सत् सदैव विद्यमान है, अनन्त और असीम है। चित् सदा से विद्यमान है। आनन्द भी सदा से विद्यमान है, क्योंकि आप वही ही हैं। अतः इस सत्य के प्रति जागरूक रहें। इसी सत्य को जियें। अपने जीवन को अपने अस्तित्व के इस सत्य पर आधारित करें कि आप सदा-सर्वदा सच्चिदानन्द हैं।

अपने अन्तर में इस सत्य का मनन करें। इस सत्य का उपयोग करें - "जब मैं सत्, चित् तथा आनन्द हूँ, अमापनीय जागरूकता हूँ, जब यह मेरे अन्तरस्थ मेरा अपना निजी स्वरूप है, फिर यह विचित्रता क्यों है? मैं अकारण ही स्वयं को इस अनुभूति से वञ्चित क्यों रख रहा हूँ? क्यों मैं

अकारण ही दुःख और इस प्रकार की सभी विरोधी परिस्थितियों के पीछे भाग रहा हूँ? अपने शाश्वत तात्त्विक स्वरूप से इतर अन्य वस्तुओं की ओर दौड़ रहा हूँ?"

यह एक गम्भीर प्रश्न है। यह एक मूलभूत प्रश्न है। यह एक ऐसा प्रश्न है जो आपको अपने-आपसे अवश्य ही पूछना चाहिए और इसका उत्तर खोजना चाहिए। और तब आप अभी और यहीं मुक्त हो जायेंगे। इस प्रक्रिया को गम्भीरता से, सच्चाई से, परिश्रम से, उत्साह से, दृढ़ता से आरम्भ कर दें। फिर, कौन आपको उस अनुभूति से, जो आपका जन्म-सिद्ध अधिकार है, वञ्चित कर सकता है? इस विश्व में इस धरती पर और स्वर्ग में ऐसी कोई शक्ति नहीं है जो आपसे आपका जन्म-सिद्ध अधिकार-शाश्वत सत्य ले सके। आपके इस सच्चे प्रयासमें ईश्वर अनुग्रहपूर्वक आपकी सहायता करें।

**LAKSHMI INDUSTRIES
-YAMUNANAGAR**

PROCESS ENGG. CONSULTANT (RAMESH N PRAJAPATI) - VAPI

गृहलक्ष्मी

श्री स्वामी चिदानन्द जी

पुण्यवान के गृहों में रहती बनकर स्वयं जो लक्ष्मी मां !
सज्जन में श्रद्धा स्वरूप जो, कुलोत्पन्न में लज्जा माँ !
देवी ! करो विश्व का पालन, हम सब करते नमो नमः ।

हिन्दू समाज में प्रत्येक गृह ही मङ्गल एवं श्री का मन्दिर है, वह गृहलक्ष्मी-रूपा भगवती लक्ष्मी का आवास स्थल है। महालक्ष्मी की शक्ति महिमा तथा ओज गृहलक्ष्मी में सतीत्व, सच्चरित्रता एवं पतिव्रत धर्म के रूप में प्रकाशित होते हैं। इससे ही उसका ऐश्वर्य, यश तथा आन्तरिक प्रकाश गठित होता है। गृहलक्ष्मी की यह शक्ति विश्व-भर में अद्वितीय है। एक 'पातिव्रत्य' शब्द में ही स्त्री-धर्म में ही स्त्री-धर्म की सम्पूर्ण भावना, सम्पूर्ण कल्पना समाहित है।

साधक तथा जिज्ञासु के आध्यात्मिक जीवन में योग के क्षेत्र में जो स्थान गुरु का है, गृह के क्षेत्र में स्त्री के लिए वही स्थान उसके पतिदेव का है। स्त्री के लिए पातिव्रत्य ही इस जीवन में अर्जनीय श्रेष्ठ सम्पत्ति है। पतिदेव के प्रति सतत पूज्यभाव रखने और पति के माध्यम से ईश्वर की निरन्तर स्वैच्छिक आत्मत्यागमयी सेवा द्वारा भी देवी लक्ष्मी अभिव्यक्त होती है। वैष्णवों की विचारधारा में लक्ष्मीदेवी वैकुण्ठाधिपति विष्णु की चिरसेविका मानी गयी है। वह स्वयं सर्वदा भगवान् विष्णु की पद-सेवा में रत रहती है। श्री लक्ष्मीदेवी-सम्बन्धी यह धारणा अतीव महत्वपूर्ण है और प्रत्येक आदर्श हिन्दू-नारी के लिए यह उचित है कि वह लक्ष्मीदेवी के इस आदर्श को स्मरण रखे और इसे अपने निजी जीवन में चरितार्थ करे। इससे वह केवल असाधारण नारी बनती है, इतनी ही बात नहीं है। वह इस संसार में साक्षात् देवी-सम स्थान पाती है; क्योंकि सतीत्व माँ लक्ष्मी की ही एक शक्ति विशेष है। इसके साथ ही इस आन्तरिक गुण-सतीत्व-की बाह्य अभिव्यक्ति का रूप शील है।

हिन्दू नारी के लिए शील उसका अलङ्कार है। वह दूसरे पुरुषों को देखने और अपने को दूसरे पुरुषों को दिखाने

की चिन्ता नहीं करती। यह एक उन्माद है, रोग है जो वर्तमान युग में खूब विकसित हो रहा है। आज व्यक्ति यह चाहता है कि दूसरों का ध्यान उसकी ओर आकर्षित हो। इस उद्देश्य से रङ्गीन वेशभूषा और अनेक प्रसाधनों - जो घोर अन्धकार में निमग्न व्यक्तियों के उपजाऊ मस्तिष्क ने आविष्कृत कर रखे हैं-का उपयोग किया जाता है, जिससे दूसरे लोगों का ध्यान आकर्षित किया जा सके।

शील की अवहेलना करने तथा दूसरों को आकर्षित करने के उन्माद को प्रश्रय देने से लक्ष्मीदेवी का अपमान होता है। इसी का नाम अलक्ष्मी है। यह बात सदा स्मरण रखनी है कि हिन्दू आदर्श में शील की रक्षा एक महद् गुण है। इसी गुण के माध्यम से माँ लक्ष्मी स्वयं ही भारतीय नारी में आविर्भूत होती है।

गृह में गृहलक्ष्मी के व्यक्तित्व, वाणी एवं व्यवहार में सुशीलता, मधुरता तथा चारुता के रूप में देवी लक्ष्मी अभिव्यक्त होती है। हिन्दू गृह की लक्ष्मी के मुख से कभी भी कठोर वाणी और कर्कश वचन नहीं निकलने चाहिए। भारतीय आदर्श यही है। हिन्दू भावना में मधुरता गृहलक्ष्मी के स्वभाव का अभिन्न अङ्ग माना जाता है। माँ लक्ष्मी को समादृत करें और उनके पूजन का एक रूप है-कठोर वाणी का सर्वथा त्याग। यह बात सभी गृहदेवियों को स्मरण रखनी चाहिए, क्योंकि यही घर के सच्चे सुख, शान्ति और कल्याण के आविर्भाव में सहायक होती है।

मङ्गलसूत्र गृहलक्ष्मी का एक विशिष्ट माङ्गलिक है। इस मङ्गलसूत्र को धारण करने का अभिप्राय है-सदेव मङ्गल भावनाओं एवं मङ्गल कामनाओं से संयुक्त रहना। मनसा-वाचा-कर्मणा उसे मङ्गलमय रहना चाहिए। यही सूत्र है-मङ्गलमय जीवन का।

गृहलक्ष्मी के लिए ललाट पर तिलक (बिन्दी) भी मङ्गलचिह्न है। कुंकुम (बिन्दी)का तिलक उसे अपने

दिव्य देवी स्वरूप के प्रति सजग, सतर्क तथा जागृत रखने के लिए है। यह बाह्य शोभा का अङ्ग न हो कर आन्तरिक श्री का प्रतीक है।

यदि हम गृहलक्ष्मी के व्यक्तत्व से आगे बढ़कर गृह के अन्दर-बाहर की ओर ध्यान दें, तो पायेंगे कि स्वच्छता माँ लक्ष्मी के आवास का एक महत्त्वपूर्ण रूप है।

इसके अनन्तर दीपक की बारी आती है। गोधूलि और सूर्यास्त का समय निकट आते ही हम देखते हैं कि प्रत्येक हिन्दू घर में दीप प्रज्वलित कर उसे प्रणाम किया जाता है। इस भाँति अन्धकार के आरम्भ होने से पूर्व ही धवल प्रकाश का आगमन होता है। इस प्रथा का प्रत्येक हिन्दू-घर में अनुसरण किया जाता है; क्योंकि लोगों की यह मान्यता है कि प्रकाश अथवा ज्योति गृहक्षेत्र में प्रकट होने वाली महालक्ष्मी का एक स्वरूप है।

तदुपरान्त देव-देवी की पूजा को लें। देव-देव की पूजा अत्यावश्यक है। जहाँ देवों की पूजा नहीं होती, वहाँ लक्ष्मी का आवास नहीं होता है। जहाँ देव-पूजन नहीं होता ऐश्वर्य-लाभ होने पर भी अन्त में उस घर में वैभव जाता रहेगा और दारिद्र्य, दुःख और सन्ताप निश्चय ही अपना आधिपत्य जमायेंगे। यह एक आवश्यक बात है जिसे इस पुण्य-भूमि के वे लोग, जिन पर पाश्चात्य विचारधारा और रहन-सहन का प्रभाव दिन-प्रतिदिन बढ़ता जा रहा है, वे यदि वास्तव में अन्ततः अपना सुख और परिवार की समृद्धि चाहते हैं तो स्मरण रखें और इससे सावधान रहें। पुण्य पर्व तथा परम्परागत त्योहारों को मनाना गृह-जीवन का सर्वोपरि महत्त्वपूर्ण भाग है। इस पवित्र देश में मनाये जाने वाले जन्माष्टमी, रामनवमी इत्यादि उत्सवों की अवहेलना की गयी, तो घर में मङ्गल का अभाव हो जायेगा, ऐसा हम कह सकते हैं।

गृहस्थाश्रम में लक्ष्मी माँ का एक महत्त्वपूर्ण आविर्भाव दान भी है। गृहस्थ को तो अन्य तीनों आश्रमियों के साथ, उसके पास जो-कुछ भी है उसमें भागीदार बनाकर उपभोग करने का अपूर्व सौभाग्य प्राप्त है। अध्ययनरत

बह्वचारी, परिव्राजक संन्यासी, वानप्रस्थी-तीनों आश्रमियों को दान देने का दुर्लभ सद्भाग्य द्वितीय आश्रमी गृहस्थ को प्राप्त है। इस अवसर का लाभ उठाने से गृहक्षेत्र में लक्ष्मीदेवी का प्राकट्य होता है। दान के रूप में गृहस्थ विष्णु भगवान् की पोषक शक्ति का कार्य करता है। इससे धर्म की रक्षा होती है और अन्य आश्रमों की परम्परा भी बनी रहती है।

आतिथ्य-सत्कार माँ लक्ष्मी का एक महत्त्वपूर्ण स्वरूप है। जिस घर से अतिथि विमुख होता है, वहाँ लक्ष्मी निवास नहीं करती। जहाँ याचक और अतिथि का स्वागत होता है, वहाँ लक्ष्मीदेवी पूर्ण ओजस से रहती हैं और उस घर को आशीर्वाद देती हैं। अतिथि-सत्कार, दानशीलता और उदारता-ये लक्ष्मी जी के महत्त्वपूर्ण स्वरूप हैं। इनका प्रत्येक हिन्दू-गृहस्थ को श्रमपूर्वक धर्म-भाव से पालन करना चाहिए।

भारतीय गृह में और विशेषकर हिन्दू-गृह में अन्य दो वस्तुओं में भी माता लक्ष्मी जी का निवास माना जाता है। प्रथम वस्तु है - तुलसी का पवित्र पौधा। तुलसी के पौधे के बिना कोई घर नहीं रहना चाहिए; क्योंकि इस भूतल पर तुलसी के पौधे के रूप में साक्षात् लक्ष्मीदेवी निवास करती हैं। महाराष्ट्र के निवासी इस सम्बन्ध में बहुत सावधान रहते हैं। महाराष्ट्र की कोई भी गृहलक्ष्मी तुलसी के पौधे को एक-दो पुष्प अर्जित किये बिना अथवा एकाध प्रदक्षिणा किये बिना अथवा भावपूर्वक मस्तक झुकाकर तुलसी माता का वन्दन किये बिना कुछ भी ग्रहण नहीं करती।

लक्ष्मीदेवी का दूसरा स्वरूप जो दुर्भाग्य से सभी नगरों के हिन्दू गृहों से तीव्र गति से विलुप्त होता जा रहा है, वह है गोमाता। एक-दो पीढ़ी पूर्व हिन्दू घरों में प्रतिदिन गोमाता के पूजन की प्रथा प्रचलित थी। भावुक हिन्दू गृहिणी गोपूजा किये बिना भोजन नहीं करती थी। अब नगरों में गाय का दर्शन दुर्लभ हो गया है; क्योंकि वहाँ बोटलों में भर कर दुग्ध पहुँचाया जाने लगा है। एक हिन्दू गृहलक्ष्मी के लिए नित्य गो-पूजा की प्रथा चालू रखना

सम्भव न हो, तो इसके प्रायश्चित्त-स्वरूप उसे वर्ष में कम से कम एक या दो दिन अवश्यमेव गोपूजन करने का निश्चय लेना चाहिए। वर्ष में एक विशेष दिन गोपूजा के लिए पृथक् रखा गया है और उस दिन लोग जहाँ भी गाय मिलती है, वहीं उसकी पूजा की व्यवस्था करते हैं। पवित्र गोमाता, जो एक समय हिन्दू मान्यतानुसार वैभव का एक महान् प्रतीक मानी जाती थी और जिस गोमाता में लक्ष्मी जी साक्षात् प्रकटरूप में विराजमान है। उस गोमाता की पूजा का अधिकाधिक अवसर ढूँढते रहना चाहिए। 'गोवर्धनपूजा' एवं 'गोपाष्टमी' के पर्व इसी प्रकार के अवसर हैं।

इस प्रकार इस गौरवशाली देश भारतवर्ष में गृहस्थ जीवन में लक्ष्मीदेवी की कल्पना सचमुच ही अद्भुत एवं अनुपम है। हमारी भारतीय संस्कृति का यह अद्वितीय रूप पाश्चात्य देशों में दृष्टिगत नहीं होता। वहाँ तो नारी अधिकांशतः पत्नी रूप में, जीवन-सङ्गिनी के रूप में पुरुष के समान भागीदार मानी जाती है। इतना ही नहीं वह सभी कार्यक्षेत्रों में पुरुष के साथ विशोषाधिकार की स्पर्धा करने के साथ ही न केवल अपने समानाधिकार की, अपितु अपने स्वतंत्र व्यक्तित्व का भी आग्रह करती है।

हिन्दू मानस में नारी माता का रूप है। सच्चे हिन्दू की चेतना में नारी का यह मातृरूप सदा ही निवास करता है। इस पुण्यभूमि में जन्म-ग्रहण करने का यही सौभाग्य है; क्योंकि इस भावना द्वारा हम ईश्वर के मातृस्वरूप का साक्षात्कार करने की उन्नत अवस्था तक आरोह क्यों कर सकते हैं। ऐसा मातृभाव तथा सम्पूर्ण नारी-जाति में माता का दर्शन अपने मन तथा हृदय को पवित्र करने का साधन है। इसके द्वारा हम इतनी उच्चावस्था को प्राप्त हो सकते हैं, जहाँ दिव्य ज्योति से उद्भासित हो उठना सुलभ हो जाता है। नारी विवाहित हो या अविवाहित-उसके प्रति मातृभाव रखने में ही पुरुष का कल्याण निहित है।

प्रतिवर्ष ज्योति पर्व दीपावली को महालक्ष्मी-पूजन के रूप में मनाने की प्रथा के पीछे यही गूढातिगूढ रहस्य है कि प्रत्येक गृह-लक्ष्मी अपने में निहित 'श्री' तथा भगवद्गीता में वर्णित दैवी सम्पद् एवं महालक्ष्मी सरीखे सद्गुणों के अर्जन करने के प्रति सजग व सचेत रह कर अपने गौरव को अक्षुण्ण रखे। इसी में उसकी गरिमा है।

ETHICHEM LABORATORIES
- AHMEDABAD

SAROJBEN PRAVINCHANDRA RATILAL - AHMEDABAD

VARDAYINI CHEMICAL INDUSTRIES PVT LTD - ANKLESHWAR

MR. A N SHARAN & DR. AMITA SRIVASTAVA & MS. SHAMBHAVI SHARAN & MS. ARUSHI SHARAN - NEW DELHI

तुम आलोक-पुञ्ज बनो !

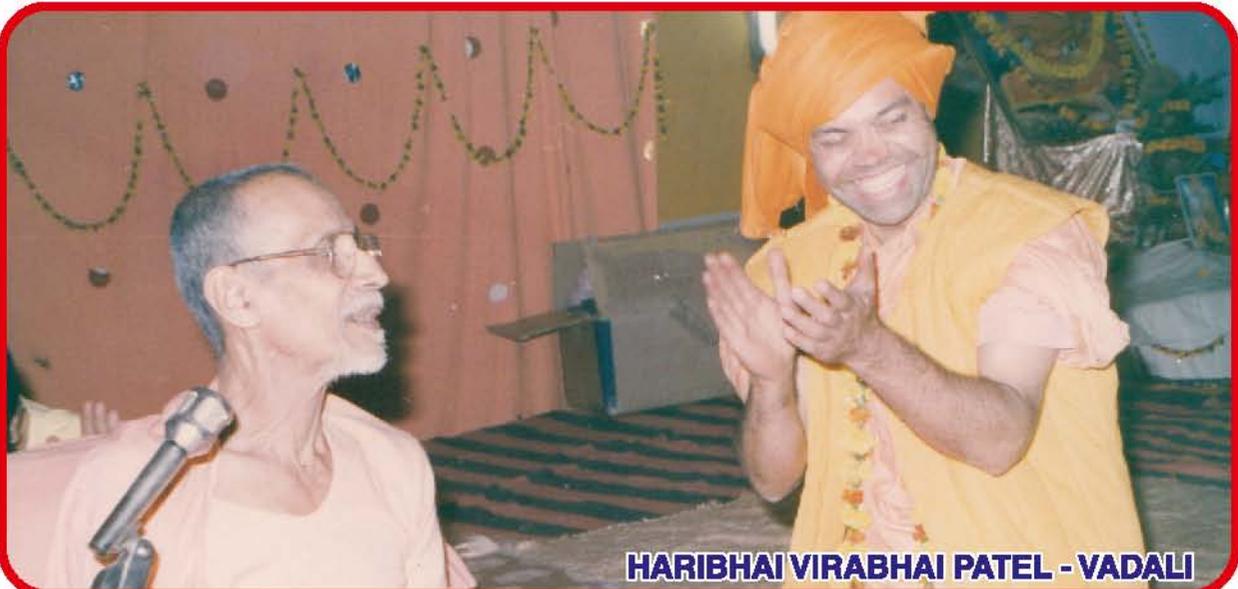
श्री स्वामी चिदानन्द जी

प्रत्येक राष्ट्र का आध्यात्मिक और धार्मिक साहित्य अक्षय धरोहर के रूप में संग्रहणीय होता है। प्रत्येक राष्ट्र को अपनी सभ्यता और संस्कृति प्रिय होती है, जो वहाँ के प्राचीन आध्यात्मिक सिद्धान्तों का प्रतीक होती है। इनसे ही राष्ट्र की बुनियाद दृढ़ होती है। इनसे जन-वर्ग अपने लिए प्रेरणा और उपदेश प्राप्त करता है। इसने जन-मानस का अन्धकार दूर होता है, पृथ्वी प्रकाशवती होती है। धर्म और संस्कृति पर आधारित ग्रन्थों में जो ईश्वरीय ज्योति की झॉंकी मिलती है, उनसे जीवन-यात्रा निर्विघ्न होती है।

आध्यात्मिक पुस्तकें तुम्हारा पथ-प्रदर्शन करतीं तथा तुम्हें धर्मानुमोदित मार्ग पर लगाती हैं। उनसे तुम्हारे जीवन में आनन्द, शान्ति, प्रगति और सफलता मिलती है। इन अमूल्य निधियों में तुम्हारे जीवन के लिए परमोल्लास और आनन्द छिपा होता है। इनमें तुम्हारे जीवन के एक सिरे से दूसरे सिरे तक परिवर्तन लाने की क्षमता होती है। इनसे तुम अपनी दुर्बलताओं, दुर्वृत्तियों तथा दुर्विचारों का दमन करते और सत्य, चारुता, श्रद्धा आदि भावनाओं का अपने में आधान करते हो। इनमें दिव्य शक्ति होती है, कारण कि वे ईश्वर का वरदान होती हैं। आज के भौतिक युग में इन उपदेशों

का अत्यधिक मूल्य है। इनसे ही उचित मार्ग-निर्धारण होता है।

हे अमृत-पुत्रो ! हे स्वतन्त्र भारत के प्रिय नागरिको ! उठो, जागो और अध्यात्म-तत्त्व की इस लावण्यमयी उषा को देखो। विश्व के शुभ्र भाल-रूपी आकाश पर 'दिव्य जीवन' का यह प्रतापी सूर्य किस प्रकार अपने पूर्व-रूप को प्रकट कर रहा है ! योग और वेदान्त के प्रशान्त पथ से अपरिसीम शान्ति और आनन्द के लक्ष्य की ओर बढ़ो। अध्यात्म-तत्त्व को समझो, चित्त-शुद्धि लाओ, अपने स्वभाव को चारु बनाओ, दानशील बनो और दिव्यत्व की प्राप्ति करो। ऋषि-मुनियों की कृतियों का मनन करो और उनसे प्रेरणा लो। तुम जैसे भोजन करना नहीं भूलते, वैसे ही इनका मनन करना भी न भूलो। इस अभ्यास को जीवन का प्रमुख कर्तव्य बन जाने दो। यह तुम्हारे जीवन में शान्ति, आनन्द और चित की समाहित अवस्था का जनक बनेगा। यह तुम्हारे जीवन आत्मा-साक्षात्कार को अवतरित करके तुम्हारे निमित्त उत्कृष्ट निधि के रूप में प्रकट होगा। तुम सबके लिए शान्ति और आनन्द का द्वार उन्मुक्त हो !

HARIBHAI VIRABHAI PATEL - VADALI

SHANTABEN N PATEL - AHMEDABAD

पवित्र जीवन-निर्मात्री-माताएँ

श्री स्वामी चिदानन्द जी

नारी किसी भी राष्ट्र के भविष्य का, उसके विकास का तथा उत्थान का आधार-स्तम्भ है। राष्ट्र की प्रगति की कुंजी नारी के ही हाथ में है; क्योंकि देश की प्रजा की हर पीढ़ी में, उसकी बाल्यावस्था में माता ही सर्वप्रथम प्रशिक्षिका रही है। घर ही बाल-राष्ट्र की प्रारम्भिक पाठशाला है; जो राष्ट्र के भावी निर्माण की अमूल्य आधार शिला है। गृहरूपी शिक्षा-केन्द्र में सन्तान के इस प्रारम्भिक शिक्षण में सबसे प्रभावशाली तत्त्व माता का व्यक्तिगत आदर्श ही होता है, जिसके द्वारा भावी नागरिक की सच्चरित्रता का बीजारोपण शुभ संस्कारों के रूप में किया जाता है।

जिस प्रकार एक कुम्भकार अथवा शिल्पकार चिकनी मिट्टी को ले कर अपने हाथ से उसको इच्छानुसार आकृति दे सकता है; उसी प्रकार माता अपने स्नेहशील वचन तथा मृदुल व्यवहार द्वारा अपनी सन्तति का चरित्र-निर्माण इच्छानुसार उसकी शैशवावस्था में ही कर सकती है। शक्तिस्वरूपा माताओं! बच्चों के पवित्र जीवन की निर्मात्री आप ही तो हैं। यह महत्त्वपूर्ण शक्ति आपके निज के व्यक्तित्व में, वात्सल्य में निहित है-जो ईश्वर-प्रदत्त है। तभी तो इस शक्ति का प्रभाव अमिट है। ऐसी अर्थपूर्ण एवं गम्भीर शक्ति का प्रयोग निरासक्त हो कर करते रहिए। इस मार्मिक तथ्य को जानते हुए भावी भारत का निर्माण आपको परिवार में बच्चों के उचित पालन-पोषण तथा समुचित शिक्षा द्वारा करना चाहिए।

देश की संस्कृति की संपोषिका एवं संरक्षिका नारी है। एक जीवात्मा आपके घर में जन्म लेता है तो उस पर प्रथम और सबसे गम्भीर प्रभाव घर के वातावरण का पड़ता है। इसमें भी पिता की अपेक्षा माता का प्रभाव सन्तान पर अधिक पड़ता है।

अतः आप अपने दायित्व को समझिए। अपने

निज स्वरूप को पहचानिए। आपका जो आत्मातत्त्व है, वही आपका शाश्वत स्वरूप है। वह आत्मतत्त्व न पुरुष है, न स्त्री, न नाम है न रूप। इस सत्य को एक क्षण के लिए भी न भूलें। जो महानतम आध्यात्मिक परम सत्ता है, उस अविनाशी तत्त्व को प्राप्त करने का अधिकार पुरुषों के साथ-साथ आपको भी है, जिसका सुस्पष्ट प्रमाण भारतीय संस्कृति के इतिहास के पत्रों में स्वर्णिम अक्षरों में अङ्कित है।

इस देश में जिस प्रकार महान् वेदान्ती ऋषि हुए हैं, उसी प्रकार उनके साथ बैठ कर आत्मतत्त्व की चर्चा करने वाली नारियाँ भी हुईं-जिनमें गार्गी, मैत्रेयी, सुलभा, चूडाला एवं मदालसा प्रमुख हैं। आपका सम्बन्ध इस महान् परम्परा के साथ है। प्राचीनकाल की तरह वर्तमान समय में श्री माँ शारदा (बंझाल), श्री रमा देवी (कर्नाटक), श्री श्री आनन्दमयी माँ (बंझाल), सती गोदावरी (कन्याकुमारी स्थान-साकुरी), माता कृष्णाबाई (आनन्दाश्रम कन्हनगढ़) तथा जानकीमाई आदि जीवन्मुक्त महिलाओं के ज्वलन्त उदाहरण हैं।

आप सब तो सबला हैं। अपने को अबला समझना संकुचित दृष्टिकोण है। पुरुष को उसकी कमजोरियों से उबारने की शक्ति निःसन्देह आप में कूट-कूट कर भरी हुई है; क्योंकि आप शक्ति स्वरूपा हैं; भगवती हैं, जननी हैं। इसलिए भारतवर्ष की सब भाषाओं में स्त्री को 'माता' कह कर सम्बोधित करते हैं। स्त्री के शक्ति-स्वरूप की भावना आप और किसी समाज में नहीं पायेंगी।

बंझाल में विवाह-संस्कार के समय जब वर-वधु मण्डप से आते हैं, तो लड़की के हाथ में एक तेज छुरी दी जाती है। इस सङ्केत का अर्थ यह है कि वह मोक्षदायिनी शक्ति है। वह पुरुष को आसक्ति-रहित बनाकर बन्धन

मुक्त कर सकती है। भारत की संस्कृति में आपका जो यह गौरवशाली स्थान है, उसे आपको अच्छी तरह पहचानना चाहिए एवं उस गौरव को कायम रखना चाहिए।

आज के दूषित वातावरण में भी आप अपने घर को वैकुण्ठ बना सकती हैं। नित्यप्रति प्रार्थना किया करें। अपने घरों में महान् विभूतियों के चित्र लगायें। भगवद् भक्तों, देश भक्तों, वीरों तथा विरक्तों की गाथाएँ पढ़ें और बच्चों को सुनाएँ। समय का तथा अपनी शक्ति का अपव्यय न करें। घर के अन्दर ही परम आनन्द की लहरियों द्वारा ऊर्ध्वगामी

वातावरण बनाये तो आपका घर स्वर्ग बन जायेगा।

आप दीपक की भाँति भारतीय संस्कृति की ज्योति को प्रज्वलित तथा सुरक्षित रखते हुए अमर बनायें। देवी भगवती की करुणामयी कृपा आपके जीवन में विकसित हो! आपको दिव्य ज्योति, शक्ति एवं ज्ञान प्राप्त हो! भगवती माँ आपको श्री, सफलता, निष्ठा, स्वस्थता एवं दीर्घायु प्रदान करें!

आप शान्ति, आनन्द एवं अमृतत्व प्राप्त करें!

**SALES INDIA PVT LTD
AHMEDABAD**

SUNIL KUMAR GUPTA - AHMEDABAD

श्रीमद् भागवत में भक्त का स्वरूप

श्री स्वामी चिदानन्द जी

भक्तियोग का श्रीगणेश कृष्णावतार से हुआ और इसका आधार है भगवान् वेदव्यास द्वारा रचित श्रीमद्भागवत। सभी भक्तजन इस पवित्र धर्म-ग्रन्थ भागवत तथा इसके दशम स्कन्ध में वर्णित श्रीकृष्ण के जीवन की घटनाओं से प्रेरणा प्राप्त करते हैं।

अष्टादश पुराणों में श्रीमद् भागवतपुराण सर्वाधिक महत्त्वपूर्ण पुराण है। यह महापुराण कहलाता है तथा विष्णु अथवा नारायण के रूप में व्यक्ति भगवत्सत्ता की महिमा का चित्रण करता है। भगवान् विष्णु से हमारा सर्वाधिक सम्बन्ध है; क्योंकि वह ही इस जीवन, जगत् तथा विश्वजनीन कही जाने वाली प्रक्रिया को परिपुष्ट, सम्पोषित तथा उसकी रक्षा करने वाले हैं तथा यहाँ घटित होने वाली प्रत्येक वस्तु के कारण हैं।

भागवतपुराण में सृष्टि के संरक्षक भगवान् विष्णु की महिमा का गुणगान है। इसके कुल बारह स्कन्धों में दशम स्कन्ध को सर्वाधिक महत्त्वपूर्ण स्थान प्राप्त है। दशम स्कन्ध पूर्णतः श्रीकृष्ण के रूप में हुए भगवान् विष्णु के सर्वोत्कृष्ट अवतार के विषय में है। श्रीकृष्ण यमुना-तट पर मथुरा में अवतरित हुए। जन्म के तुरन्त बाद ही उन्हें गोकुल-वृन्दावन ले जाया गया जहाँ उन्होंने अपना बाल्यकाल अलौकिक दिव्य लीलाएँ करते हुए व्यतीत किया। श्रीकृष्ण ने अनेक साधु-जनों की रक्षा की, बहुत से दुष्टों का विनाश किया तथा बहुसंख्यक लोगों में सच्चे आध्यात्मिक प्रेम की लहर सर्वप्रथम उत्पन्न की। उन्होंने भगवान् के प्रति भाव-प्रवण भक्ति प्रवर्तित की अथवा उसका बीज वपन किया तथा भक्ति योग-साधना को जन्म दिया। वह भारतवर्ष में भक्ति के परम पात्र हैं।

श्रीकृष्ण की लीलाएँ हमें भगवान् के प्रति अपने भक्ति मय पक्ष के प्रयोग के लिए पूर्ण क्षेत्र प्रदान करती है। श्रीकृष्ण का जीवन (विशेषकर उनकी वृन्दावन-लीला),

गोपिकाओं का अतीन्द्रिय प्रेम तथा सरलहृदयी गोपबालकों का निश्चल सख्य भाव भगवान् कृष्ण के असंख्य भक्तों तथा मानव-हृदयों के लिए सदा प्रेरणास्रोत रहे हैं।

भगवद्भक्ति के पाँच भाव हैं-शान्त, दास्य, सख्य, वात्सल्य तथा माधुर्य। इनमें माधुर्यभाव सर्वोपरि है जिसमें प्रेमी अपनी प्रेमिका के प्रति अथवा प्रेमिका अपने प्रियतम के प्रति गम्भीर, उत्कृष्ट तथा भावप्रवण प्रेम रखती है। यह प्रेम का सर्वाधिक उत्कृष्ट रूप है।

गोपी और श्रीकृष्ण के प्रेम में जो माधुर्य भाव था, वही पूर्णता की पराकाष्ठा तक पहुँचाता है। किन्तु ध्यान रहे कि यह प्रेम परमात्मा के प्रति मानवात्मा के प्रेम का प्रतीक है। गोपियों इस बात से भलीभाँति अवगत थी कि भगवान् कृष्ण महान्, सर्वथा पूर्ण और भागवत सत्ता तथा अविनाशी तत्त्व के साक्षात् मूर्तरूप हैं।

इस ज्ञान के साथ उन्होंने श्रीकृष्ण को अपना प्रेम मुक्त हस्त से अर्पित किया। भागवत में वर्णित है कि किस प्रकार गोपियों के प्रेम की परीक्षा ली गयी और यह प्रेम उन्हें कितनी तपस्या, प्रार्थना तथा आराधना के उपरान्त उपलब्ध हुआ। उन्हें श्रीकृष्ण-प्रेम सहज ही नहीं, वरन् उग्र तपस्या से प्राप्त हुआ। वे शीतकाल में प्रातः चार बजे ही उठ कर यमुना-नदी के हिमवत् शीतल जल में स्नान करती थीं। वे शीत से ठिठुरती हुई मन्दिर जातीं और वहाँ 'कात्यायनी देवी' की पूजा करती थीं। उन्हें यह समझाया गया था - 'यदि तुम श्रीकृष्ण का प्रेम प्राप्त करना चाहती हो तो तुम्हें यह विशेष तपश्चर्या तथा अनेक सप्ताहों तक देवी की उपासना करनी होगी।' उन्होंने ऐसा ही किया तथा अहर्निश श्रीकृष्ण से निरन्तर प्रार्थना की - 'हमें आप अपने प्रति सच्चे प्रेम का दान दें तथा प्रतिदान में आप हमें अपना प्रेम प्रदान करें।'

भगवान् श्रीकृष्ण ने कहा- 'ठीक है। मैं शरदऋतु

SURBHI KIRAN DESAI - NAVSARI

की पूर्णिमा-रात्रि को तुमसे मिलूँगा और तुम्हारे प्रेम का प्रतिदान करूँगा तथा तुम्हें दिव्य प्रेम की उज्ज्वलता के दर्शन कराऊँगा।”

शरदपूर्णिमा की रात्रि को श्रीकृष्ण ने बंसी बजायी और उनकी मधुर बंसी के सङ्गीत से पूर्णतः अभिभूत हो कर गोपियाँ श्रीकृष्ण के चतुर्दिक् एकत्रित हो गयीं। अकस्मात् श्रीकृष्ण ने भोलेपन का अभिनय करना आरम्भ कर दिया। वह बोले - तुम सबको क्या हो गया है ? तुम यहाँ क्यों आयीं ? यहाँ आना तुम्हारे लिए उचित है क्या ? क्या तुमने अपने-अपने पतिदेव, माता अथवा पिता की आज्ञा ली है ? अपने पतिदेव, बच्चों तथा घर के काम-काज को छोड़ कर रात्रि के समय यहाँ आना तुम्हारी जैसी नवयुवतियों के लिए सर्वथा अनुचित है। संसार क्या कहेगा ? कृपा करके आप सब अपने घर चली जायें।”

इस भाँति वे उन गोपियों के उपदेष्टा बन गये। क्या आपको मालूम है कि गोपियों ने उन्हें क्या उत्तर दिया ? इसका परिशीलन आपको भागवत के दशम स्कन्धान्तर्गत

रास पञ्चाध्यायी (अध्याय २१ से ३३) में करना चाहिए। गोपियों ने कहा--“क्या आप यह सोचते हैं कि हमें पता नहीं है कि आप कौन हैं ? हम अपने पतिदेव को छोड़ कर कैसे आ सकती हैं ? अपने-अपने पति में वह क्या है जिससे हम प्रेम करती हैं ? क्या वह अन्तर्यामी सत्ता नहीं है ? हमारा प्रेम अन्तर्यामी सत्ता को पहुँचता है। और क्या आप सभी प्राणियों के अन्तर्यामी नहीं हैं ? क्या आप विश्वरूप सत्ता नहीं हैं ? क्या आप वह एकमात्र, अद्वितीय सत्ता नहीं हैं जो सभी प्रकार के प्रेम और भक्ति का पात्र है ? यह जान कर ही हम आपके पास आयी हैं। आपके प्रेम में ही हमारा मोक्ष है। आपके प्रेम में ही हमारा उद्धार तथा निर्वाण है। आप परम तत्त्व हैं। आप अनन्त हैं।”

इस भाँति उन्होंने श्रीकृष्ण को बतलाया कि उन्हें यह भलीभाँति विदित है कि वे किसके पास आयी हैं ? वे जब कृष्ण के पास जाती हैं, तो उन्हें अपनी देह का संज्ञान नहीं रहता। अतएव यह वह प्रेम है जहाँ देहभाव नहीं रहता। शरीर की चेतना नहीं रहती। यही प्रेमभक्ति का उत्कृष्ट स्वरूप है।

RAMESHCHANDRA R SHAH & SARYUBEN R SHAH - AHMEDABAD

TRUPTI DIXON PANCHAL - AHMEDABAD

प्रेम ही भगवान् है

श्री स्वामी चिदानन्द जी

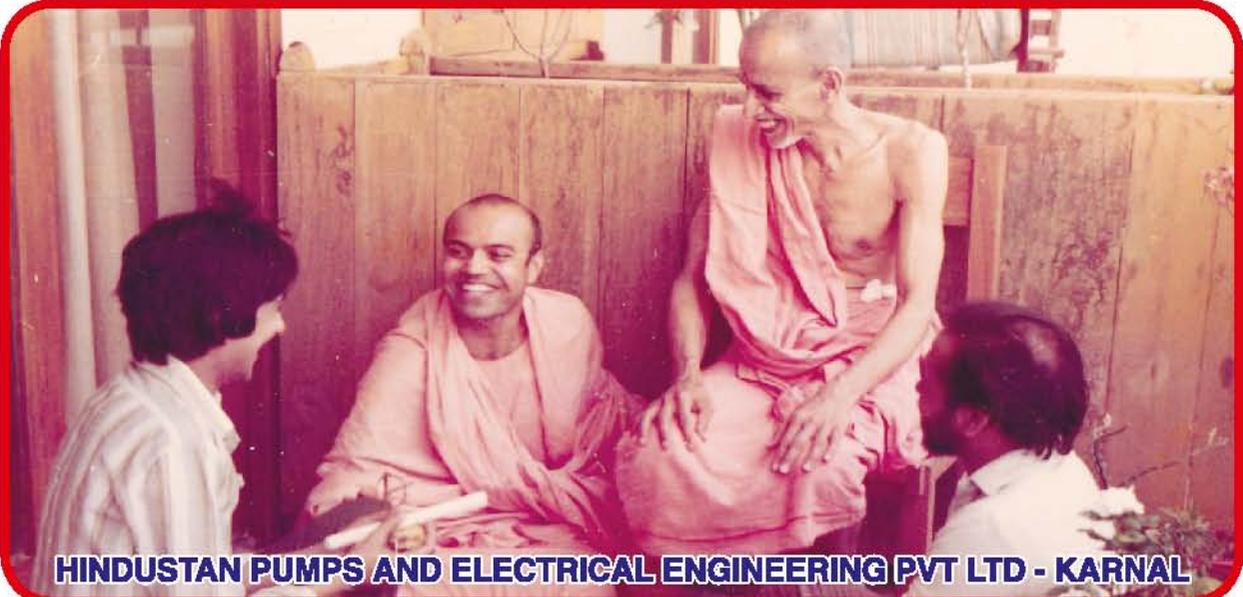
प्रत्येक आत्मा भगवान् को कितनी प्रिय है, यह कथन खोयी हुई भेड़ की इस बोध-कथा से ज्ञात होता है। एक मनुष्य के पास एक सौ भेड़ें थीं। एक दिन उसकी एक भेड़ लौट कर नहीं आयी। वह व्यक्ति यह न सोचते हुए कि निन्यानवे भेड़ें तो उसके पास सुरक्षित हैं, रात्रि के अन्धकार में तूफानी मौसम और साँय-साँय करती हवाओं के बीच लैम्प ले कर चल पड़ा अपनी खोयी हुई एक भेड़ को ढूँढने। क्या हुआ यदि निन्यानवे सुरक्षित भी हैं? वह उस अमूल्य खोयी हुई भेड़ को ढूँढने अवश्य जायेगा। अतः वह पहाड़ी पर और घाटी में गया, पहाड़ की पथरीली चट्टानों पर वह चढा। खोयी हुई भेड़ को पुनः लौटाने के लिए उसने अपना जीवन खतरे में डाल दिया।

ऐसा ही है प्रभु का प्यार! दिव्य प्रेम! खोयी हुई एक भेड़ उसको उतनी ही प्रिय है जितनी अन्य निन्यानवे, जो उसके पास हैं। ऐसा प्रेम, सहज प्रेम परम पिता का आपके प्रति है।

पिता सर्वदा उदार होता है। शिशु कितना ही दुर्गन्ध-युक्त क्यों न हो, वह कितना ही पतित हो गया हो, शूकर के साथ भी क्यों न खाया हो, कोई बात नहीं, पिता की

दृष्टि में इन बातों का कोई महत्त्व नहीं। ऐसी ही एक अपव्ययी पुत्र की कथा है। पुत्र को तो मालूम भी नहीं था कि उसके पिता उसके लिए कितने लालायित हैं। पुत्र लौटा तो पिता ने बाँहें पसार कर उसका स्वागत किया। तुम्हारे लिए सदा स्वागत ही प्रतीक्षा में है। सबसे बढ़िया कपड़े, तुम्हारी पसन्द के। जाओ पुत्र, अपनी इच्छा के वस्त्र धारण करो। सभी प्रसन्न हों। इस अपव्ययी (खर्चीले) पुत्र और पिता की बोधकथा की तुलना में भगवान् और मनुष्य के बीच सम्बन्ध की इतनी उचित और अद्भुत कथा और नहीं हो सकती।

यह भगवान् और व्यक्तिगत आत्मा के मध्य का सम्बन्ध है। यह असीम प्रेम है। उसके और तुम्हारे बीच कोई बाधा नहीं आ सकती। बस, उसकी ओर बढ़ना प्रारम्भ कर दो। उसकी कृपा का आह्वान करो, तत्काल ही प्रचुरता पाओगे। उनकी दृष्टि में सब अमूल्य है। ईसा मसीह ने घोषणा की थी - "मेरे पास आओ, जो थके हुए हैं और भार से लदे हैं, मैं तुम्हें आश्रय दूँगा।" भगवान् प्रेम है। यदि तुम में भक्तिभाव है तो और किसी बात की चिन्ता नहीं। वह तो तुम्हारा हृदय देखता है।

HINDUSTAN PUMPS AND ELECTRICAL ENGINEERING PVT LTD - KARNAL

TUSHARBHAI V ACHARYA - AHMEDABAD